

Běljajev

ALEXANDR

„Držte se, teď to vypukne!“ vykřikl do sluchátka Suzi. Dříve než stačil varování dokončit, všichni pocítili nezvyklou lehkost v celém těle, jako by organismus nadobro ztratil váhu. Alfa se řítla dolů, do atmosférické studny.

Laboratoř W

NAKLADATELSTVÍ SVOBODA

ALEXANDR
BĚLJAJEV

Laboratoř W

SVOBODA
PRAHA
1987

Translation © Libor Dvořák, 1987

VZDUCHOLOD

»Machtume! Chanmuradove! Co se tu povaluješ? Víš, Jak dlouho už tě hledáme?« Busja Škljar rozhrnul jalovcové větve a skrze skla velkých brýlí si Chanmuradova sverepě změřil. Busjův ostrý nos se orosil potem a bílou košili měl celou provlhlou, přestože bylo teprve osm hodin ráno.

Machtum Chanmuradov ležel v trávě. Zlaté vyšívání na pevně naražené ťubetějce se jen třeptalo. Hlavu si podpíral bronzovými svalnatými rukama a soustředěně si prohlížel list bodláku.

»Neotravuj...! Teď zrovna poletí!«

»Kdo?«

»Osminohý aviatik. Podívej, už se chystá ke startu!«

»Jak můžeš ležet na takovém pařáku? Ty snad nejsi člověk, ale turkestánská pouštní ještěrka!« Busja přistoupil k Machtumovi a sehnul se nad bodlák.

»Vidíš ho?«

Busja přimhouřil krátkozraké oči. Na konci listu těsně vedle ostnu seděl pavouček a nožkami chvatně soukal pavučinu, kterou hned vypouštěl do větru.

»Nepoplaš mi ho!« upozornil ho tlumeně Chanmuradov. »Jestli tě uvidí, tak uteče. Pavouci mají čtyři páry očí – dva na čele a dva na zátylku. Ten má zorné pole málem celých tři sta šedesát stupňů. Kdyby tak měli všichni letci takovéhle oči...! A už startuje! Už letí! Podívej se, jak to kočíruje! Buď kus pavučiny připravede, nebo ji zkrátí, a když chce přistát, tak ji prostě smotá a už sedí na zemi. Dokonce i proviant si s sebou bere: ty sušené mušky má jako konzervy. A možná je používá i jako rezervní zátěž.«

»No prosím, a teď už je fuč i Busja!« ozval se za jalovci další hlas. »Škljare! Chanmuradove!«

»Haló, tady jsme!« ozval se tenkým, vysokým hláskem Busja a uchopil Chanmuradova za loket. »Pojď honem, Suzi nás hledá.«

Chanmuradov se rychle a lehce zvedl, rozmáchl se rukama, jako by chtěl už v následujícím okamžiku vzletnout, a zadíval se k modravým horám. Tam nahore strávil celé své dětství. Uléhal s rukama za hlavou do trávy a sledoval plachtící orly... Někdy nebe prořízli velcí stříbrní ptáci – aeroplány.

Po takovém dni stráveném v horách se Machtumovi zdálo o letech, o volném vznášení se vzduchem, beze stroje a bez křídel. Stačí jen takhle zvednout ruce, přesně tak, jak to právě udělal, a už letíte – nad Narynem, nad Syrdarjou, nad Taškentem, nad horami, Issyk-Kulem, Balchašem... Dál se Chanmuradov ve svých dětských snech nikdy nedostal. Ale orli a kovoví stříbřití ptáci rozhodli o jeho dalším osudu.

Po skončení školy se vydal do Taškentu, do letecká školy při továrně, kde se

vyráběla letadla.

No a teď...

Dav hlučně uvítal tři mistry bezmotorového létání – Suziho, Chanmuradova a Škljara.

Chanmuradov se svižně vyhoupl na malou tribunku, stojící ve stínu mohutného platanu, a rozhlédl se kolem.

Byl to opravdu pestrý a rozmanitý dav, který se tísnil kolem. Moskvané, Leningrad'ané, statní Ukrajinci i ztepilí Kavkazané, ale nejnápadnější byli snědí, opálení Turkmeni. Většinou samá mládež, hodně bylo i školáků z modelářských kroužků.

Omladina se utábořila na velké louce. Uprostřed se na slunci vyhřívaly dva stříbřité aeroplány. Vlevo, kousek od úpatí horského hřebene, ležely větroně všemožných tvarů, systémů a rozměrů.

Chanmuradov ulomil větvičku, která se mu pohupovala před obličejem, narovnal si mikrofon a zvedl ruku; Potlesk utichl.

»Soudruzi! Tádžici! Turkmeni! Uzbeci! Kirgizové! Karakalpakové! Kazaši! Jste tu všichni? Vítám výkvět nadoblačného Turkestánu! Vítám i naše hosty! Co to má znamenat? Proč tleskáte? To byste tleskali sami sobě.

Stačí! Poslouchejte mě! Shrňme si výsledky! Naši mladí modeláři překonali několik světových rekordů. Jejich modely ulétly čtyři, ale také sedm i osm kilometrů. To je dobré. Busja Škljar překonal světový rekord v bezmotorovém létání, tedy i svůj vlastní rekord z Koktebelu. Což je dokonce výborné. Suzi přepravil za svým aeroplánem šest kluzáků na trojúhelníkové trase Taškent–Novosibirsk–Moskva–Taškent. Přepravil dvacet cestujících a sedmnáct tun nákladu. Skvělé!«

»A o sobě neřekne nic...!«

»To nestojí za řeč – jen jsem seděl v posledním větroni našeho vzdušného vlaku. Seděl jsem a přemýšlel. Až jsem to vymyslel.

Vlečná letecká doprava už existuje. A bude se rozvíjet dál. Budeme vozit náklady, poštu i cestující. Vzduchem budou létat letecké tahače a za sebou potáhnou konvoj vzdušných šífů. Vyrostou nová letecká nádraží, stanice a sklady. Kluzáky se budou odpojovat za letu, vyloží náklad, naloží jiný a další tahač s nimi poputuje dál. To je přece obrovské!

Jenže, přátelé, vedle motorové vlečné přepravy musí existovat a rozvíjet se i doprava bezmotorová. Máme sice parníky, ale máme také jachty a plachetnice... Po řekách plují vory. Copak bychom nedokázali postavit taky nebeské jachty? A nebeské vory?

Zkoumal někdy někdo z vás plachtění v přírodě? To doporučuji, je to velmi zajímavé. Třeba taková létající semena. Pampeliška, bodlák, javor, jilm. A patří sem dejme tomu i chloupky na semenech vrbovky, jívý nebo třeba křídélkovité výrůstky borových či smrkových semínek. Máme o čem popřemýšlet a z čeho se poučit.

Ale nejvíc mě zaujal ten pavouček. Ten na své pavučince cestuje hodně daleko, a zřejmě může let i řídit – čeká na příznivý vítr, když mu počasí nepřeje, někde to

přečká a pak zase letí dál.

Řeknu vám, přátelé, že je to až k vzteku! Takový pavouk je skvělý tkadlec a jako pilot bude asi lepší než kdokoli z nás. Tak jsem uvažoval, jak zorganizovat bezmotorovou dopravu, která by byla ještě šikovnější než ta pavoučí. A přišel jsem na to. Klidně vám můžu ten svůj nápad hned teď předvést. Chcete?«

Asi o půl kilometru dál bylo vidět kulatý písčité ostrůvek v trávě a další dva kilometry za ním se z pláně zdvíhala vysoká konstrukce, připomínající zdálky pozorovatelnu...

»To je ono,« ukázal Chanmuradov na písčnou plošinku, za níž už se táhla bavlníková pole. »A víte, co to je? Nevíte? To je můj vzdušný sloup. Rozumíte tomu? Ted', ted' se podívejte! Nad ostrůvkem plachtí orel! Podívejte se, jak nehybně rozesřel křídla. K tomu, aby se udržel nad zemí, mu stačí vzestupný vzdušný proud. Zeleň na polích sluneční paprsky pohlcuje. Takže vzduch nad poli je studenější a těžší než nad píslem.

Ostrůvek se totiž silně prohřívá. Zahřátý lehčí vzduch se vlivem hutnějšího studenějšího stlačuje a uniká vzhůru. Každý letec ví, co je to vzdušná díra. Letíte si třeba nad stepí, a najednou se dostanete nad les – a tu máš, letadlo jako kámen padá dolů. A proč? Inu proto, že les, listí a jehličí pohlcují hodně tepla. Nad lesem tedy můžeme očekávat sestupný vzdušný proud. Tak jsem si vymyslel ten sloup. Dívejte se! Orel opustil oblast sloupu, klesl, znovu se tam vrátil, a už zase stoupá... Už zřejmě mou myšlenku chápete, ne? A ted' se podívejte na tu věž vzadu. To je startovací základna pro větroň. Odtud doplachtím ke sloupu. Cestou sice ztratím výšku, ale stačí, když se dostanu až ke sloupu. Ten mě znovu vynese jako orla. Získám dostatečnou zásobu výšky, což je, jak známo, pohonná energie větroňů, a mohu letět dál. Když takové sloupy nastavíme v propočtených vzdálenostech od sebe, nebo dokonce šachovnicově, a vybudujeme systém startovacích věží, máme tu výbornou polní vzdušnou dopravu pro naše velké kolchozy a sovchozy.

A ted' vám tu svou vzdušnou bezmotorovou přepravu předvedu. Sledujte mě odsud. Jednu věc si ale musíte uvědomit. Zatím mám jen jeden sloup a dostat se k němu není tak snadné. Boční vítr mě může zanést stranou. Jsou tu i jiné překážky, ale o tom se koneckonců přesvědčíte na vlastní oči.«

O půl hodiny později už Chanmuradov kroužil nad letištěm a manévroval ke sloupu.

Ted' – poslední ostrý oblouk, a větroň míří přímo nad písčnou plošinu. Ale vtom se odehrává něco, co nikdo z přihlížejících asi neočekával: větroň, dočista jako prudce rozjeté saně, kterým se náhle do cesty postavil protisvah, rychle zvedá příď a... převrací se břichem vzhůru. Stroj zjankovatěl – chvílemi ostře stoupá, potom zase padá... A přitom už se pohybuje sotva nějakých čtyřicet padesát metrů nad zemí.

»Tak ho vidíte, pavouka! Jen aby si nepřerazil vaz!«

Ale Chanmuradov znovu získal vládu nad lehkým letadlem a uklidnil ho. Větroň už jen měkce pohupuje křídly. Chanmuradov ho udržuje uvnitř sloupu, snaží se nezalétnout až k jeho hranici a ve spirále zvolna stoupá. Už se dostal výš, než je startovací plošinka na věži... Stoupání se zpomaluje a nakonec ustává

nadobro. Chanmuradov se stejně jako před chvílí orel vznáší prakticky na místě.

Machtum pohnul kniplem, sloup opustil a širokým obloukem pomalu klesá k zemi.

Všichni k němu běží.

»Báječný let, ale mohl skončit moc špatně!«

Chanmuradov zvedl ruku. Chce něco říct.

»Jste přece taky lidé s křídly a jistě si umíte představit, co to je!« spustil, když se dav utiřil. »Tohle jsou teprve první krůčky. Každý si umí spočítat, proč to se mnou tak zacvičilo. Na hranici vzestupných a sestupných proudů musejí vznikat drobné víry, turbulence. Ale ty by se daly potlačit, stačilo by upravit přechod mezi zelení a pískem tak, aby byl pozvolný. Třeba použít písek různých barev, a tedy s různou odrážecí schopností.

Ty startovací věže musí ovšem být vyšší. Čím delší bude klouzavý let, tím větší získá větroň rychlost. A větší rychlostí snáz překoná otřesy při vstupu do sloupu. Ale princip, základní myšlenka mi připadají správné. To ostatní už je věc propočtů, naší vynalézavosti a vůle. Navrhují, soudruzi, abychom založili Klub vyznavačů bezmotorové dopravy.«

»To vyznavačů zní trochu archaicky. Klub přátel bezmotorové dopravy – tak bych ho nazval,« zazněl z davu nějaký hlas.

»Jsou nějaké námitky? Ne? Takže jednohlasně schváleno!«

Po shromáždění Suzi uchopil Chanmuradova podpaždí.

»Pojď se mnou, Machtume, potřeboval bych si s tebou popovídat.«

Usadili se v sytém stínu na kmen stromu vyvráceného bouří. Chanmuradov čekal. Suzi si mlčky nácápal krátkou dýmku.

»No tak co máš na srdci?« zeptal se netrpělivě Chanmuradov.

Suzi se dál pokojně zabýval svou lulkou, naposledy zamáčkl tabák palcem, zapálil si, s požítkem vdechl první obláček kouře a teprve pak se rozhovořil:

»Ten kluzákový vlak mezi Taškentem, Novosibirem a Moskvou, to byl můj poslední let. Necháávám toho.«

Chanmuradov užasle rozmáchl rukama.

»Ty chceš jít od letadel? Ty, náš nejlepší pilot? Ty ses zbláznil, Suzi! Tak on by klidně nechal létání!«

»Nejlepších pilotů máme dost, Machtume, ale scházejí nám zkušené kapitány vzducholodí. A tak jsem se rozhodl zradit letadla ve prospěch vzducholodí. Sám přece víš, že jsem si udělal kapitánské zkoušky, absolvoval několik letů, získal dokonce diplom... Zkrátka a dobře – rovnou odtud letím do Moskvy, letadlo odevzdám a tečka!«

»S tím nemohu souhlasit!« rozhnil se Chanmuradov a pro větší důraz se prudce udeřil pěstí do kolena. »Letadlo zůstane tobě!«

Suzi se pousmál:

»Znáš dobře Busju Škljara? Pokud ne, rádím ti, abys ho poznal blíž. Je to sice hubeňourek, takový za groš kudla, hlásek má taky jako konipásek, zkrátka málem

nedochůdče. Ale hlava otevřená, tu abys vyvažoval zlatem, protože taková se hned tak nesežene... Je to zástupce hlavního inženýra Vzducholoď stroje.«

»Kam tím míříš?« zeptal se Chanmuradov.

»Kam je třeba,« odpověděl Suzi, zabafal ze své dýmky a vyptával se dál.

»Pokud se nemýlím, tak jsi na těch svých vzdušných sloupech nepracoval sám, že?«

»To snad dá rozum. Mám pomocníky. Však jsi je viděl.«

»A jsou dobří, spolehliví, ti tví pomocníci?«

»Ale ano... Jenže takhle se přece spolu bavit nebudem. Co je to za divnou řeč? Chvilí o koze, chvilí o voze. Mluvíš v hádankách. Snad bys mi mohl říct rovnou, co ode mě chceš.«

»Jednu vadu máš, Machtume, jsi moc horkokrevný.«

»To víš, slunce tu pálí, tak se v nás krev jen vaří. Na tom není nic divného.«

»Vyrostli jsme oba pod jedním sluncem, a vidíš, já se ovládat umím. Tak už se nečerti, prskáš jako čajník. Když si přeješ, abych ti rovnou řekl, co od tebe chci, vyložím to tedy rovnou.« A Suzi pomalu a zřetelně, téměř kazatelským tónem, pronesl: »Já bych chtěl, abys ty, Machtum Chanmuradov, ponechal vzdušné sloupy v péči svých pomocníků a sám se se mnou vypravil do Moskvy, kde bychom se spolu věnovali jinému problému.«

»Já? Já mám opustit sloupy? A odjet? Zradit věc bezmotorové letecké dopravy? Nikdy! Nikdy, rozumíš?«

»Před chvílí jsi měl pravdu, takhle se spolu skutečně bavit nemůžem,« řekl Suzi. »Bud' se posadíš a v klidu mě vyslechněš, nebo toho necháme.«

Chanmuradov odevzdaně mávl rukou, posadil se vedle Suziho a nespokojeně zabrbľal:

»To by jeden neřekl, co dokáže z člověka udělat sever. Jako kus ledu!«

»Nikdo tě nenuť, aby ses na ty své sloupy vykašlal,« pokračoval Suzi. »Naopak, pokud zase nevybuchneš jako soudek prachu a aspoň chvilku budeš beze slova poslouchat, zjistíš, že o bezmotorové dopravě vzduchem si chci popovídat i já. Jenže v trochu širších souvislostech.«

Tvé sloupy a bezmotorová doprava, kterou by měly zajišťovat – to všechno je moc zajímavé. Právě proto, že jsi s tímhle nápadem přišel ty a navíc jsi člověk nebojácný, který umí dosáhnout svého, padla má volba na tebe...« Chanmuradov se netrpělivě ošil. »Já totiž taky hodně přemýšlel o možnostech bezmotorové přepravy nákladů a cestujících vzduchem.«

»Ty taky...?«

»Představ si to... Z tvých vzdušných sloupů by se rozhodně mohlo něco vyklubat. Ale v každém případě to bude jen doprava místního významu.«

»Proč jenom místního?« rozpálil se znovu Machtum. »Vzdušné sloupy se přece dají rozestavit na jakoukoli vzdálenost...!«

»Na jakoukoli rozhodně ne,« namítl Suzi. »Třeba přes jezero nebo moře se nedostaneš. A za druhé – každý sloup představuje zastávku, stanici pro doplnění zásob kinetické energie, jíž by se v tomto případě měla stát výška. Jako když parní lokomotiva doplňuje v depu zásoby uhlí a vody. Trochu zdlouhavá operace: Na

velké vzdálenosti by ten tvůj systém byl příliš pomalý.«

»A co tedy navrhuješ?«

»O nějakém návrhu se zatím ještě mluvit nedá. Moje idea není tak jednoduchá a zatím ani zdaleka tak propracovaná jako vzdušné sloupky, ale stručně by se to dalo shrnout asi takhle. V atmosféře existuje poměrně dost stálých atmosférických proudů. Pasáty, monzuny i menší proudění lokálního dosahu. Hotové nebeské řeky...«

»Už ti rozumím!« zvolal nadšeně Chanmuradov. »Když dokážeme tyto proudy využívat, dobrý větroň se obejde i bez umělých vírů nad mými pískovišti a hravě překoná velké vzdálenosti.«

»Tak nějak, snad až na to, že větroň by na tohle nestačil,« zchladil přítelovu euforii Suzi. »Vzdušné proudy jsou vrtkavé, na kluzáku by sis s nimi asi neporadil. Na delších trasách se vhodné proudění bude muset hledat v různých vrstvách atmosféry a manévrovat i vertikálně. A k takovému účelu se nejlépe hodí vzducholoď. Velká vzducholoď.«

»S motory a vrtulemi?«

»Přesně tak, s motory a vrtulemi,« potvrdil klidně Suzi.

»S něčím takovým si lítej sám! A ještě jsi mi chtěl namlouvat, že myšlenku bezmotorové dopravy nezradíš!«

Suzi si Chanmuradova vyčítavě změřil.

»Kdepak, ta tvoje horká krev tě dočista připravuje o rozum,« zakroutil hlavou Suzi. »Když to takhle půjde dál, stane se z tebe fanatik, Machtume. Uvědom si laskavě, v čem je největší cena bezmotorové dopravy. Především v tom, že je nejlacinější a šetří ušlechtilá paliva. Ale z té „bezmotorovosti“ si nemůžeme dělat dogma. Já si to celé představuji tak, že motory se budou používat jen v mimořádných případech – při hledání vhodného proudění, za bouří nebo v prudkém cyklonu, kdy je zapotřebí velké rychlosti a kdy je nutné pohotově manévrovat. V zásadě by však let na trase měl probíhat bez umělého pohonu. Umiš si představit ty perspektivy? Vzdušné koráby křížují obrovské prostory naší země z jednoho konce na druhý, aniž spotřebovávají benzín či jiné palivo. V Turkestánu naložíme žoky s bavlnou a vítr odnese vzducholoď i se žoky na sever. Možná že i sibiřské dřevo začneme naopak sem dopravovat takovými vzdušnými vory.«

»To by bylo obrovské!« zasníl se dychtivě Chanmuradov a v očích mu zasvítilo. »A v čem je potíž, proč ten tvůj projekt ještě nefunguje?«

»Protože sami aerologové toho o stálých atmosférických proudech, zejména v horních vrstvách troposféry a stratosféry, vědí zatím příliš málo. Nemáme ani mapy vzdušného oceánu. Nevíme, kde jsou nebezpečné „útesy“, kudy vedou „vzdušné řeky“, kde jsou „víry“, kde „vodopády“ či spíše „vzduchopády“... Dostáváme se tak do situace mořeplavce, který se poprvé vydává napospas vlnám neznámého oceánu. Jsme nebeští Kolumbové. Míříme do země neznámé.«

»To je program podle mého gusta. To se mi zamlouvá. A tím jsi měl začít, ty chlape! Poletíme, Suzi!« Chanmuradov už zase stál a mával rukama jako větrný mlýn. Fyzická aktivita měla zřejmě dát průchod bouřlivým pocitům. »Souhlasím!«

»Ale chce to trpělivost, Machtume! Jsme sice Kolumbové, ovšem bez korábu...

Zatím jsem o tom nápadu ještě nemluvil s nikým – samozřejmě kromě tebe a Busji Škljara. Ten totiž právě řídí stavbu velké celokovové vzducholodi řady Ciolkovskij. Což je přesně to, co potřebujeme. Únik plynu prakticky nulový. Stoupání a klesání zajištěno bez odhazování zátěží a vypouštění plynu, jen ohřevem či ochlazením náplně. Dokonalé ovládání. Všechno elektrifikované a automatizované. Kabiny v gondole jsou hermeticky utěsněné a vzducholod' je přizpůsobena i pro lety v řídkém stratosférickém vzduchu. Busja musel vynaložit hodně vynalézavosti, inženýrského umu a invence, než dal tohle své dítě dohromady. A docela rád by si ho při našem projektu vyzkoušel. Otázka je, jestli nám vzducholod' někdo přidělí. Jestli dosáhneme souhlasu k podobné vědecké expedici.

Hned po příletu do Moskvy se chci vypravit do Leningradu, přesněji řečeno do Slucka–Pavlovskaja, k aerologovi Vlasovovi. Moc na něj spoléhám. Ten by totiž o náš nápad měl mít velký zájem. Něco takového je přece o moc lepší než ty jeho balónové sondy. Pokud bude ochoten projekt podporovat, připravíme pro příslušné instituce podrobný písemný rozklad. Zatím můžeš pokračovat ve svých pokusech se vzdušnými sloupy. Když budu úspěšný, zatelegrafuju ti a ty okamžitě vyrazíš do Moskvy. A zúčastníš se naší expedice. Souhlasíš?»

»Obě ruce na to, a když by to nestačilo, přidám i hlavu!«

...Za rozlehlým masivním stolem sedí aerolog Vlasov – jen tak podomácku, v pantoflích a pyžamu. Po jeho pravé ruce leží úhledný štůsek papírů, rukopis nové knihy. Na polici za stolem se lesknou přístroje – barograf a model anemometru. Po zdech pracovny visí velké výkresy, grafy, teplotní křivky, větrná růžice, fotografie meteorologických sond.

Vlasov si hoví ve staříčkém křesle z rudého dřeva. On sám je vlastně také stařeček. Poštípuje si šedivý knír, skrz skla zlatých brýlí pošilhává po Suzim, pohybuje hustým šedivým obočím a pozorně svého návštěvníka poslouchá.

Konečně vstal, založil ruce za záda a rozvážně zašoupal pantofli po koberci – starý pán se zamyslel.

»Tak neznámý vzdušný oceán, tak jste to ráčil říct, že, milý soudruhu Suzi. Máte pravdu. Zatím o něm víme málo. Ale tak docela neznámý zase není. Co se děje na dně a kousek nad ním, to už jsme zvládli docela obstojně. Však na tom dně sami žijem. A o celém prvním patře troposféry máme opravdu slušnou představu. To o druhém patře, stratosféře, sice taky ledacos víme, ale už je toho o dost méně. Strop troposféry se v našich zeměpisných šířkách pohybuje asi tak deset a půl kilometru nad zemí. Na rovníku je to celých sedmnáct, na pólech zase jen kolem osmi. Stratosféra nejspíš žádný strop nemá. Vzduch postupně řídne a pozvolna přechází přímo v meziplanetární prostor.

A vaše bezmotorová doprava, která by využívala atmosférické cirkulace? To není špatná myšlenka. Ale teď se zamysleme nad tím, kde bychom si tak mohli zalétat pěkně po větru. V oblasti rovníku to zřejmě nebude, alespoň pokud jde o troposféru, protože tady panuje spíš bezvětří – námořníci to moc dobře znají. Na

sever od rovníkového pásma, v tropech, vanou větry po celý rok z východu a stáčejí se dolů k rovníku, říkáme jim pasáty. Ještě severněji vzduch proudí převážně od západu a točí se naopak k pólu. V polárním pásmu pak zase převládají východní větry, vychylující se směrem k jihu.

Snad bychom ještě měli dodat, že v mírném pásmu větry mění v závislosti na ročním období svůj hlavní směr o plných sto osmdesát stupňů. Mám na mysli monzuny. Jenže u nás doma se s monzunou setkáme jen na Dálném východě.

Takže jak si v troposféře stojíme s vaší bezmotorovou vzdušnou dopravou? Kolem rovníku bídně, protože tam panuje většinu roku bezvětří.

Severně od rovníku v tropickém pásmu bychom po celý rok mohli létat z východu na západ, ovšem horší by to bylo se zpáteční cestou, a navíc čím blíží k rovníku, tím výrazněji nás atmosférické proudění bude snášet k jihu. V této zóně bychom tedy mohli počítat s cestami kolem světa výhradně jedním směrem, z východu na západ. Abychom se dostali dejme tomu z východního pobřeží Afriky na Sumatru, nemohli bychom se vypravit po nejkratší trase, tedy přes Indický oceán na východ, ale kolem celého světa na západ – přeletět Afriku, Atlantský oceán, pak Jižní Ameriku, Tichý oceán a dorazit na Sumatru z východu. To by trvalo dlouho a bylo by to drahé.

Ovšem i kdybychom pasáty osedlali jen jedním směrem, z východu na západ, a zpátky bychom prostě využili motorů, znamenalo by to téměř padesátiprocentní úsporu paliva.«

»A co rychlost letu?«

»V ose pasátových větrů se rychlost proudění pohybuje mezi šesti a osmi kilometry za hodinu. Dejme tomu, že zvolíme průměr, sedm.«

»To máme asi dvacet pět kilometrů za hodinu, tedy šest set za den a noc! Trochu málo...« uzavřel zklamaně Suzi.

»Vzdušná řeka s líným proudem. Jako říční doprava. Na trvanlivé náklady by to stačilo.«

»Podívejme se do dalšího pásma: Kdybychom si podrobili monzuny, mohli bychom půl roku cestovat od západu k pólu a půl roku opačným směrem. To už je lepší. V severnějších zeměpisných šířkách jsou ovšem větry dosti nestálé, ale i tam bychom jistě našli vzdušné proudy, které by našim účelům vyhovovaly.«

»Zdá se, že vcelku na tom nejsme právě nejlíp.«

»Ale proč? Vždyť i mnohé pozemské řeky tečou pomalu a jinam, než bychom si přáli. Podívejte se dejme tomu na sibiřské. Období navigace je krátké. A ještě ke všemu ústí do Severního ledového oceánu. Kdyby tekly na jih, to by byla jiná – umíte si představit, kolik dřeva a uhlí bychom po nich dopravili? Jenže řeku neotočíte. A přesto i ty sibiřské pro dopravní účely využíváme. I když – jinak máte pravdu, v troposféře na tom nejsme nejlíp.«

»No a jak vypadá stratosféra?« ožil s nadějí v hlase Suzi.

»Stratosféra? Kdybychom tak věděli, co se ve stratosféře odehrává! Teoreticky by základní cirkulace stratosférické vzduchové masy měla vypadat takto. Na rovníku se vzduch silně prohřívá, je tudíž lehčí a stoupá k hraničním stratosféry, aby se odtud v širokých vlnách, které se valí po celém povrchu zeměkoule, rozléval od

rovníku k oběma pólům, tedy do nejchladnějších oblastí planety.

To by znamenalo, že v nejvyšších vrstvách atmosféry musí existovat stále proudění, na naší polokouli směřující od jihu k severu. Což je nesmírně důležitá okolnost. Vysoko nad našimi hlavami protéká nefalšovaný nebeský Golfský proud. Domnívám se, že využít tohoto proudu pro potřeby bezmotorové dopravy je zcela reálné.

Zauvažujme nyní, co se asi děje se vzduchovou hmotou, která se od rovníku stěhuje k pólu. Kdyby všechen tento vzduch zůstal nad pólem, brzy by nad rovníkem nezbyl vzduch žádný. Mezi rovníkem a pólem tedy musí fungovat nepřetržitá cirkulace vzduchu. Taková rovníková výměna. Rovníkový vzduch se po přesunu nad pól ochlazuje, klesá do menších výšek a pak musí logicky proudit opačným směrem, samozřejmě v nižších hladinách atmosféry.

A to by byla mechanika, která by se nám asi zamlouvala. V kterémkoli místě jižnějších oblastí bychom vystoupali do rovníkového proudění a svezli bychom se s ním na sever, kde bychom si podle potřeby přistáli. Při zpátečním letu bychom vyhledali polární větry a s těmi se vraceli k jihu.«

»Takhle celá záležitost vypadá teoreticky. V praxi však může všechno být mnohem složitější. Zvláště nad pevninou, kde je různorodý terén, ve kterém se střídají lesy, horská pásma a tu a tam i rozlehlé vodní plochy, se vzdušné proudy mohou chovat nevyzpytatelně. Tyto kontinentální vlivy budou především poznamenávat pravidelnost polárního proudění, které se v souladu s našimi předpoklady nalézá blíž k zemskému povrchu. Tady nám asi atmosféra připraví nejednu neplechu. Budeme si připadat jako mořeplavci bez map.«

»Jenže bez námořní plavby by žádné mapy nevznikly!« namítl Suzi.

»To je pravda. Někdo musí být první,« přikývl Vlasov a zamýšleně se odmlčel. Dokonce přestal i přecházet po pracovně. Usadil se znovu do křesla, pohlédl na Suziho a kníry nad usmívajícími rty se pohnuly.

»Tak vy byste chtěl novou vzducholod' Ciolkovskij využít pro výzkumy vzdušných tras, po kterých by se mohly prohánět ty vaše bezmotorové koráby? Ohó, tak to jsme konkurenti. Víte, můj milý, já sám na tu vzducholod' taky hodně spoléhám. A už mám téměř najisto příslibeno, že ji dostanu pro výpravu, která má operovat v substratosférických výškách.«

Suzi zesmutněl. »Vy osobně taky poletíte?«

»Na to jsem trochu starý, chlapče. Já už se hodím leda tak pro vypouštění meteorologických sond. Práce expedice budu ze země řídit rádiem. To už dneska není žádný problém.«

Vlasov přešel pohledem po své pracovně. Všechno tu bylo přizpůsobeno poklidné vědecké práci. Koberce a silné závěsy tlumily zvuky z vnějšího světa. Psací stůl mírumilovně osvětlovala lampa se zeleným stínidlem...

Najednou Vlasov vstal a znovu zašoupal pantofli po pracovně.

»Hm... No ano... Ono by vlastně... Jistě, proč ne!« bručel si pod nos. »Když se nad tím tak zamyslím,« obrátil se aerolog k Suzimu, »nejsme žádní konkurenti. Proč bychom nemohli své úsilí spojit dohromady? Vzducholod' přece může hledat nadoblačné Golfské proudy a zároveň provádět má aerologická pozorování. Musím

vás upozornit rovnou, že jen kvůli vaší bezmotorové dopravě by vám Ciolkovského nepřiklepli. Myšlenka není špatná, ale zatím se mi zdá poněkud neopeřená. Ovšem kdybychom se spojili...«

Vlasov rychle přistoupil k radiotelefonu a spojil se s Moskvou.

»Tak jak to vypadá? Zatím se ještě nic neví?« zeptal se nějakého Ivana Ivanyče. »Cože? Už je rozhodnuto? A my jsme ji dostali? Výtečně, výtečně! Ani nevíte, jakou jste mi udělal radost...! Ciolkovskij je můj,« oznámil Vlasov slavnostně Suzimu. »Víte co, můj milý, já nejspíš poletím taky!«

No nazdar, s tebou člověk asi ze starostí nevyjde, pomyslel si nepříteli uctivě Suzi.

»No jistě, proč ne?« pokračoval aerolog a rychlými krůčky přeměřoval pracovní z jednoho konce na druhý. »Doma už mám jen babičku a pejska Bišku – to je celá moje rodina. Bude se jim sice trochu stýskat, ale dneska přece máme televizi a rádio, budu se vidět nebo alespoň slyšet každý den. Rozhodnuto, poletím! Anno Pavlovno! Aněčko!«

Vstoupila kyprá, malá šedovlasá stařenka. Vyslechla mužovo rozhodnutí, sepjala ruce na vystouplém břiše a tiše poznamenala:

»Panebože, to nám ještě scházelo!«

Černý pudlík se hospodyně neklidně pletl pod nohama a snažil se jí pohlédnout do očí.

O dvě hodiny později Chanmuradov dostal radiotelegram tohoto znění:

»Okamžitě cestuj do Moskvy Suzi«

Tušino se rozrostlo ve velké město.

»Máme tu takovou farmu pro chov vzducholodí,« zažertoval si Busja Škljar. A opravdu – obrovité hangáry, které v několika řadách ubíhají až k obzoru, připomínají stáje pro gigantická prehistorická zvířata.

»A kde je Alfa?« zeptal se Chanmuradov.

Alfa se bude jmenovat první vzducholod' nové řady, přizpůsobená pro lety v substratosféře.

»Ale může se vydat i do stratosféry,« vysvětlil Busja. »Doufám, že nepadneš do mdlob, Machtume. Alfa má nejen vrtulové hnací agregáty, ale i jeden reaktivní motor. Stojí v hangáru sto dvacet sedm. Sedni si do drezíny.«

Elektrická drezína čiperně ubíhá podél hangárů a zastavuje u čísla 127. Škljar zavedl Chanmuradova k nenápadným dveřím a výtah je vyvezl někam vzhůru. Busja otevřel dvířka kabiny a jeho návštěvník bezděky vykřikl. Už si zvykl na grandiózní rozměry nových továren, ale tenhle hangár, do něhož by se vešlo několik moskevských nádraží najednou, mu prostě vyrazil dech. Obrovitá doutníková velryba vzducholodi zabírá téměř celý vnitřní prostor. Kolem ní se pne složitá krajka žebříků, plošin, lan, drátů a kabelů. Lidé připomínají mravence, kteří se vrhli na mrtvého krta... Oslepivě vybuchují záblesky obloukových svářeček. Ale nejpozoruhodnější na všem tomhle hemžení je, že se tu vše odehrává v tichu a klidu. Někde hraje neviditelný orchestr. Práce s hudebním doprovodem? To se

Chanmuradovovi líbí. »Busjo...!«

Kde je ten chlap? Jenže chlap už mezitím letí na křesle vnitřní lanové dráhy někam na druhý konec hangáru, jako pavouk přebíhá z pavučiny na pavučinu, prohlíží si hotovou práci, vydává další pokyny a letí zase dál...

»Tak co tomu říkáš?« zeptal se Suzi, který nepozorovaně přistoupil odkudsi zezadu.

Chanmuradov jen obdivně mlaskl.

Suzi se v hangáru pohybuje jako doma. Posadil se i s Machtumem do dvoumístné sedačky a lanová dráha je ve výšce druhého patra odnáší na druhý konec hangáru, odtud nevelkým otvorem ven a dalším otvorem do jiné haly.

Lanovka je měkce snesla k zemi. Stojí tu už úplně hotová gondola vzducholodi, sedmnáct kruhových oken a stříbřité stěny se jen blyští. Za jedním oknem svítí jasné světlo.

Chanmuradov vystoupil do gondoly po krátkém žebříčku hned za Suzim. Sotva se dveře otevřely, ozářilo chodbu jasné světlo žárovek ukrytých za mléčnými skly. Prošli po dlouhém koberci až na konec a zase se ocitli přede dveřmi. Dveře je samy pustily dál. V kapitánské kajutě se také rozzářilo světlo. Čelní stěna je ze silného skla, prosklená je i část podlahy. Na stole spočívá velký ovládací pult, po stranách samopisící navigační přístroje.

»Z tohoto křesla může celý koráb klidně dirigovat jeden jediný člověk,« vysvětlil Suzi.

»A kdopak to bude, ten člověk?« vyzvídal Chanmuradov.

»Já,« odvětil prostě a klidně Suzi a posadil se do křesla.

»No, tak kvůli takovéhle nádhře bych taky vyměnil letadlo za vzducholod'. Gratuluju, Suzi. A co tu budu dělat já?«

»Ty budeš můj pomocník.«

»Ale já přece...«

»Jsi zkušený letec, Machtume. Pochopit konstrukci všech těch přístrojů není snadné, ale naučit se s nimi zacházet dokáže i dítě. Společně s Busjou tě rychle zaškolíme. Busja je můj oficiální zástupce a palubní mechanik. Zavedeme si tu služby na tři směny... Přísně vzato postačí, když budeš během služby jen sledovat přístroje. Ty automaticky signalizují sebemenší závadu či odchylku v letovém režimu. A někoho z nás si snadno přivoláš na pomoc, když bude třeba.«

»Kdo ještě s námi poletí? Napočítal jsem celkem sedmnáct kajut.«

»Většina jich zůstane prázdných,« odpověděl Suzi. »Tentokrát letí jen pět lidí.«

»Takže já, ty, Busja, a kdo jsou ti zbylí dva?«

»S jedním z nich se už za okamžik seznámíš.«

Došli ke kajutě číslo 5. Tentokrát se dveře samy neotevřely a Suzi na ně zaklepal.

»Dále!« ozvalo se a dveře je vpustily dovnitř.

»Seznamte se, prosím, Profesor Vlasov – můj přítel a pomocník Chanmuradov,« představil oba muže Suzi.

Vlasov si nechal přistříhnout vlasy a celý jako by omládl. Na sobě měl šedý cestovní oblek. Přátelsky stiskl Machtumovi ruku a vrátil se k přerušené práci.

Opatrně vyjímal z pouzder meteorologické přístroje a rozestavoval je po stole.

»Tak tohle je kamera pro zkoumání kosmického záření,« podotkl, když vytahoval z malé truhličky další aparát.

»Wilsonova?«

»Vlasovova!« odpověděl aerolog a povytáhl obočí. »Mám pro vás zajímavé zprávy, drahý kapitáne,« pokračoval Vlasov a otočil se k Suzimu. »O naši bezmotorovou vzdušnou dopravu je mnohem větší zájem, než jsem původně předpokládal.«

Chanmuradov potěšeně luskl prsty.

»Kombinovaný program naší expedice nadřazená místa bezvýhradně schválila a vláda nám už poskytuje všemožnou pomoc. Navrhl jsem, abychom jako první prozkoumali trasu Taškent–Obdorsk. Tato dvě města leží na prakticky stejné zeměpisné délce, Obdorsk poněkud západněji. Zároveň jsme ovšem, drazí přátelé, dostali jeden o hodně tvrdší úkol: když už prý se bude něco takového zkoušet a prověřovat, tak je třeba urazit celou trasu mezi nejj jižnějším a nejsevernějším bodem SSSR. Startovat bychom měli z Kušky...«

»Tam to znám!« přerušil ho Chanmuradov. »Už jsem tam několikrát přistával. Je to konečná stanice jedné větve Středoasijské magistrály.«

»To bych prosil, že byste tahle místa měl znát! O osmnáct kilometrů jižněji na hranici s Afghánistánem se nalézá nejj jižnější místo v naší vlasti – třicet pět stupňů třicet osm minut severní šířky, tedy zhruba stejně jako Alžír v Africe. Nu a ten nejsevernější bod je ještě známější – severní pól. Průzkumu atmosférické cirkulace v arktických oblastech až po ten pól se udílí obzvláštní pozornost, protože s tímto problémem přímo souvisí řada zásadních arktických programů, rozšíření navigace na Severní mořské cestě, transarktické letecké spojení se Severní Amerikou a tak dále a tak dále. A to není snadný oříšek. Budeme muset dosáhnout pólu a bez přistání se zase vrátit, tedy najít i zpětné vzdušné proudy, které směřují od pólu k jihu. Už jsem slyšel, že vy, soudruhu Chanmuradove, jste vášnivým vyznavačem bezmotorového létání. Obávám se, že na severním pólu se bez spolehlivých vrtulových motorů neobejdeme. Tam se totiž klidně můžeme dostat do takového větropádu, či jak tomu říkat, že nás to rozmlátí o led nebo zanese někam k Islandu, ne-li až k ostrovům svatého Patricka... Babičce jsem o takových vyhlídkách raději ani neříkal. Kdo se dal na vojnu, musí bojovat...«

»A kde je ta radiokabina?« zaslechli z chodby ženský hlas. Suzi otevřel dveře do chodby a div se nesrazil s mladou dívkou.

»Pozor, dív jsi mi neroztřískala brašnu s lampami!« vyčínila mu pohotově. »Tak kde je radiokabina, Suzi?«

»Na konci chodby, hned vedle kapitánské, je to číslo dvě,« odpověděl kapitán, obrátil se k Chanmuradovovi, který už se zvědavě vyklonil ze dveří, a řekl: »Tak vidíš, a znáš celou posádku. To je naše radistka Žeňa Lavrovová.« Dívka už v poloběhu chvatně kývla na pozdrav a pospíchala k radiokabině.

»Jen pět lidí? Ale proč tak málo?« zeptal se Chanmuradov.

»Chystáme se přece na hodně dalekou cestu. Celé týdny poletíme bez jediného přistání. Což předpokládá velké zásoby pitné vody a proviantu. Proto jsme

početnost posádky omezili na minimum,« vysvětlil Vlasov.

Do kabiny vrazil udýchaný Škljar.

»My jsme hotovi, Busjo,« ujistil ho pohotově Vlasov. »Pokud jde o nás, můžeme startovat třeba hned.«

»Já jsem taky hotov,« odpověděl Škljar. »Chlapci právě dokončili poslední svar. V noci ještě sfoukneme tlakovou zkoušku, zítra ráno stačí přivěsit gondolu a můžeme letět.«

»Taktak, každý konec je zároveň taky začátek!« poznamenal filozoficky Vlasov.

...Za afghánskými horami se zvedlo jitro. Slunce vystoupilo nad mohutný hřeben a nahlédlo do údolí.

Zvědaví lidé ho však předběhli. Ti se v nepřehledném davu tísnilo kolem obrovité vzducholodi. Plášť Alfý zhotovený z vlnitého ocelového plechu a potažený vrstvou hliníku oslnivě hořel v prvních jitrních paprscích.

Pohraniční osada Kuška se vyprázdnila. Muži, ženy, staří lidé, děti a s dětmi i všichni psi se přišli podívat na tu nevídanou slávu. Zpráva se samozřejmě roznesla i do sousedních kišlaků. Auta popojížděla sem tam. Velbloudi vytáhli dlouhé krky a teskně řvali. Zmatení osli si sedali na zadní, stříhali ušima a zběsile hýkali. Vzducholod' spočívala gondolou přímo na zemi, ale kotvy byly vlastně zbytečné, protože ráno bylo tiché, bez vánku.

Šťastlivci v prvních řadách nakukují tlustými skly sedmnácti oken dovnitř.

Sedmnáct oken a za nimi sedmnáct kajut. Posádka však čítá pouhých pět členů: je to kapitán Suzi, jeho pomocník Chanmuradov, palubní inženýr a mechanik Škljar, aerolog Vlasov a radistka Lavrovová.

Předstartovní přípravy skončily. Suzi otevřel okno kapitánské kajuty, zamával bílou čapkou a křikl do davu:

»Alfa zahajuje první let v epoše bezmotorové dopravy na trase Kuška–severní pól–Taškent!«

Místo odpovědi se ozývá potlesk, nadšené výkřiky a orchestr. Okénko se zase zavřelo. »Start!« velí Suzi do mikrofonu. »Start!« opakují poslušně reproduktory ve všech kajutách. Boris Michajlovič Škljar neboli Busja je nejmenší a nejlehčí člen posádky – váha 45 kilogramů, výška 145 centimetrů –, ale je to právě on, kdo řídí zahřívání plynové náplně a nakonec otáčí masivní páčkou. Elektrický naviják zvedá kotvy. Alfa téměř kolmo plyně stoupá k obloze. Radistka Lavrovová vysílá do éteru: »Tady Alfa! Start v pět hodin devět minut. Bezvětří. Nebe bez oblačnosti, viditelnost vynikající...« »Šťastnou cestu!« odpovídá taškentský vysílač. Pozdravy Alfě jedno za druhým posílají i další města – Moskva, Leningrad, Charkov.

Chanmuradov stojí vedle Suziho a pokukuje chvíli po výškoměru, chvíli do oken, na vzdalující se zemi.

V takovémhle odletu je vždy ukryto něco vzrušujícího. Ne, strach o vlastní život to rozhodně není, přemítá Chanmuradov. Spíš to bude něco jako pocit diváka, který sleduje zvedající se oponu v divadle. Teď začne představení. Jaké asi bude?

Chanmuradov se naklání k oknu. Zástupy dole jsou ještě v dohledu. Na Alfu jsou upřeny tisíce závistivých očí. Machtum se rozesmál a zvolal: »Kdyby tak mohli být na našem místě!«

»No vidíš, a ty jsi váhal, jestli máš letět!« usadil ho Suzi, aniž odtrhl oči od výškoměru.

»Jak rychle jdem nahoru?« ptá se tenoučkým hláskem z vedlejších dveří Busja.

»Výška tři tisíce pět set metrů,« odpovídá Suzi, »splnění...« ale nedomluvil: ostré sluneční paprsky ho tvrdě zasahují přímo do očí. Suzi je rychle přimhouřil a do mikrofonu vydává další pokyn: »Nasadit brýle!«

Do stratosféry je to ještě daleko. Sluneční svit však obsahuje stále větší procento ultrafialového záření, které lidskému zraku škodí. Všichni si nasazují sluneční brýle. Každý má hned dojem, Jako by slunce zakryl mrak. Nebe se zdá popelavě šedé.

Venkovní teplota vytrvale klesá, ale v gondole je teplo. Suzi se rychle orientuje a zjišťuje, že Alfa míří k jihu, nad Afghánistán. Teď je třeba najít vzdušnou řeku, která by tekla k severu. Nahřívacím agregátům pomáhá i slunce. Plášť se napnul, ale namáhání zatím nedosáhlo kritických hodnot. Suzi upozorňuje Busju, ten spouští další motor a do potrubí uvnitř pláště vzducholodi se roztéká proud horkého plynu. Povrch vzducholodi se rozpíná až na nejvyšší únosnou mez. Alfa rychle stoupá. Výškoměr ukazuje 7000 metrů. Jižní kurs se změnil na jihovýchodní. To už je lepší. Výška 7500 metrů. Vzducholod' se stáčí přesně k východu. Chanmuradov přitiskl oči k okulárům dalekohledu. Dole se vine stříbřitá nitka řeky Mugrab. Teď přes ni ulehl vlásek trati Merv–Kuška.

»Výška osm tisíc metrů,« oznamuje Suzi. »Patrně už jsme dosáhli stropu... Ale ne, ne, ještě stoupáme... osm tisíc dvě stě... osm tisíc pět set... Teď už to dál opravdu nejde! A dobrý vítr jsme ještě pořád nechytli. Letíme k východu. Busjo, začni chladit!«

»Provedu!« odpovídá Škljar a místo ohřevu spouští chlazení. Okny je vidět, jak boky vzducholodi splaskávají. Nebeský koráb rychle klesá.

»Přestaňte klesat, u sta hromů!« ozval se z reproduktoru vnitřního spojení otrávený hlas profesora Vlasová. »Zrovna pozoruji kosmické záření! No prosím, a je to pryč! Aby vás čert vzal, chaso jedna!«

Za chvíli už profesor stojí na prahu kapitánské kabiny.

»Kvůli vám mi unikl mimořádně zajímavý jev. Snad se nebojíte, že to na ten severní pól podle jízdního řádu nestihnete? Pět minut zpoždění nás nezabije, ne?«

»Já si zase myslím, že si těch kosmických paprsků ještě užijete ažaž,« odpověděl Suzi.

Vlasov odevzdaně mávl rukou a posadil se do křesla přišroubovaného do podlahy. Chvilí zničeně mlčel a pak si povzdechl.

»Už je to dobré čtyři hodiny, co jsme startovali. Nejvyšší čas k snídani.«

»Stop!« křikl Suzi do mikrofonu. Kapitán Busjovi nařídil vypnout chlazení. »Našli jsme severovýchodní proudění,« vysvětlil všem Suzi, »což je v tuto chvíli zřejmě nejvýhodnější kurs. Tomuhle říkám výhoda volného letu. Žádné zajišťování kormidel a střežení kursu... Pluj, má lodi, kam tě vlny hodí!« Suzi rychle pohlédl

na anemometr. »Rychlost proudění deset metrů za sekundu. Podle Beaufortovy stupnice tedy silný vítr. A my to vůbec necítíme. Podívejte, vzdušné pytle venku vedle oken se ani nepohnou...«

»A tak to taky má být,« pokýval spokojeně hlavou Vlasov. »Když pojedete parníkem po řece, taky se vám těžko bude určovat rychlost vody i lodi. No a odhadnout rychlost vzducholodi, která volně letí ve vzdušném proudu, je ještě těžší. Tady obvykle nepomůže ani anemometr.«

Aerolog úplně zapomněl, že mu nezodpovědná posádka zkazila výzkumy kosmického záření a že má hlad, a začal nadšeně vykládat o svém pohyblivém anemometru. V horní části pláště vzducholodi byla do podélné osy devadesátimetrového vřetene usazena kolejnice, po níž se pohyboval automatický vozík s anemometrem. Při měření síly větru se vozík rozeběhl proti směru pohybu lodi a tedy i vzduchové masy předem stanovenou rychlostí. Čím silnější byl vítr, tím větší odpor vozíku kladl. Rychlost větru se pak dala vypočítat podle jednoduchého vzorce. Rychlost Alfy ve vztahu k zemskému povrchu se snadno stanovovala měřením úhlových vzdáleností.

»A teď se tedy můžeme naobědvat,« usoudil Suzi. »Kdyby došlo k něčemu nepředvídanému, automatická kontrola nás upozorní.« Naklonil se k mikrofonu a řekl: »Žeňo! Odvysílej na zem: Kurs severovýchod, rychlost třicet šest kilometrů za hodinu – a pak přijď do jídelny.«

Za několik minut se veškeré osazenstvo shromáždilo v jídelně. Pro pětičlennou posádku byla zbytečně velká. V protáhlé místnosti stál na dvaceti čtverečních metrech podlahy dlouhý stůl se sedmnácti židlemi. Pro takový počet osob byla Alfa zkonstruována.

Chanmutadov rychle otevíral plechovky s konzervami a Busja přivlekl z kuchyně dýmající elektrický čajník. Lavrovová prostírala a krájela bílý chléb.

»Dopřejte si naposledy pozemský chléb, přátelé,« oslovil Chanmuradov vesele ostatní. »Od zírka přecházíme na suchary, sušenky a podobně.«

První oběd na palubě proběhl v rušné atmosféře. Chanmuradov, Suzi a profesor Vlasov se dohadovali o nejvhodnějším letovém režimu. Vlasov trval na tom, že severní proudění je třeba hledat v oblasti dostupového stropu vzducholodi. Suzi se bránil.

»Že vy se hlavně chcete dostat co nejbliž k těm svým paprskům?« škádlil dobromyslně aerologa. »Během několika málo hodin letu už jsme se stačili přesvědčit, jak daleko mívají teoretické představy k praxi. Jihozápadní a severovýchodní větry jsme našli v mnohem nižších vrstvách atmosféry, než jsme původně předpokládali, a v nejvyšší dosažitelné výšce to Alfu navzdory vědeckým prognózám unášelo k jihu. Pravda, ve výšce nějakých šedesát kilometrů se oblačné chmýří táhne od severu k jihu. Možná že právě tam vane příznivý vítr, jenže do takové výšky se dostane leda stratoplán, a tomu je vítr jediné na překážku.«

Ale Vlasov se nedal. Copak vědci neuváděli své výhrady, copak neupozorňovali na anomálie, které může způsobovat rozmanitost zemského povrchu, vzájemné tření vzduchových vrstev a další faktory? Z několika prvních hodin letu se ještě nedají dělat závěry. Naším úkolem není letět za každou cenu

přímo na sever, ale najít vzdušné proudy vedoucí v zásadě od jihu k severu a zase zpátky. Faktem je, že čím jsou výš, tím je proudění stálejší.

»Mně se na dosavadním letu nelíbí jiná věc,« vmísil se do debaty Chanmuradov. »Třicet šest kilometrů za hodinu – to je šnečí rychlost. Jsem si jistý, že ve vzdušném oceánu by se našly mnohem rychlejší proudy, které by směřovaly tam, kam potřebujeme. Určitě jsou tu někde řeky o rychlosti uragánu. Takových sto nebo sto padesát kilometrů v hodině – tomu bych říkal rychlost! Já bych navrhoval, abychom to ještě nějaký čas zkoušeli nahoru dolů.«

»Proudění, které nás teď unáší k jihovýchodu, nejspíš ještě nebude stálá větrná řeka, ale jen místní nebo dočasný přesun vzduchové masy. Není vyloučeno, že v noci se povalí opačným směrem. Jedině ve velké výšce se dá zaručit, že máme co do činění se stálým prouděním od rovníku k pólům,« trval na svém Vlasov.

»Ať tahle naše řeka poteče zpátky nebo ne, musíme se o tom na vlastní kůži přesvědčit,« tvrdil Suzi. »Faktem každopádně je, že jsme našli vzdušný proud, který směřuje z Kušky na Novosibirsk. A to je mimořádně důležitý vzdušný koridor. Pokud se nám podaří dokázat, že v této výšce existuje stabilní atmosférické proudění, takový vzdušný Turksib na bázi místních pasátů, mohlo by to pro bezmotorovou vzdušnou dopravu mít přímo epochální význam. A připadalo by mi nemoudré jednou nalezenou trasu opustit, aniž bychom ji prozkoumali...« Suzi se odmlčel. »Ale vědeckým šéfem výpravy jste koneckonců vy, profesore. Já jsem jen šofér. Kam rozkážete, tam vás zavezu!«

»Tak dobře, já vás usmírím,« chlácholil je Busja. »Tohohle kursu se budeme držet až do noci. Když se po západu slunce směr větru nezmění, měli bychom v něm pokračovat. Nu a kdyby se řeka otočila zpátky, začneme si hledat jinou.«

»To je ale lišák!« rozesmál se Vlasov. »Ale dobrá, ať je po vašem. Počkáme do noci.«

Po obědě se Suzi vrátil na kapitánský můstek a ostatní se rozešli do svých kajut.

Podlahová plocha kajuty se pohybovala kolem dvou metrů čtverečních, výška tři metry. Prostorné lůžko bylo zavěšeno pod stropem, takže dole zůstal dostatek místa pro malý stolek a dvě křesla. Na stole stála pracovní lampa s hedvábným stínidlem. Okénko se dalo zatáhnout hustým závěsem. Vedle dveří bylo do stěny vestavěno umývadlo s tekoucí teplou i studenou vodou. Volného prostoru tu nebylo právě nazbyt, ale pokud někdo stál o zdravotní procházky, mohl si je dopřát v proskleném ochozu, obepínajícím celou gondolu, nebo na vyhlídkové plošině, táhnoucí se podél koleje s pohyblivým anemometrem. V menších výškách se na tuto plošinu dalo vyjít i bez teplého oblečení a kyslíkové masky. Řízení lodi bylo natolik zautomatizované, že posádka se mohla plně spolehnout na samočinný kontrolní systém. Stačilo jen sledovat jeho údaje. Pisátka na dlouhé pásy papíru vytrvale zaznamenávala »chorobopis letu«, obsahující časové údaje, výšku, rychlost, složení vzduchu, elektrické vlastnosti atmosféry – zkrátka všechno, co by mohlo zajímat aerology, letecké navigátory či fyziky.

Péči o tuhle nebeskou domácnost usnadňovala elektrifikovaná kuchyně, koupelna a prádelna.

Aby nebylo nutné brát s sebou zbytečně velké zásoby stlačeného kyslíku k

zajištění dýchatelného ovzduší ve velkých výškách, měla Alfa na palubě speciální zařízení. Mohutný ventilátor vháněl vzduch do rozdělovací komory, kde se kyslík odlučoval od vzdušného dusíku a dalších plynů, uskladoval se v tlakových nádobách, zatímco zmíněný dusík, vodík, argon a hélium i jiné stopové plyny se vracely zpátky do ovzduší. Vodní páry kondenzovaly a doplňovaly nejúzkoprofilovější položku zásobování – vodu. Elektromotor ventilátoru poháněly akumulátorové baterie.

Chanmuradov se hrabal v aktovce a rozkládal po stole knihy a nějaké papíry.

»Machtume, stav se u mě!« ozval se z reproduktoru Suziho hlas. »Chvilku to tu pohlídáš, potřeboval bych odvysílat několik radiogramů!« vysvětlil mu kapitán, když Chanmuradov dorazil do příďové kabiny.

Machtum jen přikývl na souhlas a Suzi odešel. Machtum zůstal stát uprostřed kabiny. Roztržitě pohlédl do čelního okna a po chvíli překvapeně vydechl – tak podivuhodná byla podívaná, která se mu naskytla.

Alfa prolétala pásmem řasových mračen. Zapadající slunko je zbarvilo do růžova. Nahoře oblaka, po stranách oblaka, dole také oblaka... Zákony perspektivy vytvářely z těchto nahodile rozesetých nakupenin vodních par něco jako obrovitý tunel, jehož středem plula vzduchodol', vrhající stín na pravou horní část oblačné stěny. Chanmuradov ještě nikdy nevnímal prostor s takovou až fyzickou hmatatelností.

V kapitánské kabině se shromáždili všichni a všichni tu stáli mlčky, nehybně, téměř sklíčeně. Jako by ten vzduchomračný tunel někdo postavil z ohnivě zářivého plynu. Plamenné jazyky, klubka a nitě nepostřehnutelně, ale neustále měnily tvary. Spodek tunelu už začínal hasnout. Opálový přísvit se plynule měnil v růžový, šerfíkový, fialově modrý...

»...Hotová symfonie barev!« hlesl tiše Vlasov, jako by se bál poplašit svým hlasem to chimérické plectvo. Motory stály. Ticho bylo absolutní. Vlasovova slova do něj zazněla zdušeně, jako za zdí. Ticho lidský hlas chvatně pohltilo, následovala dlouhá pauza...

»Na zemi už slunce zašlo,« konstatoval Busjův diskantek. A zase mlčení.

Slunce se dotklo obzoru a zvolna se za něj ponořovalo. Pak přišel poslední paprsek – zelený, to je velice vzácný přírodní úkaz! – a sluníčko bylo to tam.

Rasová oblaka vysoko nad Alfou řevavěla ještě několik dalších minut, ale pak pohasla i ona...

»Představení skončilo!« pronesl tentokrát už svým obvyklým hlasem Vlasov.

Kabinu jasně osvětlovala stropní lampa. Vlasov začal přecházet – tři kroky tam, tři nazpět – vraštil čelo, mnul si hrudník a nakonec spustil:

»Tak co, kdo měl pravdu? Co říkáš? Teď jsem si prošel poslední záznamy. A víš, co z nich vyplývá? Alfa letí stále pomaleji.«

Profesor zívá.

»Spolykám léky a půjdu si lehnout, dokud se do mě zase nepustí to moje astma...« Několikrát krátce zakašlal a odešel.

»Ten by udělal líp, kdyby seděl doma v Pavlovsku,« zabručel Chanmuradov. »Jestli se nám tu rozestůně, nebudeme vědět, kam dřív skočit!«

»Jenže Vlasov je jeden z našich nejvěhlasnějších aerologů,« namítl Suzi. »Opravdu není docela zdrav a takováhle cesta pro něj není hračka, ale ty si myslíš, že by v Pavlovsku vydržel? Tohle smrtelné tělo musí neustále zápolit s neposedným duchem velkého vědce, Teď tu sice pokašlával a vykládal o lécích a posteli, ale snad si nemyslíš, že to myslel vážně? Jsem si jist, že celou noc prosedí u té své kamery. Chce sledovat noční radiaci,« Suzi zívla. »A co ty, chce se ti spát?«

»N-ne,« odpověděl Chanmuradov a stěží zívnutí potlačil.

»Tak si rozdělíme ty služby. Pokud nejsi unavený, zůstaň tu do rána. Sleduj hlavně kurs, výšku a rychlost. Kdyby něco, zavolej mě. Motor běží, takže Busja může taky spát až do rána.«

»Výborně. Tak dobrou noc,« odpověděl Chanmuradov.

»Dobrou noc,« rozloučil se kapitán a odešel. Chanmuradov zůstal sám.

Zhasl lampu a zahleděl se do noci. Kapitánská kabina měla tři velká okna – jedno v čelní stěně a dvě po stranách. Za čelním sklem bylo vidět hvězdy. Aha, tamhle je Polárka... Kdyby se tak podařilo najít proudění, které by směřovalo přímo k ní! Chanmuradov se podíval doprava. Nízko nad obzorem se jako přichycený k předivu nočních mračen třpytil měsíc.

Ve snaze zahnat spánek si Machtum tiše začal něco notovat, takový klasický orientální motiv. Do kabiny vstoupil Busja.

»Copak, vyjeme na měsíček?«

»A proč nespíš ty?« zeptal se ho Chanmuradov.

»Nechce se mi,« odpověděl stručně Busja a přimhouřil oči za skly brýlí. Chanmuradov rozsvítil.

»Musíš na kutě,« oslovil protektorsky malého palubního Inženýra. »Sotva se rozbřeskne, čeká nás plno práce. Musíme hledat řeku, která by tekla k severu. Tekla! Určitě nám plyne někde nad hlavou, ale jen to zkus chytit ji! V oceánu máš všelijaké proudy, a obvykle je poznáš už podle barvy vody. Kdežto tady není vidět nic!« Chanmuradov přešel ke stěně.

Vtom se dveře hlučně rozlétly a na prahu stanul Vlasov. Byl celý rozrušený a oči mu jen svítily.

»Suzi! Kde je Suzi?«

»Šel spát,« odpověděl profesorovi Chanmuradov. »Vy jste si ještě nelehl, profesore?«

»Ale, to je taková zapeklitá věc. Hotový taneční rej kosmických paprsků ...!« A Vlasov zmizel stejně náhle, jako se objevil.

S prvním jítřním rozbřeskem se na velitelské stanoviště dostavil i Suzi. Ihned vydal pokyn k zastavení motorů – víc se plyn zahřívát nemusel, teď už na to stačilo sluníčko. Alfa rychle stoupala. Včerejší strop se už dávno podařilo překonat, ale vzducholod' ve výstupu pokračovala. Vertikální proudění, učiněný nebeský gejzír, tlačilo vzdušný koráb do nejvyšších vrstev troposféry. Suzi bedlivě sledoval přístroje. Po jistou dobu se směr letu neměnil, ale najednou je zachytil proud, který znovu unášel Alfu severovýchodním směrem. Chanmuradov bez ohledu na únavu nehodlal jít spát. Ze by už skutečně našli řeku, kterou hledají? Řeka! Ale takovému přívalu se asi jen těžko dá říkat řeka. Pokud se Alfa opravdu dostala do

atmosférické vrstvy, ve které se horké ekvatoriální vzdušné proudy ženou k severu, tak by to nebyla řeka, ale nadoblačný Golfský proud, který se do ledových pustin kolem pólu musí hroutit jako mocný vodopád. »Vlasove, spíte?«

»Ne,« ozval se okamžitě mrzutý profesorův hlas. Za minutu už celý otrávený, ponurý, nevyspalý a neholený vstupoval do kapitánské kabiny.

»To mi taky čert nakukal...« spustil nakvašeně, ale pak jeho oči sklouzly k přístrojům. »Ohó!« zvolal, aniž svou původní myšlenku dokončil, teď už docela jiným tónem. »Rychlost sto třicet v hodině. To je rychlost uragánu! Směr severovýchodní. Takže konečně máme to, co jsme hledali! Heuréka!« Jenže vzápětí se zase zachmuřil a dodal: »Zatím by ovšem bylo předčasné naivně se radovat.. Vzdušný živel, to je proradný brach. Uvidíme, co bude dál... Ale já padám únavou. Měl bych si aspoň hodinku pospat. Panebože, to byla noc! Přijďte se podívat na mou kameru. A tu kosmickou radiaci nejen uvidíte, ale i uslyšíte. Uvidíte záblesky na obrazovce, uslyšíte, jak elektrony a neutrony, které k nám dolétly z nepředstavitelných vesmírných dálek, bubnují do síťky mikrofonu jako krupobití po plechové střeše. Ach jo ...« Zív! a energicky zakroutil hlavou. »Jsem zvyklý na svou postel. A tady aby se člověk škrábal na tu visutou pryčnu!« Profesor odešel.

O čtvrt hodiny později, už navlečený do skafandru, pomalu stoupal na horní plošinu a v ruce jako hrozen obřího vína třimal balóny s meteorologickými sondami. Všechny je vypustil a pak se dlouho díval, jak se rychle zmenšují a ztrácejí se v nebeské modři. Potom se vrátil do gondoly a z radiokabiny debatoval se svými spolupracovníky ve Slucku. Čertil se, chvílemi byl celý nespůj, kolegy tu chválil do nebes, tu na nich nenechal chlup dobrý. Nemoc i bezesná noc dávno upadly v zapomnění ...

Chodba v gondole byla zalita slunečním světlem. Hluboko dole se honila mračna. Přes den bude zřejmě bouřka. Jenže Alfa je výš, než kam dosáhne bouřka!

Chanmuradov se vysíleně odploul do své kajuty, svlékl se, svalil se na své lůžko a usnul jako zabity. Vzbudilo ho až polední zvonění k obědu.

V jídelně ho čekaly dobré zprávy. Alfa dál letěla stejným směrem a touž rychlostí. Lavrovová nepřišla – právě odesílala spěšné radiogramy.

»Teď je důležité, abychom tuhle řeku v noci, až plášť Alfy vychladne, náhodou neztratili,« dělal si starosti Vlasov. »Musíme podniknout všechno pro to, abychom vzduchodův udrželi ve stejné výšce!«

V době, kdy se doma v Pavlovsku obvykle odebíral ke spánku, zase začal bruchet a stěžovat si na průdušky, ale spát samozřejmě nešel. Očima visel na výškoměru, barografu a teploměru, a jakmile Alfa třeba jen o několik málo metrů klesla, okamžitě ztropil hrozný povyk a se zařatými pěstmi vyhrožoval Busjovi, který se otáčel kolem ovládacích tlačítek a pák. Často to došlo tak daleko, že profesor přístrojům nevěřil, natáhl si kyslíkovou masku a jen tak nalahko uháněl na plošinu k pohyblivému anemometru. Chanmuradov ho pokaždé jen taktak zadržel, aby mu vnutil kožich, čepici a rukavice. Začínal toho starého podivína mít opravdu rád.

»Nech mě na pokoji a jdi si po svých! Já mám jiné starosti! « bránil se profesor.

Ale Chanmuradov nepovolil, dokud se starý pán nepodrobil a pořádně se neoblékl.

Zítřka bychom mohli na Zem odvysílat, že vzdušný proud, jehož objevení bylo jedním z hlavních cílů expedice, se podařilo najít. Okol je tedy zcela vyřešen. Nebo že bychom ještě čtyřicet hodin počkali? přemítal Suzi. Vzdušný živel je proradný brach – vzpomněl si na profesorova slova. To je pravda, možná ten vůbec nejproradnější. Rozhodně mnohem proradnější než voda. Ale to si koneckonců rozhodne Vlasov, kdy se odvysílá tato zpráva. Vědeckým šéfem expedice je přece oni

Ráno nového dne začalo bez překvapení. Alfa prohrátá sluncem pořádně stoupla a letěla stále stejným směrem. Ve čtyři hodiny odpoledne dosáhlo namáhání pláště mezních povolených hodnot. Vzducholodi s měkkým trupem by nezbylo nic jiného než vypustit, tedy ztratit část plynové náplně, aby nedošlo k protřetí pláště. Alfu této starosti zbavovalo chlazení nosného média a vzducholod', aniž ztrácela výšku a plyn, mohla nerušeně pokračovat v letu.

Nad hlavami posádky zářilo věčně modré, nebe. Výš než Alfa plula už jen nejvyšší rasová oblaka.

Zato dole se onoho dne jeden na druhý vršily těžké temné mraky. Vzdušný oceán! Je na světě vůbec něco krásnějšího, úchvatnějšího... a zároveň pomíjivějšího? Suzi vzpomínal na ohnivý tunel, na tu třpytnou paprscitou symfonii, která v člověku vyvolávala tak slavnostní pocit euforie.

jak nepodobné je vše to, co viděl Suzi teď, včerejší ódě večerního šíření!

Chmurná olověně šedohnědá i modravě černá mračna prudce kypěla, bytněla, vzpínala se a potácela jedno přes druhé. Pozorovateli z výšky připadala strašlivě těžká. Byla to bitva obrovitých slepých améb. Takhle se zřejmě kdysi dávno valily a srážely hory chladnoucího magmatu, z nichž se rodila zemská kůra... Takhle se o holou existenci a právo na život rvali mořem zplození gigantičtí ještěři a hadi. Strašlivá nevidomá síla. Tu a tam se mezi těmi nemotornými bytostmi jako ohnivý plaz mihl elektrický výboj. Dutě rachotily hromy. Rozběsněné obludy temně ryčely.

Ale všechno to boží dopuštění bylo dole a Alfě ničím nehrozilo.

Boj slepých oblud pokračoval se stále větší silou. Náhle se horní cáry mračen začaly od oblačného masívu odtrhávat, stoupaly stále výš a honily se po nebi. Ale ne, až k Alfě se dostat nemohou.

Vstoupil Vlasov.

»Už zase mě píchá na prsou! Z toho kouká pěkná slota!« Tvář měl ustaranou. »Dole se nám rozdováděl obstojný cyklónek. Na zemi pod tou duchnou bych teď nechtěl být, a už vůbec bych se nehrnul přímo do oblačného pásma! Jen se na to podívejte – hotová čertova mlejnice!«

A pak se stalo něco, co nikdo neočekával.

Od západu se ozval hukot, připomínající zvuk gigantického motoru. Blížil se neuvěřitelnou rychlostí. Rozuzlení se dostavilo snad v jediné vteřině: hromový hukot přešel v kanonádu. Výstřel stíhal výstřel tak rychle, že lidské ucho tu vřavu vnímalo jako souvislý ďábelský řev. Nad Alfou prolétlo olbřímí černé těleso – Chanmuradov později ujišťoval, že to byl nějaký černý pruh – a zmizelo za

východním obzorem. Alfa se roztočila jako dětská káča, sklonila před k zemi, převrátila se, položila se na bok, pak v několika kruzích spirálovitě klesla a v nepřírozeném náklonu se rychlostí větrné smrště řítila dál.

Suzi a Vlasov upadli na podlahu. Živel jimi zmítal, jak se mu zachtělo. Spadli na strop, aby sebou už v příštím okamžiku třískli znovu o podlahu. Suzi se snažil vstát a už letěl obličejem přímo na kulaté okno. Střapatá mračna dotírala na silné sklo z druhé strany. Suzi se jen taktak stačil zachytit rukama, aby si nerozrazil hlavu. Jenže ještě než se jeho čelo dotklo silného skla, další náklon ho odhodil od okna a mrštil jím na stůl s přístroji. Masivní pouzdro s barografem se s rachotem svezlo na podlahu.

Vlasov ležel na podlaze a pevně se držel nohy stolu.

»Motory ... Spustit všechny motory!« křikl vysileně aerolog.

Jenže kapitán ho sotva mohl zaslechnout. Suzi se hlavou znovu praštil o strop, jeho tělo sklouzlo do rohu mezi stropním panelem a stěnou a zůstalo ležet nehybně, jako bez života. Vlasov spadl na spodní hranu stolní desky, odtud opatrně vystrčil hlavu, zaťal prsty do kraje stolu, naklonil se k mikrofonu a zvolal:

»Busjo, nahod' motory! Všechny vrtule na plné otáčky!« Busja se však neozýval. Zřejmě i on ležel někde v bezvědomí.

Alfa se převrátila ještě jednou. Suziho tělo se těžce svezlo na podlahu, těsně vedle stolu. Vlasov se také sesunul na podlahu, chytil Suziho za nohu, přitáhl si ho k sobě a celého ho prohlédl. Kapitán měl rozseknutý spánek. Pravou tvář, ucho a bradu měl celé zakrvácené. Vlasov pokýval hlavou, rychle si odepjal šle a přivázal jimi Suziho ke stolu. Pak přiložil ucho k jeho hrudníku. Srdce tlouklo, i když jen pomalu a sotva znatelně.

Ze by všichni na palubě byli takhle zubožení? blesko profesorovi hlavou. Bolel ho bok, záda, bolela ho hlava, pravé koleno rychle opuchalo. Alfou může zachránit jedině plný výkon vrtulových motorů. Ty musíme za každou cenu nastartovat... Že by snad mohl jít, na to nebylo ani pomyšlení. Nezbyvá než se k motorům nějak doškrábat a doplazít, znovu riskovat, že se bude otloukat jako zrnko v chrástítku.

Vlasov vylezl z kapitánské kabiny a chytil se dveří Chanmuradovovy kajuty. Vlezl dovnitř, ale kajuta byla prázdná. Machtum nebyl ani na lůžku. Polštáře, matrace, přikrývky, ručníky, knihy, nějaká pouzdra – to všechno se povalovalo po podlaze. Vlasov rychle shrabal ručníky, polštář a přikrývku na hromádku. Polštář si jedním ručníkem přivázal k hlavě. Hlavu si musím ochránit především, řekl si v duchu. Kdyby mě teď nějaká tvrdší rána do lebky zbavila vědomí, je konec! Není vyloučeno, že právě já jsem jediný z celé posádky, kdo zůstal při smyslech. Přikrývku si omotal kolem těla a převázal ji dalším ručníkem. Tak. Ted je před nenadálými ranami alespoň jakžtakž ochráněn.

Stihl to v poslední chvíli. Alfa se znovu začala nekontrolovaně zmítat. Točila se jako dětská káča a zároveň se pohupovala nahoru dolů. Vlasov se pevně chytil dveří a číhal na příhodný okamžik, aby se jako kuželkářská koule dokutálel ke strojovně.

Ted! Pustil se a už se valil potřebným směrem. Až ke dveřím od strojovny se však nedostal, rotace ho znovu hodila na stěnu. Zachytil se dveří jedné z kajut. A

teď zase dál, k motorům. Jenže následoval prudký pád až na »dno« chodby a stejně střemhlavý let zpátky k motorům, tentokrát i s bezvládným Busjou.

Konečně! Oba dva prolétli až do strojovny. Jen aby je nevyzpytatelné výkyvy zase nevyhodily. Vlasov rozvázal jeden ručník a Busju jím připoutal k zábradlí kolem motorů. Výborně, podařilo se jakžtakž zajistit ještě jednoho z posádky!

A teď nastartovat motory! Hromská práce, kdyby tak Vlasov věděl, jak to udělat...! Pevně se chytil zábradlí vedle Busji a přemítal, jak si »logicky« seřadit účel a funkci jednotlivých částí srdce strojovny. Dejme tomu, že tu několikrát byl, když Busja motory nahazoval. Jen je třeba si vzpomenout... Aby nenadělal víc škody než užitku ... Podstatu konstrukce motoru samozřejmě zná, jenže princip je jedno, a obsluha motoru v praxi zase něco docela jiného... Že by tady...? Ale nejdřív tam musí jít palivo...

Když se vzducholod' dostala do té mely, Chanmuradov tvrdě spal. Otřesy ho několikrát musely nadhodit ke stropu, aby se vzbudil a pochopil, co se na palubě odehrává. Prudce se napřímil, praštil se hlavou o strop, zase se uložil a začal horečně hodnotit situaci. Samozřejmě se okamžitě musí rozběhnout do kapitánské kabiny.

Seskočil z postele, upadl a rozběsněný živel jeho tělem jako pravítkem začal měřit trojrozměrný prostor kabiny. Machtum však byl silný a obratný a během minuty se v logice rotací a výkyvů vyznal natolik, aby se mohl vydat na cestu. Vyhrabal se do chodby a křečovitými přískoky ode dveří ke dveřím se pomalu přesouval ke kapitánské kabině. Vedle radistčiny kajuty se chvíli zdržel. Lavrovová! Co je s ní? Snad není mrtvá nebo těžce zraněná? Pootevřel dveře kajuty a vzápětí jako bomba prolétl až k dívčinu křeslu.

Radistka měla větší štěstí než ostatní. V kritickém okamžiku seděla u vysílačky a hned při prvním nárazu vichřice se stačila chytit opěradel. Potom už bylo poměrně snadné se do křesla připnout řemeny.

Samozřejmě, ani ona neměla na růžích ustláno. Když se Alfa obracela dnem vzhůru, visela chvílemi celé minuty hlavou dolů. Na druhé straně to však s ní neházelo z kouta do kouta, a ona zůstala nezraněná. Dokonce dokázala na zem odvysílat, co se na palubě vzducholodi děje.

»Jsi živa a zdráva?« zaradoval se Chanmuradov a zaťal silné prsty do křesla.

»Jak vidíš!« odpověděla. »Nevíš, co se to s námi děje?«

Alfa se znovu převrátila podlahou vzhůru. Chanmuradov, který se dál držel nohou křesla, teď visel od podlahy ke stropu.

»Nemám ponětí. Spal jsem. Musím jít. Nějak už si s tím poradíme. A ty se drž, Lavrovová!«

Pustil se a proletěl otevřenými dveřmi do chodby.

Dívka vysílala dál.

Žád' Alfy klesla právě mnohem níž než před' a nejbližší, tedy před'ová strojovna se ocitla téměř nad Machmutovou hlavou.

Nahlédl dovnitř a spatřil profesorovu hlavu.

»Žijete?« křikl na Vlasová.

»Až se převrátíme, seskoč sem. Nemůžu nastartovat motor!« volal na něho

starý pán.

»Už nemůžeme čekat ani vteřinu. Musí tam někde být lano. K něčemu ho přivažte a spust'te mi ho!«

Vlasov po značné námaze lano opravdu našel, upevnil a konec hodil Machtumovi.

Ten se ho okamžitě chytil a s kočičí mrštností se šplhal do strojovny. Vtom však napjatý provaz povolil, stočil se do smyček. Alfa se převrátila přídí dolů a Chanmuradov se sesypal rovnou na profesorovu hlavu.

Motor odmítal poslušnost, hltl se. Chanmuradov se vysoukal k okénku a vyhlédl ven.

»Tenhle nám nepomůže, vrtule je na maděru. Musíme se dostat do zád'ové strojovny. Ale na téhle houpačce motor sotva bude dělat dobrotu,« zapochyboval Machrům.

»Zatracená práce,« ozval se Vlasov. »Chytil nás pořádný cyklon. To vlastně ani není cyklon, to je větrná smršť. Žene nás to strašnou rychlostí.«

»Ale jak jsme se do něj vůbec dostali?«

»Nejdřív si musíme lámat hlavu s tím, jak se dostat z něj a hlavně jak pomoci našim raněným. Podívej se na Busju, ještě pořád se neprohrál.«

»A Suzi?«

»Taky v bezvědomí, podařilo se mi ho přivázat ke stolu v kapitánské kabině.«

»To je ale lumpárna!« zakroutil hlavou Chanmuradov.

»Tím si teď hlavu nelam, musíme se dostat do zád'ové strojovny...!«

Zád'ový motor se podařilo přivést k životu, ale jeho tah k úniku ze zákázonosného vichru nestačil. Poloha lodi se však naštěstí poměrně rychle stabilizovala. Díky nízkému těžišti se Alfa otočila do normální polohy, stačilo, aby ji motor vyrovnal a zbavil rotací. Dál se však v mohutném cyklonu řítila směrem k východu či jihovýchodu. Vlasov tuto změnu Machtumovi vysvětlil a rychle mu situaci načrtl na kousek papíru.

»V cyklonu se vzduchové částice pohybují jakoby po šroubovici. Alfa střekovala až do chvíle, kdy se šroubovitého pohybu zbavila. Ted' se ženeme zhruba směrem, který jsem naznačil touto šipkou.«

»Jakou asi máme rychlost?«

»Některé cyklony urazí sotva sto padesát až dvě stě kilometrů za čtyřicet hodin, ale jiné za stejnou dobu dokážou překonat i dvoutisícikilometrovou vzdálenost. A právě na takový cyklon jsme zřejmě měli štěstí. Ale k tomu se jistě ještě dostaneme. Ted' musíme myslet na důležitější věci. Běž za Suzim a přiveď ho k vědomí, já se zatím budu věnovat Busjovi. Musíme je uložit na lůžka a připoutat. Dokud se s cyklonem nerozloučíme, můžou nás ještě zaskočit všelijaká nepříjemná překvapení...«

Na posádku Alfy byla smutná podívaná. Suzi chodil s ovázanou hlavou, Busja pokulhával, Chanmuradov si stěžoval na bolesti v boku a Vlasov se po té hrůze dočista sesypal. Celý zežloutl a bezustání vzpomínal na svůj tichý, milý Pavlovsk, na

útlunou pracovnu, meteorologickou observatoř a mírné a poslušné balónové sondy, které člověku »bez jakéhokoli rizika a starostí získávají údaje o horních vrstvách atmosféry«. Nebýt jeho drosofil, asi by se býval zhroutil nadobro. Vlasov si s sebou několik much tohoto druhu vzal, aby se přesvědčil, jaký vliv bude mít kosmické záření na případné mutace.

»To je velice vážná věc,« vztyčoval profesor varovně prst. »Do stratosféry pronikáme stále rozhodněji, ale zatím vůbec nevíme, jaký vliv bude mít na člověka kosmické záření. Drosofily jsou skvělým čidlem paprskové energie. Pokud se množství letálních genů v organismu drosofil nezvýší, znamená to, že záření nebude nebezpečné ani pro člověka.

»Pokud máme být přesní, « poučoval teď Lavrovovou, která se o jeho mušky živě zajímala, »absolutně škodlivé fyzikální faktory či chemické sloučeniny věda nezná. Záleží jen na množství. Těžká voda je ve velké dávce smrtelná, ale když ji v nepatrném množství přimícháme do obyčejné, stimuluje zdárný vývoj živých organismů. A s kosmickými paprsky to bude stejné, vždyť ty dopadají na všechny rostliny i živé organismy na celé Zemi. Jenže biologie zatím s tímto faktorem jaksi nepočítala. Kdoví, není vyloučeno, že veškerá evoluce druhů proběhla a dále probíhá právě díky jejich energii a vlastnostem. Škoda že Alfa neletí přímo ve stratosféře, my se dostáném stěží na její hranice. Ale stejně tu dostáváme mnohem větší dávku kosmického záření než na zemi, a to by se na drosofilách mělo nějak projevit.«

»A co na nás?« zeptala se dívka.

»Možná i na nás,« připustil Vlasov. »A jestli to bude vliv pozitivní nebo negativní, to zatím ještě nevíme. Někdy mívám chuť si pořádně zafantazírovat. Kdoví, třeba za několik desítek let lidé postaví ve stratosféře velkou umělou družici Země a na ní instalují laboratoř. Pod vlivem silných dávek kosmického záření tu bude docházet k zatím netušeným mutacím pokusného hmyzu a vyšších živočichů. Taková umělá evoluce. A třeba se nám tak podaří vytvořit nové, zatím nevídané a mnohem dokonalejší druhy zvířat a rostlin, které se vyvinou v dešti kosmických paprsků.«

»Takže člověk by třeba mohl mutovat v nějakého superčlověka?«

»Možné je všechno! Vždyť do tajů kuchyně matičky přírody začínáme teprve pomaloučku pronikat, teprve studujeme její výrobní patenty.«

Lavrovová se zamyšleně podívala do proskleného pouzdra, ve kterém vesele poletovalo několik much. Jak jsou bezstarostné! Určitě nemají ani tušení, že jejich tělíčka jsou doslova prošpikovávána neviditelnými svazky paprsků a působí v nich převratné změny, změny v genech, tedy nositelích života a kvalitativních příznaků jejich potomstva.

A co my, lidé? uvažovala Lavrovová. Copak my si to uvědomujeme? Copak my se zamýšlíme nad tím, že nic na světě, žádná změna normálních životních podmínek se neobejde bez následků? Není vyloučeno, že stratosférickí piloti budou mít mimořádně nadané děti!

Její úvahy přerušil kapitánův hlas. Volal Vlasová a profesor se okamžitě vypravil na před do kapitánské kabiny.

Suzi se skláněl nad mapou. Z ovázané hlavy bylo vidět jen část obličeje. Vedle Suziho seděl Chanmuradov a roztržitě hleděl oknem ven.

»Ty mě neposloucháš!« pronesl přísně kapitán skrz zaťaté zuby. Obvazy mu málem nedovolovaly otevřít ústa.

»Ale ne, poslouchám, « odpověděl stále stejně roztěkaný Chanmuradov.

Vstoupil Vlasov. Suzi se otočil k němu a bolestí se zašklebil, rána na krku zlobila.

»Naše trampoty mí připomínají Kolumbův osud,« podotkl sarkasticky kapitán. »Ten taky hledal novou námořní cestu do Indie, a objevil Ameriku. A my jsme zase místo severního pólu objevili poušť Gobi.«

»To je severní pól nebo Gobi takový objev?« popíchl ho Chanmuradov.

»Bohužel ne, severní pól i poušť Gobi byly objeveny už dávno,« usmál se koutkem úst Suzi. »V našem případě je zajímavé spíš to, jak jsme se nad tu poušť dostali, co nás sem zaneslo. Právě jsem určil polohu vzducholodi. Délka sto pět stupňů, šířka čtyřicet pět.«

Vlasov se rozesmál.

»To není špatný výsledek!« zvolal. »Takže jsme nějakých tři sta kilometrů severně od Taškentu.«

»Zato nás to zaneslo dobré dva tisíce kilometrů na východ!« chmuřil čelo Machtum.

Vstal, přistoupil k oknu a pohlédl dolů. Alfa letěla ve výšce sotva šesti set metrů. Její dlouhý tmavomodrý stín se pomalu plazil po žlutošedém pouštním písku. Věru skličující podívaná! Nikde ani stromček, ani keřík, ani živá duše, o lidském obydlí ani nemluvě. Jen písek, písek a zase písek, rozpálený žhoucimi slunečními paprsky. Tady musí vznikat vzdušný sloup, který je zřejmě schopný zdvihnout větroň přímo ze země. Pro orly hotové požehnaní!

A už je tady, ptačí král, vznáší se s nehybně rozepjatými křídly kousek od Alfy. Chanmuradov dokonce rozeznává, jak orel čas od času otočí ke vzducholodi hlavu. Takový vetřelec dravého ptáka zřejmě rozčiluje. Naletí také na Alfou, jako to asi před hodinou udělal jiný jeho soukmenovec? Ještě že je plášť vzducholodi kovový. Látkový trup by po takovém útoku zřejmě utrpěl povážlivé trhliny.

Orel se vznáší stále na jednom místě a bedlivě sleduje terén pod sebou. Co tam asi zpozoroval? Co tady může orel lovit? Tady asi nebudou ani ti nejodolnější hlodavci, nanejvýš hadi a ještěrky...

Chanmuradov několikrát bedlivě prozkoumal prostor pod vzducholodí. Co mohlo dravce tak zaujmout?

»Tady si přečti radiogramy. Tenhle je z Osoaviachimu, tenhle od tajemníka taškentského oblastního výboru.« A Suzi příteli podal dva proužky papíru, popsané úhledným rukopisem radistky. »Jsou to odpovědi na naše zprávy. Jsou rádi, že jsme to přežili, a pevně věří, že nebeskou řeku, již jsme tak nečekaně opustili, zase najdeme.«

»To je všechno moc pěkné,« ozval se profesor. »Ale mě by spíš zajímalo, jaký to byl meteorit, bolid či granát, který nás tak pocuchal, vychýlil z kursu a uvrhl do sevření cyklónu.«

Suzi se ušklíbl.

»Na to odpovídá třetí radiogram, který dorazil teprve před malou chvilkou. Slyšel jste už o stavbě reaktivní vzducholodi, která má dosahovat rychlosti dvou až tři tisíc kilometrů za hodinu? No tak tu dokončili před termínem a odstartovali s ní ke zkušebnímu letům. To byl ten meteor, který nám tu natopil takovou spoušť. Kapitán stratosférické reaktivní vzducholodi soudruh Nipkovskij se nám velice omlouvá, moc ho to mrzí a tak dále. Naše hlášení o změně kursu totiž pro atmosférické poruchy na Zem vůbec nedorazilo. Nipkovskij předpokládal, že jsme mnohem severněji a také v nižší letové hladině. Jeho Uragán na cestě do stratosféry teprve nabíral výšku. Ještě štěstí, že do Alfy nenarazil a nedočkali jsme se efektní srážky dvou kosmických těles!« Za oknem už létal další orel a k tomu se po chvíli připojil třetí... Zřejmě ucítili kořist.

»Musíme okamžitě začít stoupat a hledat naši řeku. Už jsem Lavrovové nakázal, aby na Zem telegrafovala, že znovu stoupáme,« pokračoval Suzi, a s obličejem svrašťelým bolestí otočil hlavu k megafonu a křikl: »Busjo! Vypni chlazení. Jdeme nahoru.«

»Podívejte! Podívejte!« vykřikl najednou Chanmuradov. »V poušti je nějaký člověk!«

»No a co má být? Co je nám do člověka, který se potlouká po poušti?« mávl rukou Suzi. »Busjo! Kam se ten chlap poděl?«

»A vedle něho je ještě někdo... na tu dálku nic nerozeznám. Ale mává bílým praporem! Žádá o pomoc!«

Vlasov se Suzim přistoupili k oknu. Chanmuradov Jim ukázal, kde ti dva jsou, a sám sáhl po dalekohledu.

»No jistě, mává na nás! Potřebuje pomoc!« pokračoval Chanmuradov. »A vedle něj poskakuje polonahý kluk a mává hadříkem nebo kapesníkem. Stan, několik beden ... A dvě velbloudí zdechlíny ...« Dalekohled už putoval z ruky do ruky. »Nemohly by to být zbytky nějaké vědecké výpravy?« uvažoval nahlas profesor a položil dalekohled na stůl, »Co teď?« A Vlasov se pátravě zadíval na Suziho. Kapitán se na minutu zamyslel a odpověděl: »Takováhle lapálie nás pěkně zdrží, ale přece nezcizíme tradici našeho letectva a námořnictva. Po-stiženým musíme přispěchat na pomoc. Zahájíme klesáním

Vlasov si úlevně vydechl.

»Takže chlazení nezastavíme, ale naopak pustíme na plný výkon. Vodík v plášti bude třeba pořádně podchladit, abychom se v takovém žáru dokázali na tu rozpálenou pánev posadit.«

Přestože přístroje ukazovaly, že zdvihová síla plynové náplně se rovná nule, Alfa ve vzestupném proudění stále ještě pomalu stoupala. Chladicí soustava proto zůstala v chodu tak dlouho, dokud se vzducholod' neodhodlala k plavnému sestupu. Podruhé za celou cestu spustili motory, aby se dostali až ke dvěma ztracencům v poušti.

Gondola Alfy měkce dosedla do písku. Aby se po přistání na obloukovitém bříše nehoupala, Suzi vysunul předovou a zádovou oporu, které na zemi zajišťovaly Alfě potřebnou stabilitu. Kotvy mohly zůstat v lodi – vzduch se ani

nepohnul.

Polonahý, dočerna opálený chlapec točil nad hlavou špinavým žlutým hadrem a neartikulovaně řval: »Hó! Hó! Hó!«

Muž s bílým praporem, vyrobeným z povlaku na polštář, už klopýtal ke gondole.

»Evviva! Evviva!« volal nadšeně.

»Je to Ital,« poznamenal profesor.

Italův bílý flanelový oblek byl celý umolousaný a pomačkaný. Korková tropická přílba se mu svezla do týla. Černá prošeďivělá brada trčela do všech stran. Kůže na šedočerveném nose se loupala. Na nohou měl místo bot jen modré vybledlé ponožky a přes ně žluté kožené kamaše.

Chlapec seskočil z beden a hopkal za Italem.

»Pít! Pít! Pít!« bylo druhé slovo, které člověk v ponožkách pronesl v italštině, francouzštině a němčině.

Z gondoly se vysunuly krátké schůdky a Ital s malým Číňánkem vkročili na otevřenou palubu Alfý. Ital se okamžitě posadil na podlahu, chytil se za nohy, promnul si chodidla, zasténal, pak se rozesmál, znovu vyskočil na nohy, ještě jednou zasténal, utřel si pravou ruku o kapsu flanelové blůzy, rozesmál se podruhé a pravici vztáhl k Busjovi, který stál nejbliž.

»Alfredo Bacelli!« Popošel k Vlasovovi a pokračoval: »Profesor archeologie na boloňské univerzitě!« Stiskl ruku Suzimu. »Akademik. Člen korespondent Britské královské akademie věd. Čestný člen pařížské... Harvardské univerzi... Proboha, ty nohy!« Sedl si zase na palubu a začal si stahovat ponožky. Rudé nohy měl opuchlé a na chodidlech mu naskákaly obrovské puchýře. »Ti bandité mi ukradli dokonce i boty!« postěžoval si. »Spálil jsem si nohy. Pít! Proboha pít! Umírám žízni!«

Zdál se téměř nepřítelný.

Chlapec se posadil do koutku, objal si rukama kolena a seděl bez hnutí.

Lavrovová přinesla v termosce chladnou citrónovou limonádu, Chanmuradov krajíce chleba s máslem, čokoládu, sušenky a jablka.

Bacelli dívce termosku téměř vyrval z rukou a rovnou na podlaze lačně spolykal její obsah do poslední kapky. Teprve když vracel prázdnou termosku, poděkoval Lavrovové, podal jí ruku, představil se a jako kulomet vychrlil všechny své tituly, vědecké hodnosti a pocty, jichž se mu dostalo.

Mluvil samozřejmě italsky.

»Jevgenija Petrovna Lavrovová!« představila se, ostatně také italsky, dívka. »Radistka vzducholodi Alfa.«

»Laf-rro-fó-fa?« přeptal se užasle Alfredo Bacelli. »Ruska?! A co oni...?« ukázal na ostatní členy posádky.

»Máme tu i Rusy – mě a soudruha Vlasova. Kapitán Suzi a Chanmuradov jsou Uzbekové, Škljar je židovského původu...«

»Soudruh? Soudruzi? Sověty? Bolševici?« volal zkoprněle Bacelli. V jeho tváři se zračila málem hrůza. Pokusil se vstát – že by měl v úmyslu z paluby uprchnout? – ale vzápětí se zase poroučel k zemi, chvíli na ně na všechny jen bezmocně poučil

oči a pak se pokusil znovu se rozesmát.

»Je to tak nečekané... ale... stejně. Moc vám děkuji. Zachránili jste mě. Umíral jsem hladu a žízní. Sním jen malý kousek chleba a jablko. Znáám přece míru. Vody se hned může pít hodně, ale s jídlem to chce opatrně. Tak vy umíte italsky?« podivil se Bacelli a znovu se obrátil k Lavrovové.

»Ano, a také anglicky, německy, francouzsky, řecky a španělsky. V mé profesi to jinak nejde.«

»A co oni?« kývl Ital na ostatní a namáhavě polykal první sousta.

»S nimi můžete mluvit francouzsky a německy. S profesorem Vlasovem také anglicky, s Busjou Škljarem tuším dokonce i ve vaší rodné italštině. Umiš přece italsky, ne, Busjo?«

Škljar souhlasně přikývl.

»Ohó!« podivil se Bacelli. »Ale vždyť já mám s sebou toho chlapce. Ten určitě taky chce pít. Kde je? Kam se poděl? Snad někam neutekl? Sune, Sune!« zavolal Bacelli a rozhlédl se.

Všichni se hned pustili do pátrání po malém Číňanovi. Lavrovová si první uvědomila, že zmizel i Chanmuradov.

»Asi odvedl chlapce vykoupat, napojit a nakrmit.«

Suzi zvedl telefon, spojil se s Chanmuradovem a ten mu potvrdil, že hoch je ve vaně. Všechno je v pořádku.

»Můžeme startovat?« zeptal se Suzi Bacelliho.

»Startovat? Vyloučeno!« zakvílel temperamentně vědec. »Co mé sbírky? Co archeologické vykopávky nevyčísitelné hodnoty? To je totiž světová senzace! Mimořádně vzácné muzejní unikáty. Odmítám hnout se z místa, dokud poslední knoflíček z dob Kublaj-chánových nebude uložen na palubě vaší vzducholodi!«

»Což o to, poslední Kublaj-chánův knoflík asi moc vážit nebude. Ale kolik váží všechna vaše vědecká zavazadla, pane profesore?« zeptal se s úsměvem Suzi.

»Nejsem trhovce a mé exponáty nejsou žoky bavlny, aby je někdo hodnotil na váhu!« zvolal dotčeně profesor.

»My také nejsme hokynáři a také si umíme vážit archeologických nálezů,« odpověděl klidně Suzi. »Vy si však musíte uvědomit, profesore, že užitečné zatížení našeho korábu má své meze. V každém případě uděláme vše, co je v našich silách.«

Sun přišel již krásně umytý a navlečený do spodního prádla, ve kterém se jeho hubeňoučké tílko téměř ztrácelo. Usmíval se na celé kolo. Pro archeologa sehnali plstěné střevice, ty největší, jaké ve skladu byly k mání. I ty však na opuchlé Bacelliho nohy natáhli s vypětím všech sil. Profesor boloňské univerzity vysíleně zahlekl, opřel se o Vlasovův loket, sešel po schůdcích do písku a odplahočil se ke svému stanu. Na palubě Alfy zůstal jen Suzi.

Chanmuradov kráčel poslední a vrčel Busjovi do týla:

»A máme na krku další trosku...!«

»Nejhorší je, že nás hrozně zdrží. A jestli naložíme hodně nákladu, těžko se budeme dostávat do výšek, kudy proudí naše řeka,« uvažoval Busja.

»Že je třeba zachránit lidi, to chápou,« pokračoval Chanmuradov, »ale přece

neletíme proto, abychom na severní pól a zpátky vláčeli celé archeologické muzeum.«

Nad mrtvými velbloudy se vznášel odporný puch mršiny. Nad jejich nafouklými břichy už kroužily roje lesklých modrých much, které se sem slétly bůhví odkud. Vysoko v nebi se vznášeli orli a supi. Vedle stanu stálo osm velkých beden. Kousek stranou Busja objevil ještě tři další, už zpola zaváté pískem. Bylo zřejmé, že Bacelli tu táboří už dosti dlouho.

U beden se strhlo hotové drama.

»Tady,« téměř řval rozhněný Alfredo Bacelli, »jsou uloženy prastaré rukopisy, zaznamenané na hedvábí! To byste tu chtěli nechat? Nebo tady – to jsou zase svazčky poštovních hůlek, na které se zapisovaly spěšné zprávy a vzkazy. Rychlí poslové přenášeli tyto hůlkové telegramy od jednoho poštovního úřadu ke druhému. V těch bednách se skrývají celé dějiny obchodního, politického a hospodářského života země. A to bych tu měl nechat? Napospas šakalům a supům? V téhle truhle máme látky a koberce s tkanými obrázky a nápisy. A v těchto dvou jsou prehistorické kamenné sošky.«

»To nám tak scházelo, vláčet s sebou tuny kamení,« zavrčel Chanmuradov. Pokusil se zvednout jednu bednu, potom druhou. K jeho nemalému údivu byly mnohem lehčí, než předpokládal. Zato truhlou s kamennými soškami nepohnul z místa.

Chanmuradov rozhodně přistoupil k profesorovi a německy mu řekl:

»Pane profesore, zřejmě se bojíte, aby se vaše exponáty tady v poušti neztratily. A napadlo vás už, že na palubě vzducholodi taky nebudou právě v bezpečí?«

Archeolog bleskurychle usedl na bednu, jako by ho Chanmuradov uhodil pod kolena, a pohlédl na opáleného Uzbeka pološileně rozšířenýma očima. Chanmuradov tušil, co archeologa tak poděsilo, a pousmál se.

»Ti bandité vás pořádně poplašili, pane profesore. Ne, skutečně se nemusíte ničeho obávat. Nechystáme se vás vyhodit přes palubu z výšky deseti tisíc metrů a pak si přivlastnit váš majetek. Naše expedice je však mimořádně riskantní. Hledáme vzdušné proudy v zatím neprozkoumaných hladinách vzdušného oceánu. Naše vzducholod' už jednou unikla záhubě jen o vlásek. Teď letíme na severní pól a odtud do Uzbekistánu.«

»Na pól!« kvíkl falzetem Bacelli.

»Ano, na severní pól. Hrozí nám nesčíslná nebezpečí. Můžeme zahynout v tajze, v tundře, na ledových pláních Arktidy nebo v polárním moři. Tady vás samozřejmě nechat nemůžeme. Dokonce i kdybychom vás vybavili vodou a jídlem na celý měsíc – víc bychom vám tu nechat nemohli – sami byste tu stejně zahynuli. Pokud si chcete zachránit život, musíte letět s námi. Ale než naložíme na palubu třeba jen jediný knoflík z pláště vašeho váženého Kublaj-chána, musíte si alespoň dvacetkrát promyslet, jestli má smysl něco takového dělat. To je vše, co jsem vám chtěl říct, abychom se v budoucnu vyvarovali zbytečných nedorozumění. Nebereme na sebe žádnou, rozumíte, žádnou zodpovědnost za bezpečnou dopravu vašich nálezů ani za váš drahocenný život. A ještě něco – beztak už jsme s vámi

ztratili příliš mnoho času. Navíc už nemůžeme znovu přistávat někde v obydlených místech a vyložit vás tam. Dostali jsme rozkaz letět bez zastávky rovnou na sever a jsme povinni ho splnit! To je vše. A vy si v klidu promyslete, jak se zachovat.«

Dobrou minutu seděl Alfredo Bacelli jako socha. Do tváře se mu vehnala krev, takže nápadně znachověla.

Náhle vypískl, zamával rukama, seskočil z bedny a bez ohledu na rozbolavělé nohy se rozběhl kolem stanu, třásl zaťatými pěstmi nad hlavou a ječel:

»Pokud je to takhle, tak tu raději zahynu! Ano! Ano! A mou mrtvolu ať rozsáponu supi! A ta mrtvola pak bude střežit tyto poklady. Dokonce ani ti šakalové Američani si nedovolí překročit mé ostatky! Jinak se na jejich hlavy zřítí mé prokletí a stihne je strašlivý trest, jak v tomto světě, tak ve světě příštím...«

Chanmuradov pohrdlivě odfrkl a rusky řekl:

»Proboha, a tohle neříká stará bába pánbíčkářka, ale vysokoškolský profesor!«

»Uklidněte se, pane kolego!« zasáhl do hovoru Vlasov a pokusil se tímto vlídným oslovením uchlácholit Itala, jehož mozek evidentně nefungoval normálně. »Všechno bude v pořádku. Šťastně se vrátíme, tím jsem si jistý... Vyberte to nejlehčí a nejcennější a to urychleně přeneseme na palubu...«

Na Alfě táhle, stále se zvyšujícím tónem zavyla siréna.

Chanmuradovovi se nejdřív dokonce zdálo, že to vyje Bacelli – hysterický zvuk velmi dobře vystihoval archeologovu náladu.

Suziho, který celý výjev sledoval z gondoly, už to zřejmě přestalo bavit: místo aby co nejrychleji nakládali, oddávají se nějakým zbytečným diskusím.

Orlí, kteří před chvílí klesli blíž k zemi, po zahoukání sirény znovu poskočili vzhůru a rozlétli se do stran.

Siréna dospěla až k nejvyšším, duši drásajícím tónům, pak její hlas začal klesat a Bacelli zvolna přicházel k sobě. Přestal pobíhat, potřásl hlavou a s výrazem odsouzení k smrti řekl:

»Dobře. Jsem bezmocný, přijímám vaše podmínky. Přijímám... Kde je sekera? Kde jsou kladiva? Sune, Sune, kde jsi, ty povaleči? Otevřete bedny!«

Zahvízdaly vytahované hřebíky, zapraskala páčená prkna, bedny se otevíraly a jedna po druhé vydávaly poklady, nad kterými by srdce každého archeologa zaplesalo.

Nadešlo druhé jednání tragédie. Alfredo Bacelli jedno odložil, jinou věc vzal do ruky, znovu ji odkládal, láteřil, plakal, proklínal celý svět, handrkoval se sám se sebou, nervózně nadskakoval, vzýval nebe a vyhrožoval peklem.

Muzejní rarity však přesto postupně mizely v gondole Alfy.

Slunce už stálo jen kousíček nad obzorem, ale Bacelli stále ještě přehraboval, vybíral a běsnil... Ale i tato práce přece jen dospěla ke konci. Zbývalo už jen bedny znovu zatloucat a zahrabat do písku. A vtom si archeolog postavil hlavu a trval na tom, aby mohl do vzducholodi naložit alespoň jednu dřevěnou schránku s kamennými plastikami, nebo alespoň jednu jedinou sošku – třeba toho ležícího velblouda. Siréna už naléhavě křičela, neumlkala ani na okamžik, všichni byli utahaní a nervózní.

»Dobře tedy,« přivolil konečně Chanmuradov. »Já to vaše velbloudátko

naložím, ale s jednou podmínkou, pane profesore. Pokud to bude nezbytně nutné, vyhodím ho přes palubu jako přebytečnou zátěž. Souhlasíte?»

Alfredo Bacelli zaryčel, křečovitě sevřel pěsti, sverepě si Chanmuradova změřil a odpověděl:

»Dobře! Dóóobře! Ovšem jediné zároveň se mnou! Domluveno? Ano! Ano! To je zase moje podmínka.«

A aniž by vyčkal Chanmuradovy odpovědi, uchopil těžkou sošku do náručí jako batole a odnášel ji do vzducholodi, vzdychaje a lamentuje bolestí. Lavrovová se snažila mu pomáhat. Busja a Vlasov ho podpírali ze stran, ale Bacelli úpěl jako smyslů zbavený:

»Není třeba! Nechte mě na pokoji! Já sám!«

...Alfredo Bacelli se řádně vykoupal a teď už spokojeně chrupal v přidělené kajutě. Posádka Alfy pracovala celou noc – hledala svůj vzdušný proud. Vzducholod' stoupala téměř kolmo vzhůru. Jak se postupně dostávala z vrstvy do vrstvy, směr jejího letu se měnil. Zpočátku směřovala k západu, ale ve výšce tří tisíc metrů se dostala do silného severozápadního proudění. Nebyla právě tohle řeka, která směřuje od pólu k rovníku a vrací tropickým oblastem ochlazený vzduch? V sedmikilometrové výšce posádka konečně objevila proud směřující na severoseverovýchod, a to byl kurs, který se nejvíce blížil hledanému nebeskému Golfskému proudu.

Už dvě a potom dokonce tři hodiny se směr větru neměnil.

»Teď už si snad budeme moct trochu odpočinout,« usoudil Suzi. Chanmuradov kapitánovi navrhl, že by ho do východu slunce vystřídal, ale Suzi o tom nechtěl ani slyšet. »Celý den ses mordoval se zavazadly toho archeologa, určitě jsi unavenější než já,« řekl Chanmuradovovi. »Běžte všichni spát. Zůstanu tu sám.«

Když se Alfredo Bacelli ráno objevil v jídelně u snídaně, nebyl k poznání. Na sobě měl čistý flanelový oblek, bradku i kníry pečlivě zastřížené, vlasy si hladce učesal. Jen na nohou si musel nechat plstěné pantofle. Sun našel v profesorově stanu polobotky, které Bacelli pokládal za ztracené, ale ty se na opuchlé nohy zatím nedaly natáhnout. A tak se plstěné pantofle staly jediným drobným kazem na úpravném, a dokonce elegantním Italově vzhledu. Bacelli si protřel skla brýlí ve zlatých obroučkách čistým bledě žlutým kapesníkem, narovnal si modrou, bíle puntíkovanou kravatu a usedl za společný stůl.

Byl jako vyměněný. Roztomile se usmíval, postupně po všech přítomných přešel pohledem a těmi nejvybranějšími slovy se omlouval za své včerejší chování.

»To vše je důsledek nervového vypětí, žízně, hladu a nesnesitelného žáru,« řekl profesor. »Člověk v mnoha ohledech žel bohu ještě zůstává otrokem přírody: Už jste někdy zažili, co to je, když vane scirocco? Nejde jen o pocit naprosté fyzické zemdlenosti. Mění se celý váš životní rytmus. Zmocňuje se vás splín, jak rádi říkávají Angličané. Nic vás nezajímá, nic vám není drahé a svaté, zmocňuje se vás tíživý stesk...«

»Říká se, že změny způsobované na Slunci slunečními skvrnami mají obrovský vliv na celkový stav některých nemocných,« poznamenal Chanmuradov.

»Nejenže se to říká, ono to také platí. Vliv slunečních skvrn na vše živé na naší

Zemi je obrovský,« řekl Vlasov.

»Jednou jsem četla takovou povídku,« vmísila se do debaty Lavrovová. »Bylo to o dvou zamilovaných, kteří společně stoupali na vysokou horu. Jak se postupně dostávali výš a výš, jejich povahy se měnily. Začínali se hádat a jejich láska ztrácela všechno své kouzlo.«

»A co se s nimi stalo, když sestoupili dolů?« zajímalo Chanmuradova, který se pátravě zadíval do dívčinyh očí.

Lavrovová se rozesmála a odpověděla:

»Konec povídky už si nepamatuju. Myslím, že se rozešli každý na jinou stranu...« Chanmuradov pustil čajovou lžičku a ta zvučně cinkla o podlahu. »Ale je docela dobře možné, že se vzali,« dodala Žeňa a lišácky na něj pohlédla.

»Na vaší Alfě případným milencům tak hrozné zkoušky v žádném případě nehrozí!« prohlásil Bacelli. »V gondole je atmosféra přímo ideální. Není tu ani horko, ani dusno, dýchá se tu lehce, vzduch je nasycený ozónem. Po tom pekle dole na poušti jsem tu vskutku zázračně ožil.«

»Nezlobte se, že se ptám, profesore,« obrátil se na Itala Chanmuradov, »ale našli jsme vás na poušti Gobi, kterou před šesti sty lety prošel váš krajan – Benátčan Marco Polo. Je to náhoda, nebo ne?«

»Nene, tyto dvě cesty spolu úzce souvisí,« odpověděl Bacelli. »Rozhodl jsem se, že celou trasu Marka Pola projdu znovu. Chtěl jsem si udělat srovnání, jak to vypadalo za jeho časů a jak dnes. Je to ovšem smutné srovnání...«

Alfredo Bacelli měl zvláštní způsob slovního projevu: vyhrkne frázi a udělá pauzu, jako by diktoval sekretářce.

»Z Bao-Tou přes celou Čínu, Mongolsko, západní Tibet a východní Turkestán. Takhle měla vypadat má cesta...«

Poušť! Pásmo pouští... Na sever a západ od Číny se prostírá poušť Gobi. Šedožlutý písečný oceán. Na západ od Gobi se táhnou pouště Takla-Makanu a Turkestánu. Ještě západněji pruh pouští protíná Persii, Mezopotámii, Arábii až k Sinaji a přeskakuje do Afriky – do Libye a na Saharu... Gobi, Takla-Makan, Slaná poušť, Kamenná poušť, Rudé písky, Malá Nafud, Dechna, Ettich, Libye, Sahara... Od Tichého až po Atlantský oceán protíná celý starý svět gigantický suchý pruh.«

»Ale proč vznikl?« zeptal se Chanmuradov, který využil další archeologovy pauzy. Ital mlčel.

»Protože do tohoto pásma se nedostávají vlhké oceánské větry,« vysvětlil Vlasov.

»Je to něco jako koryto vyschlé řeky, táhnoucí se přes celou zeměkouli,« pokračoval Bacelli.

»Cesta z Bao-Tou na západ. Drsný, bezútěšný koridor, místy přetátý vysokánskými horskými hřebeny... Luchunská proláklina poblíž Turfy! Nejnížší a zároveň nejsušší místo na zeměkouli. Dvě stě metrů pod úrovní moře. Takhle asi musejí vypadat měsíční moře. Podle místních legend byl ráj právě tady. Teď je to peklo. Rozpálená pec.

V prvohorách tyto pouště tonuly v zeleni a byly plné života. Nacházel jsem v písku kosti mastodonta, pravěkého nosorožce, předků dnešních koní, na kamenech

jsem narazil na otisky velkých vážek a ryb.

Dokonce už v historické době, pouhých dvě stě let před naším letopočtem, byly tyto pouště ještě kvetoucí zahradou a působištěm prosperující civilizace. Všude zahrady, kanály, města, pastviny... Koridorem, o kterém jsem mluvil, úzkými kaňony uprostřed polí a lesů, z nichž se dnes stala poušť, vedla slavná hedvábná cesta – nejdelší a nejstarší trasa velbloudích karavan na světě. Už v dobách krále Šalomouna se po ní přesunovaly dlouhé karavany, naložené vzácnými hedvábnými látkami. Z Číny do Tyru a Sídónu a později po moři do říše římské... Na tuto hedvábnou nit byly navlečeny pevnosti a opevněná města. Vojskové posádky trasu chránily před nájezdy Hunů. Po této cestě asi šest set let před Kristem putoval vědec Guaň Czjan a sestavil podrobnou mapu. Získal jsem tu nádhernou kopii. Mapa mi pomáhala hledat původní trasu a objevovat v poušti staré pevnosti zmizelé pod dunami – dnes jsou to dokonalé schránky archeologických pokladů.

Touto cestou se někdy kolem roku 1270 vydal i Marco Polo, který šel hledat štěstí u dvora Kublaj-chánova.

Jenže celá tato země i stezka pro karavany vzaly po vpádu cizozemců za své. Tamerlán, který postupoval od Samarkandu, se zemí přehnal jako smřšť. Kanály byly pobořeny, celá zavlažovací soustava zničena, města a pevnosti srovnány se zemí, obyvatelstvo pobito nebo odehnáno do zajetí. Rostlinstvo bez životadárné vláhy uschlo. Lidské kosti i rozvaliny zavál písek – nic víc tu z kdysi kvetoucího kraje nezůstalo... Prohrabal jsem plno písečných mohyl a vyrval jim poklady dva tisíce let staré. Koberce, hedvábí, plastiky, domácí předměty z dob Kublaj-chána a Marka Pola znovu spatřily světlo světa.

Procházel jsem ulicemi měst, z nichž v paměti lidí nezůstala ani jejich jména... Neumíte si představit, jaká to pro mě byla rozkoš – dotýkat se vlastníma rukama těch prastarých stěn a pocítit jimi hebkost dva tisíce let starého hedvábí... Díky suchému podnebí se všechno dokonale uchovalo.

Ano, pro tohle všechno stálo za to riskovat i vlastní život. Teď snad pochopíte, proč si svých pokladů tolik cením...

Rozhodl jsem se pro římské muzeum shromáždit exponáty, které by pocházely především ze dvanáctého a třináctého století. Jak už jsem však řekl, postupoval jsem opačným směrem než můj slavný předchůdce, z východu na západ. Ale běda! Neurazil jsem ani polovinu předpokládané vzdálenosti! Dostal jsem se jen na Gobi, tam mě ti lupiči – moji průvodci a nosiči – proradně opustili..., Možná to byli agenti dnešních vládců severní Číny, ale třeba je podplatili Američani. A mé poklady, které patří mé vlasti, se ocitnou v muzeích Bejpinu nebo Washingtonu...« Archeologova hlava zarmouceně klesla.

»Nezlobte se, ale já nemohu připustit myšlenku, že by se američtí vědci odhodlali k podplacení vašich průvodců. Tím by vás přece vědomě odsoudili k záhubě!« řekl Vlasov.

»Ti vyvrhelové mě opustili v noci a zmocnili se velbloudů i zásob vody a potravin. Zůstal jen Sun, který spal v mém stanu. Malého chlapce, který by jim v poušti nebyl nic platný, asi s sebou brát nechtěli.«

Sun už předtím stačil Chanmuradovovi vylíčit, co všechno se zběhlo do chvíle,

kdy průvodci uprchli. Bacelli si za tak neblahý konec mohl do značné míry sám. Na tak nebezpečnou a dalekou cestu se lehkovážně vypravil s nedostatkem prostředků i zásob. Nosičům i průvodcům tak bylo už zanedlouho jasné, že jim všem hrozí smrt hladem a žízní, pokud se co nejdříve nevrátí do civilizovanějších míst. Ale Bacelli nechtěl o návratu ani slyšet... Přímo maniakálně trval na další cestě dál a dál do nitra pouště, kupředu, bez ohledu na cokoli. Bouřlivé debaty a přesvědčování se táhly několik dní. Bacelli si postavil hlavu. Čínští průvodci mu tedy nechali dva zdravé velbloudy a vzkaz: »Jeden den na vás budeme čekat před zpáteční cestou. Vzpamatujte se a dožene nás.«

Bacelli byl přesvědčen, že to budou průvodci, kdo se vzpamatuje a dožene ho. A čekal tak dlouho, dokud oba zbylí velbloudi nepošli. Takhle tedy profesor odsoudil sám sebe k smrti. Před jistou záhubou ho zachránil jen zcela neočekávaný přílet Alfy.

Toho rána Bacelli dlouho vyprávěl o Markovi Polovi a o všem, co slavný cestovatel zažil a spatřil na své čtyřicetileté pouti.

Jak pohádkové musely připadat Benátčanům jeho příběhy o pramenech (na mysli měl dnešní ropná naleziště v Baku a Batumi), »ze kterých olej tak kvapně a hojně prýstí, že by ho sto korábů kupeckých nepojmulo! O »oleji«, který »do krmě si nepřidáte, leč hoří znamenitě a též ku ošetření velbloudův svrabovitých přepěkně se hodí«, o »železných branách« Alexandra Makedonského, jak cestovatel nazývá hradby Machačkaly, o perských ovčích s ocasy vážícími dvanáct kilogramů, o podivné tvářnosti a tajemných zvucích, jimiž každého pocestného zarazí »zpívající pisky«, o preludech v poušti Gobi, o zvláštních »provozcích«, které »oheň neudolá« a které se vyráběly z azbestu, v Evropě tehdy ještě neznámého, o kamení, »jež prudším žárem nežli dřevo plane«, o Kublaj-chánovi a jeho paláci, kam mohlo přijít najednou šest tisíc hostů, o poštovních dvorech, kde bylo pro posly k dispozici na tři sta tisíc koní, o poštovních běžcích, ověšených zvonečky, aby na svůj příchod upozornili už z dálky, i o jejich pohádkové rychlosti, díky které dokázali přinést chánovi večer ovoce utržené ráno v místech vzdálených deset dní normálního pochodu. Alfredo Bacelli si prohrabal kapsy, vytáhl zvoneček a zacinkal s ním.

»Jen si pomyslete! Přesně tomuto melodickému klinkání naslouchali lidé, kteří žili před sedmi sty lety!«

Ano, Alfredo Bacelli byl toho rána věru příjemným a zajímavým společníkem.

Italové mají k náhlým proměnám nálad sklon a u milého profesora byl tento národní charakterový rys obzvlášť výrazný. O tom se ostatně posádka Alfy měla už v příštích dnech ještě nejednou přesvědčit.

Vzducholod' se mezitím dostala na sto kilometrů od jezera Bajkal. Z výšky, ve které se Alfa pohybovala, už bylo vidět dlouhé, elegantně zohýbané obrysy tohoto přehlubokého jezera.

Než však se nebeský koráb přehoupl přes pobřeží, obzor se začal potahovat mračny, která směřovala Alfě naproti. Barometr klesal.

»Vzduch už voní bouřkou,« oznámil posádce Vlasov a třel si ustarané hrud. Mraky se doslova rodily hned vedle oken. Jakoby z ničeho vznikaly obláčky páry,

ty se zhušťovaly, rozrůstaly se vzhůru k nebi v šedavé pahrbky a kopce. Vzduch byl přesycen vláhou, od severu zavanul chladný vítr a mraky se řadily jeden ke druhému jako na běžícím páse. Vzducholod' se znovu pohybovala zpátky k jihu. Vlasov se Suzim byli celí nesví. Tahle větrná řeka je oklamala. Nějakých dvě stě kilometrů od Bajkalu se směr proudění změnil na téměř obrácený severovýchodní a Suzi byl nucen klesnout. Našel jižní proud, který je unášel k Bajkalu, jenže teď se v úplně stejné výšce vítr znovu obrátil. Bude třeba stoupnout, aby unikli jak nepříznivému větru, tak hrozící bouři.

Ale bouřka se strhla dříve, než vzducholod' výstup zahájila – a jaká! Takovou spoušť by pobajkalské přírodě mohly závidět i tropy. Alfa se proplétala pavučinou blesků. Každou vteřinou se dalo očekávat, že si některý z nich vybere za cíl ocelový plášť vzducholodi.

Ovzduší prosytila atmosférická elektřina. Na hranách kovového zařízení a přístrojů vzplanuly mihotavé plamínky Eliášova ohně. V radiokabině se náhle objevila namodralá koule a pomalu se pohybovala těsným prostorem. Kulový blesk! Lavrovová se duchapřítomně vyvarovala prudkých pohybů a obratně kabinu opustila. Modré jablko ji následovalo, rychle prolétlo chodbou a otevřenými dveřmi vniklo do palubní kuchyně, kde se zrovna činil Sun. Chlapec děsuplně zaječel a namáčkl se pod malou stoličku. Koule chvíli kroužila po kuchyni a pak zmizela v průduchu nad kamny.

Alfredo Bacelli seděl ve své kajutě a chvěl se jako v záchvatu zimnice. V rukou svíral kovovou hůlku, o kterou se při chůzi opíral – nohy ještě stále neposlouchaly, jak by si býval přál, a tak mu Sun z ocelového prutu vyrobil hůl. Najednou však profesor zjistil, že jeho opora a pomocnice zpívá! Ano, skutečně! Kovová hůl vydávala hrůzný bzučivý zvuk a vibrovala mu v ruce. Bacelli ji nechápavě zvedl. Hrot se tak dostal do těsné blízkosti hliníkové židle. Z hole se suchým třeskem vystřelila jiskra, přeskočila na nohu židle a zmizela. Bacelli zaječel ještě hlasitěji než před chvílí Sun, hůl odhodil, vyškrábal se na lůžko, přehodil přes sebe přikrývku a hlavu zavrtal do polštářů. Hromobití neumlkalo ani na okamžik. Vzducholod' se zmítala jako pápěrka. Profesorovo lůžko polekaně drnčelo... Jak to asi je – klepe se ta postel proto, že se klepu já, nebo naopak, uvažoval zoufale archeolog.

A vtom si vzpomněl na svá drahocenná zavazadla. Tři bedny musely zůstat na otevřené palubě a jedna z nich se profesorovi už dlouho zdála nedostatečně připevněná.

Jeho fantazie pracovala na plné obrátky.

Alfa se převaluje z boku na bok... V jednom takovém okamžiku lana ochabují, bedny se vymaňují z jejich sevření a zmateně klouzají po palubě... Alfa se povážlivě naklání – bedna se propadá mračny dolů a poroučí se do vod Bajkalu, Alfa přece musí právě prolétat nad jeho hladinou. A bedna se noří do bouřlivých vln... Hedvábné látky se starobylými hieroglyfy... Nepřečtené dějiny staletí dávno minulých...

»Bedna, má bedna!« řve nepřítetně Bacelli. Živočišný strach z rozběsněného živlu je pryč. Archeolog shodil přikrývku i polštáře na podlahu, kutálí se po

nepokojné podlaze, teď se konečně zvedá – bez hole, nemotorně našlapuje na churavá chodidla a potácí se do chodby. Oči vypoulené, vlasy rozčuchané, ruce napřažené před sebe...

»Kam se ženete?« zastavil ho Busja.

»Bedny! Mé bedny!« úpí profesor, odstrkuje Škljara a žene se dál, i když při každém kroku téměř padá. Přesto se nakonec dostává až ke dveřím na otevřenou palubu a pokouší se je otevřít.

»Stůjte! Mějte rozum, člověče!« křičí mu do zad Busja a běží po vratké palubě k Italovi. Bacelli však zatím dveře rozrazil, vpadl na palubu a po čtyřech se nemotorně souká ke svému žárlivě opatrovanému pokladu. A vtom – oslepující burácení hromu a ohlušující světlo. Přesně takhle si ten okamžik vštípl do paměti Busja – oslepující hromobití nebo ohlušující světlo. Blesk i hrom splynuly v jedno.

Busja instinktivně zavřel oči. Když je za chvíli znovu otevřel, byla kolem tma. Ale to už zahlédl, jak archeologovo tělo, které tváří k zemi bezvládně spočinulo na palubě, klouže zpátky ke dveřím. Busja popadl Bacelliho za nohu, vtáhl ho zpátky do chodby a dveře zabouchl. Snad ten nebožák není mrtvý? Převrátil profesora, ale jeho zraku se naskytla podívaná na úplně jiný obličej – bez zlatých brýlí, bez plnovousu a pravého kníru. Zato ten levý je bojovně zdvižen vzhůru. Nos, ochablá víčka a oči jsou však profesorovy. Brýle asi letěly přes palubu. Ale proč Busja nevidí plnovous a pravý knír? Že by mu ten nestvůrný blesk porušil zrak? Škljar nedůvěřivě přejel dlaní po Italově bradě. Byla dokonale hladká, jako by profesor právě vyšel od holiče... Ohromeny inženýr zůstal klečet nad nehybným tělem a zadumal se nad tím prazvláštním jevem. Chodbu mezitím zaplavilo jasné světlo, ale už to není sinavá záře blesků, nýbrž krvavě rudý svazek slunečních paprsků, které se sem prodraly skrz mračna. Hromobití rachotí už jen vzdáleně, někde dole. Alfa prudce stoupá a uniká z pásma bouřkové oblačnosti. Tentokrát se Busjovi podařilo ohřát plyn v rekordním čase. Sluneční světlo na okamžik pohaslo, ale pak se rozhořelo znovu, tentokrát zlatavě bíle.

»Kdo je to?« zeptal se Vlasov. »Co se tu odehrálo? To si profesor oholil plnovous a jeden knír? Asi ho bouřka zaskočila právě uprostřed holení. Nestalo se mu něco? Žije?«

»Bedny...«, vypravil ze sebe vysíleně Bacelli a otevřel oči.

Stačilo podat mu sklenici vody a potřít spánky lihem – a Alfredo Bacelli byl zase na nohou. Vděčně se opřel o Vlasovův loket a odvrávorál za jeho asistence do jídelny.

»Někdy se stane, že blesk zanechá na lidské kůži úplné fotografie, třeba obrysy větví či listů, které byly někde poblíž místa, kam blesk udeřil... Vznikne něco jako dokonalé tmavomodré tetování, které člověku zůstane až do smrti.

Stejně pozoruhodně a nevysvětlitelně se chová kulový blesk. Jedné ženě se stalo, že jí vklouzl pod šaty, nadmul je, prošel i pod korzetem a výstřihem zase vylétl ven, jen jí potřhal prádlo. Někdy však takový blesk na místě zabije. Takhle zahynul kupříkladu jeden plukovník. Na čele mu zůstal fialový otisk o stejném průměru jako kovová koule na vrcholku tyče jeho stanu...

Samozřejmě, hodnověrnost takovýchto zpráv je někdy dost problematická, ale

je tu řada doložených informací o neuvěřitelných rošťáčinách kulových blesků. Svědky jedné z nich jsme teď i my.

Jen si pomyslete, kolik poutavých otázek nám takový blesk předestírá. Už jsme se naučili ho uměle vyvolat, ale využít ty přírodní ještě neumíme. Vezměte si třeba už jen fakt, že některý blesk zabíjí a jiný ne. Proč některé mrtvolý lidí zabitých bleskem se rozkládají neuvěřitelně rychle, zatímco jiné za normální dobu? Jeden mrtvý zůstane prakticky neporušen v poloze, v jaké ho blesk zastihl, jiný shoří na popel nebo alespoň zuhelnatí. A což teprve to bleskové tetování, o němž jsem mluvil zpočátku...«

Vlasov by o vylomeninách atmosférických výbojů asi vyprávěl ještě dlouho, ale jeho výklad byl přerušen příhodou opravdu nečekanou.

Do jídelny vstoupil Sun. Sotva spatřil svého pana profesora s jedním naježeným knírem, popadl se za boky a rozchechtal se tak, až se jeho hubené tělíčko křečovitě otřásalo.

Alfreda Bacelliho se zmocnil amok.

»Mlč, ty hádď!« zařval vztekle, vyskočil od stolu a vrhl se na Číňanka. Sun se s ještěřčí hbitostí protáhl ven do chodby.

Bacelli běsnil. Jediný knír se nervně zachvíval.

»A dost, dost! Už si nepřeji setrvávat tu jako zajatec! Okamžitě mě vysadí na zem!«

»Dejte si bróm, pane profesore, a uložte se ke spánku!« doporučil mu rezolutně Chanmuradov. »Máte pocuchané nervy. Až se dáte do pořádku, tak si o tom promluvíme.«

Busja s Machtumem pak přes bouřlivé Italovy protesty odvedli archeologa do jeho kajuty, vysvlékli ho a uložili na lůžko. Lavrovová ho donutila spolknout pár kapek brómu. Poslechl jako malé dítě, poděkoval a zakrátko nato usnul.

K rannímu čaji už Alfredo Bacelli znovu usedal s klidnou a přívětivou tvář. Oholil si i zbylý knír a vypadal mnohem mladší. Byl však té mužské ozdobě přivyklý, a tak si dělal starosti, zda mu vousy zase narostou, když mu je tentokrát oholil blesk. Na takovou otázku mu nikdo odpovědět nemohl.

»Teď půjde hlavně o to, jestli vám výboj poškodil vlasové váčky,« poučil ho Vlasov. »V každém případě už za pár dní budeme vědět, jestli je blesk tím nejlepším depilačním prostředkem.«

»To mě, přátelé, napadla jiná věc,« řekl po snídání trochu zrozpačitělý archeolog. »Pořád si lámu hlavu nad tím, jak tohle putování ukončit co nejrychleji. Jistá chápete, že na tom mám největší zájem. A tak jsem přišel na tohle...« Profesor vytáhl z kapsy na čtyřikrát přeložený list papíru. »Nejsem samozřejmě odborník, ale můj nápad je tak triviální, až mě překvapuje, že na tu věc nikdo z vás ještě nepřípadl...«

»A co je podstatou toho vašeho vynálezu?« zeptal se Suzi a zvědavě pokukoval po papíru.

»Podívejte se,« vybídl ho Bacelli a papír rozložil. Byla to schematická kresba vzducholodi. Jen v prostřední části protáhlého vřetene bylo přikresleno něco jako obrovitý deštník.

»Plachtoví v podobě takového deštníku, který by jako prstenec obepínal celý trup. Deštník by se samozřejmě dal složit, když by byly v chodu motory. Nebo by si ho vlastně proud vzduchu otevíral a zavíral sám – podle toho, z které strany by se do něj opíral...«

Suzi se téměř neznatelně, jen očima pousmál a zeptal se:

»Takže vy si myslíte, že když volně letící vzducholoď osadíte ještě plachtami, poletí rychleji, ne?«

»Jak jinak?« podivil se Bacelli. »Proto přece vznikly plachetnice. A čím víc je na lodi plachet, tím rychleji pluje.«

»Na moři je to trochu jinak,« vysvětlil mu Suzi. »Na moři voda loď jen nese a v pohybu ji vlastně brzdí, pohyb zajišťuje vítr, který se opírá do plachet. Kdežto naše Alfa se volně vznáší ve vzduchu, kde ji udržuje plynová náplň lehčí než okolní prostředí, takže je unášena stejnou rychlostí, jakou právě má atmosférické proudění.«

»Ale i v mořích přece existují stálé proudy! Nebo takový proud řeky... Dejme tomu, že po proudu řeky pluje člun. Pak se někdo opře do vesel a člun zrychlí. Když by navíc vál příznivý vítr a veslař by vytáhl plachtu, pohyb bude ještě rychlejší. Nemám pravdu?«

»Samozřejmě máte,« odpověděl klidně Suzi. »V příkladu, který uvádíte, se sčítají celkem tři síly – síla říčního proudu, síla vynakládaná veslařem a síla větru. Jenže tady na Alfě můžeme kalkulovat jen s jednou silou – se silou vzdušného proudění. Není tu co sčítat. I kdybyste vztyčil plachet kolik chtěl, vzducholoď neulétne ani o centimetr víc než vítr, který ji žene kupředu, protože tu nefunguje žádná síla navíc. Podívejte se na pytle za oknem, ani se nepohnou.«

»Tomu opravdu nerozumím!« přiznal se bez mučení Bacelli.

Suzi se zamyslel a řekl:

»Zkusíme to na jiném příkladě, třeba pro vás bude stravitelnější. Představte si, že pod vodní hladinou se žene nějaký proud. Ten proud unáší ponorku, která má poškozený motor nebo šroub, takže je bez pohonu. A tak se námořníci rozhodnou, že instalují na svém plavidle zvenčí něco jako vaše plachta, prostě plochy vystřené napříč proudem. Popluje ponorka rychleji nebo ne? Jistě, zezadu bude do „plachet“ po celé ploše tlačit pohyblivá se voda. Jenže stejnou silou bude ta voda působit na „závětrné“ strany plachet. Tlačná síla zezadu bude přesně vyvážená s odporem vodních mas před pohonnými plochami, takže rychlost zůstane stejná, bude to rychlost našeho podmořského proudu.«

Bacelli se plácl do čela.

»Už to chápu!« pečlivě roztrhl svůj výkres na čtyři díly, uložil je do kapsy a povzdychl si: »Takže pohyb Alfy nelze nijak zrychlit...«

»Naopak, to víte, že by to šlo,« odpověděl mu Suzi. »Už víme, že vzdušné proudy mají velmi rozdílnou rychlost. Teď jen musíme najít severní proudění, které by tu rychlost mělo co nejvyšší. A to po celou dobu našeho letu děláme, i když žel bohu nepříliš úspěšně, alespoň zatím. Ale zoufat si nesmíme, vždyť každou hodinou, ba každou minutou můžeme narazit na vítr, který by nás unášel možná rychlostí běžného dopravního letadla.«

»V to pevně doufám!« opáčil významně Bacelli a kysele se usmívaje nezvykle novými »holými« ústy se odbelhal do kajuty.

Jednou večer si Bacelli vyrazil na zdravotní procházku před spaním a v chodbě jeho pozornost upoutaly dveře s nápisem KLUB. Bacelli dveře otevřel a vstoupil dovnitř. Rozhlédl se.

Dvě stěny od podlahy až ke stropu zabíraly knihovny. Místo třetí spatřil velké projekční plátno. Ze čtvrté hned vedle dveří čněla klaviatura, zabudovaná přímo do stěny. Uprostřed místnosti stál čtvercový stůl s deskou z matového skla o rozměrech asi tak 60x60 centimetrů. Pod regály s knihami tři další malé stolky, několik židlí a křesílek...

V místnosti bylo šero, jen stůl uprostřed klubu, u kterého seděl Chanmuradov, jasně ozařoval svazek paprsků dopadajících shora. Archeolog přistoupil blíž a pochopil, že Machtum si pročítá zvětšený obraz knižní stránky.

»Dobrý večer, profesore! To je dobře, že jste jednou také zašel do našeho klubu!« vítal Bacelliho Chanmuradov.

»Dobrý večer,« odpověděl roztomile Ital. Měl výbornou náladu – toho odpoledne se mu podařilo rozluštit zapeklitý čínský nápis na hedvábí. »Čtete si za pomoci projekční lampy?«

»Ano. Ale tahle naše je nové konstrukce,« vysvětlil Chanmuradov. »Knížku máme přefotografovanou na film. Když otočím tady tím klíčem, převracím stránku.« Na stole se objevil světelný obraz další stránky. »Rozměr stránky je nastavitelný. No uznejte, není to pohodlné? Místo objemného knižního svazku do regálu uložíte malou cívku s filmem. Kromě knih, které vidíte na regálech, tu máme dalších pět tisíc svazků na filmech, a ty všechny se vejdou do poměrně malé skříňky. Když mě začnou bolet oči, mohu navíc světelný záznam transformovat ve zvukový.«

»To je opravdu pohodlné a praktické,« souhlasil Bacelli. »A tady na té stěně, to je filmové plátno?«

»Nejen filmové plátno, také televizní obrazovka. Chcete se podívat do míst, kudy jsme prolétali a kudy ostatně procházel i váš Marco Polo? Posad'te se do křesla.«

Chanmuradov uvedl do chodu nějaké přístroje. Z obrazovky či plátna doslova vystoupily pestrobarevné stereoskopické scenérie měst, vodních elektráren, továren...

»Baku. To je město onoho „oleje, jímž svrabovití velbloudi se léčí“, jak psal Marco Polo. Baku ovšem nejmenoval a já ani nevím, zda město v tu dobu vůbec existovalo.«

Bacelli spatřil »v podstatě evropské« město se širokými zelenými bulváry, čistými ulicemi, kvetoucími zahradami a parky...

»Ale proč nikde, ani za městem, nevidím vrtné věže?«

»Ty už neexistují,« odpověděl Chanmuradov. »Technika těžby se zásadně změnila. Teď ropa z nitra země sama proudí přímo do rafinérií a zpracovatelských závodů. Na zemský povrch už nedopadne ani kapka. Baku dnes nevoni ropou, ale růžemi. A tohle je „mrtvá poušť bez špetky života“, po níž v těchto místech možná

bloudil váš slavný krajan.«

»Jakápak poušť, mladý muži?« podivil se profesor. »Vždyť vidím ovocné sady, bavlníkové plantáže, nádherné silnice...«

»Jistě, asi se vám nechce věřit, že na počátku nové éry, kterou zahájila naše revoluce, byste v tomto rozkvetlém kraji opravdu našel jen mrtvé pisky pouště. Dejte nám čas, a obrovitá moře písku jako Gobi, Sahara či Libyjská poušť se promění ve stejně kvetoucí zahrady... když se k takové práci dostanem!

A tady vidíte nové „karavanní cesty“. Jsou dnes hladké jako sklo. Vidíte, už tu nejsou koráby pouště – velbloudi, po asfaltových silnicích se ženou moderní automobily. A taky se podívejte, kdo to sedí za volantem. Naše uzbecká dívka. Zajatkyně harému! Tomu říkám proměna!

Naše vzdušné vlaky už také nejsou ničím neobvyklým – vidíte ty řetízky vlečených kluzáků, které míří k severu?

Tady máme Sibiř... Mechanizovaná těžba dřeva... Zlatá naleziště... Velké hutní závody... Kožešinářské sovchozy a kolchozy... Pole a zahrady za polárním kruhem... Co by asi ten váš Marco Pólo krajanům doma vyprávěl, kdyby tohle všechno viděl?

Ale nechcete se třeba podívat do míst, nad nimiž zrovna prolétáme?«

»Pod námi jsou přece mraky a je noc!«

»Nevadí, my máme ostříží zrak. Račte se posadit k tomuto stolku.«

Bacelli se usadil vedle stolu s matovým skleněným povrchem.

»Právě jste se uvelebil u přístroje pro dálkové vidění. Není to ovšem televizní systém – přístroj má reflektor, který terén pod vzducholodí ozařuje neviditelnými paprsky, pro něž nejsou překážkou ani mraky a tma. Neviditelný obraz zemského povrchu zachycuje zvláštní optická soustava a postupuje ho ke zpracování do aparátu, který tento neviditelný obraz zviditelní. Můžete se osobně přesvědčit.«

Bacelli spatřil město na břehu řeky, silnice, které se rozbíhají jako paprsky, velký most a letiště, z něhož právě startoval mohutný jednoplošník. Krajina na obrazovce ubíhala proti směru pohybu vzducholodi.

»Zajímavá hračka!« poznamenal Bacelli.

»Bez téhle hračky bychom se těžko orientovali a vy, profesore, byste na své nedobrovolné pouti vzduchem strávil mnohem víc času,« poučil ho Chanmuradov poněkud mentorským tónem.

»A k čemu slouží ta zvláštní klaviatura, zabudovaná do stěny?«

»To je nový hudební nástroj. Elektrický klavír,« odpověděl Chanmuradov. »Lavrovová na něm umí krásně hrát. Zavolám ji, chcete? Lavrovová,« řekl Machtum do sluchátka, »nemáš teď moc práce? Přijď do klubu, máme tady hosta, profesora Bacelliho. Zahraj nám na elektroklavír.«

Lavrovová za okamžik vstoupila do klubu, pozdravila profesora a usedla ke klaviatuře. Hned při prvních tónech Ital zbystřil pozornost. Stejně jako téměř všichni jeho krajané byl i Bacelli člověk, který měl hudbu rád a rozuměl jí.

»Co to má být? Klavír? Varhany? Lidské hlasy? Sbor? Housle? Smyčcový orchestr?« ptal se tiše.

»Všechno, co si jen budete přát,« opáčil s úsměvem Chanmuradov.

Oba umlkli. Lavrovová hrála dál. Bacelli poznenáhlu bezděky podlehl kouzlu té neobyčejné, podmanivé hudby.

»Úchvatné!« zvolal nakonec nadšeně, protože zdrženlivě by v tomto případě chválit nedokázal.

Do své kajuty se vrátil až někdy v půl druhé v noci. Dlouze a nepřítomně se zadíval na malý šperk dob Kublaj-chánových. Přísně rozškatlukované uvažování archeologa, který žil problémy jiných tisíciletí, se náhle počalo ubírat novými cestami.

Lavrovová byla živými novinami Alfy. Na přepisování a vyvěšování přijímaných zpráv jí nezbýval čas, a tak Lavrovová »nejnovější zprávy z povrchu zemského« reprodukovala u snídaně či oběda ústně.

V den, kdy Alfa prolétala nad Bodajbem, radistka zachytila velmi zajímavou zprávu.

U ranní sklenice čaje Chanmuradovi popřála k tomu, že jeho pomocníci dosáhli nečekaných úspěchů v polní bezmotorové přepravě. Vzdušné sloupky se plně osvědčily. Větroně nové dopravní soustavy zatím přepravují poštu a zatím jen mezi dvěma body. Myšlenka »volného letu« však již má i své odpadlíky. Willi Ulla instaloval na jednom z větroňů vrtuli, kterou lze v případě, že stroj klesá rychleji, než je žádoucí, pohánět normálním bicyklovým převodem. Mladí lidé rázem zahofeli pro tento nový druh sportu.

Chanmuradov si hned přál vrátit se co nejdřív do Uzbekistánu a podívat se na ty »nebeské velocipеды«.

Druhá zpráva byla mnohem důležitější. Stratostat 0–14 sděloval Alfě výšku, ve které by měla najít ztracenou vzdušnou řeku. Není vyloučeno, že všechny předcházející proudy byly jen lokální záležitosti, proto vzducholoď vždy po několika hodinách měnila směr a musela hledat jinou letovou hladinu.

Suzi věnoval této informaci mimořádnou pozornost. Těžkou hlavu mu dělala jen výška. Byla taková, že měl pochybnosti, zda se do ní Alfa obtěžkaná neplánovaným nákladem vůbec dostane.

Stoupání započalo. Strop, na nějž se přetížena vzducholoď vyšplhala, však byl skutečně mnohem níž než vytoužená polární řeka. Vlasov, Suzi, Škljar a Chanmuradov dali hlavy dohromady a radili se, co dál.

Alfa samozřejmě měla na palubě i jisté množství běžné balónové zátěže, ale tu nemohli odhazovat při stoupání. Zátěž byla určena pouze pro případ havárie a střemhlavého pádu.

»To jsem neviděl, my si ještě naložíme kamenné velbloudě!« hrdal Chanmuradov. »Jenom to velbloudě už muselo sežrat pěkných pár stovek metrů! Já bych se na něj vykašlal a urychleně ho poslal přes palubu! Bacellimu jsem přece předem zdůraznil, že za jeho zavazadla nepřebíráme žádnou zodpovědnost.«

»Přes palubu? Vyloučeno,« namítl Suzi. »Musíme najít jiné východiště.«

»V takovém případě navrhuji jiné řešení. Velblouda a jednu archeologovu bednu slavnostně vysadíme na padácích. Těch máme dostatek. Výsadek bychom provedli někde v hustěji obydlené oblasti a obyvatelstvo předem upozorníme rádiem. A všechno bude v pořádku.«

Na této variantě se nakonec také kolektivně usnesli. Profesor Vlasov se podjal nelehké diplomatické mise – připravit na toto řešení svého váženého italského kolegu.

»Cože? Vyhodit z několikakilometrové výšky archeologické skvosty, jejichž cena je penězi nevyčíslitelná?« zaječel rozhořčený archeolog.

»My vaše nálezy přece nevyhodíme, my je pěkně pomalu a měkce sešleme na padácích.«

»Ne, ne a ne!« nechtěl o něčem takovém ani slyšet Bacelli. »Já protestuji, něco takového nedovolím, slyšíte? Lehnu si na bedny a nikdo mě z nich nedostane. To je násilí, barbarství, jste neandrtálci!«

Profesor úpěl, sténal a křičel po celou dobu příprav nákladu k výsadku, jako by se posádka chystala popravit jeho dítě. Chytil se za hlavu, utekl do své kajuty, ale za okamžik se zase vrátil, právě ve chvíli, kdy se padák s nákladem oddělil od gondoly a nezadržitelně se řítil k zemi. Bacelli teatrálně zalomil rukama a zaskučel. Padák se mezitím otevřel a pokojně klouzal k zemi. Archeolog ulehčeně vydechl.

Dlouho stál u okna a zrakem vyprovázel maličkou bílou tečku, dokud nadobro nezmizela v oblacích.

Uklidnil se, až když Žeňa Lavrovová převzala zprávu, že se padák našel, bedny jsou v pořádku a náklad bude po železnici dopraven přímo do Itálie.

»No tak vidíte,« řekl Suzi archeologovi, »vaše exponáty se do muzea dostanou dříve než vy. Asi jsme tímto způsobem měli vyexpedovat všechna vaše zavazadla.«

»Profesore! Právě jsem zaznamenala radiogram, který by vás asi mohl zajímat,« oslovila Bacelliho radistka ze dveří kapitánské kabiny. »Dopisovatel listu Times oznamuje, že britská archeologická expedice...«

»Cože! Greewollova výprava? Že ti zatracení Angličané našli můj zakopaný poklad...«

»Uhodl jste, profesore.«

»O nebesa, zač mne trestáte!« zvolal Bacelli. »Tolik neštěstí na mou nebohou hlavu. Jako šakalové se mi hnali v patách...!«

»Vzchopte se, profesore, a neklesejte na mysli, jedině tak odoláte všem úskokům a zvrátům osudu!« zadeklamoval stejně melodramaticky, ale s veselými ohníčky v očích Suzi.

Kapitán měl výbornou náladu. Jakmile se Alfa zbavila historického břemene, lehce se vyhoupla vzhůru a teď už plula po proudu „polární řeky“.

Bacelli bezmocně seděl na židli a hleděl ke stropu, jako by si chtěl vzít za svědka všemohoucí nebe.

»Ti seberou všechno, všechno do posledního kamínku, do posledního hadříku, a odvěčou to do Britského muzea... Můj Marco Polo! Chtěl jsem ti postavit nehynoucí pomník, založit muzeum, které by neslo tvé jméno. Obětoval jsem této věci svou maličkost, všechny své prostředky, vydal jsem všanc svůj život... Ale k čemu by mi teď byl život?!

Kapitáne!« zvolal archeolog, jehož odhodlaný pohled se od stropu svezl na Suziho. »Kapitáne, já vás prosím – tentokrát vás skutečně prosím!« opakoval významně Bacelli. »Přistaňte s Alfou a vysaďte mě.«

»Plně vás chápu, ale to není možné,« opáčil měkce, ale rozhodně Suzi. Bacelli se zamyslel.

»V takovém případě seskočím padákem!«

»Bohužel vám musím odmítnout i to.«

»Ale proč?« vybuchl Ital. »Můj drahocenný náklad jste přece docela klidně vyhodil. A já dobře vím, že padáků je na palubě dost. Vy i vaše Alfa se tak zbavíte přebytkového nákladu, což vám může jediné prospět.«

»Skákal jste někdy s padákem, pane profesore?« zeptal se klidně Suzi.

»Nikdy!«

»A právě o to jde. To je umění, dost velké umění. Seskočit z takové výšky by se každý parašutista neodhodlal. Panuje tu zničující mráz. Kyslíková maska je při seskoku spíš na překážku. Volný pád by vás mohl zaskočit natolik, že prostě zapomenete padák otevřít. Ne, já vás nemohu odsoudit k téměř jisté smrti. Dokud jste na palubě Alfy, nesu odpovědnost za váš život.«

»Takovou odpovědnost vám nikdo neuložil! Snad mi umožníte, abych se svou tělesnou schránkou nakládal podle vlastního uvážení!«

»Tady na Alfě se s každým nakládá výhradně podle mého uvážení!« usadil ho tvrdě Suzi.

»Ach tak, takhle je to!« zapištěl archeolog. »Ale to se ještě podíváme, vážený, ještě se uvidí!« A Alfredo Bacelli hrdě opustil kabinu, aniž kohokoli uznal za hodna pohledu.

»Tu zprávu jste mu neměla vyřizovat,« zamračil se Suzi na Lavrovovou. »Ale nic, už se stalo.«

Když přišel Busja, Suzi mu hned vyprávěl o novém konfliktu s Bacellim. Škljar se jen potutelně usmál – už věděl, jak na Itala. Hned svůj plán vyložil kapitánovi. Ten se šťastně zazubil a zavolal si Bacelliho. Profesor vkročil na kapitánovo stanoviště celý zakaboněný a zjevně byl rozhodnut protestovat proti čemukoli.

»Pane profesore,« oslovil Suzi archeologa co nejzdvořileji. »Okolnosti se poněkud změnily. Soudruh Škljar mi právě oznámil, že Alfa znovu klesá. Musíme tedy naprosto nezbytně dál snižovat váhu vzducholodi, abychom si udrželi výšku. Vašemu přání tedy můžeme okamžitě vyhovět. Chanmuradov už připravuje padák. Připoutáme vás k bednám se zbytky vašich nálezů a vysadíme vás...«

»Já pro vás nejsem pytel písku, abyste mě jen tak vysypali dolů na zem!« rozkohořil se profesor.

»Ale vy sám jste mě přece právě o tohle žádal!« podivil se Suzi, sotva potlačuje úsměv.

»Ano, žádal, dokonce jsem na tom trval,« odpověděl Bacelli. »Jenže to, co mi navrhuje, je něco zcela jiného. Takové řešení přijmout nemohu. To by pro mě bylo příliš urážlivé!«

»Takže odmítáte?«

»Rozhodně a kategoricky!« odsekl Bacelli. »A pošlete laskavě telegram mé vládě a našemu konzulátu v Číně, aby byla přijata opatření, která by zajistila patřičnou ochranu pro mé nálezy. A já... já opustím palubu Alfy až společně s vámi, až tato cesta skončí.«

Hrdě vztyčil hlavu a kapitánskou kabinu opustil.

Škljar se nahlas rozesmál.

»Vlasov je nemocný,« naklonil se ustaraně Chanmuradov k Suzimu.

»Co je s ním?« zeptal se kapitán.

»Musel si lehnout. Bolí ho klouby. Naměřili jsme mu 38,8. Kolikrát já mu říkal, aby neběhal tak nalehko nahoru na plošinu, když vypouští ty své sondy. Zřejmě tam prochladl. A astmatické záchvaty taky zesílily. Když jsem začal hledat ten jeho zázrak – bez nitroglycerínu je Vlasov jako kapr na suchu – ukázalo se, že lahvička je rozbitá. Nejspíš se to stalo, když Alfu tak proháněl uragán.«

Chanmuradov si ustaraně odkašlal. Jeho husté černé zabočí se nachmuřilo.

»Já to tušil, že se starým pánem budou starosti!«

»Před nemocemi není pojištěn nikdo,« poznamenal přísně Suzi. »Nezbývá než opravdu přistát a převézt ho do nemocnice. A teď se půjdeme na pacienta podívat...«

»Přistát? A kvůli mně? Ztrácet čas a možná i příznivý vítr? Kdepak, to v žádném případě!« zakroutil rázně hlavou Vlasov, když Suziho vyslechl.

Profesorova tvář byla celá přepadlá, oční důlky se prohloubily. Určitě byl vážně nemocen, i když se snažil tvářit bezstarostně.

»To jsou hlouposti! Dědkům dělají jejich staré kosti vždycky starost. Vyležím se z toho...« Vlasov dokořán otevřenými ústy zalapal po dechu a chytil se za prsa. »Jedině... Jedině bez mých léků to bude těžké... Astma mě duší...«

Do profesorovy kajuty vešla Lavrovová. Natřásla starému pánovi polštář a uložila mu na něj hlavu co nejdříve.

»Jak se vám dýchá?« Pochybovačně zakroutila hlavou. »Bude se na vás muset podívat lékař, soudruhu Vlasové.«

Chanmuradov se plácl dlaní do bronzového čela.

»A na distanční léčbu jsme dočista zapomněli, Suzi. Jako by se Busja tolik nesnažil a nevybavil Alfu i nejnovějšími výkřiky vědy a techniky!«

Přizvali si na konzultaci Škljara.

»Já nechápu, proč jste mě nepřivolali dřív,« podivil se vysokým zpěvavým hláskem Busja a okamžitě se pustil do práce.

Chanmuradov mu pomáhal. Lavrovová se vrátila do radiokabiny, aby navázala spojení s profesorem Kreinem, ošetřujícím lékařem profesora Vlasova.

Busja instaloval vedle lůžka nemocného přístroje a zakrátko už mohl profesor Krein u svého přijímače v leningradské ordinaci zkoumat pacientův zdravotní stav: jeho dech, tep, krevní tlak. Pozorně si na obrazovkách prohlédl křivku EKG, pak samotné srdce, požádal Busju, aby se elektrickým teploměrem dotkl Vlasovova těla, a zkontroloval si i teplotu.

Když byl hotov, asi minutu zamyšleně mlčel – uvažoval o diagnóze. Pak do radiotelefonu řekl:

»Ještě si tohoto světa užijeme, profesore, ještě tu ledacos uděláme!«

Vlasov se slabě pousmál.

»Říkal jsem přece, že to není nebezpečné.«

Suzi vstoupil do kajuty.

»Už jsem odeslal radiogramy do Moskvy a Leningradu se sdělením o nemoci soudruha Vlasova. Teď si osobně pohovořím s předsedou výboru pro naši expedici. Jsem přesvědčen, že východisko se najde.«

Do půlhodiny konzultace skončily. Závěr profesora Kreina byl jednoznačný: Bez lékaře se pacient v současné době obejde. Nutné však bude co nejdřív dopravit na palubu Alfý léky. S potřebnými medikamenty okamžitě startuje stratoplán Uragán. Ten přistane na nejbližším letišti ležícím na trase Alfý a na její palubu léčiva dopraví letadlo.

»Uragán! To je ten výtečník, který nás div neposlal do pekel!« zvolal Škljar.

»Alespoň se jeho posádce naskytla příležitost tenhle hřích odčinit,« pokýval hlavou Suzi.

»A to chtějí na stratoplánu předávat zásilku za letu?« podivil se Machtum.

»Ano, za letu,« odpověděl Suzi. »Alfa bude v letu také pokračovat.«

Chanmuradov se nedůvěřivě zašklebil.

»To není nejlehčí úkol! S letadly je to jednoduché, ta si klidně za letu předávají poštu, nebo dokonce přečerpávají hadicemi palivo. Jenže letadla dnes létají zhruba stejnou rychlostí, stačí, když se srovnají do potřebné formace a dostanou se k sobě co nejbliž. Dneska už bych si možná troufl z jednoho na druhé přeskočit...«

»Vítř by tě sfoukl, ty chytráku!« zapochyboval Škljar.

»To je možné, s větrem jsem nepočítal,« souhlasil Machtum. »Ale náš úkol bude těžší. Alfa letí rychlostí osmdesát kilometrů za hodinu. U letadla musíme počítat minimálně se dvěma sty dvaceti, což je ovšem jeho vlastní rychlost, ke které rychlost naší řeky musíme přičíst.«

»Při takové příležitosti bychom snad mohli na pár minut zradit principy bezmotorového létání a spustit i motory,« mínil Suzi.

»I přesto bude rozdíl v rychlosti značný. Jen to zkus, přehodit z rychle jedoucího auta náklad do vozu s volským spřežením. A to se naše auto i spřežení pohybuji ve výšce osmi tisíc metrů.«

»Vystoupá vůbec letadlo tak vysoko?« zeptal se Vlasov, který debatu pozorně sledoval. Těžce, svištivě oddechoval.

»Naše aeroplány už dosahují výšek dvanáct a více kilometrů, profesore.«

»Dobře, ale to jsou letadla zvláštní konstrukce a se vším potřebným vybavením.«

»Jen se nebojte, taková se najdou i tady,« uklidnil ho s jistotou v hlase Suzi.

Lavrovová se od svých přístrojů nehnula ani na vteřinu. Podávala zprávy o kursu a poloze Alfý, sama přijímala informace o přípravách Uragánu ke startu a později i o průběhu letu...

Obrovitý okřídlený náboj vyvrhující oheň a dým už se vysoko nad oblaky řítil nekonečnou Sibiří. Dunění reaktivních motorů se jako vzdálené hromobití rozléhalo tajgou a plašilo z věkovitého klidu ptáky i zvěř. A Sibiř jako by se najednou smršťovala, zkracovala. Nevídaná rychlost stroje vítězila nad prostorem i časem.

Na chystané vzdušné hře se měly podílet tři létající aparáty, z nichž každý se pohyboval jinou rychlostí: stratoplán, letadlo a víceméně klasická vzducholod'.

Stratoplán měl klesnout v oblasti blízkého letiště a předat zásilku letadlu. To pak nabere výšku a mezitím se k místu setkání přiblíží Alfa.

Suzi se domluvil s jeho pilotem o podrobnostech setkání. Alfa bude nucena, samozřejmě k velkému zármutku Machtumovu, nahodit motory a za pomoci vrtulí zvýšit tempo. Rychlosti obou strojů se tak téměř vyrovnají, ovšem letadlo bude ještě stále o dost čipernější. Z ruky do ruky si posádky balíček rozhodně nepředají. A tak Busja navrhl, že by se na vrchní plošinu dala namontovat ocelová obruč s pevnou sítí. Balíček by se z letadla spustil na pevné hedvábné šňůře. Pilot zamanévruje s letadlem tak, aby se do improvizovaného koše střelil, a šňůru okamžitě uvolní.

O hodinu později už Busja s Chanmuradovem tuto past upevnili na plošinu. Navíc se rozhodli, že budou vedle sítě z obou stran hlídkovat.

Lavrovová hlásila, že letadlo už je na cestě k nim.

Busja a Chanmuradov v teplých kožešinových kombinézách a kyslíkových maskách netrpělivě očekávali okřídleného hosta.

Na tmavě modrém nebi oslnivě zářilo slunce. Dole se kudrnatily popelavě šedé mraky. Škljar i Machtum napjatě sledovali to neklidné oblačné vlnobítí pod sebou. Letadlo se však zatím neukázalo.

Vtom už se ale za oběma muži ozval pravidelný klapot leteckého motoru. Otočili se a zjistili, že letadlo k nim míří od severu, zřejmě bylo na místě setkání o minutu o dvě dřív než vzducholoď.

Letoun blýskl křídly, opsal široký kruh a jako stále se zvětšující dravec nalétával odzadu. Už opatrně klesá. Teď se od něj oddělil černý balíček a letí vzduchem kousek pod břichem stroje jako drobná muška, která se snaží dohonit velkou vážku. Letadlo se s dutým rachotem přehnal nad hlavami obou mužů. Balíček zasvištěl metr nad obručí. Přátelé si vyměnili zklamáný pohled.

Pilot udělal další kolo a nalétává znovu.

Tentokrát plátěný pytel míří přímo na Busju... Ten se sotva stačil sehnout... Zase vedle!

Třetí kruh, třetí pokus, a zase neúspěšný. Tentokrát však pytel s balíčkem zavadil o obruč a ulomil ji.

Busja s Chanmuradovem ji obratně zachytili a upevnili zpět na původní místo. Sluníčko dokonce i skrz masku nepříjemně pálí, kdežto záda doslova tuhnou mrazem. Není to snadná práce... Aeroplán krouží nad Alfou jako sup, dokud Busja nemávl: můžeš, jsme hotovi!

Další nálet. Konečně! Pytel prudce vlétl do sítě a palubní mechanik pustil šňůru. Busja s Machtumem však ve spěchu obruč špatně ukotvili a ta se znovu ulomila. Síť naneštěstí zachytila i Busju. Bezmocný inženýr i s drahocenným nákladem pomalu klouže po oblém povrchu pláště. Ještě kousek a nezadržitelně se zřítí dolů... Chanmuradov zařval hrůzou. Obruč se však v posledním okamžiku zachytila za vozík Vlasovova anemometru. Machtum se po ní vrhl a pevně ji sevřel. Busja polapený v síti se pohupuje nad propastí. Chanmuradov se patami pevně zapřel do kolejniček a táhne, táhne, seč mu síly stačí... Jak je možné, že nás nenapadlo nasadit si pro každý případ padáky! letí mu horečně hlavou. Sláva,

Busja už se rukama chytil vozíku a přitahuje se zpátky na plošinu. Chanmuradov mu vydatně pomáhá. Neštěstí je zažehnáno!

Chanmuradov vytáhl ze sítě pytel s balíčkem. Oba muži si zhluboka oddechli. Posadili se na koleje, aby se po prožitém děsu dali trochu dohromady, a zadívali se jeden na druhého tak, jako by se právě setkali po dlouhém odloučení. Po chvíli se vzchopili natolik, aby zamávali posádce letadla.

Letadlo začalo po gigantické spirále klesat a zakrátko zmizelo v oblacích.

Lavrovová odvysílala na Zem: Zásilka převzata!

Ano, teď už nebylo pochyb: Alfa konečně našla svou „polární řeku“, která ji přes hory, lesy a řeky Sibíře unášela severoseverovýchodním směrem, ale tento kurs se postupně podle Vlasovova tvrzení zákonitě stáčel přímo k severu. Východní odchylka byla hodinu od hodiny menší a menší.

Jednotvárné scenérie pod gondolou Alfy profesora Bacelliho brzy omrzely. Jistě, Sibír je velká, ale archeologických pozoruhodností je tu pramálo.

Suzi, Škljar, Vlasov i Chanmuradov pozorně kontrolovali letový režim.

Čím blíž byli pólu, tím pomalejší se zdál vzdušný proud. Zato se tato nebeská řeka na rozdíl od pozemských stále strměji zvedala vzhůru.

»Jako bychom se škrábali do kopce!« žasl Chanmuradov.

Vlasov znepokojeně kroutil hlavou.

»Taktak. Teď se pachtíme do srázu, ale jaký nás asi čeká pád? Situace v atmosféře kolem pólu je s největší pravděpodobností takováto. Ze všech rovníkových oblastí se k severnímu pólu ve velké výšce sbíhají teplé vzdušné řeky, které se na konci své cesty hrouť do obrovitého víru, dolů k věčnému ledu. Díky tomu se nad pólem prudce zvyšuje tlak a vzniká jakási mamutí kopule, o niž se vzdušná Niagara tříští a zchlazené částice vzduchu se v jiných proudech roztékají zpátky k rovníku. Alfa se asi řítí do pěkné mely a my musíme mít oči na šťopkách!«

»No dobře, ale polární badatelé, kteří už se kolem pólu pohybovali, na žádné takové anomálie nenarazili,« namítl Škljar.

»To je pravda, v tomto směru ještě nemáme zcela jasno,« připustil Vlasov. »Možná že právě vzduchová kopule, o které jsem se zmiňoval, tlumí a zmírňuje úder nebeských proudů řítících se k zemskému povrchu z ohromných výšek. Uvnitř cyklonů přece také existují zóny naprostého bezvětří. Však také ve větší vzdálenosti od pólu jsou větrné bouře o to silnější. A ty by mohly být vyvolávány „vzduchopády“, které stékají po vzdušné „kopuli“ nad pólem, odskakují stranou a obloukovitě se přelévají do nižších vrstev atmosféry. Teď už se konečného vyřešení tohoto problému brzy dočkáme.«

A vzducholod' se zatím soukala výš a výš, až nakonec dostoupala do letové hladiny, která pro ni byla s ohledem na váhu a maximální nosnost plynové náplně teoreticky nedosažitelná.

Rychlost letu naopak dál klesala. Alfa se plazila pomalu jako parní lokomotiva, která supí k vysokohorskému sedlu. Rozhodující okamžik se blížil... »Během

několika hodin nutně musíme dosáhnout nejvyššího bodu a začneme klesat,« usoudil Suzi.

»To nebude klesání, ale pád, bezhlavý, šílený pád,« ujistil ho Vlasov.

Všichni byli navenek klidní. Ale tento zdánlivý klid nikoho z posádky nemohl oklamat: vědomí nadcházejícího veleskoku do hlubin nemohlo ani jediného člověka na palubě nechat netečným.

»Myslím, že jako kapitán bych měl konečně nahlas zformulovat myšlenku, kterou se všichni v duchu stejně zabýváme,« pronesl po dlouhém váhání a vnitřním boji Suzi. »Máme právo vystavit životy celé posádky a přirozeně i Alfu tak riskantní zkoušce? Náš úkol byl jasný – měli jsme vyhledat trasu pro trvalé vzdušné bezmotorové spojení jihu se severem. Tento úkol jsme sice splnili, ale ne stoprocentně. V neprozkoumaném nebeském oceánu jsme několikrát ztratili potřebný směr a vzdušný proud, i když jsme odchylky od kursu vždy zase napravili. Na první pokus to ovšem není tak špatné. Od přistání na Gobi se v našem Golfském proudu držíme vytrvale. Aniž bychom využívali motorů naší vzducholodi, čistě za pomoci příhodné nebeské navigace jsme překonali obrovské vzdálenosti a dolétli od nejjihnějšího bodu naší vlasti až k nejsevernějšímu. Předpokládám, že kdybychom u severního pobřeží Sovětského svazu klesli, dostali bychom se do obráceného proudění a mohli se vydat na zpáteční cestu. Z praktického hlediska je přece důležité vyznačit trasy nebeské dálnice nad pevninou. Nikdo se zatím nechystá dopravovat vzducholoděmi cestující či náklady na severní pól a zpět.

Naším programem však nejsou úzce utilitaristické cíle dnešního dne. Na našich bedrech spočinuly i vědecké úkoly, které však v konečném důsledku také předpokládají praktické využití. Proto jsme se nad pobřežím neotočili a pokračovali jsme dál k severu, abychom náš Golfský proud prozkoumali co nejúplněji...«

Suzi se odmlčel. Všichni ho tiše, vážně, skoro ponuře sledovali a očekávali konec jeho proslovu, přestože už tušili, jaký bude.

»A tak vám dávám k uvážení, přátelé, zcela jednoduchou otázku: je nutné, abychom podstoupili i poslední experiment a nechali se unášet nebeskou Niagarou...? Všichni mě dobře znáte a víte, že teď ze mne nemluví zbabělost... Už před tímto letem jsme věděli, do čeho jdeme. Všichni jsme v sázku dali své vlastní životy. Když teď řeknete vpřed, kurs nezměním. Jenže my ani Alfa nepatříme jen sami sobě. V takovéto chvíli by falešná skromnost nebyla na místě – jsme všichni užiteční lidé, a taky Alfa se bude hodit pro další lety, když ji nenecháme rozpráshit ve strašlivé smršti... Čekám na vaši odpověď,« Suziho hlas se zřetelně zachvěl.

První zvedl ruku Vlasov. Jeho tvář jako by omládla a profesor zdánlivě povyrostl. V takovýchto chvílích se člověk těm druhým otevře beze zbytku a odhalí takové hlubiny své duše, o nichž možná dřív ani on sám neměl tušení. Kam zmizel ten kabinetní vědec s krabičkami léků, nášky a stesky, kam zmizel starý pán snící o pohodlném bytě, měkkém křesle a klidném životě?

»Poslouchajte mě pozorně,« požádal ostatní a nechal ruku pomalu klesnout. »Jsme průkopníci. Kolumbové dálkové bezmotorové vzdušné dopravy. A tuhle věc

musíme dotáhnout až do konce. Když to neuděláme my, budou se k tomu muset odhodlat jiní. A se stejným rizikem. Ale proč by to v takovém případě měl být někdo jiný a ne právě my, když jsme až do této chvíle byli první? Proč bychom neměli zahynout, abychom zvítězili, zvítězit, aby nehynuli jiní? A vůbec, smrt rozhodně není nevyhnutelná! Pokud je moje hypotéza správná, je pro nás o pár tisíc metrů níž připraven solidní polštář vysokého tlaku. Suzi má samo sebou pravdu, Alfu můžou dvacetkrát rozmlátit na kousičky vzdušné víry, než se k tomu polštáři dostaneme. A na lívanec se můžeme rozplácnout dokonce i o ten polštář. Ale taky nemusíme!« zahořel mu v očích troufalý klukovský zápal. »Vědecké problémy nelze oddělovat od praktické aplikace. Když Robert Peary objevil 6. dubna 1909 severní pól a telegrafoval o tom americkému prezidentovi Taftovi, ten mu ironicky odpověděl, že Pearymu děkuje za „vzácný dárek, i když neví, co si s takovým dárkem počít“. A opravdu, pro koho tak mohl mít tenkrát severní pól cenu? Dnes už se stává křižovatkou nejkratších spojovacích cest mezi Evropou a Amerikou, křižovatkou výškové letecké dopravy. Ovšem sám tento zeměpisný bod zatím zůstává téměř neprostudován.

Mimoto zůstává bez řádného prozkoumání otázek atmosférické cirkulace polárních oblastí neobjasněná i dynamika procesů v atmosféře a hydrosféře v subarktickém pásmu. Odpovědi na tyto otázky musíme hledat už dnes, abychom definitivně získali kontrolu nad Severní mořskou cestou. Proč Nansenův Fram směřoval v roce 1895 s ledovým polem k severnímu pólu? Nebylo to proto, že vzduchová Niagara, která z výšky dopadá na pól, se od vzduchového polštáře odráží, obloukem odskakuje až někam pod osmdesátý stupeň zeměpisné šířky, tam se „podvinuje“, při hladině se žene zpátky k severu a hrne s sebou vodu, ledy a s nimi tenkrát i Nansenův koráb? Proč se však Fram nedostal s ledovci dál než na šestaosmdesátý stupeň severní šířky? Není to proto, že zhruba v těchto místech už se prosazuje spíš vliv polárního vzdušného polštáře, který se navracenému vzduchu i všemu, co s sebou přinesl, postavil do cesty? Není právě tohle vysvětlení pro faktickou nepřístupnost severního pólu, pro neprůchodnost pásma, na kterém téměř vždy ve stejných šířkách ztroskotávala jedna polární výprava za druhou...?

Jaké síly asi ovládaly uvězněný Čeljuskin, kru profesora Smidta a jeho statečných souputníků? To musíme zjistit za každou cenu! Musíme poznat arktickou atmosféru a hydrosféru, protože vědět znamená vládnout!«

»Takže vpřed?« zeptal se už veselejší Suzi.

»Vpřed! Vpřed! Vpřed!« odpověděli jeden po druhém Vlasov, Chanmuradov a Škljar.

»A můžeme tak důležitou věc rozhodnout i za zbylé účastníky letu?« zeptal se Suzi.

»A koho by ses ještě chtěl ptát?« odpověděl na otázku otázkou Chanmuradov. »Lavrovové? Ta by se cítila dotčená, kdybys za ní s něčím takovým přišel. Copak vy to děvče neznáte?« rozohnil se. »Když jsme se dostali do cyklonu, visela ve své kabině hlavou dolů, ale vysílat nepřestala ani na okamžik. Tenkrát naše životy visely na vlásku, a ona se přesto snažila odhlásit na zem všechno, co se s námi děje, do poslední vteřiny. Sun je ještě kluk, takže tady prostě musíme rozhodnout

za něho. Jinak je však letem celý nadšený a už se považuje za zkušeného lodního kuchaře.«

»A Bacelli?« zeptal se Suzi.

»Ten asi bude proti. Jenže teď ho přece vysadit nemůžeme, a na padák už vůbec není ani pomyšlení. Když jsme ho nakládali na palubu Alfy, upozornili jsme ho, jak je naše cesta nebezpečná. Uložíme ho na lůžko, připoutáme řemeny – jen ať nejhorší část výpravy stráví pěkně pod peřinou.«

Suzi souhlasně přikývl.

»Rozhodnuto! Začneme se připravovat k pádu!«

Bacellimu oznámili, že je zanedlouho čeká klesání, při němž může dojít k dosti značným otřesům, proto archeologovi doporučují, aby se přesunul na lůžko a řádně se připnul řemeny. Tentokrát Bacelli proti ničemu neprotestoval. Utěšoval se tím, že po nebezpečném klesání musí nutně přijít zpáteční cesta. Připnuli se i všichni ostatní členové posádky: Suzi do kapitánského křesla v kabině na přídí, Chanmuradov u záďového motoru, Škljar v příďové strojovně, kde byly ovládací prvky chladicí a zahřívací soustavy náplně, Lavrovová v radiokabině. Sun se snažil být stále nablízku Chanmuradovovi – už se z nich stačili stát dobří přátelé. Vlasov se doslova přišrouboval k aparaturám svého aerologického pracoviště. Vzájemný kontakt posádka udržovala jen telefonem. Čas plynul pomalu. Moře ani ledová pole pod gondolou nebylo vidět, vše zmizelo pod mlhou a mraky.

Tady, téměř na hranicích stratosféry, zářilo na tmavomodrém nebi bílé slunce. Vzduch se zdál téměř nehybný. Alfa se plazila želvím tempem. Takhle to šlo ještě několik minut. Teď se zastavila, jako by ztratila cestu, pomaloučku uhnula přídíl vlevo, až dozadu, potom doprava... A ještě kousek kupředu...

»Držte se, teď to vypukne!« vykřikl do sluchátka Suzi.

Dříve než stačil varování dokončit, všichni pocítili nezvyklou lehkost v celém těle, jako by organismus nadobro ztratil váhu. Alfa se řítila dolů, do atmosférické studny. Po několika desítkách metrů zřejmě přídíl zavadila o stěnu této studny, protože se v mžiku obrátila zádí k zemi. A pak už to šlo ráz naráz... Jednou se krev nahnula do hlavy, aby se vzápětí přelila do nohou... vteřinu do zad nesnesitelně tlačí opěradlo, hned nato se ozývá sedadlo, hned zase loketní opěrka... Pravá strana těla je jako olověná... je obtížné pohnout hlavou nebo rukou. A hned zase stav beztlíže... Další rána do zad... Řemeny se zařezávají do kůže a vzápětí znovu ochabují... Tváře všech jsou ztrhané a brunátné... Slunce se po nebi bezuzdně zmítá... jednou je nahoře, jednou dole, jednou vpravo, jednou vlevo... Modré nebe se střídá s chmurnou mlhou...

... A vtom se Alfa do té mlhy propadá... cáry mračen... odstrižky modrého nebe... tma, světlo... tma, tma...

Rozsvítily se elektrické žárovky. Přístroje ukazují neustávající zběsilý pád. Slunce už zmizelo za polární oblačností. Plášť vzducholodi rychle stydne. Busja, jímž živel v křesle cloumá ze strany na stranu, spouští ohřev náplně.

Vynechávající motory přerývaně kašlou. Pád se poněkud zmírňuje, ale ještě stále je téměř nekontrolovaný. Lavrovová se snaží v té vřavě zachytit každé Suziho slovo a vysílá na zem kusé zprávy:

»Jako kulomet... Co je to...? To buší do pláště a oken gondoly krupobití... Ještě že Alfa už se nepřevrací břichem vzhůru. Ale mlátí to s ní zatím pořádně a všemi směry.«

»Pořád ještě padáme! Přihřej plyn!« řve ochraptěle Suzi.

»Víc to nejde!« odpovídá Busja. Motory už duní pravidelně, ale výškové kormidlo neposlouchá, zřejmě se utrhl, a hlavním úkolem vrtulí je teď udržovat koráb v jakžtakž horizontální poloze. Ale i to už je lepší. Pád neustává. Alfa se vyřítila z mračen a ta se rychle vzdalují nahoru. Pod gondolou už je vidět moře pokryté ostrovy bariérového ledu. O tyhle ledové balvany se Alfa rozbije na třísky... Kde je vzduchový polštář, který sliboval profesor Vlasov?

»Vyhod'te zátěže!« velí Suzi. Ty už jsou připraveny nad poklopem na dně gondoly. Busja otočil páčkou a zátěže letí dolů. Alfě se nápadně ulehčilo, nezadržitelný pád se mění v klesání. Zátěže byly uloženy v před'ové části gondoly a Alfa mírně přizvedla nos. Také vrtule konají svou práci dobře, ale vzducholoď přesto neustále ztrácí výšku...

»Vyhod' další zátěže!«

»Už nic nemáme!« křičí Busja,

Chanmuradov se rychle odepnul a vyběhl do chodby. Všude sbírá prázdné láhve, plechovky od konzerv, bedny, vyhrnul to všechno na otevřenou palubu a přehodil přes zábradlí. Sun z toho všeho má ohromnou legraci a horlivě kamarádovi pomáhá. Šťastná nevědomosti! Sun naprosto nechápe, v jakém se ocitli nebezpečí. Znovu a znovu odhazují všelijaké harampádí, které Machtum schraňoval právě pro takovou příležitost, jaká dnes nastala. Ale nic nepomáhá. Za prázdnými konzervami tedy putují i plné. Snad s tímhle vystačíme, odhaduje rychle Chanmuradov. Ale zásoby potravin bychom neměli likvidovat tak lehkomyšlně. Aha, ještě by tu byla jedna malá rezervička! Chanmuradov se rozběhl po palubě, rozvázal lana, upevňující Italovy bedny, jednu zvedl a shodil ji dolů. Za ní následovala druhá a Machtum hmátl po poslední, třetí. V tom okamžiku se mu do hrdla zaryly čísi prsty.

»Zadrž! Nebo tě zabiju!« zaslechl Machtum hlas Alfreda Bacelliho přiškrcený zlobou. Ale najednou sevření povolilo a Bacelli vyrazil divoký kočičí skřek. To ho Sun kousl do nohy. Archeolog Čínanka odkopl a znovu se vrhl na Chanmuradova.

Zaklesli se do sebe a zmateně se válejí po palubě... Sun mezitím bez obtíží zvedl třetí bednu a ta následovala dvě předchozí. Bacelli si toho všiml, ryčí jako rozzuřený lev, snaží se vymanit z Machtumova sevření, ale tentokrát ho Uzbek udržel.

»Ale pánové, už byste snad s tím tělocvikem mohli přestat!« ozval se za nimi veselý Vlasovův hlas. »Alfa sice málem zavadila o kry, ale teď už zase stoupá. Všechno je v pořádku!«

»Barbaři! Barbaři! Barbaři! opakoval donekonečna Bacelli sedě na podlaze.

...Alfa ozářená úplňkem poklidně spočívala na zemi. Přestože kolem už panovala hluboká noc, seběhl se tu snad celý Taškent.

Na přilet vzducholodi se tu zřejmě patřičně připravili. Dříve než se gondola stačila dotknout země, už se z města k místu přistání hnaly konvoje automobilů.

Na velkém nákladáku dorazila i improvizovaná tribuna s mikrofonom a reproduktory. Další nákladní auta přivezla reflektory a filmařské kamery.

Tajemník oblastního výboru poblahopřál kapitánovi i celé jeho posádce a poprosil Suziho, zda by – samozřejmě v případě, že není příliš unaven – nemohl shromážděným dělníkům a rolníkům říct alespoň pár slov.

Ne, Suzi není unaven a o letu bude rád vyprávět.

Celá posádka za bouřlivého potlesku a řízných zvuků orchestru vystoupila na tribunu.

»Soudruzi! První bezmotorový let na trase Kuška –severní pól–Taškent skončil.«

Bouřlivý potlesk.

»Přes veškeré naše neblahé očekávání proběhla zpáteční cesta hladce. Za celou tu dobu jsme stále jižní proudění ztratili jen dvakrát, ale pokaždé jsme ho zase rychle našli. Chtěli jsme dokonce letět dál, zkoumat nebeskou řeku až k jejímu tropickému ústí, podívat se třeba až do Egypta a pak se zase vrátit. Nestačily nám však zásoby potravin – část jsme jich museli nad pólem vyházet, abychom zabránili katastrofě. Teď bychom mohli zásoby doplnit a v cestě hned pokračovat. Když nepočítáme drobná poškození, která by se dala snadno odstranit, může Alfa okamžitě nastoupit k dalšímu letu.«

Ovace.

»O našich vědeckých výzkumech a pozorováních teď mluvit nebudu, tím spíš, že zčásti už je znáte z našich radiotelegrafických zpráv a z novin. Řeknu jen tolik, že výsledky našeho nebeského průzkumu jsou velmi důležité. Zatím ještě nemůžeme tvrdit, že jsme nebeská řečiště plně ovládli a že už víme, kudy poplují naše tažné parníky s konvoji vlečných člunů. Ale začátek už máme za sebou, a není špatný. Dokázali jsme, že dálková bezmotorová vzdušná doprava je možná.«

Řečníkův hlas opět zanikl v bouři potlesku.

»Jak už víte, přátelé, našim nečekaným souputníkem se stal...« Právě v tomto okamžiku se rozzářily reflektory a až nepříjemně jasně osvětlily tváře lidí na tribuně i vedle ní. »Tedy našim nečekaným společníkem na dlouhé cestě se stal italský profesor Alfredo Bacelli,« a Suzi vztáhl paži směrem k archeologovi, kterému už stačila narůst štetinátá bradka a malý knírek.

Znovu potlesk. Bacelli byl na rozpacích. Neměl představu, jak se v této zemi při podobné příležitosti zachovat. Pohlédl na Suziho, pak se začal uklánět na všechny strany a kynul davům kloboukem.

»Profesor Bacelli kráčel ve šlépějích Marka Pola, který před mnoha sty lety prošel celou Asii.«

Suzi se na chvíli odmlčel. Ital toho okamžitě využil a vychrlil několik italských frází; jeho nedlouhý projev končil v tragicky mollovém tónu a v samém jeho závěru profesor ještě jednou mávl kloboukem a upustil ho pod tribunu. V publiku se ozval smích. Kdosi klobouk zvedl a vyhodil ho vzhůru. Suzi ho v letu zachytil a podal Bacellimu.

»Co to říkal...?« ptali se jeden druhého lidé v davu.

»Profesor Bacelli tu mluvil o tom, že jsme mu zachránili život a že je nám za to nesmírně vděčen,« přeložila pohotově Lavrovová. »Jenže tím, že jsme mu nad pólem vyházeli přes palubu veškeré jeho vědecké sbírky, které navždy zmizely mezi krami, jsme ho o zachráněný život znovu připravili. Tohle profesor řekl, nic víc.«

»Nezbývá než vyslat další výpravu, aby ty sbírky zase našla.«

»A je to vůbec pravda?« otázal se kdosi pochybovačně.

»Část nákladu jsme v pořádku dopravili na zem na padáku a veškeré předměty už jsou v Římě,« vysvětlil Chanmuradov. »No a zbytek nákladu... Uvědomte si, že jsme byli nuceni odhazovat i zásoby potravin. Pokud by nepomohlo ani to, vyházeli bychom přístroje, nářadí, obuv i oblečení... A pak bychom sami začali vyskakovat na padácích... Takový to byl okamžik.«

»Správně jste udělali!«

»Profesor Alfredo Bacelli považuje své archeologické exponáty za nenávratně ztracené. A viní z této nešťastné události mě. Říká, že jeho sbírky jsou pro něj cennější než život. Domnívám se, že bude v našich silách vrátit mu i ten jeho druhý život...«

Dav zpozorněl.

»Tím chci říct, že jsem už předem veškeré profesorovy nálezy z beden vytahal, nanosil jsem je do prázdné kajuty a tak si teď všechny klidně hová v naprostém pořádku. Přes palubu letěly jen prázdné bedny!«

»Bravo!«

Smích, veselý pokřik, potlesk.

»Co to povídal?« zeptal se tentokrát Bacelli Lavrovové.

»Že vaše archeologické vzácnosti jsou celé a nepoškozené na Alfě. Chanmuradov je z beden vyndal a uschoval, a pak vyhodil jen prázdné bedny. Všechny exponáty máte v kajutě. Můžete si je vyzvednout.«

»Jsou v pořádku? Všechno je v pořádku? Ó!!!« Bacelli najednou objal a políbil Lavrovovou i Chanmuradova, čile sklouzl z pohyblivé tribuny a uháněl ke gondole.

Všechno kolem křičelo »hurá« a »sláva«.

LABORATOŘ W

Nina Nikitinová vstoupila do velkého, příjemně chladného vestibulu. Na jeho prahu končila vláda pozemského podnebí, ročních dob a právě panující doby denní či noční. Ať nad Leningradem zuřila vánice nebo nemilosrdně žhnulo červencové slunce, v nové budově Ústavu experimentální medicíny příchozí vítalo stále mikroklima s pevně stanovenou teplotou a vlhkostí vzduchu. Po žáru ulice dokonale přefiltrovaný vlahý vzduch každého osvěžil jako mořský vánek.

Nikitinová se rozhlédla – vpravo zahlédla dveře rychlovýťahu (první zastávka v desátém patře), vlevo povlovný eskalátor, ubíhající pomalu vzhůru, přímo před sebou široké mramorové schodiště. Nina bez váhání zamířila ke schodům. Zajcev měl pracovnu v desátém patře, ale ona chtěla získat čas a ještě jednou si všechno rozmyslet, než mu dá definitivní odpověď...

Nina Nikitinová je aspirantka, titul kandidátky biologických věd zatím ještě ne získala, ale dnes se o jejím dalším profesionálním osudu v jistém smyslu rozhodne – musí přijmout nebo odmítnout nabídku ke spolupráci s profesorem Sugubovem. V případě, že nebude chtít pracovat u Sugubova, je netrpělivě očekávána u profesora Lavrova. Těm dvěma se tu říká »spřátelení sokové«. Oba jsou významnými vědci, oba pracují na stejném, lze říci kardinálním problému moderní medicíny – na problému dlouhověkosti – ale každý z nich přišel se svou školou, s vlastním směrem bádání... Ještě různější než školy jsou však jejich povahy.

Nina by nejraději nastoupila rovnou k Lavrovovi, ale její přítel Semjon Zajcev ji soustavně přemlouvá, aby přijala místo u jeho šéfa Sugubova.

»Lavrov je nepolepšitelný snílek, kdežto Sugubov stojí oběma nohama pevně na zemi,« opakuje Semjon několikrát denně.

Nina pomalu stoupá z patra do patra. Vidí dlouhé, světlé chodby s řadami stříbřitě šedých dveří, opatřených nápisy – Sérové a vakcinální oddělení, Fyziologické oddělení, Radiologická laboratoř, Mikrobiologické oddělení...

Kolem nehluchně projely elektrické vozíky s právě odoperovanými pacienty. Všemi prostorami se míhají postavy ve sněhobílých pláštích.

Ale už je tu desáté patro. U dveří Zajcevovy pracovny je zabudován malý mikrofon.

»Semjone, můžu dál?«

»To jsi ty, Nino? Jen rač vstoupit!«

V pracovně je tma. Jen na velkém stole, za kterým sedí Zajcev, se jedno po druhém rozsvěcují bílá matová skla. Na vedlejší židli sedí zdravotní sestra a před sebou má sešit osvětlený malou lampičkou.

»Hned budu hotov. Posad' se, Nino.«

Zajcev je právě na vizitě svých pacientů. Na matových obrazovkách se jednou klikatí graf průběhu teplot či krevního tlaku, jindy se na nich rozzáří obraz pulsujícího lidského srdce a vzdouvajících se a zase opadávajících plic. Zároveň je z reproduktorů slyšet tep, veškeré nežádoucí srdeční šelesty i anomálie v práci plic. Důmyslné přístroje umožňují sledování práce krevní soustavy, reliéf žaludečních sliznic, jater, žlučníku, mozku a míchy...

Před lékařem se v rychlém sledu střídají výsledky analýz krve, moči i funkce žláz s vnitřní sekrecí. Během několika málo minut se lidský organismus lékaři přiznává ke všem, i k těm nezanedbatelnějším neduhům.

Přestože Nikitinová má ještě málo diagnostických zkušeností, velmi dobře chápe, že se na malých obrazovkách na Zajcevově stole objevují vnitřní orgány starých lidí: stařecká, unavená, rozšířená srdce a plíce, sklerotické cévy, hypertrofované prostaty... Celá řada chorob, vyvolaných předčasným, patologickým stářím.

»Tak, a jsme hotovi!«

Zajcev rychle vypnul přístroje. Obrazovky pohasly, kovové žaluzie se zvedly a místnost zalilo sluneční světlo. Zajcev sestře udělal ještě několik pokynů a s úsměvem se otočil k Nikitinové.

»Ještě jednou tě u nás vítám, Nino! Přisedni si blíž!«

Jsou už od dětství přátelé. Zajcev je o šest let starší než Nina. Je vysoký, štíhlý, černovlasý.

»Tak jakpak jsme se rozhodli? Sugubov, nebo Lavrov? Samozřejmě Sugubov, nemám pravdu? Uhodl jsem?«

»To máš tak...«

»Ty ses ještě nerozhodla? Váháš? To ti mám zase všechno opakovat znovu? Co se dá dělat, tak poslouchej...«

Do haly vstoupil vysoký ramenatý mladý muž s knírem a špičatou bradkou, v bílém obleku a širokém světlém klobouku.

Vrátný se pohotově chopil klobouku.

»Nazdar, Míšo. Tak kdy se vypravíme na ty ryby?«

»Až bude někdy volno, Leontiji Samojloviči.«

»Profesor Lavrov už je tady?«

»Ještě ne.«

Mladý muž pohlédl na náramkové hodinky.

»Aha. Dobře. Všechno přichystej. Poletíme k Čudskému jezeru.« A vyrazil k výtahu.

»Dobrý den, Leontiji Samojloviči,« pozdravil ho uctivě vědecký pracovník. »Byl jste v parku na poslední olympiádě?«

»Ne, já teď veškerý volný čas trávím za městem. A kdo zvítězil? Určitě Samochin, na to bych dal krk. To já jsem mu ukázal správnou cestu. Chlapec se dlouho trápil s činkami a diskem, umíte si to představit. Tak jsme si posvítili na anatomickou stavbu jeho nohou a trochu jsme se poptali na jeho přirozené spády a

zájmy. „Poslyšte, Samochine,“ říkám mu po všech vyšetřeních, „ale vás sama příroda přímo stvořila k běhům a skokům.“ Poslechl mě, a vida, už nemá daleko ke světovému rekordu.« Sugubov (ano, byl to on, legendární profesor Sugubov) vstoupil do výtahu, posadil se do pohodlného křesla, stiskl knoflík a nechal se bleskurychle unášet vzhůru.

V tu chvíli do budovy vstoupil další příchozí – bodrý, optimisticky naladěný starý pán s dlouhými povislými kníry. Budil dojem, jako by úsměv zářil z celé jeho tváře. Smály se modré oči, smály se vějířky vrásek kolem nich, smály se i kníry. Při pohledu na tu ruměnou živou tvář se bezděky zazubil i mladý vrátný.

»Dobrý den, soudruhu Lavrove!« zavolal na profesora vesele.

»Buďte zdrav, maestro!« odpověděl profesor a povytáhl pravé obočí. »Kdy si dáme odvetu?«

Vrátný patřil k nejlepším šachistům a Lavrov si nikdy nenechal ujít příležitost, aby si s ním nezahrál.

»Příští neděli, Ivane Alexandroviči, pokud budete mít čas,« odpověděl »maestro«.

»A proč ne hned tuhle?« zeptal se profesor.

»To jedeme s Leontijem Samojlovičem na ryby.«

»Zradil jste šachy a za trest neuniknete pěknému lijáku!«

»My se deště nebojíme, Ivane Alexandroviči. Leontij Samojlovič i já jsme zkušeni rybáři a lovci.«

»On už je tady?«

»Ano.«

»Je přesný jako vždycky. Mě cestou zdržela taková malá holčička. Ztratila se jí maminka, abyste tomu rozuměl. Tak jsem ji musel trochu povozit ve svém elektromobilu. Ještě štěstí, že jsme maminku brzy našli... Takže příští neděli u vás doma?«

Lavrov vyjel do desátého patra. Kráčel širokou, světlou chodbou a každý, kdo ho potkal, se už zdálky usmíval, jako by očekával, že profesor utrousí některý ze svých oblíbených vtípků.

»Ujišťuji tě, Nino, že toho nebudeš litovat. Sugubov není jen velký vědec, ale taky výtečný pedagog. Ale už jsme na místě...«

Zajcev s Nikitinovou stanuli přede dveřmi pracovny profesora Sugubova. Zajcev se mikrofonem ohlásil, otevřel dveře a... Nina tak zkoprněla, že rychle uskočila dozadu a nejradši by někam utekla. Oba profesori, Sugubov i Lavrov, seděli uvnitř a o čemsi zaníceně polemizovali.

»No tak pojd'te dál, slečno, čeho jste se tak polekala?« zavolal ne právě nejzdvořileji Sugubov, poněkud rozladěný tím, že musel debatu přerušit v nejlepším.

»Přijďme jindy...,« zachraňoval diplomaticky situaci Zajcev, ale Sugubov trval na tom, aby vstoupili.

Zajcev se rychle zorientoval a rozhodl se, že trochu pozmění taktiku.

Nikitinová do posledního okamžiku váhala... Výborně, přesně takhle to panstvu naservírujeme!

»Rád bych využil toho, že jste tu oba pohromadě, Ivane Alexandroviči a Leontiji Samojloviči. Chtěl bych vám navrhnout, abyste společně vyřešili jeden malý problém. Zkrátka takový Šalomounův soud. Tady naše aspirantka...«

»Znám, znám,« přerušil ho Sugubov. »Chodila jste na moje přednášky, že? A jmenujete se...«

»Nikitinová.«

»Nu a naše aspirantka Nikitinová se pořád nemůže rozhodnout,« pokračoval Zajcev, »do kterého týmu jít pracovat: k profesoru Lavrovovi, nebo k profesoru...«

»Ale to za ni přece vyřešit a rozhodnout nemůžeme,« skočil mu znovu do řeči Sugubov. »A chovat se jako dva sokové nehodláme. Ať si vybere sama, kdo se jí víc zamlouvá.«

Z Lavrovova obličejů jako obvykle sálal úsměv. Jeho pohled postupně putoval z tváře na tvář, a když všichni domluvili, ozval se sám:

»Leontiji Samojloviči, já bych řekl, že v tomto případě by nejrozumnější skutečně bylo to Šalomounovo řešení...«

»Chcete, abychom si tohle batole roztáli na dvě půlky?« otázal se Sugubov ironicky a kývl směrem k mladé ženě.

»Roztínat ji snad nemusíme. Ať se porozhlédne u vás i u mne. V sudé dny může být u vás, v liché u mne. Nebo může pracoviště střídát vždy po pěti dnech. Až se důvěrně seznámí s prací na obou odděleních, bude pro ni volba snazší. Mám pravdu, soudružko Nikitinová?«

Nina souhlasně přikývla.

»Jak si to představujete, že by pracovala u mne i u vás,« nesouhlasil Sugubov. »Vy nám tu navrhuje něco moc podivného, Ivane Alexandroviči.«

»Já bych na to přistoupil, Leontiji Samojloviči,« přispěchal se svou troškou do mlýna Zajcev. »Je to nejlepší východisko – Nikitinová jen získá, když se seznámí s metodikou obou vašich škol.«

Sugubov bezmocně rozhodil rukama:

»No dobře, tak já to vzdávám. Ať je podle krále Šalomouna, ale za uspokojivé výsledky neručím.«

Takhle zcela nečekaně a proti všem zvyklostem se Nikitinová stala pomocnicí hned dvou významných vědců, dvou »spřátelených soků«.

Sugubov řídil sám. Nikitinová seděla na předním sedadle vedle něho. Malý světle šedý elektromobil, který se leskl jako zrcadlo, nehlučně ubíhal po širokanské dálnici, pokryté hladkou vozovkou složenou z několika pruhů v odstínech žluté barvy – od bledě žloutkové až po sytý okr. Každý pruh byl lemován samostatnou alejí lip, kaštanů či borovic.

»To je ale nádhera!« zvolal procítěně Sugubov. Profesor byl v báječné náladě. »Co už jsem se toho našeho Leningradu naprohližel, a pořád se na něj nemohu vynadávat.«

Sugubovův vůz jel průměrným tempem, pro které byl vyhrazen žlutý pruh v lipové aleji. Profesor nespěchal, chtěl se dosyta nadýchat čerstvého jitřního vzduchu. Vedle v kaštanové aleji, která díky pěstitelům okrasných dřevin omamně voněla i květy akátů a šeříků, se po tmavší vozovce hnali ti, kdo toho rána měli víc nakvap. Prostředkem velkoměstské třídy se za borovicemi také naprosto tiše sunuly patrové elektrické vagóny na velkých kolech s balónovými pneumatikami. Křižovatky tu provoz nijak nezdržovaly – automobily i patrové vagóny je překonávaly díky podjezdům a nadjezdům nezmenšenou rychlostí. Také k přejíždění z pruhu do pruhu automobily využívaly podzemních tunelů.

Domy tu nestály jako neprostupná ponurá stěna, jak to bylo běžné ve starých, dožívajících čtvrtích města, ale vyrůstaly každý zvlášť, obklopené světlem, vzduchem a zelení. Květiny vroubily jejich základy, zářily v oknech, na balkónech, splývaly z oblouků a vinuly se i po sloupoví.

Časné ranní slunko pozlatilo bílé střechy gigantických budov. V Leningradě tak neobvyklé blankytně modré nebe se odráželo v zrcadle nových říčních kanálů. Nádherná moderní třída ubíhala daleko k obzoru, kde téměř nepozorovaně stoupala k Pulkovským vrchům. Přes značný provoz tu panovalo takové ticho, že se dalo rozmlouvat jen polohlasně.

»Cítíte to? Voní tu lípy! A to nemluvím o akátových a šeříkových květech v korunách kaštanů. Co všechno věda nedokáže! Květiny od jara do pozdního podzimu. Včelíny uprostřed velkoměsta!«

A opravdu, nad rozkvetlými stromy a květinovými záhony bzučela mračna včel. Po záhonech byly tu a tam roztroušeny červené a modré úly v podobě zmenšenin důmyslných mnohapatrových mrakodrapů. Dokonale zorganizovaný pouliční ruch nijak nepřekážel včelám a včely zase nijak nenarušovaly provoz.

»Člověku je hned líp u srdce při pomýšlení, že v téhle zázračné proměně Leningradu je ukryt i kousek jeho vlastní práce,« pokračoval Sugubov. »Ten podivín Lavrov se mi tenkrát poškleboval, všude vykládal, že bojuji na mnoha frontách, že se ze mě stal frontový lékař. Ale co, i kdyby! Vyhlásili jsme válku prachu – v domácnostech, na ulicích i ve výrobě. Vyhlásili jsme válku kouři – z domácích kamen i z továrních komínů. A dnes sama vidíte, čím ta válka skončila.«

Nikitinová věděla, že Sugubov sestupoval v potápěčském skafandru na dno starých městských kanálů, aby udělal pořádek i tam, že prolézal zastrčené dvorky a kanalizační stoky, že šmejdil po celém leningradském podzemí...

Za tuto práci se profesor dočkal Rádu rudého praporu práce. »Dnes už máme vše potřebné nejen pro šťastný, ale také pro dlouhý život,« pokračoval Sugubov. »Říjnová revoluce vyřešila i problém dlouhověkosti, normálního, ve zdraví prožitého stáří. A pokud mnozí z nás přesto umírají předčasně, pak jen proto, že se sami dostatečně nebrání různým škodlivým vlivům, na které v životě narážejí. Nu a tyhle škodlivé vlivy jsme my lékaři povinni odstraňovat.

Dejme tomu ten včerejší případ dělnice Proninové ze závodu Syntéza. Mladé děvče, a najednou má problémy s plícemi! Vypadá to na otravu toxickými plyny. Musíme se podívat, jestli je v provozu, kde Proninová pracuje, všechno v pořádku...«

Elektromobil doklouzal na křižovatku, kde měli odbočit, a Sugubov zabočil do příslušného tunelu. I podzemí bylo osvětleno tak, jako by je zalévalo přirozené sluneční světlo. Vzduch se zdál stejně čistý a teplý jako na povrchu...

Tunel několik desítek metrů ubíhal stejným směrem jako ulice.

Nikitinová se zachvěla – proti nim se řítíl jiný elektromobil... Havárii už se v žádném případě nedá zabránit! Okamžitě se vzpamatovala a pousmála se: ti v protijedoucím automobilu byli ona a Sugubov.

»Fuj, to jsem si oddechla, já si na ta zrcadla před zatačkami asi nikdy nezvyknu!«

Sugubov přibrzdil, ale i kdyby zaváhal a trochu zaspal, rychlost by místo něj zbrzdila automatická brzda řízená fotočlánkem.

Tunel se větvil. Profesor odbočil vlevo a auto za pár vteřin vyjelo do příčné ulice.

V této čtvrti mezi množstvím architektonicky originálních budov Nikitinovou už dávno zajímal mrakodrap postavený ve tvaru stupňovité pyramidy. Ke každému bytu patřil strop toho o patro níž, který vytvářel rozměrnou terasu. Do ulice bylo vidět krásnou tepanou mříž stříbřité barvy, přirozené stěny mezi terasami jednotlivých bytů vytvářely bujné girlandy popínavých rostlin. Za deštivého počasí, na jaře a na podzim se terasy daly přikrýt dokonale průzračnými fóliemi s vynikajícími izolačními vlastnostmi. Na terasách rostly nejen okrasné květiny, ale i jahody a bylo tu i další ovoce a zelenina.

Toho letního rána byly průzračné markýzy zataženy a po zahradních terasách se proháněly děti. Dováděly na houpačkách, zpívaly a hrály si. Jejich jasné hlásky však slyšet nebylo – ani na ulice, ani v bytech. O to se postarali sovětští akustikové, kteří navrhli důmyslné závěsy stoprocentně pohlcující zvuk.

Nikitinová se naposledy ohlédla na pyramidový dům. Zdálky připomínal podivuhodný vodopád, jehož vody se v bujných zelených kaskádách řinuly do ulice.

»V tomhle domě kdybych tak mohla žít!« zasněla se nahlas.

Už se tam jednou podívala, když zašla na návštěvu ke své přítelkyni. Architekti si museli poradit s mnoha hlavolamy, když tenhle dům navrhovali. Byty rozmístili jen podél vnějších stěn své pyramidy. Do vnitřních prostor se muselo směstnat velké obchodní středisko, kino, klub, knihovna, poliklinika a lékárna. Perfektní umělé osvětlení se nijak nelišilo od přirozeného denního světla. Dokonalá klimatizace, vodovodní potrubí, topení, neobvykle řešená kanalizace, to všechno přineslo stavbařům nemalé starosti. Zato šťastní obyvatelé tohoto domu si přímo uprostřed velkoměsta připadali jako na chatě za městem: když se chtěli opalovat nebo nadýchat čerstvého vzduchu, stačilo, aby vyšli na terasu. Tam se, když na to přišlo, mohli v klidu posadit do zahradního proutěného křesla pod víšeň, hrušeň nebo jabloň a vypít si čaj se zavařeninou z vlastní sklizeně...

»Člověku se nezavděčíte,« míníl Sugubov. »Neříkala jste nedávno, že máte nádherný byt? No a vidíte, už byste chtěla lepší. Ale to přece není žádný problém. Na Pulkovských vršcích se budují dvě další pyramidy. Podejte si žádost a do listopadu se vaše přání splní. A já k vám ten nový byt přijdu oslavit.«

Dojeli až na žulové nábreží Něvy, posázené borovicemi. Po řece oběma směry čiperně pluly městské hydrobusy.

Sugubovův elektromobil se blížil k novému mostu. Stejně jako všechny ostatní byl i tento opatřen souvislým obloukovitým krytem z pevné a průzračné umělé hmoty.

Když vjížděli na most, profesor přibrzdil a Nikitinová lehce sklonila hlavu, jako by chtěla uhnout před neviditelnou překážkou. A opravdu, ve stejném okamžiku pocítila na rukou, hlavě, ramenou a zádech lehký tepelný tlak, jako když vás do hlavy udeří proud teplé vody ze sprchy. To se opakovalo celkem třikrát.

Projížděli vzduchovými clonami, které bránily vzniku průvanu pod křišťálově průhlednou klenbou. Vzduchová clona vyvíjela značný tlak a neviditelný závěs byl dosti hutný a pružný. Auta musela dokonce trochu zpomalit, než na samotný most vjela.

»Na takovém mostě se ani nasydnout nedá,« pochvaloval si Sugubov. »Je tu příjemně teplo a odnikud nefouká, vzduch je čerstvý a čistý. Někdo by možná řekl maličkost, ale i tahle maličkost o zlomek procenta prodlužuje průměrný věk běžného Leningraďana. Jen počkejte, my dokážeme ještě onačejší...« Sugubov ani nestačil myšlenku dokončit a už vjížděli do vzduchových clon na druhém konci mostu.

Za mostem začínalo dělnické sídliště závodu Syntéza: obytné domy, obchody, školy, knihovny, kina, divadla včetně velké televizní scény, na které se na obrovité televizní obrazovce předváděla představení moskevských a leningradských akademických divadel.

Jenže pak bloky obytných domů skončily a automobil, který dál ujížděl po stále stejné nádherné silnici, zmizel v opravdovém vysokém lese. K cestujícím zavanul svěží chlad a směsice vůní mechu, kapradí, borovic a smrků. Ve větvích štěbetalo lesní ptactvo. Těsně vedle vozovky do kmenů vzrostlých stromů usilovně bušili datlové, veverka hopsaly z koruny do koruny.

Les tu vysadili před několika lety jako ochrannou zónu, oddělující sídliště od továrny se spoustou dýmajících komínů. Když komíny kouřit přestaly, změnil se les v oblíbené místo procházek do přírody.

Les skončil a Nině a profesorovi se otevřel pohled na lán husté zlaté pšenice. Za obilím už se rýsovala jemně tepaná mříž vrat a za ní nad korunami stromů prosklené kolosy továrních hal závodu Syntéza.

Když Sugubov vstoupil do provozu, kde pracovala postižená Proninová, uvítal ho provozní inženýr a zástupci dílenského výboru. Brzy nato přišel předseda stranické organizace a bezpečnostní technik. Sugubova brali nejen jako neúprosného kritika, ale také jako dobrého rádce.

»Zase máme nějaký hřích, Leontiji Samojloviči?« zeptal se inženýr.

»To se nedá nic dělat,« usmál se Sugubov. »Člověk aby z vás nespustil oka. Ale uznávám, že vaše výroba je hodně komplikovaná. Děláte tu s acetonem, benzínem, se sirnými sloučeninami...«

»Proboha, Leontiji Samojloviči,« spráskl ruce bezpečnostní technik, »vždyť jste to byl vy sám, kdo nám tu minimálně dvacetkrát čistil a proplachoval vzduch!

Co my už tu máme filtrů, ventilátorů a klimatizačních soustav... Jen zkuste pořádně vtáhnout nosem vzduch! Copak tady něco zapáchá? Tohle není chemický provoz, to jsou lázně!«

Všichni se rozesmáli.

Sugubov sám si s uspokojením celý provoz prohlédl a zhluboka se nadechl opravdu báječného ovzduší. Ano, tohle byl jeho ideál: dělník u stroje musí dýchat stejně čistý vzduch jako vysokohorský pastevec nebo rybář na širém moři.

Nikitinová si se zájmem prohlížela provoz, který se velikostí blížil nádražní hale. Všude složité agregáty, destilační přístroje, spirály, míchací kotle... Na podlaze lesklé parkety, kolem stěn okrasné keře, a dokonce celé stromy. Jen květiny tu chyběly. Sugubov byl zásadně proti květinám – jejich vůně mohla přehlušit případný únik jedovatých plynů.

Největší dojem však na Ninu udělalo světlo, ticho a čerstvý vzduch. Přímé oslňující světlo se do haly nedostávalo, protože ho speciální skla ideálně rozptylovala. Když slunce zašlo za mrak nebo se klonilo k obzoru, kontrolní fotobuňky zapínaly přidavné umělé osvětlení přesně natolik, aby světla bylo v provozu stále stejně. Pohlcovače zvuku vstřebávaly všechny výrobní šumy.

Profesor Sugubov nedůvěřivě nadhodil:

»Lidský nos je nespolehlivý kontrolor. Škodlivé látky ani nemusejí být cítit. Pro mne teď platí fakt, že vaše pracovnice Proninová leží na mé klinice. Je velmi pravděpodobné, že její plíce utrpěly otravu nějakou jedovatou látkou.«

Předseda dílenského výboru byl zjevně na rozpacích, Po jistém váhání však rezolutně prohlásil:

»Jak vás tak poslouchám, Leontiji Samojloviči, řekl bych, že máte pravdu. Přítelkyně Proninové Liza Serovová také onemocněla a také si stěžuje na plíce...«

»No prosím,« zvolal Sugubov. »Soudružko Nikitinová, pořiďte mi tu vzorek vzduchu.«

Nikitinová ulomila koneček zatavené skleněné trubičky, vzorek ovzduší provozu prostoupil aktivní látku a trubička byla znovu zatavena.

»Byl jsem se na Serovovou podívat,« hlásil předseda stranické organizace. »Žije hned vedle Proninové. A tak mě napadlo, jestli by se nějaké škodliviny nedaly najít v místě bydliště. Tím spíš, že v provozu jsme další případy podobného onemocnění nezaznamenali.«

»Podíváme se na dům i na ty dva byty,« slíbil Sugubov. »Ale kde by se škodlivé plyny vzaly v bytě? Jiné nemoci se tu nevyskytly?«

Sugubov prošel všechny provozy závodu, zkontroloval činnost filtrů, vydal pár pokynů bezpečnostnímu referentovi, rozloučil se a provozy opustil. Nikitinová mezitím pořídila ještě několik vzorků vzduchu.

Po příjezdu do OEM Nikitinová okamžitě odevzdala první vzorek k rozboru v laboratoři. Pak společně se Sugubovem odešla na pokoj, kde ležela Proninová. Sugubov pacientku podrobil zevrubnému výsledku, ale mladá žena stále tvrdila, že o příčinách své nemoci nic bližšího neví.

»Vaše plíce přiotrávil nějaký jedovatý plyn,« vysvětlil jí nakonec pohněvaně profesor. »Dokud nezjistím, co je to za plyn, nemohu vás léčit. Takže mi nezbývá

než vás z nemocniční léčby propustit.«

To už Proninová nevydržela a vyklopila naprosto neočekávaný příběh. Její kamarádka Líza Serovová má ženicha, mladého chemika z jejich podniku. Jmenuje se Rjabinin. Žije ve stejném domě jako obě přítelkyně. Mladík je do chemie nepřítelně zamilovaný, takže si doma zařídil malou laboratoř a provádí tam všelijaké pokusy. Nedávno Serovové a Proninové slavnostně oznámil, že vynalezl nevidaný plyn, který je pro člověka naprosto neškodný... To si vyzkoušel sám na sobě! »Abyste tomu rozuměly, dámy, to člověk začne blouznit, snít při plném vědomí! Žádný film nemůže připravit tolik rozkoše a potěšení jako tahle naprosto neškodná narkóza.« A Rjabinin obě přítelkyně okamžitě pozval na malou seanci do svého bytu. Všechno probíhalo hladce, ale Serovová najednou pod vlivem té podivné narkózy začala energicky mávat rukama – měla dojem, že se vznáší – a přitom rozbila zazátkovanou ampulku s nějakým jiným plynem. Jaký plyn to byl, Proninová neví. Rjabinin také utrpěl menší otravu, ale nebyla tak průkazná. Obě dívky se rozhodly, že o případu pomlčí – přece jen šlo o ženicha jedné z nich...

Proninová se rozplakala – přišlo jí líto, že musela tajemství svých přátel vyzradit.

Nikitinová si uvědomila, že ještě nikdy neviděla Sugubova tak vzteklého.

»Koukejte mi okamžitě prozradit adresu toho vašeho ženicha... A nebrečte, nic se mu nestane. Dá se ten člověk zastihnout doma? Jedeme, Nikitinová!«

K profesorovi přistoupil laborant a podal mu papírek.

Sugubov zběžně prozkoumal rozbor.

»Dusík, stopy kyselin, argon, kysličník uhelnatý, kolik... Aha, vše pod 0,01 %, to je méně než povolený průměr... Vodík, neon, krypton, hélium, ozón, xenon... Všechno je v pořádku.«

Toho dne se Nikitinová vracela domů aerobusem. Seděla u okna a zamyšleně pozorovala hru světla na třídách a kanálech nových čtvrtí města. Kdysi bezvýznamné potůčky Černá, Volkovka, Pulkovka, Velká a Malá Kirovka, Dudergovka, Krasínka a další se spojily v jednotný systém, naplnily se něvskou vodou, jejich břehy se oblékly do žuly a tyto kdysi nenápadné potoky se proměnily v nové kanály, po kterých se všemi směry proháněla nesčetná plavidla lodní dopravy. Den pomalu uhasínal.

Tomuhle říkám podnětný a obsažný den, pomyslela si Nina.

Je to výborné, že dostala příležitost pracovat se Sugubovem! Ten tematický záběr, a přitom tolik porozumění a taktu ve vztahu k člověku... Třeba jen ta Proninová. Když se ukázalo, že dívka je obětí »soukromé iniciativy«, bylo přece jasné, že jde o případ, který »průměrný věk průměrného Leningradčana« nemůže nijak ovlivnit. A Sugubov přesto záležitost nehodil na krk někomu jinému a nedal si pokoj, dokud celou věc neprošetřil až do konce. Ten má lidi rád a záleží mu na nich, přestože jim na druhé straně umí pořádně vynadat. Nepodařený vynálezce »domácího psychobiografu« Rjabinin zřejmě nikdy v životě nezapomene na sprchu, kterou mu Sugubov ušetřil. Ale jeho plíce i plíce obou jeho přítelkyň

budou za pár dnů zase zdravé jako zvon... Je to skvělý chlap, ten Sugubov. Je to muž, který umí skloubit boj za prodloužení průměrného věku všech Leningrad'anů s bojem o život každého člověka jako takového. Zajcev měl pravdu, když ji přesvědčoval, aby nastoupila k Sugubovovi. Od toho se opravdu dá něčemu přiučít. A Nina u něho zůstane.

Aerobus visle a měkce klesl na plochu střechu velké budovy.

Dveře se otevřely a pod nimi se automaticky vysunuly schůdky. Cestující vystoupili. Dveřmi na protější straně už nastupovali další pasažéři. Během minuty se všechny schůdky znovu zatahly, dveře se zabouchly a autobus nehlučně stoupal k obloze.

Nikitinová chvátala ke svému domu po lehké a úzké pěší lávce, překonávající vozovku ve výšce prvního patra. Výtahem z lávky sjela přímo ke vchodu do domu, další výtah ji vyvezl do čtvrtého patra, kde bydlela, do široké a přímé chodby. A tady už jsou dveře jejího bytu. Nejsou zamčené – krádeže a zloději se už dávno stali rekvizitami dějin a legend.

V předsíni otevřela vnitřní dvířka potravinové skřínky, vytáhla odtud nákup, který si den předtím objednala ve velkoprodejně potravin, ve vykachlíkované kuchyni čisté jako laboratoř si z kohoutku napustila do konvice s čajem vždy připravenou vroucí vodu a uchystala si v útulné jídelničce večeři. Z jídelny se procházelo do pracovny s pohodlným psacím stolem z černého dubového dřeva a nábytkem potaženým hnědou kůží. V šesti rozměrných knihovnách měla mladá žena uloženy své knihy. Na podlaze ležel měkký koberec. Stěny byly opatřeny snadno omyvatelnými tapetami tmavě hnědé barvy. Na zdech v ložnici byly tapety naopak světlé, téměř bílé, s jemným stříbrným ornamentem a jasné světlo pronikalo i do všech koutů místnosti. Uprostřed ložnice spočívala na vysokém koberci bledě modrá postel, zastlaná sněhobílým ložním prádlem, v rohu stál modrý toaletní stůl se zrcadlem v modrém rámu, vedle postele dvě lehké modré židle. Poslední malá místnost bytu se dala používat buď jako pokoj pro hosty – pro tento případ tu byly k dispozici dvě válečky, nebo jako laboratoř – v několika vestavěných skřínkách si tu Nina uložila mikroskop, potřebné chemikálie, nástroje a aparatury pro biologické pokusy. V případě potřeby se ovšem pokojík dal proměnit v domácí dílnu: v zásuvkách velkého pracovního stolu byste našli rozmanité truhlářské a zámečnické nářadí i železnou zásobu potřebného materiálu. Nina pokojíku někdy žertem říkala také »zimní zahrada«. Pod oknem se malebně rozložil miniaturní parčík několika dvousetletých bonsajů, sotva třicet centimetrů vysokých.

...Je po večeři. Zbytky zmizely v drtiči odpadků a odtud vletly do odpadového potrubí. Ted postačí umýt si ruce, otočit regulátorem klimatizace, aby se byt po večeři provětral, a zapnout telefon. Sotva ho uvedla do chodu, ozval se Zajcevův hlas. Nina ani nemusí zvedat sluchátko, může telefonovat, aniž by opustila pohodlné křeslo – výkonný mikrofon a reproduktor zvuk skvěle přenášejí oběma směry.

»Nino! Už ti volám pěknou chvíli, ale ty ses nějak neozývala.«

»Měla jsem vypnutý telefon. Nerada mluvím s kuřecím stehýnkem v ruce.«

»Prosím tě, jak skončilo vaše vyšetřování otravy té Proninové? A jaký trest jste vymysleli pro původce? Nepřekvapilo by mě, kdyby náš veledobrotivý Leontij Samojlovič tomu výtečníkovi roztřískal veškeré laboratorní nádobí.«

»Nejen nádobí, nejraději by mu býval i zpřerážel žebra,« rozesmála se Nina a vyprávěla Semjonovi o návštěvě u Rjabinina.

»A jak ses rozhodla? Zkusíš to ještě u Lavrova, nebo už zůstaneš u Sugubova?«

»Myslím, že není proč zkoušet to ještě u Lavrova. Zůstanu.«

»To jsem rád... Jdeš někam dnes večer? Ne? Tak se měj dobře.« Zajcevův hlas umlkl.

Nina vstala, odešla do pracovny, posadila se k psacímu stolu a otevřela velkou, tlustou knihu. Čtené mikroskopické snímky podél širokých okrajů stránek komentovaly téměř každou řádku. Dívka se vyzbrojila speciálním projektorem, aby si mikrosnímky mohla promítat na malou stolní projekční plochu, a pustila se do práce. V pohybu a v barvě viděla funkci žláz vylučujících hormony, rozpad červených krvinek, proměnu krevních buněk v nové erytrocyty i zdánlivě nepochopitelné bloudění leukocytů. Někdy se z přístroje ozval i podrobnější komentář, pronášený hlasem autora knihy.

Ted' se Nina dívá na kůži lidského prstu jakoby zevnitř. Vtom kůže puká a do průrvy proniká kuželovitý hrot, připomínající příd' meziplanetární rakety, ale s velice hrubě opracovaným povrchem. Hrot se objevil jen na okamžik a hned zase zmizel. To se švadlena píchla jehlou do prstu. Od rakety – tedy od špičky jehly – se po krajích a u dna vzniklého kráteru oddělovaly obrovité balvany, celá skaliska (ve skutečnosti šlo o mikroskopické prachové částičky a molekuly pevných látek). Společně s nimi pronikly do organismu také podivné kulovité útvary, spojené do řetězců. To jsou strašlivé streptokoky, schopné způsobit růži, otravu krve nebo zánětlivý proces. Do organismu pronikl nepříteli jakýsi neuchopitelný telegraf okamžitě roznáší tuto zprávu k okolním tkáním a cévám. A vetřelci už spěchají vstříc celé pluky mobilizovaných leukocytů. Chvilími se řadí do dlouhých nitkovitých zástupů a pronikají stěnami cév, jindy se shlukují do hrudek, pak zase vystrkují beztvaré nožky, aby mohly nahmatávat nejvhodnější trasu a pohybovat se tkáněmi co nejrychleji – v takovém případě začínají připomínat nemotorné prehistorické živočichy. Konečně se dostávají až na místo určení a odtrhují z řetězce jednu smrtonosnou kuličku, pomalu ji obalují plazmovitým tělem... a požírají ji, stravují, rozkládají... V nelítostném zápase choroboplodné zárodky hynou jeden za druhým, ale hynou i nešťastné bílé krvinky, zabíjené jedy vylučovanými z bakterií. Tentokrát zvítězily leukocyty. Nepřítel byl poražen. Život švadlenky se podařilo zachránit. A sama švadlenka? Ta o nějaké zuřivé bitvě, které se zúčastnily milióny vojáků na obou stranách pod kůží na jejím prstě, neměla ani ponětí. Všimla si jen drobného otoku...

Ale – věru zvláštní věc! – právě leukocyty se mohou stát nepřáteli stárnoucího člověka tím, že v jeho těle způsobují různé bolestivé změny. Člověk by někdy byl ochoten sledovat ty svrchovaně zajímavé filmy celé hodiny a zapomenout na jídlo, na spánek, prostě na všechno na světě...

»Radiochůva«, kterou si doma vyrobila sama Nina, jí už poněkolkáté

připomněla, že je pozdě, pokaždé hlasitěji a naléhavěji.

»No jo, už jdu, ty otravo!« nevydržela nakonec Nikitinová, pousmála se, sladce zívla, vypnula přístroje a poutavou knihu zavřela. Odložila ji na hromádku popsaných listů papíru. Nina právě dokončovala kandidátskou práci.

»Je osm hodin! Vstávej!« zavolala ráno zřetelně radiochůva.

Nina otevřela oči. Ložnici zalévalo soumravné světlo leningradského podzimního rána. Do plechového parapetu bubnovaly kapky deště. Leningradčanům se podařilo značně zlepšit podnebí svého města, ale přebudovat ho nějak zásadně zatím nebyli s to. Přestavba podnebí v rámci jednoho města je nemyslitelná a boj za změnu atmosféry v celosvětovém měřítku teprve začínal.

Věkovitý zápas největšího evropského ledovce – Grónska – s evropskými kamny reprezentovanými Golským proudem pokračoval: Leningradské počasí dál zůstávalo nestálé, podzim a zima přinášely mlhy a deště, které se střídaly s nečekanými mrazy a vzápětí se stejně nečekanými oblevy.

Nina vstávala ve špatné náladě. Čím si to vysvětlit? Podzimem, deštěm, kalným ránem? Ne, počasím to nebude: náladu jí něco zkazilo už včera... A pak si najednou vzpomněla: Lavrov!

Včera ráno jako obvykle vstoupila do Sugubovovy pracovny. Leontij Samojlovič zachmuřeně přecházel z kouta do kouta. U stolu seděl usměvavý Lavrov.

Jakmile se objevila, zvedl se z křesla, přistoupil k ní a řekl:

»Dovolte mi, soudružko Nikitinová, abych vám připomněl, o čem jsme se domlouvali, když jste do téhle pracovny přišla poprvé. Pokud si dobře vzpomínám, váhala jste, zda máte jít pracovat k Sugubovovi nebo ke mně. Rozhodla jste se tehdy, že to zkusíte jak u Leontije Samojloviče, tak u mě. Místo jednoho pracovního týdne už jste u mého váženého kolegy přes dva měsíce. Nechtěla byste se na čásek podívat taky ke mně?«

V tu chvíli Nikitinová Lavrova téměř nenáviděla: Jak je netaktní! Copak ten děda nechápe, že ona už si vybrala? Lavrov se ušklíbl, jako by jí četl myšlenky, a poznamenal:

»Násilí by asi bylo špatný rádce a já bych vám naši původní domluvu ani nepřipomínal, nebýt jedné okolnosti. Můj laborant, vlastně pravá ruka, odjel na delší služební cestu a mně tím pádem zůstala práce stát. Tak jsem si vzpomněl na vás. A říkal jsem si, že ani vy, ani profesor Sugubov mi tuhle přátelskou službičku neodmítnete...«

Takhle to ten mazaný Lavrov navlékl! Proti něčemu takovému se skutečně nedá nic namítnout... Nina s poslední nadějí v očích pohlédla na Sugubova. Forma, jakou Lavrov svůj požadavek přednesl, však odzbrojila i jeho...

Takže dnes by měla začít pracovat u Lavrova. Popuzeně odkopla deku, otráveně se zvedla a odešla do koupelny. Elektrohydromasáž špatnou náladu rázem zapudila. Včerejší scéna v Sugubovově pracovně už jí nepřipadá tak nepříjemná.

»Kde je profesor Lavrov?« zeptala se Nina, sotva vstoupila do místnosti a zběžně si ji prohlédla.

Za sekretářem v rohu pracovny se vynořila hlava nějaké ženy.

»Vy jste soudružka Nikitinová?« zeptala se. »Profesor Lavrov odešel do regenerační laboratoře. Máte tam přijít za ním.«

Nikitinová přikývla a vyšla na chodbu.

Vpravo i vlevo se táhly nekonečné řady dveří, samé dveře... Kolik může mít Lavrov laboratoří? Sugubov má jen jednu, chemickou, a v té dělá ty nejruznější pokusy a rozborů. »Mou laboratoř je celý Leningrad,« tvrdívá s oblibou Sugubov.

Laboratoř KV, Laboratoř VKV Laboratoř..., Laboratoř... pročítala Nina nápisy na dveřích. Konečně, tady to je – Regenerační laboratoř.

»Můžu dál?« zeptala se u mikrofonu vedle dveří a hned zaslechla odpovědi:

»Nemůžete.«

»Ale já musím mluvit s profesorem Lavrovem.«

»Profesor Lavrov musel v naléhavé záležitosti odejít k rentgenologům.«

Nina nasupeně pokrčila rameny. Kolemjdoucí sanitářka jí ukázala, kudy se dostane k rentgenu. Celkem je jich v budově několik desítek, ale rentgenologické oddělení sídlí ve sklepních prostorách. Nikitinová se rozhodla, že to zkusí tam.

S jistými potížemi, ale přece jen nakonec v labyrintu podzemních širokých chodeb a rozlehlých sálů vyhledala obrovské ocelové dveře. Nad nimi svítil jasně červený zlověstný nápis:

NEVSTUPOVAT! NAPĚTÍ 3 000 000 V!

Na otázku, zda je uvnitř profesor Lavrov, se dočkala odpovědi:

»Ano, je tady a prosí vás, abyste okamžik počkala. Za pár minut přístroje vypneme.«

Asi po pěti minutách červená písmena skutečně zhasla a těžké kovové dveře se otevřely.

Lavrov seděl v křesle před vysokou přepážkou, končící kousek pod stropem. Ta silná stěna z betonu a olova je tu proto, aby chránila lékaře před účinky obldného zařízení. Nad stěnu se vysunul periskop.

»Takové těžké dělostřelectvo jste asi ještě neviděla, pokud se nemýlím. Nechcete nahlédnout do periskopu?« navrhl Lavrov Nině.

Nikitinová se sklonila k okuláru a spatřila stejný prázdný sál, v jehož středu stálo složité zařízení s obrovitou dvanáctimetrovou lampou. Pacienta vidět nebylo. Zřejmě ho už automatický vozík odvezl...

Regenerační laboratoř trochu připomínala obchod se živými zvířaty. Na vysokém stole, táhnoucím se podél jedné ze zdí, se v několika patrech tísnila akvária, terária, klece s ptáky a bílými myši. Za sklem bylo vidět mořské hvězdice, hydry, žáby, dešťovky, raky, pavouky, ještěrky i měkkýše a láčkovce všeho druhu. Mnohé z ještěrek měly dvojité nebo dokonce trojitě ocasy. Žáby hopkaly na dvojitých tlapkách, askolotlovi se na zádech pošubávala pátá noha – důsledek působení regeneračních sil.

Na stole uprostřed laboratoře vedoucí tohoto pracoviště Marin se svou rusovlasou asistentkou zrovna prováděl nějakou složitou operaci na zádech askolotla. Dlouhý stůl podél druhé stěny byl zavalen laboratorním sklem a

nádobím pro chemické pokusy. V rohu se tyčila skříň s chemikáliemi.

Nina si celou laboratoř prohlédla a nechápavě se Marina zeptala:

»Asi dost dobře nechápu, jaký vztah má studium regeneračních procesů k problémům stárnutí...«

»Jen zprostředkovaný,« konstatoval suše Marin.

»Seznamujete se s naším hospodářstvím?« otázal se přívětivě Lavrov.

»Máte hodně pomocníků?« reagovala na otázku otázkou Nina.

»Ti všichni mají každý svou práci. A já bych potřeboval takovou pomocnici, která by mě neustále doprovázela jako guvernanka. A práce už se nějaká najde, to se nebojte. Kdyby tak člověk dokázal pracovat ve dne v noci! Jenže ta moje hlava už se rychle unaví.« Popleskal se po vysokém čele. »A práce je strašlivě moc. Sama jistě víte, že přes veškeré úspěchy medicína za všeobecným pokrokem v zemi trestuhodně zaostává. Naše lékařská věda má u našich lidí dluh, který se nikdy nedá splatit. A každý den života, o který kdokoli z našich občanů zbytečně přijde, ten dluh dále zvyšuje.«

A Lavrov začal vášnivě dokazovat, že nevyléčitelné choroby neexistují. Problém je jen v tom, že lékaři ještě nenašli způsob, jak zatím neléčitelné choroby potlačit.

»Ale my ty prostředky najdem, určitě je najdem!«

Nikitinová profesora bedlivě sledovala. Měla pocit, že před ní najednou stojí docela jiný člověk. Nepřekvapila ji vědcova slova, to rozhodně ne, takové věci už nejednou napadly ji samotnou. Ohromila ji Lavrovova skálopevná víra. Člověk by nevěřil, jaký oheň plane pod stydnoucím popelem stárí!

»Rozhodně bych úspěchy lékařské vědy nechtěl bagatelizovat, ty jsou nesporné. Právě díky nim se pozeňnaného věku dožívá stále více lidí. O to nejde. Nejsmutnější je, že ve většině případů je tou nejobávanější a z hlediska léčení nejsvícelnější nemocí samo stárí. Jistě už víte, že právě v tomto bodě se mé a Sugubovovy názory různí. Jen si to uvědomte: i za těch nejpříznivějších okolností se horní hranice normálního lidského života pohybuje kolem sedmdesáti až pětasedmdesáti let. A to teorie praví, že bychom měli žít do sto dvaceti až sto padesáti let, navíc téměř až do konce v plné síle a zdraví, s normální pracovní schopností, pronikavým rozumem a perfektní pamětí. Kde se asi bere to zatracené stárí, provázené nechvalně známou ochablostí těla a nezvládnutelnou senilitou...? Co je asi zdrojem největšího zla? Že by kapitalismus a předchozí společenské formace deformovaly genetický kód člověka a vyvolaly nepříznivé mutace? Až už je to jak chce a ať si profesor Sugubov tvrdí, co chce, staré lidi ničí skleróza, leukocyty se nezadržitelně množí a požírají ušlechtilé tkáně, všelijaké odpady a usazeniny organismus postupně zaneřádí, množí se v něm škodlivé bakterie, funkce žláz jsou více narušovány, což postupně vede k chátřání celého těla. To jsou jevy, které ze stárí dělají patologickou záležitost, chorobu, co kalí naše poslední dny. Doufám, že už chápete, v čem tkví podstata mé školy. Snažím se aktivně potírat patologické projevy stárí – potlačit škodlivé vlivy oněch usazenin, rozbujelých leukocytů a bakterií. Snažím se dosáhnout jakési velké očisty starého organismu, zbavit ho všech škodlivých faktorů a prodloužit tak šťastná léta

sklonku života našich spoluobčanů... Tak co říkáte, zasluhuje si taková snaha vaši pomoc?« přimhouřil profesor šibalsky oči a kolem úst se mu usadil vlídný úsměv.

Práce u Lavrova Ninu cele pohltila.

Skutečně jí nezbyvalo než Lavrova na každém kroku následovat. Zapisovala do bloku profesorovy pokyny, udílené jeho četným spolupracovníkům, nové nápady, které se v Lavrovově hlavě rodily během dne, kontrolovala postup prací. Pak odcházela do laboratoře ultrakrátkých vln nebo do rentgenologického oddělení a pomáhala Lavrovovi s pokusy. Pro každou třídu a druh bakterií, cizopasících v lidském organismu, se profesor snažil najít takový druh paprskové energie, která by ničila jen zcela specifickou skupinu mikroorganismů a byla naprosto neškodná pro ty zbývající, a samozřejmě i pro buňky lidských tkání. Byla to práce neobyčejně jemná a složitá.

Pokusy se zatím prováděly jen na laboratorních zvířatech.

Zakrátko Nina získala velmi slušnou představu o všech profesorových vědeckých programech. Jen do laboratoří Z a W ji Lavrov nikdy nevzal, jednou už nevydržela a zeptala se, co je za těmi pro ni věčně zavřenými dveřmi.

»Nebud'te zvědavá, budete brzo stará,« odbyl ji profesor žertem. Ale vzápětí nečekaně otevřel dveře označené velkým Z a vybídl Ninu: »Běžte dál...«

Uvnitř byla tma...

Cvakl vypínač, pod stropem se rozzářilo světlo a Nina spatřila podivnou sférickou prostorou, něco jako hvězdárenskou kopuli. Stěny přecházející v klenutý strop a dveře byly zevnitř pobity pláty olověného plechu. Nina tu nenašla jediné okno. Podlaha byla vystlána umělou hmotou, která při došlápnutí mírně pružila.

Lavrov zavřel dveře. Cvakla zástrčka a shora k podlaze klesla hustá kovová síť.

»Zaposlouchejte se – tady je ještě větší ticho než ve slavné Pavlovově Věži mlčení. Nepronikne sem ani hlásek. A stejně tak jsme dokonale odstíněni od veškerých bludných proudů, které by se sem mohly dostat zvenčí. Totéž platí i o kosmickém záření.«

Nina poslouchala a dívala se tak, aby jí neunikla ani sebemenší maličkost. Vida, tak tohle je ta romantika. vědecké práce, o které snila už ve školních lavicích... Lavrov mezitím měkce přecházel po sále a seznamoval dívku se zařízeními a přístroji, jaké ještě v životě neviděla.

Uprostřed sálu stálo hluboké kožené křeslo s téměř vodorovným opěradlem. Nad křeslem zhruba v úrovni hlavy visela malá žárovka z rubínového skla. Nad opěradlem se vznášela parabolická mříž z ocelových prutů.

»To je anténa,« vysvětlil Lavrov.

Od antény vedly vodiče k přístroji umístěnému na vysokém stolku za křeslem.

»A tady vzadu máme přijímač, nastavitelný na vlnové délky od jedné desetiny do pěti metrů. Elektromagnetické vlny produkované mozkem zkoumané osoby zachycuje anténa a přenáší je do detekčního bloku přijímače. Tady si je zesílíme natolik, aby byly schopny uvést do pohybu mechanické pochody, k nimž v přístroji dochází. Tady je oscilograf, který zaznamenává křivky výkyvů. Toto je mimořádně citlivý galvanometr a tady máme zařízení, které transformuje elektrické impulsy ve zvukové signály.

Teď si prohlédněte pracoviště experimentátora. Jak vidíte, umístili jsme ho za křeslo a je to vlastně taková klec. Do té klece obvykle usedám já sám... Co by člověk pro vědu neudělal! Klec je uzemněná. To znamená, že vlny vylučované mým vlastním mozkem neproniknou k anténě a nemísí se s elektromagnetickými impulsy mozku pokusné osoby. Jakmile se dostanou k pletivu klece, okamžitě unikají do země... Takže já vstupuji do klece, zavírám dveře, usedám na tuto židli u malého stolku. Je to ovládací pult přijímače. Během pokusu mám na uších tato sluchátka. Nu a tyto stupnice mě informují o základních charakteristikách mozkových impulsů – ukazují vlnovou délku, proud, napětí a tak dále.

Tak co, nechcete se posadit, vlastně spíš položit do mého křesla? Nebojte se, není elektrické.«

»Strach rozhodně nemám a ráda se pokusu podrobím,« odpověděla kurážně Nina, okamžitě se v křesle uvelebila a čekala, co bude dál.

»Výborně! Uvolněte se,« povzbuzoval ji profesor a měřil si pohledem dívku tak významně, jako by se ji chystal fotografovat. Pak přistoupil ke dveřím, vypnul stropní osvětlení a rozsvítil červenou žárovku přímo nad křeslem. Sál teď budil dojem fotografový laboratoře.

»Rudé světlo je nejlepší stimul pro důkladné soustředění a to při našem pokusu nutně potřebujeme.« Lavrov si Ninu ještě jednou zkoumavě prohlédl a odebral se na své místo. Dveře klece zvučně klaply, cvakl vypínač... Nina se zadívala na rubínové světýlko a chtělo se jí spát.

»A teď bych prosil naprostý klid ducha i těla,« ozval se jako někde za zdí Lavrovův hlas, »uvolněte veškeré svalstvo. Hlavně žádné napětí. To je ono...«

Lavrovův hlas umkl. Ticho, které se pod sférickým stropem rozhostilo, bylo neuvěřitelné, až nadpřirozené... Nina si připadala až nesvá. Že by hypnóza?

»Mládí se nezapře!« zaslechla znovu Lavrova. »Tomuhle, panečku, říkám impulsy! Jen se podívejme, kam až vyskočila ručička! Ale my dědci se přece taky jen tak nevzdáme!«

A zase ticho.

»Teď si z hlavy sečtete dvacet devět a osmdesát osm... Pronásobte si šestnáct krát třicet sedm... Cože? Ještě to nemáte? No to bych do vás neřekl!«

»Co se dá dělat...,« ospravedlňovala se Nina. »Říká se, že i tak velký matematik jako Poincaré se při výpočtech z hlavy taky často mýlil.«

»No dobře, počítání už necháme. Budeme se věnovat něčemu jinému. Vzpomeňte si na nějakou děsivou příhodu z vašeho života.«

»Děsivou? Já bych řekla, že se mi nikdy nic děsivého nepříhodilo. Ačkoli možná tohle. Za jednoho nočního letu jsme ztratili orientaci a náš stroj ve tmě zavadil o vzducholoď... Ten systém asi znáte – při podobné nehodě se oddělitelná kabina o pár desítek metrů propadne, pak se z ní vysunou křídla a ona doplachtí k zemi. Když jsem se propadla a kabina se změnila v nouzový kluzák, srazili jsme se s jiným podobným záchranným větronem a v kotrmelcích jsme se řítili k zemi... to bylo opravdu něco hrozného. Ale trvalo to jen pár vteřin, než se otevřel záložní padák.«

»Výborně. A teď se pokuste představit si ten výjev tak plasticky a barvitě, aby

se vám srdce rozbušilo strachy.«

Další pauza.

»Fuj! Mám pocit, že už jsem sama sebe naděsila dost!« zvolala dívka.

»Skvělé, skvělé!«

Lavrov vyšel z klece, zhasl rudou žárovku, rozsvítil velká světla, odtrhl z přístroje úzkou papírovou pásku se záznamem a ukázal ji Nině.

»Vidíte, na začátku je to jen rovná nitka. Váš mozek byl v klidu. A tady začínají první uzlíky, amplituda výkyvů se zvětšila. To jste si počítala... Tady máme zase jen rovnou linku a najednou – hotová bouře! Tady křivka udělala takový kráter. To jste padala z nadoblačných výšin. No prosím, a pokus máme za sebou...« Lavrov se zamyslel, pak rozhodně zakroutil hlavou, jako by odháněl dotěrné, nezvané představy, a řekl: »Půjdeme dál.«

Vyšli do chodby. U dveří laboratoře W profesor váhavě zpomalil, už málem vtáhl ruku ke klíce, ale vzápětí rychle uhnul stranou a chvatně kráčel dál.

Pohlédl na velké hodiny na zdi, znovu zvolnil krok, velice zvláště si Nikitinovou změřil, zamyslel se a nakonec řekl:

»Uděláme to takhle, Nino. Teď spěchám na zasedání vědecké rady, ale potřeboval bych si s vámi promluvit o jedné opravdu důležité záležitosti. Nezašla byste večer ke mně domů? Řekněme v osm. Aspoň se seznámíte s mou rodinou.« Ninu to pozvání trochu zarazilo, ale ráda je přijala.

Byl mlhavý podzimní večer, ale Nina se nachlazení nebála a cestovala otevřeným taxíkem, pohodlně usazena na křesle vedle řidiče, rozložitého muže středních let.

Nová třída byla krásně osvětlená, přestože pouliční lampy tu nikde nestály. Příjemné namodralé světlo vystupovalo přímo z fasád domů, zdobených sloupy a sochami, které se zdály téměř nehmotné, jakoby utkané ze světelných paprsků. Velká náměstí osvětlovalo vždy jedno ústřední umělé slunce o výkonu několika milionů wattů. Slunce viselo v průsečíku dvou vysokánských oblouků, takže nijak neoslňovalo. Za mlhavých večerů, jako byl tento, se z výšky ozářená náměstí těšila z neobvyklého efektu – slunce nebylo z chodníků vidět, zato zářil sám vzduch prosycený mlhou, fosforeskoval nazelenale fialovým přísvitem jako neónová trubice. O tento zajímavý efekt se postaraly obloukové lampy usazené přímo v záhonech a namířené k nebi. Křehké fialové paprsky se při střetu s molekulami vodních par roztodivně lomily a rozptylovaly, takže mlhou napuštěný vzduch začínal jemně světélkovat...

Nina se otočila k řidiči a zeptala se:

»Co děláte?«

Muž jí naprosto vážně odpověděl:

»Přece řídím auto.«

Nepochopil, pomyslela si Nina. A přitom je její otázka tak prostá a nezáludná. Copak moderní člověk nemá všestranné zájmy, požadavky, což není bytost skutečně společenská a kulturní? Například kolchozní rolník Zorin je výborný

astronom, nedávno objevil novou proměnnou hvězdu. Nebo Gabrilovič je matematik světového jména a přitom talentovaný houslista. O Lavrovovi se zase říká, že je skutečným virtuosem u soustruhu... Nu a lidé, jejichž hlava se ve volném čase nemusí příliš zabývat základní profesí, třeba vlakoví průvodčí nebo řidiči, jsou na tom vlastně ještě lépe. Ti všichni mají svůj druhý život, nějaké jiné zájmy. V tomhle případě mluví volant za všechno, na něco takového by ani nemělo smysl se ptát. Nina však očekávala, že ji řidič řekne, co jeho život vyplňuje jinak...

»A co děláte vy?« zeptal se neočekávaně řidič.

»Píšu básně,« odsekla zpola posměšně, zpola vážně Nina.

»Prosím vás, opravdu?«

»Bohužel opravdu,« přikývla Nina už trochu ostýchavě. »Ale nikomu o tom nevykládám. Až teď vám – jste jen náhodný společník, a tak...«

»Básně! Ale to je moc zajímavé. Nepíšete třeba taky sonety?«

»Taky. Ohavné... a vím, že jsou špatné, ale nemůžu si pomoci.«

»Třeba ani nejsou tak strašné,« utěšoval ji řidič. »Zarecitujte mi něco.«

»Copak vy se v tom vyznáte?« zapochybovala Nina.

»Trochu ano. Například v italských renesančních sonetech se vyznám docela slušně, to ano.«

A taxikář jí konečně řekl, co ve volném čase dělá: už léta se věnuje historii umění, jeho oborem je právě renesance.

»Už mi tiskem vyšlo několik prací o malířích renesanční Florencie... Umění člověku přináší opravdu hodně radosti. Tak zarecitujete mi něco? Nejraději bych slyšel sonet...«

»Snad až jindy... a do telefonu.«

A vyměnili si telefonní čísla.

Auto se ocitlo na hranicích starého města. Nina řidiče poprosila, aby ji provezl po třídě 25. října. Už tu nebyla hodně dlouho.

Nová éra poznamenala i tuto ulici. Dávno zmizela pavučina elektrického a telefonního vedení i aleje sloupů, pryč byly hřmotivé tramvaje, a dokonce i trolejbusy. Po perfektní vozovce ujížděly jen nehlukné patrové autobusy a elektromobily, zatímco na okraji chodníku se zvolna sunula pohodlná jednomístná samohybná křesla – oblíbený způsob dopravy starších lidí, osamělých penzistů. Mladí lidé uháněli po chodnících na samohybných kolečkových prknech – tento dopravní prostředek se v ulicích města objevil teprve docela nedávno. Jižní stěny domů byly obloženy blyštivými hladkými listy z nerezavějící slitiny. V létě se tyto obklady čas od času myly. Ze stejného leštěného kovu byly i reflektory upevněné na krajích střech. Speciální mechanismy otáčely těmito reflektory stále za sluncem. Díky tomu se za slunečních dnů blahodárny svit odrážel i do oken na právě stinné straně ulice.

Před Ninou se otevřelo panoráma Kirovovy třídy. Ta se změnila jen málo. Jen tu a tam se místo starých nemotorných činžáků tyčily moderní budovy, postavené podle projektu talentované architektky Marie Titovové.

Plastiková vozovka v ulici nebyla rozdělena do pestrobarevných pruhů a chyběly tu i dělicí pásy se stromořadím. Velké stromy rostly jen po krajích

chodníků, jako to bývalo zvykem na starých ulicích. Chyběly také tunely pro přejíždění z pruhu do pruhu či odbočování. Řidič se musel ohlédnout, než mohl otočit vůz a zajet k protějšímu chodníku, k domu č. 26/28.

»Budu se těšit, že mi zavoláte!« křikl za Ninou, vyprovázeje dívku pohledem. Rád by se jí býval zeptal na jméno, ale bál se, aby to nepovažovala za přílišnou dotěrnost.

Dveře se před Ninou automaticky otevřely. Vešla do prostorné předsíně a někde pod stropní římsou se okamžitě rozzářilo příjemné světlo.

Lavrovova rodina byla zřejmě dosti velká. Na parketách v rohu vedle zrcadla stálo několik elektrických vozítek všemožných velikostí a vedle okna ještě jedno dědouškovské elektrokřeslo.

Na věšáku visely kabáty a nepromokavé pláště ze skelných tkanin – měkké, stříbřitě bílé.

Z pokojů do předsíně dolétl mnohohlasný štekot. Čísi ostrý, mírně ráčkující hlas se ptal:

»Kdo je to? Kdo je to? Kdo je to?«

»To jsem já, Nikitinová!«

Do předsíně se vkutáleli dva bílí pejskové. Hned za nimi měkce našlapoval urostlý leopard a mladá lvice, obezřetně se přikradli k Nině a jali se ji očichávat.

»Vadiku, jak to, že jsi pustil i Knifa a Point? Ještě tu návštěvu vyděsí k smrti...« ozval se odněkud z bytu ženský hlas.

»Kdo je tam? Kdo je tam? Kdo je tam?« opakoval monotónně řezavý hlas.

»Utekli sami, babi,« omlouval se chlapecký hlas a do předsíně rychle vešel asi osmiletý černooký kluk, do bronzova opálený a oblečený do bílé košilky s krátkými rukávy a kalhot ke kolenům. Zdvořile pozdravil a informoval se, zda se Nina zvířat moc nelekla.

»Dědeček prosí, abyste přišla do jídelny... Tak jdem – Point, Knife!« Chlapec popadl lvici za chomáč měkké srsti a táhl ji za sebou. Oba pejskové už někam zmizeli, zato leopard si to vykračoval těsně za Ninou, uzavíral tak tohle podivné procesí a jako by odřezával ústupové cesty.

Slavnostní průvod dospěl až do jídelny.

Tato místnost se třemi okny a staromódními záclonami vypadala jako část expozice muzea dějin životního stylu. Návštěvníku připadalo, že se ocitl o sto let zpátky. Všude těžký dubový nábytek s bohatými vyřezávanými vzory, obrovský příborník, židle s vysokými opěradly. Na oknech a květinových stolcích pod nimi květiny v hlíněných květináčích, na zdech klece s cizokrajnými ptáky, v koutě velká klec, obydli velkého šedého papouška, který ještě pořád vykřikoval to své »kdo je to?«.

Z prostředka velkého stolu prostřeného vyšíváním ubrusem čněl samovar, vedle něj čajník ukrytý pod vatovaným krytem v podobě kvočny na vajíčkách. Čaj se tu pil ze starého čajového servisu tmavomodré barvy se zlatým okrajem. Ten byl doplněn stářím zašlou mísou na chleba, jejíž kraj lemoval staroslovanský nápis:

»Chleba, soli ochutnej, ale hlavně pravdy dbej!«

U samovaru seděla obtlouklá stará paní s nakrátko ostříhanými šedivými vlasy, naproti ní profesor Lavrov, vlevo od něho mladá žena s chlapcem Vadikem, vpravo hladce vyholený asi třicetiletý plukovník, který po příchodu Niny dvorně povstal. Pejskové se uvelebili u stařenčiných nohou, Knífa a Point domácí odvedli do vedlejšího pokoje.

»Seznamte se,« vybídl Ninu Lavrov, »tohle je moje žena Varvara Nikolajevna, hlava rodiny. U nás je totiž matriarchát.«

»Nech toho, Nina Vasiljevna si ještě pomyslí, že jsi pod pantoflem,« vyplísnila ho s úsměvem stařenka.

»To bych prosil, že jsem!« pokračoval nevzrušeně profesor. »Tohle je moje dcera Liza, v současné době studentka matematicko-fyzikální fakulty. Jinak také matka tohoto nezletilce jménem Vadik a žena i vám zřejmě známého antarktického badatele Stěpanova... Ten je teď na jedné vědecké výpravě... Vadik je pionýr, vzorný žák a vynálezce létajícího torpéda, které ovšem prozatím moc létat nechce. A konečně můj syn Maxim Lavrov, pilot torpédového letounu. Jeho torpéda létají, a řekl bych, že dobře.«

Ninu posadili vedle Maxima, Varvara Nikolajevna jí podala šálek voňavého čaje a zeptala se:

»Nelekla jste se těch našich zvířat?«

Než Nina stačila něco odpovědět, rozesmál se profesor a očima ukázal na ženu:

»To ona nám z bytu udělala takový zvěřinec. Ale abyste pochopila, jak na něco podobného přišla, musím začít hodně zešíroka.« A Lavrov převyprávěl málem celý životopis své ženy, samozřejmě patřičně připepřený profesorem vtípkováním a dobromyslnými šíplici. Stařena ho poslouchala se shovívavým úsměvem.

Ukázalo se, že Lavrovova žena je také profesorka, dokonce významná odbornice v oboru veterinární medicíny. Asi před třiceti lety jako mladá vědkyně tvrdě bojovala s četnými epidemiemi hovězího dobytka. A pak přišel den, kdy se jí podařilo najít radikální prostředek, který s nejběžnějšími nemocemi dobytka skoncoval.

Epizootie nadobro ustaly. Veterinární laboratoře bylo třeba uzavřít a zrušit a jejich zaměstnance rozpustit.

»Takhle si Varvara Nikolajevna sama na sebe upletla nezaměstnanost,« smál se Lavrov.

Hned se samozřejmě našla jiná potřebná práce. V té době se přes mongolské pouště a stepi přeháněla několikatisícová stáda dobytka, která cestou trpěla nemocemi způsobovanými infikovaným klíštětem. Nu a právě proti těmto klíšťatům měla bojovat expedice, v jejímž čele do Mongolska odcestovala Varvara Nikolajevna. Expedice byla skvěle vybavena a měla dostatek dopravních prostředků pro pohyb v poušti včetně letadel. Práce běžely hladce, ale jednou muselo letadlo, ve kterém právě seděla Varvara Nikolajevna, nouzově přistát v dunách a mladá vědkyně si při havárii silně pochroumala nohu. Nezbyvalo než nechat práci prací a vrátit se zpátky do Leningradu. Oni ať si tam chytají klíšťata, já se zatím pustím do celé záležitosti z opačného konce, řekla si Lavrovová a

začala s pokusy na anabíóze teplokrevných živočichů...

»Jistě už je vám dnes známo, že anabíóza znamenala v přepravě zvířat úplnou revoluci. A to nemluvím o celokovových vzducholodích, které se mezitím také staly běžným dopravním prostředkem. Nad klíšťaty jsme všichni mohli mávnout rukou a moje milá Varvara Nikolajevna najednou zase neměla do čeho píchnout. A taky mezitím už „udolaly hnědku strmé vršky“, prohánět se po celém Sovětském svazu jí dělalo stále větší obtíže. Tak se nakonec rozhodla pro zoologickou zahradu. Když se jim tam narodí nějaké slaboučké lvíče nebo medvědě nebo když nějaká zvířecí maminka nehodlá krmit své mládě – a to se u zvířat v zajetí stává často – Varvara Nikolajevna toho drobečka odnese k nám domů a tady ho vypiplává až do doby, kdy je zvíře úplně samostatné.«

Přes žertovný tón Lavrov mluvil o své stařence velmi vřele. Ti dva prožili bok po boku plnokrevný, prací naplněný život.

Do hovoru se postupně zapojili i další členové rodiny. Maxim vyložil několik zajímavých příběhů ze života zkušebního letce... Ale Lavrov-senior už se na židli netrpělivě ošival, pohlédl na hodinky a nakonec Nině řekl:

»Já bych pro vás vlastně něco měl. Račte prosím ke mně do pracovny.«

V pracovně bylo ticho. Nedoléhal sem ani pokřik papouška, ani psí štěkot. Lavrov usadil Ninu do křesla vedle psacího stolu. Jeho tvář se dívce zdála neobvykle vážná.

»Je vám známo, že Michejev je velmi vážně nemocen?«

»Mně je spíš známo, že je hodně starý,« odpověděla Nikitinová.

»Starý je, to je pravda. Stárí je bohužel jeho nejtěžší nemocí... My lékaři, konkrétně Sugubov a já, už jsme podnikli snad všechno na světě, abychom tento vzácný život prodloužili až za nejzazší možnou mez. Uchránili jsme ho před mnoha nebezpečími, dosáhli toho, aby se vyvaroval řady zbytečných chorob a potíží, a tak mu umožnili pokračovat v práci. Jistě chápete, co to znamená. Každá hodina práce geniálního mozku má pro lidstvo cenu ještě po staletí. A teď jako zčistajasna nebe hrom takové neštěstí: Michejev už byl krůček od cíle geniálních výzkumů v oblasti využívání atomové energie, jenže stárí řeklo dost! Zjistili jsme první příznaky stařecké slabomyslnosti...«

»Ale Michejev má přece plno talentovaných žáků a ti by jistě...«

»... dokončili práci i bez něj, chcete zřejmě říct. Ano, o tom není pochyb... Ale je tu i obrácená strana mince. Jen si to uvědomte. Ten člověk směřoval k vytouženému cíli padesát let. Překonal nesčetné spousty překážek, trýznivých pochyb a omylů, než se konečně dobral správné cesty. A když už byl úspěch na dohled, ba na dosah, síly z ničeho nic dojdou... Přizvali mě k němu. Na něco takového nikdy nezapomenu... Seděl u psacího stolu ve své pracovně. Ještě v práci pokračoval, ale už si zřejmě přesně uvědomoval, jaké neštěstí se na něj řítí. Dlouho se na mě díval a pak... pak ke mně úpěnlivě vztáhl ruce: „Ivane Alexandroviči! Slibte mi, že podniknete všechno, abyste mé ochabující intelektuální schopnosti udržel alespoň na této úrovni třeba jen rok. Podle mých propočtů by to mělo stačit.

Musím... rozumíte mi, že, já musím dokončit své životní dílo dřív, než propadnu stařecké zchátralosti... a nevyhnutelné smrti.“ V očích se mu zablýskal někdejší bojovný žár a on se mě bez obalu zeptal: „Copak bychom nedokázali zadržet a třeba i zatlačit nepřítele aspoň na několik málo měsíců, můj starý příteli?“ A já mu dal slovo, že jeho prosbu splním.«

»Co chcete podniknout a jak vám já mohu pomoci?« zeptala se prostě Nina.

»Výborně... už se dostáváme k jádru věci,« broukl spokojeně Lavrov a zabubnoval prsty po stole. »Už jste viděla přístroj, který registruje elektromagnetické vlny vytvářené intenzívně fungujícím mozkem,« připomněl jí. »Nu a v laboratoři W, kde jsme spolu ještě nebyli, mám jinou aparaturu, jejíž vývoj a stavbu jsem měl tu čest řídit. Tento přístroj je schopen modulovat elektromagnetické impulsy o stejných parametrech, jaké vykazuje normálně disponovaný mozek člověka. Jistě chápete, že čistě technicky to není nic převratného. Moje hypotéza je takováto: mozek, který produkuje elektromagnetické vlny, musí na takovou práci vynaložit určitou energii. A teď si představte, že mozek dostane elektromagnetické impulsy, které dřív musel vyrábět sám, odněkud zvenčí. Je logické, že v takovémto případě dojde v mozku k energetickým úsporám. Jinak řečeno se mozku začne pracovat snáz a myšlení bude mnohem intenzivnější. Rozumíte mi? Elektrický proud šedé kůře rozumu nepřidá, ale usnadnit intelektuální činnost by podle mých představ rozhodně měl. Normální mozek něco takového nepotřebuje, ale stařeckému by „elektrifikace“ mohla být stejně užitečná jako hůl či berle nemocným nohám...«

»Už jste dělal nějaké pokusy?«

»Ano. Na starých krysách.«

»Na starých krysách?!« užasla Nina. »Ale jak zjistíte, že mentální schopnosti staré krysy chřadnou a že vaše elektromagnetické ozařování je naopak navrací? Krysy se přece zeptat nemůžete?«

»Tak složité to zase není,« odpověděl Lavrov. »Pokusná zvířata jsem získal od cirkusového drezéra. Jedna z mých krys například měla nacvičený trik se vztyčováním vlnky. Když zestárla, trik prostě zapoměla. Jakmile jsme zahájili elektrostimulaci, zvíře si okamžitě na tuto schopnost vzpomnělo. K obnově původní mozkové aktivity však bohužel docházelo jen po dobu elektrostimulace... Pro člověka by však jistě nebylo problémem, kdyby si při duševní práci prostě nasadil něco jako ťubetětku s elektrodami na spáncích.«

»Pokud se vaše teoretické předpoklady potvrdily při pokusech, pak to znamená, že úkol je vyřešen!«

»Ale jen s krysami, děvenko. S krysami, a ne s lidmi!«

»Já bych řekla, že takové výsledky vám dávají právo...«

»... riskovat lidský život? Takového práva nevyužiji, i kdyby mi ho někdo poskytl.«

Nastala nepříjemná, tísnivá pauza. Ninu tenhle podivný dialog vyvedl z míry a pořád nemohla pochopit, kam Lavrov míří. Najednou si vzpomněla, že na pokoj chroniků byl nedávno přijat nový pacient – polodebilní děda Surkov, zanedbaný nešťastník, který vzbuzoval lítost i odpor zároveň. Nerozhodl se náhodou Lavrov,

že prvnímu pokusu podrobí tohoto muže...? Ze by očekával její morální podporu, že by potřeboval, aby mu toto jistě nelehké rozhodnutí schválil také někdo jiný? Pokud je to takhle, je třeba profesorovi dodat sebedůvěry. A Nina kurážně vyhrkla:

»Ivane Alexandroviči! Na pokoji chroniků máme toho Surkova, takový poloidiot...«

Ale Lavrov ji ani nenechal domluvit. Sotva zaznělo Surkovovo jméno, zachmuřil se a pobouřeně spustil:

»A vy, mladá lékařka, si klidně dovolíte mi něco takového navrhnout? Styďte se, Nino! Nic neříkejte, moc dobře vím, jak to myslíte. Na jedné straně je tu Michejev, světlo světové vědy, na druhé nějaký indiferentní Surkov, neužitečné, špinavé polozvíře a tak dále a tak podobně...«

»Ale na dokončení Michejevovy práce má přece zájem celá naše země!« zvolala Nina, které se Lavrovovy výtky nepříjemně dotkly. »Copak by každý z nás s radostí neobětoval život ve prospěch vlasti?«

»Jistě, Nino, ale svůj. Svůj vlastní život, ne cizí. Tak já vám to řeknu na rovinu. Rozhodl jsem se, že pokusy s lidmi zahájím sám na sobě. Na obě role bych ovšem nestačil, sám nemohu být pokusným králíkem a zároveň experimentátorem a pozorovatelem, proto počítám s vaší pomocí... a taky s vaší skromností. Dlouho jsem vás pozoroval – jste věcná a zbytečně nežvaníte... Teď víte všechno. Tak co – chcete mi být mou pomocnicí v tomhle projektu?«

»A co když ozáření povede k destrukci mozkových buněk a způsobí vám výron krve do mozku?«

Lavrov se poťouchle zašklebil.

»To víte, bez rizika se taková věc neobejde.«

»Říkejte si, co chcete, ale hodnota každého lidského mozku je trochu jiná...«

»Každý odevzdává společnosti tolik, kolik je v jeho silách, a z každého je tedy jiný užitek, to snad, ale život sám je neocenitelný,« namítl s naprosto vážnou tváří Lavrov. »A já mám právo ve prospěch své vlasti nasadit jen vlastní život.«

»A co když při pokusu zahynete, copak tím zájmy vlasti neutrpí? A to už vůbec nemluvím o vaší vědecké práci. Nikdo kromě vás není s to vrátit Michejevovi jeho někdejší pracovní výkonnost, a to nás dnes zajímá ze všeho nejvíc... Je mi líto, ale role, kterou mi nabízíte, se nemohu ujmout.«

»Takže vy odmítáte mi pomoci?«

»Neodmítám, jen vám chci navrhnout něco jiného. Sám připouštíte, že společenská užitečnost lidí je různá. Mluvme tedy přímo, jak jste navrhoval: když se to bere takhle, nedá se hodnota mého života s hodnotou vašeho vůbec srovnávat... Tím chci říct, že jsem ochotna podstoupit pokus sama. Každý přece má právo disponovat jen vlastním životem, ne? Já budu pokusný králík a vy experimentátor.«

Lavrov se na Ninu překvapeně zadíval. Pár minut seděli proti sobě v naprostém tichu. Lavrov nakonec rezolutně debatu uzavřel:

»Chcete obětovat svůj mladý život? To je sice nesmírně dojemné, ale já s podobným sebeobětováním nikdy nebudu souhlasit...! Vy se pro takový pokus ani nehodíte. To, co vydrží váš mladý mozek, je pro Michejevův možná smrtelně

nebezpečně..., ne ne, jediným kandidátem jsem já a nikdo jiný. Pokud odmítnete se mnou spolupracovat, nezbude mi než to zvládnout sám. To poněkud zmenší vyhlídky na úspěch a přirozeně prohloubí riziko pokusu.«

Dlouho se jeden druhému dívali do očí. Potom Lavrov vstal, podal návštěvnici ruku a řekl: »Stačí, když mi odpovíte zítra ráno v ústavu.«

Když ráno Nina přišla do Lavrovovy pracovny v budově ústavu, starý pán jí pátravě pohlédl do tváře, na nic se neptal, jen prohodil: »No tak výborně...« a odvedl ji do laboratoře. Ještě nikdy v životě Nina nebyla tak nervózní. Nic příšerného se však nestalo. Všechno bylo mnohem jednodušší, než čekala. Lavrov už dávno prozkoumal pracovní režim svého mozku a přístroj byl dokonale vyladěn a nastaven. Vědec si na hlavu nasadil kovovou přilbu, upravil si na spáncích elektrody, už natáhl ruku ke spínači, ale nakonec pohyb nedokončil a oslovil Ninu:

»Děvče, není vyloučeno, že se mi náhle udělá zle. V takovém případě mě z toho musíte dostat – vypnete přístroj, přilbu strhnete a poskytnete mi první pomoc... Tím ovšem vaše úkoly nekončí, potřebuji vás především jako kvalifikovanou obsluhu celého zařízení. Jakmile otočím spínačem a mým mozkem začnou procházet elektromagnetické vlny, změním se skutečně v pokusné zvíře – takhle to musíte brát. Vy mě budete pozorovat a na diktafon zaznamenávat veškeré změny, kterých si povšimnete. Tady je. Teď se posaďte a začneme...«

Nina začala rozrušeně přiškrceným hlasem diktovat. Její slova se okamžitě ukládala v podobě neviditelných impulsů na tenounký drát.

»Deset hodin šestnáct minut. Profesor Lavrov spouští přístroj. Jeho tvář je klidná. Usmívá se. Říká, že zatím necítí v práci mozku žádné změny. Deset sedmáct. Beze změn.»

Deset devatenáct! Netrpělivé pohyby. Napětí ve tváři. Deset dvacet! Obličej se uvolňuje. Profesor se usmívá a říká, že má pocit, jako by ten mozek byl najednou nějak čerstvější. Začíná si vybavovat dávno zapomenutá jména a příjmení: „Myslím toho, co k nám přišel před týdnem z Ústavu pro výzkum mozku. Aspirant je to. Má takové dlouhé příjmení.“ Asi pětivteřinová pauza. „Skorobogatov! A nebylo to před týdnem, ale před deseti dny... A jak se jmenoval ten pacient, co jsme ho propustili před třemi týdny?“ Tři vteřiny ticha. „Vorobjov.“

Deset dvacet dva! „Mozek mi funguje jako zamlada. Jako gymnazistovi. Zkusíme si pronásobit dvacet dva krát dvacet čtyři...“ Stačila sekunda. „Pět set dvacet osm. A teď dvacet devět krát třicet sedm.“ Po čtyřech sekundách: „Tisíc sedmdesát tři. To by člověk nevěřil, jak může mít v hlavě jasno. Něco bych si poznamenal, Nino. Jen takové letmé poznámky...“

Vytahuje pero a zápisník a něco soustředěně píše.

Deset třicet jedna. „Napoprve by to snad mohlo stačit. Pak si to přečtu.“ Zastrčil zápisník a pero zpátky do kapsy, vypíná aparaturu, stahuje si z hlavy přilbu a kontroluje si tep. Žádá mě, abych mu také změřila tlak. Tep je normální. Tlak se zdá poněkud vyšší, ostatně jako obvykle...«

»No vida, a máme to za sebou,« pochvaluje si Lavrov a spokojeně se na Ninu zubí. »A víte, že dokonce i teď mám ještě dojem, že se mi líp přemýšlí? Já teď půjdu na vizitu a vy zatím budete tak laskavá a všechno přepíšete z diktafonu do

této knihy... Po vizitě se tu zastavím a pojedeme spolu k Michejevovi.«

»K Michejevovi?«

Ninu to nesmírně potěšilo, nikdy předtím ještě neměla příležitost setkat se s tak slavným mužem.

»Samozřejmě. Pokus se zdařil a já už nemíním ztratit ani minutu. Musíme samo sebou postupovat opatrně. Michejev je mnohem starší než já. Jen se ještě zastavíme v laboratoři, musím s sebou vzít identifikátor, abychom mohli určit charakteristiky mikrovln Michejeva mozku.«

Úspěch dokáže vrátit mládí! pomyslela si bezděky Nina a podle diktátu vlastního hlasu začala do žurnálu zapisovat průběh pokusu.

Venku zuřila vánice. Nina seděla vedle Lavrova a zamyšleně hleděla průzračnými stěnami karosérie ven. Kolem se míhaly domy, borovice, stříbrné smrky, oblouky, kolonáda, sochy, věže a všechno to nenávratně mizelo za elektromobilem...

Vůz se vnořil do odbočovacího tunelu, prudce zahrnul vpravo a zařadil se na autostrádu vedoucí k Fyzikálnímu ústavu akademika Michejeva. Po obou stranách předměstské dálnice se táhly úpravné vily obklopené velkými zahradami, sady, zeleninovými plantážemi a obrovitými skleníky městského zásobování. Odsud se každého rána směrem k městu po celý rok vypravovaly nekonečné kolony nákladních aut, která zásobovala Leningradřany čerstvým ovocem a zeleninou.

Provoz na autostrádě byl v tuto hodinu zanedbatelný a řidič nechal auto uhánět stodvacetikilometrovou rychlostí.

Lavrov vzal ze stěny sluchátko radiotelefonu, spojil se se správcem ústavu a oznámil mu:

»Budeme u vás během patnácti minut. Upozorněte rodinu Semjona Grigorjeviče. A co profesor Sugubov, už je na místě?«

»Rodinu už jsme do všeho zasvětili. Jste očekáván. Profesor Sugubov zrovna volal, jede kousek za vámi.«

»Ach tak!« zvolal Lavrov a zavěsil. »Jede si za námi a vůbec se neozve? Nevadí, hned se ozveme my jemu. Haló! To je Leontij Samojlovič?«

»Ano,« ozval se Sugubovův hlas tak zřetelně, jako by Lavrovův elegantní kolega seděl s nimi ve voze.

»Jak to, můj drahý, že jste se vůbec nenechal slyšet, že pojedete hned za mnou?«

»A proč? Až dojedeme na místo, tak se snad uvidíme, ne?«

»Proč, proč! Mohli jsme si celou věc zatím probrat, takové mobilní konzilium bychom bývali uspořádali.«

»Já bych odborné rozklady ve stodvacetikilometrové rychlosti příliš nedoporučoval! Vy máte řidiče, kdežto Já sedím za volantem sám.«

»Bylo by to úplně bez rizika,« přesvědčoval ho Lavrov. »Třeba když jste telefonoval s ústavem – to jste také musel volant na chvíli opustit a autopilot to za vás klidně zvládl., Nerozumím vám.«

»Tak se chvilku taky posaďte za volant, Ivane Alexandroviči, a pak si to povíme,« ozval se už nepříteli přátelsky Sugubov.

»Co vy jste to za nátru?!« zavrčel Lavrov a radiotelefon vypnul.

Silnice mezitím začala pozvolna stoupat. Po obou stranách ubíhal vzrostlý borový les. Za úzkými průseky se tu a tam mihly švýcarské horské domky, vilky v anglickém stylu, velkorysá rodinná sídla se širokými verandami a bílým sloupovím.

»Vjíždíme do Michejevovy republiky,« oznámil žertem Nině starý profesor.

Fyzikální ústav vyrostl na lesnatém návrší. Bylo to vlastně celé vědecké město a vláda na jeho výstavbu opravdu nelitovala prostředků. Našli byste tu laboratoře extrémně nízkých teplot, mezních tlaků, nevídaně silných elektromagnetických polí s napětím mnoha milionů voltů, a ty všechny samozřejmě potřebovaly obrovské, prvotřídně vybavené budovy, jejichž výstavba pohltila desítky milionů rublů. Tato špičková vědecká pracoviště obsluhovala celá armáda odborných pracovníků a laborantů.

Ještě se nestalo, že by Michejevovi někdo něco odmítl, ovšem on sám zemi také nezůstával nic dlužen: V jeho laboratořích se podařilo vyvinout mikroakumulátory o neobvykle vysoké kapacitě. Tyto akumulátory znamenaly skutečnou revoluci v dopravě a pro chemický průmysl uchránily tak vzácnou surovinu, jako je ropa. Po širokých třídách měst Sovětského svazu se rozjely první nehlučné elektromobily. Na náměstích a autostrádách vyrostly místo dřívějších benzinových čerpadel elegantní stánky, kde se prodávaly akumulátory velké jako tabulka čokolády či krabička cigaret, schopné elektromobilům dodávat energii po mnoho hodin jízdy. Krátce po elektromobilech spatřily světlo světa také nehlučné elektroaerobusy a elektroplány. Mechanismy strojů a zařízení a jejich obsluha se značně zjednodušily. Tím však možnosti využívání těchto minizdrojů energie nekončily – Michejevovy malé akumulátory nacházely stále nové způsoby uplatnění...

Za pomoci svých nejbližších spolupracovníků Michejev v praxi vyřešil problém dálkového bezvodičového přenosu elektrické energie. Vytvořil také principiálně nový typ generátoru, ve kterém se místo tradičního rotoru s vinutím otáčel hladký kovový disk. Výroba generátorů se tak pronikavě zjednodušila a zlevnila. Hodně práce udělali i další pracovníci ústavu. Mladý Michejevův kolega Malinin vynalezl nové fotočlánky s tak vysokou účinností, že jejich průmyslové využití (jako motorů) konečně dostalo smysl. Jiný akademikův kolega si poradil s výrobou »supertěžkých hmot« a tento vynález také znamenal zásadní převrat v moderní technice. Další vědec z Michejevova týmu vytvořil naopak superlehké, a dokonce »létající« kovové slitiny, na jaké už dlouho čekala doprava a stavebnictví. V ústavu vznikl i nový typ slunečního motoru.

V hluboce demokratické Michejevově vědecké republice byl každý odměňován podle zásluh a nikdo netonul v paprscích slávy vědce světového jména. O dlouhou řadu opravdu unikátních objevů a vynálezů ústavu se rozhodující měrou zasloužil sám Michejev.

V posledním roce se akademik na pár kroků přiblížil k vrcholu mnohaleté

tvůrčí aktivity – k ovládnutí energie ukryté v nitru atomu. Ruku v ruce s nejvěrnějšími pomocníky vytrvale a jistě směřoval k cíli a vynakládal veškeré schopnosti a síly svého neobyčejného mozku i vynalézavost spolupracovníků na dobytí té nejnepřístupnější a nejnedobytnější pevnosti – přírody.

Tento vypjatý titánský zápas sledoval bez dechu celý svět.

Jenže těsně před cílem příroda, jako by si dál hodlala toto své tajemství uchovat, zasadila těžký úder přímo veliteli vědecké armády: Michejev začal podléhat stařecké zemdlenosti. Síly rychle ochabovaly.

Stihne velký vědec dotáhnout své dílo do konce?

Zkrátka už bylo pro Michejeva nesnadné pohybovat se po vědeckém městečku, sestupovat do podzemí či stoupat po schodech do míst, kde nebyl výtah. Vypukla nelítostná bitva se stářím akademika Michejeva. Sovětská vláda uvolnila pro tento program zvláštní dotaci.

Michejevův byt byl se všemi rozhodujícími pracovišti propojen krytými klimatizovanými chodbami a průchody, v ústavu se rychle budovaly další výtahy. Akademik se tak za pomoci pohodlného samohybného křesla mohl znovu bez překážek pohybovat mezi jednotlivými pracovišti. V té době si ještě stále uchovával svěží hlavu a ve slábnoucím těle ještě zbývalo dost duchovních sil. Lehce zastřený hlas šéfa ústavu se znovu rozléhal v každém koutku.

Mezi členy akademikova týmu bylo několik vynikajících, nesmírně talentovaných experimentátorů. S těmi se stařec nejraději dělil o své nápady a myšlenky. Práce v ústavu se znovu rozběhly na plné obrátky. Michejevův byt se v tu dobu změnil v malé domácí sanatorium. Aby se dům v létě zbytečně nepřehříval, obložila brigáda mladých inženýrů jeho vnější zdi kovovými deskami, uchycenými v pohyblivých kloubech. Jedna strana desek byla natřena na bílo, druhá byla matově tmavá. V zimě se desky otáčely ke slunci tmavou stranou, aby pohlcovaly co největší množství tepla, v létě naopak lesklou bílou, aby co nejvíce světla odrážely. Střecha domu byla dokonale rovná, pokrytá padesáticentimetrovou vrstvou vody. V létě voda přebytečné teplo pohlcovala, v zimě, když zmrzla, se z ní stávala výborná doplňková izolační vrstva.

Zvláštní pozornost bylo nutné věnovat vnitřní klimatizaci v domě. Vzduch ve všech prostorách se neustále obměňoval, zbavoval prachu, proháněl se skrz speciální elektrostatické filtry (jejichž úkolem bylo zbavit molekuly vzduchu škodlivé ionizace) a v konečné fázi se prohříval. Na Michejevovo přání se vzduch během jediné minuty mohl prosytit vůněmi moře, kvetoucího pole či jehličnatého lesa.

Lékaři zjistili, že naprosté ticho akademik potřebuje jen v hodinách, kdy pracuje. Ve chvílích odpočinku, aby si nervy opravdu odpočinuly, je třeba vědcův mozek udržovat v činnosti vhodně volenými zvukovými, světelnými a dalšími podněty.

Také Michejevovo svalstvo bylo nutné za každou cenu udržovat v činnosti.

Mladí inženýři si kvalifikovaně poradili i s tímto složitým úkolem, když uplatnili možnosti filmové a rozhlasové techniky. Než akademikovy nohy zeslábly natolik, že nemohl podnikat ani tato cvičení, vypravoval se na dosti dlouhé a

zajímavé vycházky, aniž by opustil svůj dům: pod jeho pomalu krácejícím nohama zvolna ubíhal transportér. Michejev mohl klidně podlehnout iluzi, že kráčí po mořském pobřeží. Viděl vzdálený obzor, jachty, elektroloď, letící oblaka, hru zelených a modrých skvrn na mořské hladině, naslouchal hukotu příboje a šramotícím oblázkům a z plných plic vdechoval čerstvé mořské povětří. Tvář mu ovíval lehký vánek.

Jindy »zamířil« na vycházku do borového lesa nebo vystupoval na nevysoké pahorky, z nichž byl pěkný výhled do krajiny. Pěší výlety naléhavě vyžadoval stav jeho srdce.

Z procházek se vědec vracel mnohem svěžejší, s dobrou náladou a patřičnou, chutí k jídlu.

Tyto vycházky se však postupně zkracovaly, až Michejev jednoho dne prohlásil, že ho unavují už i pojížděky po ústavu na křesle a zvláště jízda výtahem. I když výtahy určené pro churavého šéfa jezdily skutečně ohleduplně a pomalu, Michejev tvrdil, že mu to nedělá dobře na srdce. Nezbylo než znovu přizvat na pomoc techniku. Ve všech laboratořích, na všech pracovištích i v přednáškové síni se objevily televizní kamery a Michejev měl dál možnost být všude, i když seděl ve své pracovně a křeslo vůbec nemusel opustit.

V té době už akademikova vůdčí aktivita nepřinášela téměř žádný užitek. Často se mýlil, zapomínal, ztrácel přehled a orientaci. Jeho spolupracovníci však na sobě nedávali nic znát. Poslouchali jeho pokyny s nezmenšenou pozorností a nestěžovali si, když místo Petra vyplínil Pavla nebo přikázal něco, co jeho lidé už dávno udělali. Měli svého starého učitele a přítele příliš rádi, příliš si ho vážili.

Lékaři Michejevovo zdraví bedlivě a s obavami sledovali.

Stáří geniální akademikův mozek nelítostně rozkládalo.

A nakonec přišel den, kdy Michejev zapomněl, jak se jmenuje, a prohlásil, že nějaké atomy ho přece vůbec nezajímají. Mnohem bližší je mu krupičná kaše s jahodovou zavařeninou.

Práce přitom už byla těsně před dokončením. Pracovníci ústavu, počínaje zástupcem ředitele a konče mladým laborantem, prožívali dny a hodiny hlubokého zármutku...

Sněžení ustalo. Průrvami v mračnech bylo vidět blankytné kousky čistého nebe. Auto vjelo až na vrchol kopce. Borovice se rozestoupily a otevřely výhled na šedé mramorové průčelí hlavní budovy ústavu. Dlouhou rovnou fasádu rovnoměrně členily tři obrovité výklenky, sahající až do výše druhého patra. V prostředním výklenku byl vchod pro pěší návštěvníky. Do obou bočních vedly v různých výškách tunely a rampy určené pro vjezd automobilů.

Elektromobily vjely do budovy pravým vjezdem, odbočily doleva a zastavily nad hlavním vchodem ve výši prvního patra. Řidič pomohl vyložit bednu s Lavrovovými přístroji a odnést ji k transportéru. O bednu s nápisem Byt akademika Michejeva si nemuseli dělat starost – určitě dojde na správnou adresu.

Z haly, ve které zaparkovaly elektromobily, se na všechny strany rozbíhaly a rozjížděly eskalátory a výtahy. Mimoto tu byla i stanice horizontální vnitropodnikové dopravy. Lavrov, Sugubov a Nina se posadili do kožené pohovky

a ta se s nimi vydala po chodbách a schodištích ústavu, až nakonec zastavila přede dveřmi se skromnou porcelánovou tabulkou:

Semjon Grigorjevič Michejev.

»Haló!« zavolal Sugubov a automatický vrátný jim otevřel. Ve velké bílé předsíni už dva lidé pobíhali kolem truhly s Lavrovovými přístroji – podsaditý, plešatý muž ve velkých brýlích a kombinéze stříbrně šedé barvy a starší žena v šatech z téhož materiálu. Lavrov a Sugubov se s nimi přátelsky pozdravili a představili jim Ninu. Byl to sanitář a akademikova ošetřovatelka. V tu chvíli do předsíni rychlým krokem vešel mladý muž ve světle hnědém obleku upnutém až ke krku. Byl to lékař, který měl právě službu. Zavedl příchozí do vedlejšího pokoje, kulatého a bílého jako vnitřek emailovaného kastrolu. Lékař si prsty pohrál s rozvodnou deskou. Ozval se suchý třesk a tlumený hukot. Od stropu se vyřítil vodopád viditelných i neviditelných paprsků, které dezinfikovaly oblečení 1 odkryté části těla akademikových návštěvníků. Teprve po této proceduře mohli Lavrov, Sugubov a Nina pokračovat dál do nitra bytu. »Kdo je doma?« zeptal se Lavrov mladého lékaře. »Jako obvykle jen Anna Semjovovna.« Byla to Michejevova nejstarší dcera, která po otcově boku žila od narození. Anna vystudovala tři univerzitní fakulty a dvě další vysoké školy, ale nějaké konkrétní povolání si nakonec nezvolila. Dokonce se ani nevdala, aby se nikdy nemusela odloučit od vřele milovaného otce. V posledních desetiletích byla tato teď již nahluchlá, dosti stará žena, které muselo být přinejmenším pětadesát let, nejvěrnějším pomocníkem, přítelem a osobním tajemníkem velkého vědce.

Na vrcholu tvůrčích sil byl Michejev člověkem mimořádně širokých zájmů, zároveň však mužem nepředstavitelně cílevědomým a soustředěným. O tom svědčilo i zařízení jeho domácnosti.

Páteří Michejevova života byla vědecká práce a té podrobil celý svůj životní styl. Nic nesmělo stát v cestě hlavnímu akademikovu cíli. Naopak, vše tu bylo především proto, aby cíle bylo dosaženo co nejpřímočařeji a co nejdříve. Michejev počítal s tím, že práce potrvá desítky let. To znamenalo, že on sám bude muset zůstat dlouho naživu, tedy žít podle přísného režimu. A vědec se takovému režimu bez reptání podrobil.

Nina a její společníci již prošli čtyřmi místnostmi. Z jejich rázu a zařízení číšel jakýsi až muzeální chlad. Stěny, strop i podlahu tu kdosi obložil lesklými obkladovými deskami v jemných pastelových barvách. Na oknech, dveřích ani zdech nic neviselo – ani záclony, ani portiéry, ani obrazy či poličky. Přesto tu všude bylo plno nádherných uměleckých děl – obrazů, soch, váz. Všechny tyto předměty však byly zabudovány do výklenků ve zdech, krytých průzračným sklem.

Nábytku tu bylo málo. S výjimkou tradičních stolů to vše – tedy křesla, knihovny, příborník v jídelně – mělo dokonale aerodynamické tvary. Na skříních a knihovnách se sférickými vršky nebyly absolutně žádné hrany, vodorovné plochy ani výklenky. Zaoblené byly dokonce i okenní parapety. Nina při chůzi zavádila ramenem o masivní knihovnu a velice ji překvapilo, když ten masivní kus nábytku lehce popojel o dobrý metr.

Lavrov se rozesmál:

»Tady je všechno jako na kluzišti, stačí se nábytku dotknout, a už jede. To proto, aby se tu snáz uklízelo. Už nestačí, aby se sem dostával naprosto čistý a přefiltrovaný vzduch, pokoje se navíc dvakrát denně myjí – ano, ano, nejen podlahy a stěny, ale i skříně, křesla a pohovky! Všechno se omyje a pak vysuší teplým vzduchem. Jen si zkuste najít tady někde zrnko prachu nebo jednu jedinou bakterii. Leontij Samojlovič tu už několikrát bral vzorky ovzduší.«

»Takový vzduch je snad jen na severním pólu,« přikývl Sugubov.

Když vešli do pracovny, Nina si Michejeva hned nevšimla. U levé stěny stál pod velkým oknem psací stůl. Nebyl na něm ani jeden předmět. Na jeho lesklém rybníčně nazelenalém povrchu se odráželo dlouhé okno s jedinou obrovitou křišťálovou tabulí a velká aerodynamická skříň s modely elektronových kanónů, které Michejev sestrojoval jako na běžícím pásu a používal je k bombardování atomových jader. Na druhé polici shora Nina poznala známé tvary přístroje, jehož fotografie před časem otiskly snad všechny noviny a časopisy světa. Byl to legendární motor, poháněný kosmickým zářením. Zatím byl zajímavý hlavně z teoretického hlediska, ale předpokládalo se, že se v budoucnosti stane zdrojem nevyčerpatelné energie. Škoda že se Michejev právě do téhle práce pustil až v tak pokročilém věku!

O tom, jak Michejev žije a pracuje, se už toho napsalo hodně. Ninu nepřekvapilo, že v akademikově pracovně nevidí jedinou knihu. Každý dobře věděl, že Michejev dostává libovolný svazek už několik minut po telefonické objednávce potrubní poštou. Ve většině případů si vědec stránky, které ho zajímaly nejvíce, promítal na velkou projekční plochu instalovanou přímo v pracovně.

Celý jeden kout mezi oknem v levé stěně a vchodem zabírala dlouhá oválná pohovka. Do té usedali Michejevovi nejoblíbenější a nejtalentovanější spolupracovníci, když se s nimi akademik chtěl poradit nebo je seznámit se svou nejnovější myšlenkou.

Ale to vše bylo minulostí. Michejev už dávno nevyžadoval nějakou knížku a také porady v oválné pohovce dávno přestaly.

Pracovna měla tvar protáhlého obdélníku. Stěna proti dveřím se v pravé polovině pracovny lomila v pravém úhlu a vytvářela tak jakýsi přístavek či hluboký výklenek, střezžený z obou stran přísnými a stíhlými dórskými sloupy.

Sem zamířili Sugubov s Lavrovem a za nimi váhavě i Nina.

Spatřila široká šikmá opěradla dvou křesel, pocítila teplé paprsky neviditelného slunce, dopadající odkudsi shora, do tváře zavanul větrík nasycený vůněmi moře, uslyšela pravidelný hukot příboje a v hloubi této části pracovny zahlédla i moře. Bylo to samozřejmě jen dílo moderní techniky, ale svou nečekaností iluzi přirozené scenerie jen zdůrazňovalo. Nina se oceánem kochala tak upřímně, že na velkého vědce nejdřív dočista zapomněla. Lavrov a Sugubov se mezitím zdravili s Michejevem i jeho dcerou.

Tak tohle je on, proslulý Michejev! Na první pohled Nině nepřipadal jako zchátralý stařec. Na hlavě měl hedvábnou profesorskou čepičku, kterou znala z četných portrétů. Šedivé kníry, vyholená brada, rovný nos, ještě živé, jen trochu ospalé oči... Se zřejmou námahou zvedl pravičku a podal ji Lavrovovi a potom

Sugubovovi – bez úsměvu, bez náznaku nějakého zájmu ve tváři. Zřejmě je nepoznával, přestože ho navštěvovali nejméně dvakrát měsíčně. Lavrov mu představil Ninu. Tentokrát Michejev zvedl oči ke stropu, pohlédl na hlavice sloupů a řekl:

»Krásná pracovna. Také bych takovou chtěl mít.«

Jeho pohaslý pohled se vrátil k Nině. Michejev k ní náhle vztáhl obě ruce a zvolal:

»Tamaro! To jsem rád, že jsi přijela. Nakloň se ke mně, ať tě můžu políbit na tváříčku!«

Nina na okamžik ztratila hlavu, ale pak se sklonila a stařec ji políbil.

»Myslí si, že jste jeho oblíbená vnučka Tamara,« vysvětlila tiše akademikova dcera.

Když Michejev zaslechl její hlas, otočil se k ní, nejistě jí podal ruku a řekl:

»Mám takový pocit, že se odněkud známe...«

»Vzchop se trochu, tati,« oslovila ho dcera se smutným úsměvem ve tváři a podala mu ruku. »Takhle tu celé dny sedíme na sluníčku a podřimujeme v klidném šumění příboje. Jiné živé obrazy už si nepřeje vidět, tvrdí, že nové dojmy ho unavují,« vysvětlila Anna Semjonovna Lavrovovi.

Lavrov jí stručně vyložil, proč přijeli.

»Výborně... Otce se na souhlas ani ptát nemusíme,« usoudila Anna Semjonovna. »Sami vidíte, v jakém je stavu. Podnikněte všechno, co uznáte za vhodné, jenom prosím opatrně. Varvara Lvovna a Ivan Konstantinovič vám pomohou,« ukázala očima na ošetřovatelku a sanitáka.

V Michejevově pracovně se optimální laboratorní podmínky nedaly vytvořit: stěny a strop nebyly dostatečně izolované a mimoto v pracovně stálo několik mozkových generátorů. Proto si Lavrov netroufl zachycovat elektromagnetické impulsy akademikova mozku prostorovou anténou a pro jistotu přivezl i snímací kuklu, která se dala nasadit na hlavu vyšetřovaného.

Michejev nespokojeně brblal, a dokonce párkrát pohodil hlavou, když mu stahovali čepičku a místo ní nasazovali kuklu se snímači. Nakonec se však uklidnil a už zase podřimoval.

Lavrov nutně potřeboval, aby akademikův mozek vyvíjel co největší aktivitu, proto sanitáka požádal, aby na Michejeva pustil proud chladného vzduchu. Starý vědec se otráveně zašklebil a přizvedl ochablá víčka. Lavrov okamžitě začal co nejhlasitěji vyprávět o posledních pokusech Michejevova nejlepšího žáka a zástupce akademika Naumova a mladého nadějného kolegy Malinina, kteří pokračovali v díle svého učitele. Lavrov zmobilizoval veškerý svůj ostrovtip a všechno své řečnické umění, aby vyhasínajícího muže nějak vyburcoval z letargie. A snad se to i podařilo. Michejevova tvář poněkud ožila, dokonce se pokusil položit nějakou otázku. Vypadal jako člověk, který zoufale bojuje s neodbytným spánkem. Jenže spánek zvítězil. Michejev zavřel oči a vydechl:

»Už z toho moře fouká nepřijemný chlad...«

Lavrov nespokojeně hekl, ani se nesnažil nějak tlumit hlas a povzdechl si:

»Víc z něj asi nevyždímáme.«

Nezbylo než kuklu z Michejevovy hlavy sejmut a přístroje poslat pryč. Lavrov, Sugubov a Nina se rozloučili s vědcovou dcerou – on sám se už neprobral – a odešli.

V bledě modrém salónu už přístroj stál připraven na oválném stole. Lavrov k němu nedočkavě přistoupil:

»Moc by mě zajímalo, jak vypadá akademikův cerebrogram!«

Sugubov beznadějně mávl rukou:

»Prosím vás, copak tohle je mozek Michejeva, kterého jsme znávali? To je zřícenina vznešené budovy. Věru zarmucující podívaná!«

»Díváte se na věc příliš ponuře, Leontiji Samojloviči,« nesouhlasil Lavrov. »Všechny procesy v lidském organismu nejsou nezvratné...«

»Aha! A podle vašeho názoru se takovýhle stařecký marasmus dá nejen zastavit, ale i potlačit,« konstatoval sarkasticky Sugubov.

»Naprosto se nedomnívám, že by patologické stáří bylo procesem, který lze zastavit. Mohli bychom však...«

»Už je pozdě, Ivane Alexandroviči, pozdě. Dobře víte, že já sázím spíš na prevenci. Ortobióza čili správný způsob života – to je jediný léčebný postup, který nám zajistí zdravé, plnokrevné normální stáří bez ochabování paměti a...«

»Copak Michejev nežil spořádaně a správně?« namítl živě Lavrov. »Vy sám jste přece pro něj vypracoval optimální denní program a rytmus!«

Normální spor mezi »spřátelenými soky« by asi tentokrát hned tak neskončil, kdyby pozornost obou vědců neupoutala páska se záznamy, kterou Nina odebrala z přístroje. Oba se cele soustředili na křivku, která zaznamenávala činnost Michejeva mozku.

»Podívejte se, jen se prosím podívejte!« už zcela přátelsky vybízel Lavrov Sugubova. »To je něco nevidaného...«

Zpočátku byl pruh papíru poznamenán jen teninkou, mírně rozvibrovanou nitkou. Výkyvy do stran, to jest amplitudy kmitů, byly zanedbatelné, okem téměř nezjistitelné. To byl záznam aktivity prakticky spícího vědce... Ale pak se tenká čára na několika místech prudce vzdula. Výkyvy těchto kmitů byly tak velké, že písátko vyjelo přes okraj papírového pásu.

»Takhle tedy v přístrojích vypadá vzmach geniálního mozku...« pronesl tiše Lavrov, téměř uhranutý nevidaností jevu. Něco podobného zřejmě cítí seizmolog, když studuje neobvyklý seizmogram. V kliyhácích, které nezasevěnému nic neřeknou, jasně vidí exploze netušených přírodních sil.

»Vzpomínáte si na okamžik, kdy se mi podařilo alespoň zčásti upoutat Michejevův zájem? Tady to je, vidíte? A to jeho mozek v žádném případě nepracoval na plný výkon. Pro nás to znamená, že myšlenková kapacita akademikova mozku se zatím nevytratila, jen ochabla a jako by dříme... A vy byste z toho hned dělal nezvratný proces. Já tvrdím, že když takovému mozku poskytneme berle v podobě doplňkové elektrostimulace, dostane se o těch berlích o pěkný kus dál...«

Sugubov se zamyslel. Ano, pod popelem stárí zřejmě ještě žhnou řeřavé uhlíky někdejšího ohně. Kdoví, třeba se opravdu dají znovu rozfoukat v jasný plamen...

»Budu první, kdo vám poblahopřeje, když se to podaří,« pronesl po dlouhém uvažování Sugubov. »Ale podle mého názoru by to byl dost riskantní experiment. Potřebujeme ověřovací pokusy, ale jak je zajistit. Se zvířaty by zřejmě byly neprůkazné. A s lidmi? Ty by byly nepřipustné.«

»Přišel jste s křížkem po funuse, Leontiji Samojloviči: Už jsem provedl celé série pokusů se zvířaty a představte si, že byly dosti průkazné... Proto jsem považoval za možné zkusit zařízení i na člověku...«

»Cože?! Jak jste se mohl opovážit!« zvolal rozhořčeně Sugubov. »A kdo je ten nešťastník, jehož jste vystavil tak nezodpovědnému...«

»Já sám,« přerušil ho Lavrov. »Ano, já jsem to dítě štěstěny, které to už zkusilo!« zazubil se vítězoslavně Lavrov.

»Vy?«

»Ano, já. Teď už o tom mohu mluvit... A myslím si, že něco takového by v případě potřeby podnikl každý z nás...«

»No dobře, ale...«

»Nezlobte se, Leontiji Samojloviči, avšak já všechna ta vaše „ale“ tuším už dopředu. Jsem mladší než Michejev, to za prvé. To, co snesl můj mozek, může být pro Michejevův osudné. Za druhé – kvalitativní parametry akademikova mozku jsou také úplně jiné než moje. Dnešní mozek Semjona Michejeva se mému nevyrovná, ale v záblescích geniality... Současná aktivita Michejevovy šedé kůry mozkové je natolik mizivá a vyzařuje tak zanedbatelné elektromagnetické impulsy, že je stěží zachytí i můj mimořádně citlivý přístroj. Jenže při mozkových erupcích, znamenajících návrat normálního vědomí, tento nevídaný mozek produkuje elektrické výboje, které mnohonásobně převyšují intelektuální aktivitu „mozkového generátoru“ normálního člověka. Musíme Michejevovi poskytnout ekvivalent energetického potenciálu, který si jeho neobyčejný mozek kdysi vyráběl sám. Ten ekvivalent ovšem nebude představovat příslovečnou koňskou, ale snad sloní dávku ve srovnání s normální lidskou energetickou spotřebou pro mozkovou činnost. Vydrží takový nápor opotřebované buňky akademikova mozku? Musíme to od nich požadovat, protože při nižších dávkách bychom Michejevův mozek nevyprovokovali k někdejší plné výkonnosti.«

»Co navrhuje?« zeptal se úsečně Sugubov.

»Musím v pokusech pokračovat.«

»Na sobě?«

»Proč na sobě? To by přece nemělo smysl. Další pokus bude mít cenu jedině v případě, že ho vykonáme na stejně beznadějně ochablém starci se stejnou stařeckou slabomyslností, jakou trpí Michejev... Pokud takový mozek vydrží maximální přípustnou dávku elektrostimulace, vydrží i Michejevův.«

»Snad byste nechtěl...!« nedokončil svou otázku zděšený Sugubov.

»Já bych nechtěl nic. Jen jsem vám vyložil, jaký pokus bychom mohli považovat za naprosto průkazný,« vysvětlil rychle Lavrov. »Rozhodně nehodlám riskovat něčí život... Ostatně, budeme-li během pokusu dostatečně opatrní a

důslední, klesnou možná rizika na minimum. Mohli bychom začít v podstatě zdravými staršími muži, potom postupně vybírat stále zbědovanější a dávky elektrostimulačních impulsů zvyšovat vždy jen o málo. V takovém případě bychom zdraví pokusných osob neměli nijak ohrozit.«

»Možná máte pravdu,« přikývl Sugubov o poznání smířlivěji. »V každém případě vás ovšem prosím, abyste mě s výsledky těchto experimentů seznámil dříve, než provedeme podrobnější experimenty.«

»Chcete si vše zkontrolovat? Rád souhlasím!« zvolal Lavrov. »Jak si přejete. Tady je má ruka!« A natáhl pravici ke kolegovi.

Pravidelný rytmus života v ÚEM se neočekávaně a dramaticky narušil. Z kliniky zmizeli dva pacienti – Kudrjavcev a Goluběv. Celý ústav byl na nohou, všichni po obou starších mužích usilovně pátrali a nakonec je skutečně našli v zapomenutém koutě Parku kultury a oddechu. Oba dědouškové po několik dní vykazovali stejnou a naprosto nepochopitelnou činnost, doprovázenou dočasným oslabením útlumových reakcí.

Nina se cele věnovala oběma pacientům, ale zároveň nespouštěla z očí ani Lavrova. Měla dojem, že profesor zná důvod tak prudkého vybočení těchto nemocných z běžné normy, ale zatím si ho nechává pro sebe. Copak je možné, ptala se v duchu sama sebe, aby Lavrov navzdory svým slibům přistoupil k nějakým tajným, nebezpečným experimentům? Hned si vzpomněla na klasickou definici vyšší nervové činnosti:

»Je to síla obou základních nervových pochodů – podráždění a útlumu, potom jejich vyvažování, stav rovnováhy a nakonec pohyb. Tyto body se na jedné straně stávají základem typů vyšší nervové činnosti a zmíněné typy pak hrají velmi důležitou úlohu v genezi nervových a takzvaných duševních chorob; na straně druhé reprezentují charakteristické změny při patologických stavech této činnosti.«

Takhle to učil velký Pavlov. Z tohoto trvale platného vědecky podloženého axiómatu plyne, že elektrostimulace mozku musí vyvolávat patologické stavy. A přesto se Nina rozhodla, že se Lavrova nebude vyptávat na vysvětlení nebo se s podezřením svěřovat Sugubovovi.

Toho dne, kdy se Kudrjavcev a Goluběv konečně znovu dostali do normy, z laboratoře W sanitáři vyvezli mrtvolu pacienta Surkova, ubohého, vetchého starce, který v ústavu ležel už několik měsíců. Nina do laboratoře vstoupila v okamžiku, kdy oba muži zvedali Surkova z podlahy. Stačil jediný pohled na Lavrova, křeslo, vodiče a polohu nešťastné oběti – a Nina pochopila, co se tu zběhlo.

Bledý Lavrov tvrdě a umíněně hleděl do jednoho bodu. Zdálo se, že chce svou mladou asistentku vyprovokovat k prudké srážce a výměně názorů. A Nina náhle pochopila, že nejen Surkov, nejen Kudrjavcev a Goluběv, už i sám Lavrov se stal obětí vlastní experimentátorské vášně.

Určitě si pravidelně elektrizuje mozek a přestal se kontrolovat. Už není za své jednání zodpovědný, pomyslela si s hrůzou dívka. Něco nesrozumitelně zamumlala, rychle vyšla ven a ulehčeně za sebou zabouchla ocelové dveře

laboratoře W.

Musím za Sugubovem, okamžitě k Sugubovovi, rozhodla se Nina, přestože věděla, že profesor tráví volno někde daleko za městem...

Taxík letěl poměrně nízko nad zemí. Lesy potažené huňatou vrstvou jíní jiskřily v paprscích zapadajícího slunce. Nina otevřela okno a do tváře ji udeřil proud vlhkého čerstvého vzduchu. Všechno kolem už naznačovalo brzký příchod jara.

Vpředu se objevil zalesněný vrch, u jeho úpatí jezero a na břehu dům obklopený velkou zahradou.

Letec se ještě jednou naklonil nad mapu a zamířil se strojem přímo k domu. Rychlost klesala.

Sugubov Ninu zavedl do masivního domu, roubeného z mohutných klád a připomínajícího staré norské selské stavby. »Tak tohle je moje jídelna a zároveň společenská místnost,« řekl.

Nina si se zájmem prohlížela prostornou světnici, velký stůl a židle s doširoka rozkročenými vyřezávanými nožkami, pohovky i skříňky také zdobené jemnou řezbou. Po zdech visely pušky, lovecké brašny, udice a další rafinované rybářské nádobíčko. Ve velkém rohovém krbu plápolal oheň. Nad hořícími poleny visel měděný čajník.

»Chovejte se tu jako doma,« vybídl Ninu Sugubov. »Příchozí s pracovními záležitostmi sem obvykle nemají přístup, ale vy jste výjimka. Tady jen odpočívám. Kolem je jen divoká příroda a lesy. Mým nejbližším sousedem je stavitel lodí Klimov. Jeho dům stojí na protějším břehu jezera. Často spolu chodíváme na lov.«

»Čím se tu ještě zabýváte?«

»Odpočinkem, odpočinkem a zase odpočinkem,« odpověděl Sugubov. »Chceme-li dobře pracovat, musíme si umět správně a pořádně odpočinout.«

»To je také součást té vaší ortobiózy?«

»Jinak to přece ani být nemůže. Ortobióza – to je správný životní styl, nu a správný život je život přirozený, řídicí se zákony přírody a přírodě blízký. A navíc snadno realizovatelný i pro nás, obyvatele velkoměsta. Elektromobily a aerotaxíky, to jsou bezesporu úžasné vynálezy. Ale proč bychom se nemohli projet třeba na dobrém koníku za zimního večera po lesních cestách a polích?«

»Mám tomu rozumět tak, že...«

»Uhodla jste, jsem velký milovník koní. Mám tu kouzelný párek, určitě si tu na nich zajezdíte. Ale nejdřív k věci. Tak vyklopte, co se to tam zase semlelo.«

Sugubov se usadil do dřevěného křesla u krbu a pozorně vyslechl Ninino vyprávění.

»Můj ubohý sprátený sok... Abych vám pravdu řekl, oba bedlivě sledujeme zdravotní stav toho druhého. Dodneška jsem byl přesvědčen, že znám všechna nejtajnější zákoutí fyzické stavby i vyšší nervové činnosti Ivana Alexandroviče...« Sugubov se nadlouho zadumal. Nina seděla mlčky, aby se profesor mohl plně soustředit.

Konečně se znovu ozval a vypadalo to, jako by debatoval sám se sebou:

»Hned zítra Ivana Alexandroviče nenápadně vyšachujeme ze hry. Vymyslíme pro něj nějakou neodkladnou služební cestu. Já ovšem budu nucen jet taky a nespustit ho z očí. Třeba se nám podaří znovu dostat oslabené útlumové mechanismy jeho organismu do pořádku.«

Tento nanejvýš rozumný plán však Sugubovovi nevyšel. Když příštího dne přijel do OEM, jeho spolupracovníci mu polekaně hlásili, že Lavrov i s Nikitinovou zmizeli. Večer už bylo zřejmé, že profesor i jeho asistentka odcestovali někam mimo Leningrad. Přestože dojem, že Lavrov Nikitinovou unesl a sám někam zmizel, protože se obával o další osud svých pokusů, připadal Sugubovovi zpočátku poněkud přitažený za vlasy, zmocňoval se ho hodinu od hodiny stále naléhavěji.

Ivan Alexandrovič Lavrov skutečně vylákal Ninu na dlouhou cestu a skutečně se v duchu radoval, že tak Nině překazí její snahu zastavit pokusy, které ho cele zaujaly. K tomuto rozhodnutí jej však inspiroval spěšný radiogram, ve kterém ho jeho starý přítel Glebov, náčelník podmořské arktické vědeckovýzkumné základny, žádal o naléhavou lékařskou pomoc.

Nina se sotva stačila vrátit od Sugubova, když jí Lavrov zavolal, a jako by se předtím vůbec nic nestalo, ji měkce a naléhavě oslovil:

»Moc potřebuji vaši pomoc a pevně doufám, že mě neodmítnete. Právě jsem dostal spěšný radiogram. Jeden z mých nejbližších přátel umírá a já ho musím okamžitě operovat. Úspěch té operace je zčásti závislý i na vás: už jsem si na spolupráci s vámi zvykl, máte šikovné ruce, a co máte dělat, víte dřív, než stačím něco říct. Ta cesta nebude dlouhá. Není vyloučeno, že se stačíme vrátit ještě dnes večer, v krajním případě zítra ráno.«

»Tak letíme,« přikývla Nina.

Nic jiného v té chvíli udělat nemohla – přece nepustí Lavrova někam samotného, tím spíš, že se profesor chystá ke složité operaci. Kdoví, jak se jeho nálada a celkový duševní stav během cesty změní a k čemu takové změny povedou.

Změny, kterých se Nina tolik bála, se přihlášily už ve druhé hodině letu. Lavrov se mračil, tiskl si prsty ke spánkům, nakonec nevydržel a řekl:

»Tady v té bedně mám přenosný elektrostimulátor... Potřeboval bych si trochu provětrat mozek. Vy jste to zřejmě vůbec netušila, ale já se ke své nové metodice uchyluji dosti často.«

Nina na okamžik zaváhala, ale pak vyhrkla:

»Já vím, Ivane Alexandroviči.«

»To snad ne?« zarazil se profesor a posměšně, ale zároveň trochu polekaně si ji změřil. »Snad jste mě tajně nesledovala? Přece jsem se v laboratoři vždycky zamykal...«

»Ne, Ivane Alexandroviči, to ne, nejsem slídil, ale vaše povaha se během pár týdnů tak pronikavě změnila a odhodlal jste se k věcem, jaké by od vás nikdo

nečekal...«

»No jistě, samozřejmě!« vyštěkl podrážděně profesor. »Chcete říct, že díky elektrostimulačním kůrám mi začíná strašit ve věži, že! A pomozte mi, proboha. Akumulátory nejsou velké, ale váhu mají příšernou.«

»Nepomůžu, profesore.«

»Proč?«

»Protože ta elektrostimulace vás zničí!«

Lavrov si klekl k bedně, rychle ji otevřel a skloněn nad jejími útroby zadrmlil:

»Vy jste ale paličatá! Bez elektrostimulace mi hrozí ještě větší nebezpečí. Mozek už si na tu kúru zvykl jako na narkotikum. Pokud včas nedostanu obvyklou dávku, dostaví se přirozená reakce, hluboký útlum, spánek, a možná ještě něco horšího. A co když za letu dojde k něčemu nepředvídanému? Naše automaty jsou sice dokonalé, ale v určitých situacích člověka nenahradí.«

»Tak mi ukážete, jak se strojem zacházet.«

»To není tak jednoduché,« namítl Lavrov. »A pak – nezapomeňte, že mě čeká komplikovaná operace. Na schopnostech a pohotovosti mého mozku teď závisí lidský život.«

Proti takovým argumentům se nedalo nic namítnout. Narkotika se přece také nedají vysadit okamžitě, přesvědčovala se v duchu Nina a zdráhavě se jala profesorovi pomáhat.

Když procedura skončila, Lavrov si hlučně oddechl a zvrátil se do pohodlného křesla.

»Tak! Teď se cítím ohromně! Hlavu mám jasnou a lehkou.«

»Abych pravdu řekla, podstatu té vaší elektrostimulace moc nechápu,« přiznala se Nina. »Mozku se přece může ulevit jen po dobu, kdy dostává zvenčí doplňkovou dávku energie. Jakmile však dodávka ustane, měla by se, alespoň subjektivně, činnost mozku spíš zhoršit. Kdežto vy tvrdíte pravý opak...«

»Ano, to tvrdím,« přerušil ji Lavrov. »Proč tomu tak je, to ani já sám ještě pořádně nechápu, ale elektrostimulace mozku zvyšuje jeho aktivitu na dosti dlouhou dobu. Proč bych taky jinak něco takového dělal? Rozhodl jsem se pro tento způsob duševní vzpruhy proto, že pětiminutová kúra mi vystačila na celých čtyřiašest hodin. Jen si nemyslete, že se ze mě stal nějaký elektronarkoman. Jakmile budu považovat pokus za skončený a vrátím Michejevovi paměť, podrobím se elektronarkóze, pořádně se z toho vyspím a vzbudím se, jako by se nechumelilo.«

Profesora budeme muset vyléčit právě takhle, pomyslila si Nina a okamžitě ji napadlo, že Sugubovovi nenechala o svém náhlém odjezdu žádnou zprávu. Ačkoli to jistě udělal Lavrov.

»Předpokládám, že v ústavu se o našem odjezdu ví...« nadhodila opatrně.

»Cože? A proč by se o něm mělo vědět?« rozzduril se profesor a najednou zařval: »O sobě rozhoduji já! A o vás taky! To si laskavě uvědomte!«

Nina pokrčila rameny, a aby si profesor nevšiml jejího rozčilení, přešla k obrazovce teleoka. Dole se rozkládala modrá síť vodních kanálů, ubíhajících všemi

směry.

Mohutná plošina přenášela zaoceánskou loď přes živou vodní křižovatku. Nekonečné vlaky podobající se obludným prehistorickým ještěrům uháněly po kolejích s nezvykle širokým rozchodem a dodaleka rozhazovaly světlo z oken obou podlaží. Nad těmito vlaky se po lehkých estakádách ve výšce asi sto metrů nad zemí řítily ještě rychlejší soupravy. Po dálnicích proudily kolony aut a autovlaků. Lavrovův stroj plavně stoupal a sem tam se zhoupal v pohotovém oblouku stranou, aby se vyhnul vzdušnému vlaku v protisměru – obvykle to byly gigantické křížníky vzdušného oceánu. Nad všemi těmito manévry bděly neúnavné ostříží očí fotobuněk autopilota.

Teď se do zorného pole teleoka dostalo létající městečko, nějaký výzkumný ústav. Tam probíhají rozmanité zásadní výzkumy v oboru astronomie, meteorologie, aerologie či biofyziky. Jak zajímavý a zvláštní musí být život v takovém létajícím městě pod věčně jasným nebem! Dříve Nina vždy snila o tom, že se alespoň načas podívá do tohoto skvělého vynálezu moderní doby, ale teď ji tak neodbytně pronásledovaly starosti s Lavrovovým chováním i rozmrzelost nad vlastním lehkomyšlným souhlasem s cestou, která stále nápadněji připomínala zajetí, že si kopule observatoří i »minarety«, tedy štíhlé věžičky s vědeckými přístroji, které nebeské osadě propůjčovaly orientální vzhled, prohlížela téměř lhostejně. Vzdušné město zůstalo za nimi.

Nina se tiše zvedla a odešla do přístrojové kajuty. Lavrov si jí ani nevšiml. Úzká dvířka se otevřela naprosto tiše. Za nimi byla malá místnůstka přečpaná složitými aparaturami. Sláva, je tu i radiotelefon. Nina se rozechvěle dotkla knoflíku variometru. Teď jen rychle naladit vlnovou délku ústavu...

Ano, to je ono. Ale proč přístroj mlčí?

Nina se netrpělivě sklonila ke stupnici, ale vtom už za zády zaslechla posměšný Lavrovův hlas:

»Nelamte si s tím zbytečně hlavu. Nikam se nedovoláte. To byste musela znát blokovací kód...«

Z toho, co Nina zdálky považovala za most, se vyklubalo letiště, vybudované na plošině mezi dvěma výběžky horského hřebene... Letiště bylo vybaveno brzdovými elektromagnety a pohyblivou přistávací plochou, takže přes jeho poměrně skromné rozměry tu mohly přistávat a startovat i stroje s velkou vzletovou a přistávací rychlostí.

Dopravník přesunul Lavrovovo letadlo k okraji letištní plochy. Lavrov a Nina si vzali kufříky s lékařskými nástroji a vstoupili do výtahové kabiny. Čekala je další cesta. Výtah je dopravil na úpatí jedné z hor. Vyšli na nevelké náměstíčko, nastoupili do elektromobilu a ten se s nimi rozjel po silnici vytesané ve skalách na mořském pobřeží. Tam se posadili do dalšího výtahu. Tentokrát cesta trvala pouhých šest minut. Lavrov s Ninou se ocitli v jakési nepřliř rozlehlé nádražní hale. Člověku se ani nechce věřit, že je hluboko pod vodou, pod věčným pancířem pohyblivého ledu, pomyslela si Nina a obrátila se k profesorovi:

»Ten se ale uměl schovat, ten váš Glebov. Toho snad nenajdem ani s kouzelným jablíčkem.«

»Ale najdem,« uklidnil ji Lavrov. »Už jsme skoro na místě. Běžte do výtahu, Nino, budeme pokračovat dál do hlubin Severního ledového oceánu.«

Nina vstoupila do další výtahové kabiny a na její stěně spatřila schematický nákres podmořské základny. Byla to velká kruhovitá stavba, zvedající se z hlubin, takže vrchol budovy se nalézal kousek pod ledovým příkrovem hladiny. Základna stála na strmém ostrohu podmořského horského hřebene. Z nejspodnějšího podlaží vybíhala výtahová šachta, která se hroužila do ještě větších hloubek. Zatímco výtah pomalu klesal, muž, který kabinu řídil, stačil Nině sdělit všelijaké zajímavosti. Ve všech patrech se provádějí vědecká pozorování mořské vody v dané hloubkové vrstvě – především biologická, fyzikální a chemická – pořizují se laboratorní vzorky, které se zvláštními přepouštěcími komorami dopravují do nitra základny. Stěny budovy tvoří kovový plášť, vyrobený z nerezavějících slitin. Pro potřeby průzkumu oceánských vod kolem pólu a v jiných vzdálenějších oblastech má základna k dispozici flotilu dvaceti ponorek.

Když se Lavrov zeptal na Glebova, muž mu řekl:

»Dmitrij Ivanovič leží v nemocnici. Druhé patro.«

V přípravě před operačním sálem Lavrov požádal o sterilní pláště pro sebe i pro Ninu, oba se rychle převlékli a šli si mýt ruce. Z operačního sálu mezitím vyšel mladý lékař. Kvapně se s profesorem pozdravil a zdrceně pronesl:

»Je to hrozné neštěstí, profesore... Glebov...«

»Co je s Dmitrijem?« nenechal ho domluvit Lavrov.

»Dmitrij Ivanovic bohužel právě zemřel, zřejmě na pooperační šok.«

Lavrov tiše zasupěl, ale k velkému Nininu překvapení si ruce myl dál, jen mnohem rychleji, snad až zběsile. Třeba je to nějaký patologický podvědomý reflex, usoudila.

»Dělejte, Nino, opláchněte si ty ruce,« přikázal jí stroze.

Glebovova smrt mu zřejmě rozum zatemnila nadobro, usoudila dívka, ale profesorově vůli se nepříčila.

Přes veškerý chvat se Lavrov i s Ninou postavil i do paprskové sprchy, aby se důkladně zničily veškeré choroboplodné zárodky na povrchu šatstva i nechráněných částech těla, a teprve pak vstoupili do sálu.

Glebov ještě ležel na operačním stole. Chirurg, už postarší muž, stál se skloněnou hlavou hned vedle. Sestra sklízela chirurgické nástroje.

»Dejte to sem zpátky,« okřikl ji pánovitě Lavrov a otočil se k chirurgovi. »A vy mi pomůžete dokončit operaci.«

Chirurg si Lavrova nedůvěřivě prohlédl a zaraženě namítl:

»Ale Glebov zemřel, profesore.«

»Já vím. Nino, sáhněte do té stříbrné kazety a podejte mi injekční stříkačku a dvě ampulky.«

A Lavrov začal nevidaně rychle a zručně operovat vychládající tělo. Chirurga to natolik omráčilo, že několik vteřin jen nečinně přihlížel, ale pak se podrobil nesmlouvavé profesorově autoritě a připojil se k němu, přestože nechápal, jaký má

všechno tohle konání smysl. Glebov právě prodělal mimořádně těžkou operaci kýly a v jejím průběhu chirurgický zásah nevydržel. Lavrov během pouhých dvou minut operaci dokončil a Ninu i chirurga nadobro ohromil svou operátorskou technikou, rychlostí a vynalézavostí. Po zmíněných dvou minutách už zbývalo jen zašít operační jizvu. Tuhle práci přenechal Lavrov místním kolegům a požádal Ninu:

»Teď mi rychle podejte tu stříkačku a ampule.« Rychle ampule rozlomil, natáhl jakousi průzračnou kapalinu do stříkačky, dlouhou jehlou vpravil látku do srdce mrtvého a během několika málo vteřin už Glebov začal jevit první známky života. Nejdřív se ozval slabounký tep. Pak se pozvolna změnila barva tváře. Pacient začal normálně dýchat. Otevřel oči. A ještě o chvíli později se vysíleně zeptal:

»Co komora, podařilo se ji uzavřít?«

Večer už oba přátelé, Lavrov a Glebov, debatovali.

»Je to jednoduché, Váňo,« vysvětloval Lavrovovi nemocný. »Všude tu máme přímo ve stěnách přepouštěcí komory, s jejichž pomocí získáváme vzorky oceánské vody. Tentokrát jsem potřeboval vzorek z nejspodnějšího podlaží. Dole je tlak samozřejmě největší. Když se dvířka otevřela a voda začala proudit do laboratorní nádrže, všiml jsem si, že se uzavírací mechanismus porouchal. Pokusil jsem se dvířka přirazit rukama, ale kdepak. Opřel jsem se do nich ze všech sil a vtom mě to chytlo. Ještě že jsem alespoň stačil vyslat havarijní signál. A voda se valila a valila. Komora se bleskurychle plnila. Takhle by to mohlo zatopit celou základnu, blesklo mi hlavou, i když v každém patře jsou vodotěsné dveře a příčky. Už jsem si říkal, že nezbyvá než celý systém spustit, v nejhorším případě bych zahynul jen já, jiné škody by voda nenatropila. Trhl jsem za havarijní spoušť blokovací soustavy, ale ta nefungovala taky. Když mi chlapci přispěchali na pomoc, už jsem byl bolestí téměř v bezvědomí a voda mi sahala až k bradě.«

Pak začal Glebov vykládat o umělém rozpouštění ledovců v Grónsku i o tom, že sovětští lidé nečekali na úspěšné dokončení tohoto programu a rozhodli se proniknout silným ledem k nerostným pokladům tohoto obrovského ostrova.

»Právě jsme rozjeli úplně nový projekt,« vykládal Glebov zaníceně, »chceme využívat pohybovou energii arktických ledových polí. No tak, co tomu říkáš?«

Glebov se mladistvě rozesmál a profesor ho musel rázně požádat, aby se tolik nechechtal.

»Popraskají ti švy!«

»Čert vem švy, zapomeňme na ně! Dovedeš si představit, jaká je to síla?«

Lavrov však chápal, jak je jeho čerstvě odoperovaný přítel unaven, a tak se snažil rozhovor převést do klidnějších kolejí. Oba muži začali vzpomínat na dětství.

»Vzpomínáš, jak jsme se vyznamenali při závodech skútrů? «

»Nebo ten motorový vodní kluzák!«

»A co naše školní divadlo! Jen si vzpomeň, jakýs býval Hamlet... Naše Ofélie Žeňa Stachovová měla tenkrát takovou menší nepříjemnost s kostýmem.«

»Takové věci abych si nepamatoval!«

»A co prázdniny, které jsme spolu strávili u mých rodičů v Tropinu? Jak jsme tenkrát při exkurzi objevili ložisko černého uhlí,« nebyl k zastavení Glebov.

»Jo, a ještě jsme si tam nalovali raky. Tam bylo panečku raků! Tvůj otec je měl moc rád. Jestlipak ještě žije?«

»Jak by ne, proč by nežil,« odpověděl vesele Glebov, »a je zdravý jako rybička. Však taky není tak starý, jsou mu teprve sto dva roky. A dědeček taky ještě žije.«

»To snad není možné!« užasl Lavrov. »Ten už ale musí být hodně starý.«

»To ano, děda už se dožil požehnaného věku. Je mu stodevětatřicet, ale ještě pořád chodí dělat do lesa, čte bez brýlí, a dokonce se pustil do sepisování nějakých pamětí, jmenuje se to Co dnes nemáme. Stěžuje si jen na jediné – prý mu začíná vynechávat paměť.«

»Aha, a asi si připadá unavený, že? Paměť jako by slábne,« ožil okamžitě Lavrov. »Ale s tím si snadno poradíme. Mám tu s sebou takový přístroj... Tak sto třicet devět let říkáš... Toho musím rozhodně vidět. Jestli chceš, můžu trochu provětrat závity i tobě.«

»Děkuju, Váňo, já si na hlavu zatím stěžovat nemůžu.«

»Ale stejně, Mít'ó...«

»A paměť mám perfektní, Váňo. Však on o ten tvůj přístroj nebude stát ani dědeček, zatím se totiž necítí starý. Ale má přítele, nějakého Muhammada Zakirova, a tomu je už sto šedesát devět let.«

»Sto šedesát devět?!« opakoval Lavrov se zanícením, jemuž Glebov neporozuměl.

»Ano.«

»No tak dobře. Teď si musíš trochu odpočinout, Mít'ó,« zabručel profesor a z pokoje odešel.

Na chodbě se Lavrov potkal s Ninou. Ta využila dlouhé debaty obou přátel a konečně mohla do ústavu podat zprávu, kde vlastně s Lavrovem jsou. Sugubov jí slíbil, že okamžitě odlétá na Polární ostrov a odveze Lavrova zpátky. Radostný úsměv jí však zmrzl na rtech, když jí Lavrov úsečně oznámil:

»Ihned cestujeme dál.«

Ostrované se s Lavrovem a Ninou přátelsky rozloučili. Po dvaceti minutách se pásmo polárních ledů ztratilo. Nina však měla dojem, že Lavrovův stroj směřuje někam k jihovýchodu. Že by se profesor zmýlil, když ukládal autopilotovi letový úkol?

»Nezabloudili jsme trochu, Ivane Alexandroviči?«

»Ale ne, všechno je v pořádku. Letíme, kam jsem naplánoval. Rád bych navštívil jednoho moc zajímavého člověka. Žije až na Pamíru. Nezlobte se na mě, Nino, že vás připravím ještě o jeden den. Ale vám přece děti doma nepláčou. Nebojte se, let bude zajímavý,« usklíbl se profesor. »Letíme jaru vstříc.«

A opravdu, při letu na jih jako by čas urychlil svůj běh. Jak je to dlouho, co se země pod nimi celá ztrácela pod bílou příkryvkou? Pojednou se v bílé pláni začaly

stále častěji objevovat tmavé šmouhy odtálé hlíny. Ještě dál k jihu už byla země černá, jen tu a tam zbyl ostrůvek špinavého sněhu na severních okrajích lesů a svazích hor. Brzy však zmizely i tyto skvrny. Pod letadlem se táhly černé pláně, tu a tam poznamenané první zelení. Zeleně neustále přibývalo, až najednou všechno rozkvetlo – louky, pole i lesy. Mladé lesy ležely v širokých pruzích od východu k západu, které tu a tam křížily příčné porosty, táhnoucí se od severu k jihu. Zelené stěny vroubily zrcadlové hladiny jezer i břehy řek. Pak je letová trasa zavedla nad horské masívy. Nina usnula a probudila se až ve chvíli, kdy klesali k letišti Slunečního města...

Autopilot v širokém oblouku naváděl stroj na přistávací dráhu. Sugubov pohlédl dolů a spatřil Sluneční město, celé zalité elektrickým světlem. Mezi obrovskými kulatými zrcadly a stejně obrovskými černými koulemi – akumulátory sluneční energie – se tyčily domy s plochými střechami, jejichž stříbřitý nátěr odrážel sluneční paprsky, domy, které tonuly v zeleni zahrad a v alejích vysokých topolů, cypřišů, vedoucích nekonečnými vinicemi. Cypřiše a vinice na náhorní rovině Lavrova nijak zvlášť nepřekvapily – zázraky aklimatizace a genetické přestavby rostlin už dobře znal.

Pak přišel lehký, sotva postřehnutelný náraz. Stroj se dotkl hladké letištní plochy.

Sugubov pohlédl na hodinky.

»Dvacet dva patnáct,« řekl si polohlasně. »Zakirov určitě tak brzy spát nechodí. Pokud se Glebov ve svých dohadách nemýlil, Lavrov s Nikitinovou by ještě mohli být u něj...«

K letadlu přikloulzal nevelký helioelektromobil.

»Do hotelu?« zeptal se řidič.

»K soudruhu Zakirovovi, pokud je to možné. Bydlí...«

»Jen se posad'te, já vím, kde bydlí,« přerušil Sugubova řidič.

Auto nehučně jako stín přeťalo obrovitou letištní plochu, minulo řadu letištních budov a začalo stoupat po přepychové, dobře osvětlené horské silnici, podél které rostly aleje meruněk a broskvoní a nesčetné růžové keře. V horách bylo na otevřených svazích vidět domy uprostřed nádherných zahrad a také podivná kosočtvercová zařízení, umístěná na vysokých stožárech.

»To jsou výkonné větrné agregáty,« prohodil na vysvětlenou řidič. »Několik desítek vrtulí umístěných ve společném rámu, který se automaticky otáčí ve směru větru.«

Silnice zabočila za výběžek horského hřbetu a Sugubov dole v údolí spatřil horské louky, které místy vypadaly jako paloučky pokryté čerstvými závějemí bílého sněhu.

Byla to tisícíhlavá stáda ovcí osvětlená jasnou září měsíce. Zvířata odpočívala v příjemném nočním chladu. Pod loukami se od úpatí hor až k obzoru rozprostřela pečlivě obdělávaná půda – bavlníkové plantáže, vinice, ovocné sady. Třpytila se narovnaná koryta řek, nových jezer i přístavišť.

Za další zatáčkou Sugubov zahlédl opravdové horské hnízdo, spolehlivě přilepené ke skále – dům s verandou, celý porostlý bujnou révou. K domu vedlo kamenné schodiště. Kousek od jeho paty bylo vidět vchod do výtahu. Ve všech oknech domu i na verandě se svítilo.

Řidič zajel k výtahu.

»Tak prosím, tady bydlí Muhammad Zakirov.«

Venkovní dveře byly dokořán. Na prahu stál krásný opálený chlapec. Černé kučeravé vlasy pokrývala ťubetějka. Na sobě měl jen košilku, krátké kalhoty a na nohou sandály. Ťubetějka i celé chlapcovo oblečení bylo jakoby utkáno ze stříbřité pavučinky.

Chlapec se díval někam vzhůru a volal:

»Avisi! Avisi!«

Byl natolik zabraný do svého podivného počínání, že si Sugubova vůbec nevšiml.

Náhle se odkudsi z výšin jako kámen zřítíl sokol a uvelebil se na chlapcově rameni.

V tu chvíli se ozval ženský hlas:

»Leonide!«

Z domu vyšla mladá žena v dlouhých bílých šatech. Černé copy byly protkané stříbrnými nitkami a tvář té ženy doslova ohromovala krásou.

»Už jdu!« křikl chlapec.

Vběhl i se sokolem do domu a žena, která spatřila Sugubova, zůstala vyčkávací stát.

»Mohl bych mluvit s Muhammadem Zakirovem?« zeptal se Sugubov. »Nešel ještě spát?«

»Ne, zatím nespí,« odpověděla orientální krasavice zpěvavě. »Ale budete muset chvíli počkat. Teď ho prohlíží jeden profesor z Leningradu.«

»Profesor z Leningradu?« neudržel se Sugubov. »Ale kvůli tomu jsem vlastně tady. Byla byste tak laskavá a okamžitě mě k němu zavedla? Už to nesmíme odkládat ani o vteřinu. Jsem profesor Sugubov, Lavrovův přítel.«

»Pojďte prosím dál,« vybídla ho žena klidně tímž zpěvavým hlasem.

Sugubov ji následoval. Vstoupili do místnosti s klenutým stropem, úzkými okny a mnoha výklenky. Na policích podél stěn stály knihy a zeměpisné mapy Pamíru. Přímo proti dveřím seděl v křesle s vysokým opěradlem seschlý stařeček v bucharském chalátu a s vyšívanou ťubetějkou na lysé hlavě. Jeho hladce vyholená tvář se stařecky ostrými rysy nápadně připomínala Houdonovu sochařskou podobiznu Voltaira. V jeho zapadlých, ale stále ještě velmi živých očích se zračil údiv, naotech pohrával úsměv. Stařeček otáčel hlavou tu doprava, tu doleva. Za křeslem na podlaze ležel Lavrovův přístroj, mozkový elektrostimulátor. Vedle Zakirova strnul vzteky celý bez sebe profesor Lavrov, z druhé strany stála pobledlá Nina.

»Zase nějaký váš úskok!« téměř sípěl Lavrov a nenávistně si prohlížel Ninu.

»Neudělal jsem z vás svou asistentku proto, abyste mi v práci překážela.«

Nina si všimla mladé ženy a Sugubova, kteří stojí na prahu, tiše vykřikla a vrhla se k nim, jako by u nich hledala ochranu. Do tváří se jí vůčihledě vracela barva. Rychle Sugubovovi pošeptala:

»Přístroj jsem úmyslně pokazila, aby Lavrov nemohl v pokusech pokračovat.«

»A dobře jste udělala,« pochválil ji Sugubov nahlas.

Rezolutně vykročil k Lavrovovi, který se na nezvaného hosta nepřátelsky škaredil.

»Soudruhu Zakirove...« Sugubov se starci zdvořile uklonil. »Moc se omlouvám, že ruším klid vašeho domu tak pozdě večer...«

»Ale prosím, prosím! Nic se nestalo.« Stařeček zakýval hlavou jako čínská porcelánová soška a celá jeho tvář se rozzářila dobrotivým úsměvem. »Můj dům je vaším domem!«

»Musím teď hned vyřešit jednu velice důležitou záležitost tady s Ivanem Alexandrovičem Lavrovem.«

»Prosím, prosím!« znovu zakýval hlavou Zakirov. »Takže léčení pro dnešek odložíme?« zeptal se, pak se znovu obrátil k Sugubovovi a pokračoval: »Trošinku mi začíná vynechávat paměť. Obědval jsem dneska nebo ne?«

Ledovce ve světle úplňku jen zářily. Dole se blyštěla světla Slunečního města. Z městského parku zaznívala hudba.

»Ne, ne, to je naprosto vyloučeno!« tvrdil umíněně Lavrov. »Plácáte samé hlouposti. Jsem naprosto zdrav!«

»Ale pochopte to, Ivane Alexandroviči,« přesvědčoval ho Sugubov. »Jste přece taký lékař...«

»Však já to chápu, a moc dobře!« zaječel Lavrov. »Vidím do vás líp, než si myslíte. Vy mi prostě závidíte!«

Po těchto slovech Sugubov ztuhl, jeho tvář zdrsňela, ale okamžitě se opanoval a dobromyslně se usmál. Jenže ten úsměv zřejmě jen přilil oleje do ohně.

»Ano, je to tak! Vy si na mého přítele jen hrajete. Vy i vaše spolupracnice Nina, která mě špehuje a sabotuje mou práci, vy oba chcete zkompromitovat mou novou léčebnou metodu.«

Čím víc však se Lavrov rozčiloval a čertil, čím nevraživěji a urážlivěji se o svém kolegovi vyjadřoval, tím byl Sugubov klidnější. Jeho pohyby zvládněly a zpomalily se, a když Lavrova znovu oslovil, nechal hlas klesnout až do tóniny důvěrné žvoviality:

»Vzpamatujte se, Ivane Alexandroviči. Kdo by se dnes nechal unést nějakými nízkými osobními zájmy.«

»Atavismus nemůžeme vyloučit nikdy. A zrůdy by se jistě našly i dnes.«

»Jako bych ta slova neslyšel,« pronesl tiše Sugubov, »protože vy sám jste se stal obětí nebezpečného pokusu, který jste vykonal sám na sobě, a teď bezesporu nutně potřebujete kvalifikovanou léčbu. Pochopte už konečně, že vám nepřejeme nic než dobro, vaše dobro.«

»Taková licoměrnost! Jistě se nezastavíte ani před tím, abyste mě obvinil z úmyslné vraždy toho nešťastného Surkova. Už jste určitě sesmolil odpovídající lékařskou zprávu, samozřejmě v komplotu s kolegy z vaší školy. Ale my dva, pane kolego, jsme spolu skončili!«

Lavrov, celý roztřesený nevolí a vztekem, s obtížemi vstal a vykročil do Zakirovova pokoje.

Zakirov zaslechl kroky a otevřel oči.

»Sbohem, můj milý Zakirove!« zvolal zvučně Lavrov. »V současné době bohužel nemohu vaši paměť renovovat. Ti lidé mi v tom brání. Úmyslně zničili můj přístroj. «

Lavrov významně pohlédl na Ninu a Sugubova.

Zakirov si zmateně posteskl:

»Ale co si teď počnu? Já bez paměti žít nemohu. Neustále se svého okolí vyptávám na jedno a totéž a určitě je tím obtěžuju. Proč mi nechcete vrátit paměť, profesore ?«

»Protože přístroj profesora Lavrova je zbrusu nový, ještě neodzkoušený, a proto nebezpečný,« odpověděl za Lavrova nevzrušeně Sugubov.

»Nebezpečný! A to řeknete vy!« zaryčel Lavrov. »Vtrhl jste sem, ač neznám, a zabránil jste mi, abych tady soudruha Zakirova vyléčil... Už toho bylo dost!«

Lavrov pevným krokem vyšel do vedlejší místnosti, kde stály radiotelefony. Po chvilce se ozval jeho napětím rozechvělý hlas:

»To je letiště? Dejte mi službu! Haló, u telefonu profesor Lavrov. Okamžitě připravte ke startu můj stroj. Cože, nemožné? A proč je to nemožné? Poškozen? Potřebuje větší opravu? Kolik na to potřebujete času? Nebudete hotovi dřív než ráno? No to je hrůza! Já musím okamžitě odcestovat do Leningradu. V takovém případě mi připravte jiný osobní stroj. Také ne? A kdy odlétají pravidelné linky? No dobře, a co vzdušný rychlík? Až v šest deset? Ale to je skandál! To je prostě neslýchané! Ale... Počkat! Aha, už chápu, co to znamená!«

Lavrovův hlas umlkl a za pár vteřin už jako vichřice vrazil do pokoje pána domu. Výhrůžně mával pěstmi nad hlavou a řval na Sugubova a Ninu:

»To je vaše práce! Vaše intriky! To je spiknutí! Vy krutí, nelítostní, odporní... Nenávidím vás!«

Když se zdálo, že se na naprosto klidného Sugubova už už musí vrhnout, dostavila se zákonitá reakce.

»Co jsem vám udělal?« vzlykl hlasem plným smutku a zoufalství. »Za co mě tak týráte...?« Bezmocně klesl do pohovky, zakryl si tvář dlaněmi a fňukal jako uražené dítě: »Proč, za co?«

Nina k němu přiskočila, přiklekla na koberec, uchopila ho za ruku a naléhavě a upřímně ho chlácholila:

»Ivane Alexandroviči, uklidněte se. Věřte, že vás oba máme moc rádi a...«

Lavrov ji však nešetrně odstrčil:

»Jděte pryč, slyšíte?! Nedotýkejte se mě! Nechte mě na pokoji!«

Zesmutnělá Nina, docela vyvedená z míry, od Lavrova polekaně ucouvla. Její pokus zopakovala mladá žena, která před několika minutami uvítala Sugubova.

Posadila se vedle starého profesora a něžně ho pohladila po vlasech. V jejích obyčejných gestech a prostých slovech, pronášených melodickým hlasem, bylo cosi uklidňujícího, konejšivého. Tu se Lavrov už nesnažil zapudit. Křečovitý vzlykot utichl a pozvolna přešel v hluboké povzdechy, které se postupně také vytratily.

»No tak vidíte, a všechno je v pořádku,« pochválila ho mladá hostitelka, a dál ho hladila po hlavě a po rameni. »Teď si u nás pěkně odpočinete a zítra brzy ráno můžete letět. To se zase spraví. Jste unavený, potřebujete se prospat. Pojdte se mnou, no tak pojdte.« Pomohla mu vstát a uchopila ho v podpaždí.

Když ho odvedla, Sugubov si zhluboka a úlevně vydechl.

»Takže to hlavní máme za sebou. Lavrov tu přespí. Toho musíme využít a probrat si plán další činnosti.«

Michejev podřimoval v křesle. Vedle něho seděla jeho šedovlasá dcera, nerozlučný společník jeho stárí, a četla knihu. Chvilími pohlédla na hodiny, aby nepropásala chvíli, kdy bude třeba dát otci léky. Tváře otce i dcery ovíval umělý mořský váněk, na velkém plátně rytmicky šuměly vlny iluzorního moře. Dnes úplně stejně jako včera, jako předevčířem, a tak to bude i nadále, dokud v těle jejího ubohého otce neuhasne poslední jiskérka života. Ale ona si na svůj osud a na jednotvárný život nestěžovala. Nebyla v ní jen vřelá a něžná láska k otci, ale i hluboká úcta k jeho vědeckému géniu. Když pomáhá jemu, pomáhá tím i vlasti, celému lidstvu. Michejevová se nermoutila nad sebou, bylo jí smutno z otce. Kam až její paměť sahala, vždy to byl stařec. Když se poprvé sklonil nad její kolébkou, už to také byl šedovlasý dědoušek. Ale jak byl živý a čiperný! Všechny své největší objevy a vynálezy přivedl na svět už za jejího života, přímo před jejíma očima. Dcera jako by s otcem žila jeden život, dobře se orientovala v problematice jeho práce, společně s ním truchlila nad neúspěchy a radovala se z úspěchů. Také s jeho poslední prací, s pokusy o získání atomové energie, se plně sžila a skálopevně věřila, že otec tento největší oříšek svého života úspěšně rozlouskne, přestože na problému získávání jaderné energie si před ním vylámalo zuby několik generací vědců. Jenže mezitím přispěchalo stárí a jeho věrní průvodci – malátnost, ochablost a pak i ztráta paměti a vyhasínání intelektuálních schopností. Takový konec nečekala. Jak ráda by obětovala svůj vlastní život, jen kdyby to otci pomohlo dokončit jeho práci! Ale co ona mohla dělat, když ani největší lékařské kapacity si se stařeckým marasmem nevěděly rady.

V nekonečně dlouhých hodinách své nikdy nekončící služby Anna Semjonovna smutně rozjímal nad blížící se otcovou smrtí... Ano, je to strašné, že i ti největší politici, spisovatelé, architekti, malíři či sochaři jednou ze života odejdou... Odejde i Sugubov, Lavrov i všichni ostatní... Kolik už jich tu u otce bylo! Všichni slibovali, že mu vrátí někdejší pracovní schopnost, paměť – a nakonec z toho nic nebylo. Teď se tu objevil ten světlavý holobrádek s chlapecky kulatou tváří – docent Alexejev. A taky slibuje...

Do pokoje tiše, aby akademika nevyrušila, vstoupila ošetřovatelka. Sklonila se

k Anně Semjonovně a pošeptala jí:

»Doktor Alexejev se ptá, jestli může dál.«

My o vlku, pomyslela si Anna Semjonovna, tiše si povzdechla a sklapla knihu.

»Jistě.«

Za minutu už vstupoval Alexejev s malým kufříkem v ruce.

»Dobrý den, Anno Semjonovno. Neruším? Chtěl bych Semjonu Grigorjevičovi dát další transfúzi...«

Samotného Michejeva už se na takové věci neptali. Byl vůči všemu naprosto lhostejný a apatický.

»Pusťte se do práce. Jenom vás moc prosím, aby to tatínka nebolelo.«

»Nedělejte si starosti, ani to nepocítí.«

Alexejev se s pomocí lékaře, který měl službu, zabral do příprav a Anna Semjonovna se zatím pokoušela otce vzbudit.

»To nemusíte,« zarazil ji Alexejev. »Není to zapotřebí. Takhle to pro něj dokonce bude lepší.«

Domácí lékař Michejevovi vyhrnul rukáv. Alexejev potřel ohyb paže v lokti dezinfekcí, provedl lokální umrtvení a rychle a obratně zavedl do žíly jehlu, která do akademikova krevního oběhu zvolna dopravovala světlou kapalinu. Pozorně sledoval Michejevův obličej, ale ten zřejmě o téhle malé operaci neměl ani ponětí. Na Alexejevův pokyn už domácí lékař připravoval druhou injekci s jinou látkou, kdežto Alexejev sám, který ani na okamžik nespustil oči z pacientovy tváře, vytáhl z kufříku malou kulatou krabičku a přiložil ji k srdci starého pána. Pracovnou se zřetelně rozlehly úder srdce, doprovázené slabým šelestem. Frekvence se nejdřív zvyšovala, ale pak se tep najednou rozkolísal. Alexejev se změnil v soustředěnost samu a Michejevová se nemohla ubránit dojmu, že zneklidněl.

Jeho neklid se přenesl i na Annu Semjonovnu. Takovému mladíčkovi není co věřit, pomyslela si a podezíravě si docenta změřila. Ještě otce zabije...!

»Stříkačku!« přikázal úsečně Alexejev a jistou rukou provedl vpich těsně vedle srdce. Během několika sekund se tep znovu ustálil a poněkud zpomalil. Alexejev si upřímně oddechl a radostně se pousmál.

»Všechno je v pořádku, Anno Semjonovno,« prohlásil už nahlas a začal si balit věci.

»Ale já žádný zvláštní pokrok nevidím,« podotkla skepticky Michejevová.

Alexejev neodpověděl nic, jen jeho ústa se roztáhla do ještě širšího úsměvu.

A najednou, z ničeho nic, se přímo před očima nešťastné dcery začal odehrávat zázrak. Nehybná, ochablá tvář starého akademika vůčihledě ožívala. Tupý, netečný výraz nenápadně nahrazovala někdejší oduševnělost. Atrofované mimické svalstvo znovu zpevňelo. Anna Semjonovna už zase poznávala milované rysy, které tak dlouho znetvořovala stařecká bezmocnost. Michejev se probudil a pohlédl na ni. Celá strnulá nenadálým štěstím sledovala, jak se do otcových očí vrací jasná mysl a normální vědomí. Usmál se, přestože několik posledních let úsměv v jeho tváři nezahlédla, a někdejším zvukným a pevným hlasem vesele prohodil:

»Dneska se cítím opravdu báječně, Aničko!«

Ohromená Anna Semjonovna se konečně vzpamatovala a začala se shánět po

Alexejevovi, ale mladý muž z pokoje nepozorovaně zmizel...

Ústav jásal a s ním jásala celá země, která se před géniem velkého vědce vždy skláněla v úctě...

Když mladá hospodyně Lavrova odvedla, Sugubov s Ninou vyšli na verandu.

»Kdyby k nám někdo přivezl těžce raněného, který ztratil vědomí a jehož zdravotní stav by vyžadoval okamžitou operaci, jistě bychom nečekali, až přijde k sobě, ale pustili bychom se do práce okamžitě,« uvažoval nahlas Sugubov.

»To je přirozené,« souhlasila Nina.

»Takže souhlasíte?« Sugubov Nině srdečně potřásl rukou. »Chtěl bych v tomto případě také využít elektronarkózy. Blahodárné výsledky této léčebné metody už jsme si ověřili u Goluběva a Kudrjavceva.«

»A dá se takový zákrok provést tady na místě?« zeptala se Nina.

»Bez problémů,« přikývl Sugubov. »Pro tento způsob léčby jsem se rozhodl už v Leningradě a veškeré potřebné zařízení a přístroje vezu s sebou.«

»Lavrov sám o elektronarkóze také mluvil, chystal se k ní po skončení své série pokusů,« potvrdila profesorovi Nina. »Ale jak to chcete provést?«

»Po tom výbuchu emocí, jehož jsme u Ivana Alexandoviče byli svědky, by se měl zákonitě dostavit útlum. Zbavit se ho další elektrostimulací nemůže, protože přístroj je poškozený. Já si myslím, že by teď měl usnout a tvrdě spát. Pokud to tak skutečně dopadne, nasadíme elektronarkózu a přirozený spánek pozvolna přejde v elektrospánek.«

Nina znovu přikývla na souhlas.

»Uvědomte si,« zdůraznil Sugubov, »že uspat člověka elektronarkózou na hodinu na dvě nebo třeba i na osm není problém. V daném případě však musíme našeho pacienta uspat na deset až dvanáct dní. Po celou tu dobu mu budeme muset dodávat umělou výživu, sledovat pravidelnost všech životně důležitých funkcí organismu, a především srdce – při umělé výživě totiž organismus, a tedy i srdce, dosti výrazně slábne...«

Za dvě hodiny se mladá hospodyně vrátila s dlouho očekávanou zprávou:

»Usnul.«

Sugubov ještě pár minut počkal. Potom s Ninou vykročili po kobercích, které dokonale tlumily jakýkoli hluk způsobovaný chůzí. Zdálo se, že Lavrov opravdu pevně spí a nic nevnímá, ale najednou zmučeně zasténal a otevřel oči. Sugubov i Nina byli tak zaskočení, že nestačili zmizet. Starý profesor překotně vyskočil z postele a křičel na celé kolo:

»Aha, chtěli jste se mě zmocnit ve spánku!«

Lavrov se divoce rozchechtal, strhl ze stěny široký jatagan a mrštil jím po Sugubovovi. Jatagan zavadil o Sugubovovu paži a profesor se zapotácel. Bílý rukáv jeho košile se zbarvil krví.

Lavrov zkoprněle vytřeštil oči na stále větší krvavou skvrnu, která se rozpíjela na Sugubovově rukávu, a pak se chytil za hlavu:

»Co jsem to natropil? Zranil jsem vás! Honem si ten rukáv vyhrňte a ukažte mi

ránu. Musíme to převázat.«

Při pohledu na krev zapomněl na všechno na světě a věděl jen tolik, že je lékař, chirurg.

Tak tentokrát byla nepřiměřená reakce docela užitečná, řekla si v duchu Nina.

Sugubov využil toho, že krajně znepokojený Lavrov nevěnuje pozornost ničemu jinému než ráně, a nepozorovaně Nině podal pouzdro s elektronarkotizérem, aby jeho starší kolega při pohledu na přístroj zase nepropadl záchvatu nepřítomnosti. Nina pouzdro pohotově ukryla za záclonu.

»To je maličkost,« uklidňoval zraněný Lavrova. »Rozseknutá kůže a lehce pošramocený sval. Stačí stříknout na to antivirin a Nina mi to převáže. Nebojte se, všechno bude v pořádku.«

»Ne, to ne,« rozčilením sotva popadal dech Lavrov. »Rána se musí zašít. S tím by si Nina neporadila. Nino, jste tady? Okamžitě mi připravte nástroje.«

Sugubov se snažil udržet Lavrovův zájem o své zranění, proto nic nenamítal. Lavrov si mezitím rychle vydezinfikoval ruce a rychle a obratně ránu sešil. Když byl hotov, Sugubov ho vládně oslovil:

»Moc vám děkuju, Ivane Alexandroviči. Nezlobte se na nás. A na ten nešťastný incident už nemyslete, byla to naše vina. Chtěli jsme se jen přesvědčit, jestli spíte...«

Sotva to dořekl, okamžitě pochopil, že se dopustil chyby. Neměl opouštět úlohu pacienta a přivádět Lavrova na jiné, nebezpečnější myšlenky. Starý profesor už se ale zaškaredil a nepřátelsky si svého spřáteleného soka změřil.

»Dobrou noc, Ivane Alexejeviči, už vás nebudeme rušit,« slíbil kvapně Sugubov ve snaze zabránit novému výbuchu vzteku a oba se z pokoje rychle vzdálili. Na chodbě potkali mladou hospodyní.

»Teď to zkusím já,« pošeptala jim.

»Co?«

»Připravit nemocného na to vaše léčení.«

Proklouzla k Lavrovovi se starobylým stříbrným pohárem v ruce.

»Nezlobte se, že ruším váš klid,« oslovila ho, »ale slyšela jsem, že přecházíte po pokoji. Nemůžete usnout? U nás platí takový starý zvyk: když host nemůže spát, nabídneme mu pohár vína. Kouzelného vína naší kouzelné země. Prosím, poslužte si...« a podala mu pohár.

V profesorových očích zaplály ohníčky nedůvěry.

»My zase vyznáváme jiný starý obyčej,« procedil skrz zuby. »Když paní domu přinese hostovi víno, musí z jeho poháru ochutnat.« A pátravě se zadíval do očí mladé krasavice. Ta se pokojně pousmála, přiložila pohár ke rtům a podala ho Lavrovovi. Během několika málo minut pevně spal.

Sugubov a Nina se konečně mohli vrátit do pokoje a bez problémů podrobit nešťastného profesora elektronarkotické léčbě.

Pro Sugubova s Ninou tak nastaly krušné časy. Sugubovova slova »když pacient spí, lékař bdí« byla naprosto oprávněná. Celé noci trávili vedle profesorova

lůžka. Sugubov si jen tu a tam zdříml na pár hodin přes den, ale dokonce i v neklidném polospánku měl na uších sluchátka, aby mohl neustále sledovat činnost Lavrovova srdce. Při sebemenších anomáliích okamžitě vstal, stejně jako zkušený mechanik, který i ve spánku zaznamená odchylky od pravidelného chodu svěřeného stroje. Rána na ruce se rychle hojila. Díky moderním anestetickým preparátům Sugubov necítil žádnou bolest, i když zraněná ruka při práci přece jen trochu překážela.

Lavrovova žena Varvara Nikolajevna se denně vyptávala na manželův stav, a dokonce chtěla s dcerou přijet, ale Sugubov jí to rozmlouval.

»Doma a v práci jste určitě potřebnější,« řekl jí. »O Ivana Alexandroviče je po všech stránkách postaráno a za jeho zdraví teď odpovídám já.«

Elektronarkotická léčba probíhala úspěšně, přestože Lavrov poněkud ztratil na váze a také srdeční činnost mírně zeslábla. Sám Sugubov hubl o poznání rychleji. Obličej mu zbledl a rysy tváře se zaostřily, oči měl zrudlé nevyspáním. Nina ho prosila, aby se nepřepínal a trochu si odpočinul. Ve Slunečním městě je přece dost zkušených lékařů, copak by ho nemohli alespoň na hodinu vystřídat? Ale Sugubov o něčem takovém nechtěl ani slyšet.

»Přes veškeré naše vědomosti, přes dokonalost přístrojů a kvalifikovanou péči o pacienta nikdo z nás není pojištěn před nečekanými a nepříjemnými náhodami. Lidský organismus nám rozhodně ještě neodhalil všechna svá tajemství. Nesmím si dovolit ani sebemenší riziko, takže nezbyvá než zůstat u postele nemocného,« prohlásil nesmlouvavě.

Osmý den se mu však slabostí zatočila hlava a on div neupadl.

Když se vzpamatoval, zasmušil se a řekl:

»Na latinskou kuchyni si moc nepotrpím, ale někdy se bez ní neobejdeme.«

A proti svému přesvědčení začal užívat psychotonika, která uměle udržovala činnost jeho mozku i celé nervové soustavy.

Nina dobře věděla, že v případě zuřivého zastánce ortobiózy je to neslýchaný kompromis, hraničící s obětí.

Konečně však nastal dlouho očekávaný den, kdy Sugubov Nině oznámil:

»Řekl bych, že ho můžeme vzbudit.«

Přístroj vypnuli a odnesli.

Nina rozčileně a s jistými obavami sledovala bledou Lavrovovu tvář.

Po několika minutách pohnul rukou, zhluboka povzdechl, otevřel oči a zašeptal:

»Takhle krásně jsem se už dlouho nevyspal,« a jeho kníry rozvlnil známý dobrácký úsměv, který Nina neviděla už hodně dlouho. Laboratoř ho zničila, ale teď se úsměv vrátil zpátky. To bylo dobré znamení.

Lavrov se v posteli posadil a beze stínu záští pohlédl na Ninu i na Sugubova.

»Tuším, že jsem se včera navyváděl hloupostí. Vlastně vůbec v poslední době...« Měkce se pousmál.

»Nebudeme o tom mluvit, Ivane Alexandroviči,« zarazil ho spěšně Sugubov.

»Raději si dejte trochu tohoto hovězího vývaru.«

Nina Lavrovovi podala připravenou misku.

»Zřejmě jsem se trochu rozstonal, jestli se nemýlím... Ale to už bude v pořádku, hlad mám jako vlk.«

A s chutí misku bujónu vypil.

»Tak, a teď mi prozradte, Leontiji Samojloviči, proč o mě tak dojemně pečujete.«

Sugubov už si byl jistý, že Lavrov je úplně v pořádku, a tak mu vyprávěl všechno od začátku až do konce, nevynechal ani elektronarkózu.

Lavrov si přesně pamatoval všechno od chvíle, kdy se v laboratoři W poprvé podrobil elektrostimulaci mozku, až do okamžiku, kdy vypil stříbrný pohár vína z rukou mladé hospodyně. Všechny události však už viděl v docela jiném světle.

Napjatě svého mladšího kolegu poslouchal, souhlasně přikyvoval hlavou a nakonec Sugubovovi upřímně stiskl pravici.

»Moc vám děkuji, drahý příteli. Udělal jste přesně totéž, co bych udělal já, kdybychom si úlohy vyměnili. A teď rychle do Leningradu.«

»Ivane Alexandroviči, můžeme cestovat mým substratoplánem, místa je v něm dost,« navrhl Sugubov, protože se od vyléčeného Lavrova pro jistotu nechtěl odloučit ani na zpáteční cestě.

»Milerád, ale co bude s mým strojem?« zaváhal profesor.

»Není nic snazšího,« uklidnil ho Sugubov. »Služba na letišti nastaví autopilota a váš elektroplán se na leningradské letiště klidně dopraví sám.«

Lavrov vděčně souhlasil, bylo vidět, že má výbornou náladu. Všichni se rozloučili s pohostinným domem rodiny Zakirovovy a bez zbytečného otálení se vypravili na zpáteční cestu. Cestou se spřátelení sokové jako obvykle pustili do nikdy nekončících debat a polemik, ale Lavrov už byl zase tím starým Lavrovem, který prostě neuměl podléhat emocím a argumentoval uvážlivě a moudře. Nebylo pochyb, že elektronarkóza dostala profesorovu nervovou soustavu do někdejší rovnováhy. Přímou z paluby substratoplánu zavolal ženě.

»Smiluj se nade mnou a nenadávej mi, babičko,« oslovil ji laskavě, sotva na televizní obrazovce spatřil známé rysy. »Ztracený syn se vrací. Tak za hodinku budu doma, ale nejdřív se musím zastavit v ústavu.«

Varvara Nikolajevna se netajila upřímnou radostí.

»Ani nevíš, jak jsem šťastná, že zase vypadáš tak, jak tě všichni známe. A nikde se zbytečně nezdrž, už chystáme samovar.«

»A nezapomeňte na jahodovou zavařeninu,« vesele dodal Ivan Alexandrovič.

Do laboratoře W se Lavrov vydal v doprovodu Niny Nikitinové a profesora Sugubova.

»To je ona, ta zlořečená laboratoř,« poznamenal žlučovitě. »Kolik neštěstí způsobila! Neměli bychom ji raději nadobro zavřít?«

»Zítra už byste ji zase otevíral,« rozesmál se Sugubov. »Víte, já nejsem právě příznivec té vaší metody, ale v citlivých a rozvázných rukou profesora Lavrova se pro takové pracoviště jistě najde dost a dost úkolů. Cesty vědy jsou rozmanité. A já budu první, kdo vašim úspěchům zatleská.«

»Jistě, ale přece jen,« poznamenal trochu rozladěně Lavrov. »Elektrostimulace mozku skončila neúspěchem, a pokusy s regenerací, jimiž jsem se zabýval předtím, také nedopadly dobře. Vypadá to na naprostý krach celé mé školy.«

»Jistě jste ještě neřekl poslední slovo, Ivane Alexandroviči. A ty neúspěchy, o nichž mluvíte, jsou jen relativní. Těsně před vaším procitnutím z elektronarkózy jsem dostal zprávu, že váš regenerační program neupadl v zapomnění. To nebyl neúspěch, jen se vám do postupu vloudila menší chyba. A tu chybu napravili Starcev s Gorbovem a Alexejevem. Takže invalidé a protézy ze zemského povrchu zmizí. Ztracené nebo zmrzačené končetiny člověku narostou znovu. Bez vašich výzkumů by se ten problém podařilo vyřešit možná o deset patnáct let později.«

»Ale proč jste mi to neřekl dřív?« zvolal potěšeně Lavrov.

A v jeho hlase se neozval ani stín roztrpčení, že tak důležitý problém nakonec dořešil někdo jiný. Nejdůležitější je, že je sprovozen ze světa, že lidé nebudou zbytečně trpět.

»Nemluvil jsem o tom proto, že jsem si ještě nebyl naprosto jist, že takovou zprávu přijmete, jak se na sovětského lékaře naší epochy sluší a patří.«

»Nebyl jste si jist?« zeptal se nechápavě Lavrov. »Copak jsem celým svým životním dílem nedokázal...«

»Tak jsem to nemyslel, Ivane Alexandroviči!« přerušil ho Sugubov. »Zřejmě jsem se nevyjádřil dost přesně. Nebyl jsem si ještě úplně jistý, jestli váš mozek nebude vykazovat drobné recidivy, jestli dokáže případné zbytky chorobné nevole ukryté někde v hlubinách vašeho podvědomí spolehlivě potlačit. Ale když jste tu první zprávu přijal tak vřele a upřímně, sdělím vám ještě něco: úspěšně byl zvládnut i problém regenerace intelektuálních schopností a lidské paměti. Michejev už se vrátil do práce a úspěšně dovršuje největší vědecký program svého života. Všichni Michejevové, Glebovové i Zakirovové tak dostanou k dispozici přídavek plnohodnotného života...«

Lavrov se dokonce ani nezeptal, čím je to zásluha. V jeho tváři se rozhostila nelíčená radost. Oči mu dojatě zvlhly.

»Tohle je nejšťastnější den mého života!«

Zpráva o uzdravení profesora Lavrova a jeho návratu do práce už se stačila roznést po celém ústavu. Jeho spolupracovníci počínaje šedovlasými kmety, jako byl on sám, a konče mladičkými aspiranty se vesele sbíhali do laboratoře W...

VĚČNÝ CHLĚB

VESNICKÉ NOVINKY

Nevelký rybářský barkas pomalu připlouval k ostrovu Fér, který patří do skupiny Friedlandských severních ostrovů v Německém moři. Na moře klesl podzimní večer. Ostrý severák kropil rybáře stříkanci ledové vody. Lov byl neúspěšný a tváře rybářů promodralé chladem poznamenaly chmury.

»Letos přijde zima brzy,« řekl starý rybář a zabafal z kratičkého čibuku.

»No jo, vypadá to tak,« přisvědčil mladý a po chvíli dodal:

»Karlovi už zase někdo ukradl síť, a úplně novou!«

Všichni ožili, rybáři zauvažovali, kdo na ostrově by tak mohl být zloděj.

»Já bych řek, že v tom bude mít prsty Hans,« prohlásil s jistotou mladý rybář.

»Hans? Ty máš teda nápady,« ozvaly se překvapené hlasy.

Hans byl starý, nemocný, vytáhlý dědek, vychrtlý jako kostlivec, který žil uzavřeně a samotářsky ve staré opuštěné věži vysloužilého majáku.

»Hans? Ale ten za sebou sotva nohy vláčí! Máš nějaké důkazy?«

»To bych řek,« prohlásil mladý rybář. »Jen se na něj podívejte, jak tloustne.«

Byla to pravda. V několika posledních týdnech se Hansův obličej nápadně zakulatil a tenhle záhadný jev se už ve vesnici nějaký čas přetřásal.

»Říká se, že Hans našel na pobřeží poklad, kterej vyhodilo moře. Z takovýho štěstí se dá ztloustnout jedna radost,« řekl zamyšleně starý rybář.

»Já si myslím, že se Hans dal na pašování.«

»A já vám říkám,« vedl si dál svou mladý rybář, »že Hans nám krade síť a ryby, prodává je a pěkně si z toho tloustne. Všimli jste si, že večer často chodí někam pryč? Co může takovej starej dědek mít po večerech kde na práci? Mně se to zdá podezřelý.«

Ostatní s mládcem nehodlali hned tak souhlasit, ale jeho dohady na leckoho udělaly dojem. A když barkas u majáku přirazil ke břehu, jeden z rybářů navrhl:

»A co kdybysme se teda k Hansovi zašli podívat, jak děda žije? Trošku se u něj ohřejem a při jednom si ho pěkně nenápadně proklepnem.«

»Tomu říkám nápad!« chytil se toho hned mladý rybář a začal rychle vykládat ryby a sklízet síť.

V malém okénku majáku mihotalo slabé světlo. Děda Hans ještě nespál. Přátelsky své hosty uvítal a rozsadil je kolem pobořeného krbu.

»Tak co, jak to šlo?« zeptal se a zimomřivě si promnul žilnaté ruce s hákovitými prsty.

»Mizerně,« odpověděl mladý rybář. Měl vztek na špatný lov i na počasí a

potřeboval si ho na někom vylít. »Zato ty pěkně tloustneš, Hansi, jak to děláš?« Děda se zničeně pousmál a rozhodil rukama. »Ale ty taky tloustneš, Ludwigu,« pokusil se vše nějak zažehnat Hans.

»Mě do toho neplet'. Když člověk tahá celý dny sítě a prodává ryby, není na tom nic zvláštního, že se mu daří. Ale ty bys nám měl prozradit, jak tloustnout a nepracovat, třeba bychme se taky mohli vyhřívat u krbu, místo abysme si na moři zakládali na regma.«

Hanse ten neomalený útok zaskočil. Neklidně se ošíval, nervózně si mnul ruce a krčil rameny. Všichni si jeho rozpaků všimli a to donutilo uvěřit v jeho záhadnou vinu i ty, kdo předtím pochybovali.

»Měli bychme mu to tady prohledat,« zahučel zrzavý Fritz tlumeně přímo do ucha svého souseda, »já už asi vím, jak na to.« Otočil se k Hansovi a řekl: »Že se tu nebojíš bydlet, taková zřícenina. Jednou foukne pořádněj severovýchodní fujavec, a bude z tebe placka.«

»Ale ne, stěny jsou tu silný, nějak už to tu doklepu,« odpověděl Hans.

»A co když tě to rozmázne?« vedl si dál svou Fritz. »Tobě, dědkovi nad hrobem, už je to asi jedno, ale my kvůli tobě nakonec budeme popotahovaný. Že jsme to tu nechali takhle zchátrat. Ještě nás daj k soudu. Musíme ti to tady pořádně prohlídnout.«

»Co bys tady prohlížel?« zneklidněl Hans. Teď už nepochyboval, že nečekání návštěvníci pojali nějaké podezření a nepřišli jen tak.

»Přijďte zítra, až bude světlo, a prohlídněte si tu, co chcete.«

»Proč zejtra? To můžeme hned.«

»V takový tmě? Schody jsou pobořené, abyste se mi tu nepotloukli. A nač takovej chvat? Bydlím tu už půl století, a najednou by takováhle věc jednu noc nepočkala.«

Ludwig však už starcovu válečnou lest prohlédl a řekl si, že nepovolí.

»No tak rozsvítíš lampu.«

»Lampu, lampu! Vždyť do ní ani nemám olej.«

Ale Fritz už šmejdil po kulaté místnosti.

»Nemáš volej? Ale lampa tu je. A tady je i ten volej! Co nás taháš za nos, dědku?«

Fritz rychle nalil do lampy olej a rozsvítil ji.

»Jdeme.«

Všichni vstali a vydali se za Fritzem. Hans ztěžka zavzdychal a šoural se jako poslední po sešlapaných schodech točitého schodiště.

V prvním patře majáku se povalovalo všelijaké staré harampádí, pokryté vrstvou opadané omítky. Rozbitými okny profukoval vítr. Světlo vyplašilo několik netopýrů, kteří se dali na zmatený ústup těsně při zdech, smetávající prach a pavučiny. Fritz prosmejčil každý koutek, přehraboval krámy na podlaze těžkou rybářskou holínkou, pak si posvítíl nahoru ke stropu a upozorňoval:

»Jen se podívejte, jak je to popraskaný.«

Na nic podezřelého však nenarazil.

»Jdeme dál, do druhýho patra.«

»Ale tam taky nic není,« zkoušel ho zviklat Hans, ale Fritz už nikoho a nic neposlouchal a škrábal se po strmých schodech nahoru.

Tady vítr protahoval téměř bez překážek, protože kromě vytlučených oken dovnitř pronikal i obrovskými škvírami ve zvětralém zdivu.

»Asi ses splet, Ludwigu,« vymáčkl ze sebe tiše Fritz.

»To se ještě uvidí,« prohlásil Ludwig furiantsky a nespokojeně Fritze postrčil. »Posviť mi sem. Copak je tohle ?«

»Na síť to nevypadá,« přidal na hlase i Fritz, jako by chtěl naznačit, že důvod návštěvy už nepovažuje za nutné tajit. Lampa ozářila polici a na ní nevelký kotlík přikrytý prkénkem.

Fritz prkénko zvedl a nahlédl do nádoby. Uvnitř spatřil jakousi rosolovitou hmotu, připomínající žabí jikry.

»Pojď, Ludwigu, to je jen nějaký zkažený svinstvo. Já ti říkal, že se pleteš.«

Ludwig už měl vztek sám na sebe, že celou tuhle aféru vyvolal a teď vypadá jako hlupák. Aby nějak oddálil nevyhnutelnou ostudu, vytáhl Hanse z tmavého kouta a hrubě na něj zařval:

»Co to v tom hrnci schováváš?«

Ludwigova otázka Hanse ke všeobecnému údivu přivedla do hrozných rozpaků. Děda se tak rozklepal, až se mu třásla spodní čelist. Zašeptal pár nesouvislých slov a zmlkl. To vyvolalo zájem o nádobu s rosolem i u ostatních rybářů.

»Tak co mlčíš?« nedával pokoj Ludwig. »Víš ty vůbec, co by se ti za takový kejkle mohlo stát?« fantaziroval, povzbuzený Hansovou reakcí.

»Prosím vás, nevyptávejte se mě,« vykotal Hans zlomeným hlasem. »Nic špatného jsem neudělal, ale dal jsem slovo...«

Chlapi strnuli jako zkamenělí. Z ničeho nic stáli tváří v tvář záhadě. Ludwig triumfoval; opatrně kotlík uchopil, vyslal Fritze s lampou na schodiště jako prvního a snesl nález dolů.

»To vypadá zajímavěji, než nějaký ukradený síť,« řekl zaujatě Fritzovi a postavil kotlík na stůl u krbu.

»A teď nám musíš všechno pěkně vyklopit, přikázal Hansovi.

»Ale já dal čestný slovo...«

»Tak půjdeš do kriminálu.«

»A za co?«

»No za tohle. Už jsi nám byl podezřelej dlouho. To není jen tak, když někdo během pár dní takhle nakyne.«

»Tak vy už to víte?«

Ludwig nevěděl nic, ale toho podzimního večera v sobě nenadále odhalil detektivní schopnosti.

»Samozřejmě, my víme všechno,« prohlásil sebejistě. »Ale když nebudeš zatloukat, možná tě do basy nepošleme.«

Dědu to nadobro zničilo. Hlava mu klesla až na prsa a on zdráhavě promluvil:

»Nechtěl jsem porušit slovo a dělat nepříjemnosti člověku, kterej se nad starým dědkem slitoval a stal se mým dobrodincem. Ale když už to stejně víte... Je to

věčnej chléb, kterej jsem dostal od profesora Broiera.«

Ludwig sice právě prokázal detektivní schopnosti, jenže neměl dost profesionálních zkušeností. Svou roli pustil z hlavy a s upřímným údivem v hlase se otázel:

»Věčnej chléb? Co je to?«

Když Hans vyslechl tu nelíčené zvědavou otázku a překvapené výkřiky ostatních rybářů, pochopil, že nic nevěděli, že je sem zřejmě přivedlo jiné podezření a náhodou z něj dostali tajemství, které tak poctivě ochraňoval. Kdyby býval alespoň profesora nejmenoval, jenže teď už bylo na ústup pozdě. Hans se schlíplé nahrbil a ztěžka dopadl na lavici.

»Tak poslouchejte. Řeknu vám všechno...«

ŠŤASTNÝ HANS

»Měl jsem hroznou bídu, vlastně to bylo ještě horší – hladověl jsem,« začal vyprávět děda Hans. »Jednou večer, když už jsem byl z hladu tak zesláblej, že jsem ani nemoh vyjít z domu, někdo zaklepal na dveře. Otevřel jsem a venku stojí starej pan profesor Broier, co bydlí na samotě nedaleko naší vsi...«

»Toho známe, mluv dál,« pobídl ho netrpělivě Fritz.

»Profesor Broier mi řek: Já tě nakrmím, Hansi, nakrmím tě na celej zbytek života, ale musíš slíbit, že nikomu neřekneš ani slovo. Tak jsem mu na to přísahal,« povzdechl si zoufale stařec, »jenže teď jsem tu přísahu porušil... A Broier vytáhl zpod kabátu takovou plechovku a povídá: V tý plechovce je kousek věčného chleba, nebo těsta, co se ti víc zamlouvá. Když půlku toho těsta sníš, budeš sytej na celej den. Do příštího dne těsto zase samo přibude a plechovka bude zase plná. A neboj se, Hansi, povídá profesor, to těsto není škodlivý. Nevšímej si toho, jak divně vypadá. Je výživný a chutný. Jen si ho ochutnej. Moc se mi do toho nechtělo, a tak profesor ochutnal sám a povídá mi. Tak vidíš, jsem živ a zdrav, nic se mi nestalo. Plechovku mi tu nechal a poprosil mě, abych k němu tu a tam zaskočil a řek mu, jak se mi vede a jak se cítím. A šel zase pryč...«

Rybáři naslouchali Hansovu vyprávění s takovým napětím a tak pozorně, že někteří údivem až otevřeli ústa. »A co bylo dál?« zeptal se Fritz, který na židli málem poskakoval netrpělivostí.

»Dlouho jsem se nemoh odhodlat se toho těsta třeba jen dotknout,« pokračoval Hans. »Je hrozně podobný žabím jikrák. Člověku se z toho dělalo zle. Několikrát jsem do plechovky užuž sahal, ale nemoh jsem v sobě přemoci hnus. A to už jsem hlady ani pořádně nespál. K ránu, když mi křeče obracely žaludek naruby, jsem se konečně rozhod – mám umřít tak nebo tak, řek jsem si... Nabral jsem kousek těsta lžící a ochutnal ho. Bylo to docela dobrý, něco jako rozmačkaný pečený jabka.

Uplynula sotva minuta a já najednou cítil, že jsem najedený. Síly taky rychle přibývaly. V duchu jsem profesorovi za tak zázračnej dárek ještě jednou poděkoval, usnul jsem jako špalek, a když jsem se probudil, byl jsem zdravěj a čerstvej jako rybička.«

»A co těsto? Podíval ses na těsto?«

»Nesněd jsem ani půlku, a ráno byla plechovka zase plná málem až po okraj. Od ty doby jsem zkrátka dobře živ a není se co divit, že se spravuju.« Jeho posluchači doslova zkameněli údivem. Když však stařec domluvil, všichni se dali do pohybu, mluvili jeden přes druhého, vzrušeně rozkládali rukama a vyskakovali ze židlí.

»No počkej, tak to je něco jako ubrousku, prostří se...«

»Jó, to kdyby našinec dostal takovej poklad do ruky, tak už by vlastně nic jinýho nepotřeboval. Žádný plahočení po poli nebo po moři – jen pěkně vylehávat a dlabat těsto...«

»Zvlášť tady u nás, vždyť tady pomalu ani brambory nevyrostou...«

Když první rozrušení trochu opadlo, všech se zmocnily pochyby. Je to vůbec možné? Netahá je starý Hans za nos? Pohádka o věčném chlebu jim připadala příliš krásná a nepravděpodobná.

»A nelžeš náhodou, dědku?« zeptal se přísně Ludwig.

»Proč bych lhal? Můžu se klidně najíst přímo před váma.« A Hans si nabral plnou lžici a s nepředstíranou chutí spolkl velký kus hutného těsta.

Všichni rybáři ho sledovali tak, jako by do sebe soukal živého hada. »Dá si někdo kousek?«

Nikdo se zatím nemohl odhodlat, ale počáteční nedůvěra byla pryč. Všichni zaujatě hodnotili tak neobvyklou událost a šťastnému Hansovi záviděli.

Ženy a děti rybářů už si o své muže a otce, kteří se stále nevraceli, začaly dělat starost, a když je našly ve starém majáku, zaplnila se Hansova nuzná místnost do posledního místečka. Kolem půlnoci už se ta neslýchaná novinka roznesla po celé vesnici a mluvilo se o ní až do rána. Brzy ráno, ještě před východem slunce, se ke starému majáku vydalo učiněné procesí. Každý se chtěl podívat na zázračný věčný chléb, přesvědčit se, o kolik za noc povyrostl. Fritz s Ludwigem u plechovky drželi stráž po celou noc a teď byli očitými svědky toho, že těsto skutečně vyskočilo jako kvásek a zaplnilo celou nádobu.

Fritz se k ochutnání odhodlal jako první a přesvědčil se, že těsto je skutečně velmi chutné a syté.

Okrouhlá světnice v patě majáku ještě nikdy nezažila tolik lidstva. Teď tu probíhalo nepřetržité zasedání. Rybáři se nemohli smířit s představou, že takový poklad by mohl vlastnit jenom Hans. Po dlouhých debatách a sporech se rozhodli vyslat k profesorovi deputaci, která by se na věčný chléb podrobně vyptala a poprosila ho, aby to požehnání rozdělil mezi všechny obyvatele vesnice. Vyslanci se stali Fritz, Ludwig a učitel Otto Weissmann jako nejvzdělanější a nejsečtější člověk v obci. Hans poprosil, aby vzali i jeho a on se mohl profesorovi omluvit a ospravedlnit.

Profesor Broier byl vědec světového jména. Jeho práce v oboru biochemie ohromovaly svou odvážností a vyvolávaly četné spory, ale na druhé straně také mimořádně živý zájem mezi vědci v Evropě i Americe. Před několika lety už jako starý, ale zatím ještě zcela zdravý a čilý muž neočekávaně pro celé své okolí opustil berlínskou univerzitu, kde dlouhá léta přednášel, a uchýlil se na

»odpočinek«, jak sám rád říkával. Jeho novým domovem se stal tichý venkovský kraj daleko od hlavního města a profesor si na ostrově Fér postavil malý domek. Nejbližším přátelům sdělil, že opouští »světský shon a marnost«, aby se mohl cele věnovat laboratorním pokusům, souvisejícím s epochálním vynálezem, na kterém právě pracuje. Jaký to byl vynález, však profesor neprozradil živé duši.

»Na našich univerzitách se dá pracovat jen podle šablony, ve vyjetých kolejích,« stěžoval si trpce svým nejbližším přátelům. »Každá revoluční vědecká hypotéza vyvolává jen neklid a obavy. Člověka sledují vlastní asistenti, studenti, laboranti, docenti, novináři, rektor, a dokonce i představitelé církve. Jen to zkuste, zrevolucionizovat vědu v takových podmínkách. Zesměšní vás a utopí v pletichách dřív, než dosáhnete nějakého skutečně pozitivního výsledku. Kdežto tam jsem svobodný. O případných chybách se nikdo nic nedoví a konečný úspěch už bude mluvit sám za sebe.«

Takhle tedy »opustil světský shon a marnost«, přerušil veškeré styky se světem, a dokonce si ani s nikým nedopisoval.

Rybáři z vískey, u které se usadil, neměli o světovém jménu nového souseda ani tušení, a vlastně ho ani pořádně neznali, protože z domu téměř nevycházel. Jen občas, brzy ráno nebo těsně před západem slunce, ho zdálky viděli, jak osamoceně bloudí v liduprázdných dunách. Lidé ho považovali za divného, trochu podivínského starého pána, to bylo všechno. A teď se z ničeho nic ukázalo, že ten starý pán má v rukou bohatství, které by mohlo přinést štěstí jim všem. Do myslí členů rybářské deputace se vloudil bezděčný ostych, když vyšli na mírné návrší a spatřili bílý domek uprostřed ubohé zahrádky, obehnané nízkou zídou z přírodního kamene. Jak je asi přijme? Daruje jim věčný chléb, jako ho daroval Hansovi?

Učitel nesměle strčil do branky – byla otevřená – a vstoupil do zahrady. Za ním vešli Fritz a Ludwig. Hans se vlekl jako poslední a tvářil se, jako by se už za okamžik měl postavit před soud. Příchozím se rozběhli naproti dva až nezdravě vykrmení vlčáci.

»Ty jsou teda vyžraný! Nejspíš se taky cpou těstem,« poznamenal Fritz. »Tlustý jsou až bůh brání! Když dává těsto psům, tak lidem ho snad taky neodmítne...«

Štěkot psů vylákal do zahrady pána domu – ze dveří vyšel dobře živený a křepký starší muž, asi tak šedesátiletý, s pěknými rusými vlasy a pěstěnou šedou bradkou. Byl to profesor Broier. Odehnal psy a přivětivě se rybářů zeptal, co by si přáli.

»Přišli jsme vás poprosit o věčný chléb,« vysypal ze sebe učitel Otto Weissmann, který se rozhodl pro přímé jednání. »Samozřejmě v případě, že ten chléb je opravdu takový, jak tady Hans tvrdí.«

Obličež profesora Broiera se proměnil jako mávnutím kouzelného proutku. Zachmuřil se, blýskl po Hansovi očima tak, až se děda příkrčil a celý se roztřásl.

»Já za nic nemůžu, pane profesore!« zvolal Hans s rukama přitisknutýma k hrudi. »Vytáhli to ze mě lští.«

»Opravdu za to nemůže,« potvrdil Fritz a vyložil profesorovi, jak rybáři

náhodou odhalili tajemství věčného chleba. Profesorova tvář se trochu rozjasnila, ale dál se díval stejně přísně a nepřístupně. Po několik minut nepadlo ani slovo, profesor si zřejmě lámal hlavu, co teď. Rybářským poslům to mlčení připadalo mučivě dlouhé. Nakonec profesor promluvil:

»Hans nelže. Jeden kilogram těsta stačí člověku na celý život a ještě ho můžete odkázat dětem. Kdybych vám začal vysvětlovat, z čeho a jak jsem ho vyrobil, asi byste to stejně nepochopili a hlavně vás to ani nezajímá.«

»Samozřejmě, my ho potřebujeme hlavně jíst,« odpověděl Ludwig. »Takže nám ho dáte?«

»Ne, nedám. Přinejmenším teď hned vám ho poskytnout nemohu.«

Ludwiga s Fritzem taková odpověď krajně rozrušila.

»Ale proč Hansovi jo, a nám ne? Vy máte i ty psy tlustý jako čuníky, taky nejspíš žerou těsto, ne?«

»Ano, to je pravda,« přikývl profesor, výstražně zvednutou paží Fritze zarazil a pánovitým tónem, jaký by od něho nikdo neočekával, rybářům řekl:

»Teď chvilku nemluvte a laskavě mě vyslechněte. Celý život jsem zasvětil tomu, abych vynalezl tento chléb, který by zbavil hladu celé lidstvo. Ve jménu vás všech jsem na tomto objevu pracoval a všichni ho dostanete. Zdá se, že už jsem u cíle, ale mé pokusy ještě neskončily. Nu a když neskončily, nemohu rozdávat těsto jen tak hlava nehlava.«

»Ale Hans...«

»Hans je také součástí jednoho takového pokusu, přerušil Fritze příkře profesor. »Začínal jsem se zvíraty, tady s těmi psy a s morčaty. Pak jsem těsto vyzkoušel sám na sobě. Když jsem se přesvědčil, že můj výrobek je naprosto neškodný, rozhodl jsem se pro pokus s Hansem. Ale to ještě není všechno. Veškeré vlastnosti věčného chleba jsem zatím prozkoumat nestihl. Není vyloučeno, že zdraví škodlivé bude dlouhodobé požívání téhle umělé potraviny. Zatím Hansovi nemáte co závidět. Třeba těsto začne kysnout a za měsíc bude nepoživatelné. Proto vám říkám, abyste ještě počkali. Až do dneška jste žili i bez těsta, tak to snad ještě pár měsíců vydržíte. Slibuji vám, že vás, vaši vesnici zásobím těstem nejdřív, ale s jednou podmínkou – musíte si tohle tajemství nechat pro sebe a nevyžvanit ho mezi rybáři v okolních obcích. Kdybych se dověděl, že se třeba jeden jediný člověk navíc seznámil s existencí věčného chleba, tak Hansovu dávku zničím a odstěhuji se odsud. To je mé poslední slovo.«

»Pane profesore,« ozval se učitel, »ale jak...«

»Už nechci slyšet žádné námitky,« odsekl profesor.

»O to mi nejde. Chtěl bych spíš vědět, jak ten váš chléb vlastně roste. Jsem místní učitel, třeba to pochopím.«

»Milý pane, já jsem univerzitní profesor,« odpověděl mu Broier, »a přitom jsem já sám potřeboval plných čtyřicet let, abych tuhle věc, jak vy říkáte, „pochopil“. Jak bych vám to populárně nastínil. Podívejte se, když překrojíte žízalu, tak obě poloviny dorostou, a máme žízaly dvě. Je to jasné? A něco podobného se děje i s mým těstem. A teď na shledanou, čeká mě ještě práce. Myslete na mé podmínky. Buď ještě několik měsíců trpělivosti a mlčení, a všichni

dostanete těsto, nebo mé podmínky nedodržíte a nedostanete nic.«

Profesor lehce kývl hlavou na rozloučenou a odešel zpátky do domu.

Zklamání vyslanci chvíli nerozhodně přešlapovali na místě.

»Řek nám to stručně a jasně,« konstatoval otráveně Ludwig. »Místo těsta si můžete krájet zízaly. Půlku si opečete a zbaštíte, a tu druhou necháte na semeno.«

»Ale to profesor mínil jen jako příklad,« namítl učitel.

»Příkladů se nenajíme. Psy má na pokusy, Hanse má taky na pokusy. Tak proč by na pokusy nemohl mít i nás ostatní? Ne ne, já to takhle nenechám.«

Neúspěšná deputace se vypravila na zpáteční cestu, aby všem sousedům ve vesnici oznámila smutnou zprávu o tom, že profesor jejich prosbu nevyslyšel.

HANS SE STÁVÁ OBCHODNÍKEM

Neklid ve vsi neustával. Všem připadalo nespravedlivé, že věčný chléb vlastní jen Hans. Rybáři svolali velké shromáždění a na něm rozhodli, že těsto bude prohlášeno za společný majetek, jako takové zabaveno a rozděleno rovným dílem mezi všechny. Starosta však toto rozhodnutí označil za nezákonné a odmítl ho uplatnit. Nejvíc naléhali Ludwig s Fritzem. Ti se dokonce opovažovali tvrdit, že zákon není třeba brát v úvahu, protože když se sepisovaly zákony, věčný chléb ještě nikdo neznal. Většina však měla z takového volnomyšlenkářství a porušování zákona strach, bála se pohrom, jaké by na ně mohla seslat vrchnost, kdyby se o takové svévoli dověděla. Během jedné z takových valných hromad kdosi přišel se zprávou, že nějaký zloděj už dvakrát kousek těsta Hansovi ukradli. Ti zloději však zřejmě měli svědomí, protože pokaždé se spokojili se sotva třídekovým soustem.

»Konečně někdo rozumnej,« pokýval spokojeně hlavou Fritz. »Tomu já bych ani neřikal krádež. Těsto přece nemůže doma mít jeden člověk, to říkám pořád.«

Když se o krádeži doslechl Ludwig, v hlavě se mu pevně usídlil stejný záměr – on také Hanse připraví alespoň o kousíček zázračného těsta.

Jedné temné noci se vyzbrojil dlouhým lanem a zamířil k majáku. Podařilo se mu zaklesnout jeden jeho konec s velkým uzlem do velké škvíry ve zdivu a pak už se snadno vyšplhal nahoru a vnikl do místnosti, kde Hans těsto přechovával. Když už sahal po hrnci s těstem, vrhla se na něj z neprůhledné tmy nějaká hrozná bytost, která vztekle vřeštěla a poškrábala mu celý obličej i ruce. Ludwig se tak vylekal, že vykřikl, zmateně uskočil dozadu a skutálel se po schodech o patro níž. Takový rámus samozřejmě vylákal Hanse, který s lucernou v ruce vyšel ze své světnice.

»Co tu děláš, Ludwigu?« zeptal se děda.

»Já... Ale chtěl jsem chytit zloděje, kterej ti krade těsto. Ale to snad bude sám rohatej. Podívej se, jak mě zřídil.«

V čerta Ludwig ostatně nevěřil, proto Hansovi navrhl, aby vyšli zpátky do místnosti k těstu a s lucernou ji celou řádně prohledali.

Když vyšli nahoru, spatřili velkého černého kocoura, který na ně vztekle prskal.

»To je mi ale zloděj!« podivil se Ludwig. »Že by těsto chutnalo i kočkám?« A v duchu si trpce povzdechl: kočky se zkrátka na nějaký hloupý zákony nemusej

ohlížet. Ale když se jednou nechal takhle málem nachytat, podruhé už se o krádež těsta nepokoušel. A pak, už za pár dní nastal v událostech nový obrat.

Hans měl o potravu postaráno a rozhodně nehladověl. Holínky mu ovšem doslova spadly z nohou, vetché šatstvo na ztučnělém těle praskalo ve švech, neměl žádné dřevo, takže ve svém polozboženém majáku beznadějně mrzl. Byl to prostě pořád žebrák, i když sytý žebrák.

A toho využili zámožnější vesničané. Jeden přes druhého se pokoušeli vylákat z Hanse kousek těsta za holínky, dřevo či nový kožíšek. Hans se dlouho držel a pokušení odolával. Jenže když uprostřed prosince uhodily silné mrazy, už to nevydržel a pustil se do obchodování s věčným chlebem. Sám už se řádně vykrmil a jeho stařecký organismus teď mnoho nepotřeboval. Hans za den celou polovinu obsahu hrnce nesnědl, a tak mu zůstával malý přebytek. Tento přebytek tedy mohl takřkajíc pustit do oběhu a každý den někoho z žadatelů uspokojit.

Vesničané si na dodání těsta okamžitě stanovili pořadí. Čím víc obchod vzkvétal, tím neodbytněji se Hanse zmocňovala touha po mamonu. Žádal stále vyšší ceny, handrkoval se o každý krejcar jako lichvář. Lidé ho proklínali, ale platili. Přece se nemohou dát ostatními zahanbit.

V Hansovi se probudila pravá mamonářská vášeň. Dokonce si sám utrhoval od úst, aby mohl své obchodnické podnikání rozšířit, a trochu pohubl. Zato se ve starém majáku hromadily těžké truhly, nacpané kožichy a kaftany, v krbu plápolala silná polena a v malé truhlici pod postelí neustále rostly štůsky bankovek. Sotva za dva měsíce se z Hanse stal nejbohatší člověk v obci.

Až se někdy zdálo, že z toho nenadálého štěstí omládl. Začal se obávat smrti, a protože dostal strach, aby se starý maják doopravdy nezřítil a nerozmačkal ho, koupil si nový domek, přestěhoval se tam a najal si služku, která by mu myla nádobí, starala se o něj a vařila mu kávu, kterou pil »jako pravej boháč« a snažil se tak napodobovat pana pastora ze sousední vesnice, který snídal zásadně kávu se smetanou. Z města si objednal rozhlasový přijímač s velkým reproduktorem, celý den seděl v pohodlném křesle, pobafával z dýmčičky a se samolibým úsměvem ve tváři poslouchal, co se v tom širém božím světě děje. Když si tu a tam vzpomněl na profesora Broiera, svědomí ho netrápilo, jen si pomyslel: Co jsem vlastně udělal tak špatného? Profesor mě sice nakrmil, ale neoblík. Člověk má myslet i na jiný. To by skutečně nebylo spravedlivý, kdybych těsto měl jen já.

Rybáři byli taky spokojeni. Těsta sice měli málo, museli stejně jako dřív k věčnému chlebu přikusovat ten obyčejný a ryby, ale i tak to byla velká pomoc v každé domácnosti. Jen pár největších chudáků ve vesnici nemělo dost peněz na to, aby si také mohli těsto koupit. Jeden z nich, který si vzal k srdci časté úvahy o tom, že věčný chléb musí být společným vlastnictvím všech, se jednou pokusil hrábnout do hrnku s těstem, který náhodou spatřil v čísi otevřené komoře, ale majitel, bohatý rybář, ho chytil přímo při činu, na místě ho zmlátil a předal ho soudu. K chudákovu velkému překvapení všechny rybáře, kteří už si těsto koupili, jeho čin rozhořčil. Zkoušel se hájit a opakoval jejich tolikrát vyřčená vlastní slova o společném vlastnictví takového požehnání, ale přesvědčit nedokázal nikoho.

»Až se těsto bude rozdávat zadarmo, tak to bude společný vlastnictví,« opáčili

mu moudře. »Ale takhle? Jak po nás můžeš chtít zadarmo nebo vymáhat násilím něco, za co jsme museli dát peníze? Víš ty vůbec, co jsou to pro nás peníze? To je těžká rybářská dřina, a pěkně nebezpečná. Takže tys nám nekrad těsto, ale naši práci!«

A zloděj byl podle zákona přísně odsouzen. Vesničtí soudcové ovšem nikam do rozsudku nenapsali, jaké to ukradl těsto. Všichni se snažili udržet tajemství věčného chleba jen na půdě své obce. Chtěli se mít lip než ostatní. Všichni doufali, že jim profesor brzy přidělí tolik těsta, že budou mít naprostý dostatek. Snažili se také utajit před profesorem, že už kupují těsto od Hanse. Jenže Broier se už zanedlouho všechno dověděl. A nejen on.

Když jednou seděl ve své laboratoři a pracoval, sluha mu oznámil, že by s ním rád mluvil nějaký mladý pán, »slušně oblečený, prosím, po velkoměstsku«. Profesor se zamračil. Neměl rád, když ho někdo rušil při práci. A tohle má ještě ke všemu být nějaký hejsek z města.

»Řekněte mu, že nejsem doma,« odbyl sluha Karla.

»To už jsem mu říkal, ale on mi odpověděl, že počká, až se vrátíte.«

»Tak mu oznamte, že dnes se nevrátím,« vybuchl podrážděně profesor a znovu se věnoval své práci.

Příští den ráno Karl svému pánovi oznamoval, že včerejší návštěvník přišel znovu a zase by chtěl s panem profesorem mluvit. A sluha Broierovi podal vizitku.

Profesor už pochopil, že dotěrného hosta se nezbaví, povzdechl si a vyšel do salónu. Z křesla vstal mladý hladce vyholený muž s velkými, kulatými brýlemi na nose, vyšňořený s přemrštnou elegancí.

»Prosím za odpuštění, drahý pane profesore, že jsem se opovážil rušit vaši samotu...,« zašvitořil rychle návštěvník.

»Mám práce nad hlavu a mohu vám věnovat nanejvýš pět minut,« přerušil ho suše profesor.

»Děle vás rozhodně nezdržím. Jsem dopisovatelem berlínského listu...« a mladý muž jmenoval jeden z předních deníků hlavního města. Jakmile profesor zjistil, že má před sebou novináře, nespokojeně zamručel. »Moje redakce mě pověřila, abych s vámi pořídil interview, týkající se především vašeho epochálního vynálezu...«

»Jakého vynálezu?« zbystřil pozornost Broier.

»Samozřejmě věčného chleba. Něco takového přece před lidstvem otevírá grandiózní perspektivy...«

»Cože, tak už i vy víte o věčném chlebu?« zbrunátněl profesor. »Kde jste k takovým hloupostem přišel? Všechno jsou to jen žvásty, bohapusté výmysly. Žádný věčný chléb jsem nevynalezl.«

Mladý muž vyslechl temperamentní výbuch profesorova hněvu s nevzrušeným úsměvem, který Broiera podráždil ještě víc.

»Vážený pane profesore,« spustil novinář, když se pán domu vybouřil, »nikdy bychom se neopovážili strkat nos do tajů vaší práce, kdyby nám do nich nedala nahlédnout náhoda. Stalo se tak bez našeho přičinění.«

»Jaká náhoda?« zeptal se rychle profesor, který už tušil, že jeho tajemství je

opravdu odhaleno.

»Udělal jste si pokusný objekt ze starého rybáře Hanse a tomu jste jednu dávku věčného chleba neboli těsta, jak se vynálezu také říká, prostě věnoval. Hans začal s těstem obchodovat mezi svými spoluobčany...«

»Vyloučeno!« zvolal profesor.

»Želbohu je tomu tak. Ten člověk si vaši důvěru nezasloužil. Jedna z rybářských žen neodolala a poslala kousíček těsta do sousední vesnice své chudícké nemocné matce. Nu a druhá dcera, která s matkou žije v jedné domácnosti, o tom zázraku napsala svému bratrovci do Berlína. Šťastnou shodou okolností šlo o našeho redakčního poslíčka.«

»Pro mě je ta vaše shoda okolností nešťastná!« pronesl tiše profesor.

»Náš list se tak o vynálezu, jemuž je souzeno změnit svět, dověděl jako první. Ta informace byla natolik senzační a ohromující, že jsme jí upřímně řečeno zpočátku neuvěřili a redakce mě sem vyslala, abych vše ověřil přímo na místě.« Nějaké vytáčky už neměly smysl. Profesor schýlil hlavu.

»Pokračujte.«

»Na místě jsem zjistil – i když jsem si, pravda, musel vypomoci menší lstí – že všechno je opravdu tak, jak tvrdil náš poslíček. Věčný chléb existuje.«

Broier rozčileně přistoupil k mladíkovi a křečovitě mu stiskl ruku.

»Poslyšte, mládenče,« oslovil ho přerývaně, »moc vás prosím – neotiskujte nic v těch vašich novinách. Pokusy ještě neskončily, tak se o nich prostě nesmí psát... Mohlo by to způsobit nenapravitelné škody a neštěstí. Slibuji vám, jsem dokonce ochoten vám dát své slovo, že vaše redakce dostane vyčerpávající informace jako první, až to budu považovat za možné. Osobně vám napíšu.« Mladý muž s účastným úsměvem ve tváři zakroutil hlavou.

»Velice lituji, ale to nejde, drahý profesore. Náš list už malou noticku otiskl. Přece jsme nemohli čekat, až se takové senzační příležitosti zmocní konkurence!

»Vás zkrátka zajímají jediné senzace,« pronesl hořce Broier. »Tak napište novou poznámku a sdělte čtenářům, že na místě se ukázalo, že je to všechno nesmysl a mystifikace.

»Na to už je pozdě. Přiřzenou se sem další kolegové. Ale budiž, spojím se s šéfredaktorem a pokusím se udělat vše, co je v mých silách. Ale laskavost za laskavost. Byl bych velmi rád, kdybyste mi mohl poskytnout alespoň stručné informace o podstatě vašeho vynálezu. Nechci to uveřejnit hned, ale potřebuji nějaký materiál pro případ, že by se nepodařilo celou záležitost ututlat. Abychom alespoň byli první.«

Broier rozechvěle začal přecházet po salónu. Řekl si, že by si novináře měl nějak naklonit, a tak se rozhodl jeho prosbě vyhovět. Rozhovořil se s takovým šarmem a zápalem, jako by stál před svými posluchači – dopisovatel sotva stihl otevřít blok a pořizovat si stenografický záznam profesorovy improvizované přednášky.

»Jak je vám jistě známo, myšlenkou vyrobení umělého chleba, který by se získával laboratorní cestou a dal se produkovat v průmyslovém měřítku, se vědci obírají již dlouho. Prozatím však všichni kráčeli nesprávnou cestou, protože se

pokoušeli dosáhnout cíle výlučně chemickými metodami.

Chemie je samozřejmě úctyhodná věda s obrovskými možnostmi, ale každá věda má své hranice. I kdyby se chemikům jednou podařilo řekněme získávat bílkoviny chemickou cestou, a k tomu dříve nebo později dojde, ještě se tím nevyřeší otázka umělé výroby potravin. První problém je čistě praktický. Vědě už se povedlo vyrobit zlato chemickou cestou a uskutečnit tak sen někdejších alchymistů o proměně obyčejných kovů v drahé. Jenže cena laboratorně vyráběného zlata je několikanásobně vyšší než cena zlata přírodního. Z vědeckého hlediska je to tedy mimořádný objev, ovšem v praxi zatím nevyužitelný. Za druhé musíme počítat s tím, že člověk potřebuje ke zdravé výživě nejen bílkoviny, ale také uhlovodany a tuky. Syntetizovat za pomoci chemických pochodů vše nezbytné pro zdravou výživu lidského organismu je úkol splnitelný, ale při současném stavu našich vědomostí a možností mimořádně obtížný. Proto jsem se rozhodl přivolat na pomoc biologii. Živý organismus, to je také laboratoř, kde dochází k těm nejpodivuhodnějším chemickým procesům, ovšem laboratoř, která se klidně obejde bez lidských rukou. Už před několika desítkami let jsem začal pracovat na kultuře velmi jednoduchých organismů a snažil se vypěstovat takovou „rasu“, která by obsahovala veškeré základní komponenty lidské potravy. S tímto úkolem jsem se úspěšně vyrovnal již před dvaceti lety.«

»Před dvaceti lety! A celou tu dobu jste mlčel?« zvolal překvapený novinář.

»Ano, mlčel jsem, protože zatím byla vyřešena jen polovina úkolu. Mé organismy se daly považovat za ideální potravinu. Jako každý jednobuněčný organismus se množily prostým dělením a v tomto smyslu už vlastně také byly věčným chlebem. Jenže pokud měly být opravdu věčné, vyžadovaly stálou a poměrně náročnou péči a speciální výživu. Což nebylo o nic lacinější než dejme tomu výkrm prasat. Takže celých těch dalších dvacet let jsem věnoval hledání takové kultury jednobuněčných živočichů, která by nepotřebovala žádnou lidskou péči a obešla by se bez sebemenších nákladů „na výkrm“.«

»Podařilo se to?«

»Ano. Ale znovu opakuji, že mé pokusy ještě neskončily. Proto na vás tolik naléhám, abyste s otištěním těchto informací ještě nějaký čas posečkal. Objevil jsem a umělým výběrem dále vyšlechtil takový kmen jednobuněčných organismů, které si vše nezbytné pro svou výživu získávají přímo ze vzduchu.«

»Ze vzduchu!« neudržel se znovu mladý novinář. »Ale jakou výživu může i tak nepatrným bytostem poskytnout vzduch? Vždyť vzduch se skládá jen z kyslíku a dusíku...«

»A z argonu, vodíku,« doplnil ho profesor, »dále pak z neonu, kryptonu, hélia a xenonu. Ovšem kromě těchto základních stavebních komponentů najdeme ve vzduchu neustále kolísající procento vodních par, kysličníku uhličitého, kyseliny dusičné, ozónu, chlórů, čpavku, brómu, peroxidu vodíku, jódu, sirovodíku, chloranu draselného, emanace radioaktivních prvků rádia, thoria a aktinia a dále pak neorganické a – toho si prosím povšimněte! – organické prachové částičky. A to už je pro mé organismy něco jako maso. Obstojná kuchyně, není-liž pravda!«

Dopisovatel byl tak ohromen, že dokonce přestal psát a s údivem zíral na

profesora. Toho jistě vzdělaného mladíka by bývalo nikdy nenapadlo, že »prázdný« vzduch by mohl mít tak bohaté složení.

»Jistě, v téhle atmosférické špižárně je plno „potravin“, které by v „syrovém stavu“ byly nestravitelné, ale moji drobečkové si vše potřebné přeberou, ve svém organismu příslušně zpracují a připraví nám tak báječnou krmi.«

Profesor už byl v ráži a mluvil by ještě dlouho, kdyby ho novinář znovu nezastavil. Mladík nedokázal vydržet na místě. Vyskočil ze židle, zápisník strčil do kapsy a jal se s rukama zabořenýma do vlasů pobíhat po místnosti.

»To je zázrak, něco neuvěřitelného! Ale to znamená, že stojíme na počátku nové epochy. Už nebude hlad ani bída, zmizí války i třídní antagonismy...«

»Kéž by tomu tak bylo,« řekl profesor. »Takové naděje ovšem nechovám. Lidé si vždycky najdou, kvůli čemu se poškorpit a poprat. Kromě chleba přece potřebují také oblečení, domy, automobily, umění, slávu...«

»Nevadí, i přesto je to převrat. Ale jak vlastně hodláte svůj vynález uplatnit?«

»Rozhodně s ním nechci spekulovat jako Hans. Věčný chléb se musí stát společným statkem a požehnáním pro celé lidstvo.«

»Ach ano, samozřejmě! Vy nejste jen velký vědec, vy jste zároveň svrchované ušlechtilý člověk. Vy jste... vy jste dobrodinec lidstva! Dovolte prosím, abych vám směl stisknout ruku!«

A mladík pevně sevřel profesorovu pravici.

»A pamatujte na váš slib a naše ujednání,« připomněl mu profesor na rozloučenou.

»Přirozeně! Podniknu vše možné i nemožné.«

A vyběhl z domu ven. Takové perspektivy! honilo se mu hlavou po cestě k přístavišti. A... kolik řádek, kolik článků by se o tom dalo napsat, a ty honoráře...

Profesor Broier už mezitím znovu seděl u svých tyglíků a křivulí a přemýšlel o tom, jaké nepříjemnosti se na něho asi ještě přihrnou.

KRÁLOVÉ BURZY

V čítárně Komerčního klubu bylo ticho. Do této velké dvorany, vystlané vysokými, měkkými koberci, nepronikal z pouličního shonu a rámusu ani hlásek. Na kulaté stoly s poházenými novinami a časopisy se snášelo měkké, rozptýlené světlo, rozsvěčující zlatou ražbu na přepychových vazbách v masivních knihovnách, třpytilo se ve sklech brýlí solidních mužů, kteří se rozvalovali v pohodlných hlubokých klubovkách. Ticho občas rušil jen šelest novinových stránek, melodické odbíjení stojacích hodin a skoupé fráze, které si návštěvníci tu a tam vyměnili. Čítárna, údajně nejtišší místo v celém Berlíně, byla oblíbeným útočištěm nejvyšší finančnické špičky. Sem si její příslušníci přicházeli odpočinout »mezi své« od horečného shonu běžného pracovního dne; kdo tu chtěl být stálým hostem, musel mít možnost pochlubit se alespoň milionovým jméním.

Rodenstock, obtloustlý postarší pán s ospalými očky v tučné tváři a s lenivými pohyby, jinak majitel velké továrny na zemědělské stroje, odhodil noviny stranou,

několikrát zabafal z mohutného doutníku a mdle se otázel svého souseda, vyzábělého bankéře Kriegmana s nápadně ostře řezanou tváří.

»Už jste to četl? Nová epocha v dějinách lidstva! Geniální vynález! S hladem je skoncováno!«

Kriegman mlčky, pohybem kočky, která se vrhá po myši, sáhl po novinách a rychle přeběhl očima po novinovém článku. Sejmul si z nosu zlatý skřípec a nechápavě na Rodenstocka pohlédl.

»Tomu zřejmě nerozumím. Co to má znamenat – je to vtip, nebo další novinářská kachna?«

»Obávám se, že spíš bomba. Bomba s nevídanou ničivou silou, která by nás všechny mohla klidně poslat ke všem čertům.«

»Ale copak je něco takového vůbec myslitelné? Věčný chléb! Chiméra!«

»Zatraceně, po všech těch letadlech, rentgenech, rozhlasech a dalších vylomeninách si zkrátka budeme muset zvyknout i na chiméry. Od těchhle vědců se dá čekat cokoli. Už jsem si opatřil reference. Bohužel je dnes o jednu chiméru méně – věčný chléb skutečně existuje...«

Kriegman týmž kočičím gestem jako před chvílí znovu nasadil skřípec na nos a bez ohledu na velebné ticho milionářské svatyně zvolal:

»Ale v takovém případě by se opravdu jednalo o převrat...! Co se stane s naším hospodářským mechanismem? Když dělníci dostanou věčný chléb, přestanou pracovat...«

»Dělníci nepřestanou pracovat,« skočil mu dosti neurvale do řeči Rodenstock. Tento reprezentant solidní předválečné firmy v duchu svým společníkem pohrdal, protože vyzábělý bankéř se vypracoval teprve nedávno, a to díky valutovým spekulacím.

»Dělníci pracovat nepřestanou,« opakoval Rodenstock. »Kromě chleba potřebují také něco na nohy a na sebe. Ceny základních potravin sice klesnou, zato se pronikavě zdraží spotřební zboží. Takže jim nezbude než pracovat dál. Ale k určitým otřesům dojít může, a dost nepříjemným. Ze současné soustavy cen nezůstane kámen na kameni. Zemědělství se zhroutí. Rolníci nebudou mít městu co nabídnout a jejich koupěschopnost poklesne k nule. To pro nás znamená ztrátu obrovských venkovských odbytišť. Z čehož zákonitě poplynou obrovité krize ve výrobě, nezaměstnanost a dělnické bouře. Celá průmyslová odvětví, která zásobují zemědělce, budou nucena zastavit práci a vyhlásit bankrot. Kdo by potřeboval nějaké traktory, mlátičky či secí stroje? Nu a hospodářské otřesy povedou k otřesům sociálním, k revolučním náladám. Není vyloučeno, že takové kataklyzma zahubí celou naši civilizaci... Takhle se musíme dívat na věčný chléb!«

Rodenstock vykresloval veškeré tyto hrůzy svým normálním, klidným, až trochu lenivým tónem a to Kriegmana připravovalo o jistotu – že by Rodenstock jen nejspíše žertoval?

Bankéř naslouchající proroctví starého fabrikanta chvílemi zakláněl hlavu, chvílemi zase vytahoval tenký krk a hlava vystřelovala daleko kupředu.

»Co si počnem?« zeptal se nakonec.

»Musíme věčný chléb zničit,« odpověděl Rodenstock, »a všechen, do

posledního zbytečku.« Po krátké pauze spiklenecky dodal: »No a pokud by to jinak nešlo, musíme zlikvidovat i jeho pekaře.«

Teď už si byl Kriegman jist, že Rodenstock nežertuje. Starý kapitalista už patrně vše důkladně promyslel a dospěl k nějakému rozhodnutí. Proto teď i o tak příšerných věcech hovořil naprosto klidně. Kriegmanovi se rázem ulevilo.

»A to by podle vašeho názoru bylo možné... ta likvidace...«?

»Nutné, protože to zásadně řeší situaci. Ničit je vždy snazší než něco vytvářet.«

»Ale jak? Ty noviny píší, že věčným chlebem už se živí celá rybářská vesnice. Přece ji nemůžeme vyhodit do vzduchu.«

»Nač takové krvavé orgie? Prostě chléb od rybářů skoupíme. Ti lidé si jeho skutečnou hodnotu nedokážou představit. Za celý svůj život jedinkrát neviděli stomarkovou bankovku. A když jim nabídneme tisícovku, budou mít dojem, že jsou zaopatřeni na celý zbytek života.«

»A co ten vynálezce, ten profesor Broier?«

Rodenstock se odmlčel a nakonec procedil skrz zuby:

»To je jiná kapitola.«

Rodenstock pohlédl na hodiny a pokračoval:

»Mí agenti už jsou v akci. Vyslal jsem do té vesnice nákupčí chleba. Dnes v devět hodin by mi Maier měl přinést zprávy o tom, jak celá akce klapě. Divné je, že už má zpoždění.«

Oba muži umlkli. Rodenstock svěsil hlavu k hrudi a zdálo se, že dříme. Kriegman nepokojně posedával ve svém křesle a něco si bručel pod nos. Pohled byl soustředěný, obočí se svažovalo – bankéř přemýšlel.

Velké nástěnné hodiny melodicky odklínaly deset.

Rodenstock sebou trhl a zapálil si vyhaslý doutník. V tu chvíli do čítárny vkročil mladý muž v civilním oděvu, ale zjevně vojenského držení těla. Byl to Rodenstockův osobní tajemník Maier.

Rodenstock mu mlčky ukázal na volné křeslo vedle sebe, zavřel oči a vybídl tajemníka:

»Tak spust'te!«

Maier byl po cestě zřejmě hodně unaven. S požitkem klesl do měkkého křesla, pohodlně se opřel, ale vzápětí znovu napřímil záda a začal odříkávat své hlášení:

»Pochlubit se zatím není čím, pane továrníku. Přes veškeré naše snahy a přemlouvání rybáři rezolutně odmítali jakýkoli pokus odkoupit od nich těsto nebo věčný chléb, jak tomu říkají oni. Původně se s námi ani nehodlali bavit. Teprve když jsme každému nabídli tři tisíce marek, začali trochu váhat.«

»To je dobytek!« zabručel Rodenstock.

»Ovšem nesouhlasili stejně. Nezbylo než zvýšit odstupné na pět tisíc...«

»Loupežníci!«

»Pak konečně dva z nich souhlasili, Jmenují se tuším Fritz a Ludwig, příjmení zatím neznám.«

»Aha, tak dva se přece jen chytily!«

»Ano, a pak už celkem šlo dohodnout se i s ostatními. Brzy jsme vykoupili těsto od více než poloviny rodin a doufali jsme, že do večera budeme hotovi, jenže

mezitím jsme přišli na okolnost, která mě přinutila další výkup zastavit, dokud od vás nedostanu další pokyny.«

Rodenstock zvedl ochablá víčka a malátně se zeptal:

»O jakou okolnost jde?«

»Celá naše operace měla smysl jedině za předpokladu, že se nám podaří vykoupit veškeré těsto, do posledního gramu. Jenže v průběhu dne se ukázalo, že právě ti dva první, Fritz a Ludwig, si část chleba ponechali, prý na semeno, jak tomu říkají oni.«

»Podvodníci!«

»Naštěstí se prořekli před sousedy, protože se jim chtěli pochlubit, jak se jim podařilo nákupčí ošidit. Rybáři, kteří nám prodali všechny chléb, byli samozřejmě otrávení, že se nezachovali stejně chytře jako Fritz s Ludwigem, a ze vzteku své zbývající sousedy udali našim lidem. Nejhorší na tom všem je, že přesné množství těsta, které tam mezi lidmi je, neznáme a nezjistíme, proto nemáme záruku, že se nám podaří vykoupit opravdu všechno, zvlášť po lekci, kterou nám uštedřili ti dva. Proto jsem další výkup věčného chleba prozatím zastavil. Ze stejného důvodu jsem zatím nezahájil plnění druhého úkolu, který se týká profesora Broiera.«

Rodenstockova tvář se ještě stále zdála ospalá a letargická, ale obočí už se sjíždělo ke kořeni nosu a stlačovalo kůži uprostřed čela do svislých vrásek. Maier už věděl, co taková změna v mimice jeho pána znamená, a narovnal se ještě prkenněji.

»To je šeredné,« utrousil Rodenstock tiše, ale v jeho hlavě už zaznívalo vzdálené hromobití.

»Šeredné!« opakoval nečekaně nahlas a jeho tvář zbrunátněla.

Aha, tak pán se taky umí nervovat a vztekat, pomyslel si zlomyslně Kriegman. Náhle se však napřímil, zvedl významně ukazovák a naklonil se k Rodenstockovi.

»Teď mě poslouchejte, pane, rád bych vám něco řekl.«

Továrníkovy oči už dávno nespaly, naopak dštily hromy a blesky. Bylo však vidět, že je připraven svého společníka pozorně vyslechnout.

»Krise, revoluce, války – to všechno jsou samozřejmě hrůzy,« jal se Kriegman rozvíjet svůj projekt. »Ale to, co je strašné pro masy, může být pro prozíravé jednotlivce naopak užitečné. Moudrý člověk musí ze všeho na světě vytěžit nějaké výhody, dokonce i z války.«

To máš pravdu, zrovna ty si na válku rozhodně stěžovat nemůžeš, pomyslel si Rodenstock při pohledu na vyzábělého bankéře.

Ten jako by jeho myšlenku zaslechl.

»Třeba vy, Rodenstocku, jste za války rychle překoval rádlá v meče a tvrdě jste pracoval pro obranný průmysl. «

Rodenstock se zaškaredil. Byla to pravda. On sám si na válku taky nemohl stěžovat.

»Vy říkáte, že věčný chléb je bomba.« Kriegman se zamyslel a pokračoval.

»Na bombách, pokud je mi známo, už hodně lidí taky slušně vydělalo. Než se přivalí krize a revoluce, daly by se na věčném chlebu vytřískat pěkné peníze. Ale nebudu dlouho chodit kolem horké kaše a řeknu vám to rovnou. Nač věčný chléb

ničit? Raději s ním budeme obchodovat. Koupíme si od profesora Broiera patent na jeho výrobu, zaplatíme mu jakoukoli částku – na něco takového jsem ochoten obětovat veškerý kapitál své banky – ustavíme akciovou společnost pro domácí prodej i vývoz věčného chleba, a než se dostaví ty vaše otrasy, vyděláme miliardy. No a pak – po nás potopa. Naším odbytištěm bude celý svět. To už něco znamená! Protože my budeme mít monopol. To je přece pohádka, to je sen! Ne, věčný chléb není bomba. Chléb je chléb a ještě nás báječně nakrmí.«

»Ale mé podniky na výrobu zemědělských strojů...«

»Ty jsou stejně odsouzeny k zániku. Věčný chléb prostě už existuje a vy ho neznáte. Neřekl bych, že to byl jen Fritz a ten druhý, co si doma ukryli kousíček těsta jako hrášek. Z takového hrášku může za rok vyrůst třeba celá hora. A když získáme monopol, vyždímáme z něj hory zlata.«

»Zřejmě máte pravdu,« pronesl zamyšleně Rodenstock. »Maiere, vy okamžitě vyrazíte k profesoru Broierovi. Nabídnete mu milión nebo dva – zkrátka kolik si řekne. Nezastavujte se před žádnou částkou!«

Maier vstal, uklonil se jen hlavou, ostře se otočil na podpatcích a odpochodoval.

O několik dní později už podával Rodenstockovi s Kriegmanem další hlášení.

»Profesor rezolutně odmítá prodej svého vynálezu a jeho obchodní využití. Říká, že jeho celoživotním snem vždy bylo zbavit lidstvo hladu a že se rozhodl poskytnout věčný chléb zdarma všem, kdo ho potřebují.«

»Idealista!« vyprskl opovržlivě Kriegman.

»Obyčejný blbec,« opravil ho stručně Rodenstock. »Vyslovil jste částku, kterou mu za jeho vynález nabízíme?«

»Ano.«

»No a co?«

»Když jsem řekl milión, rozzuřil se. Tak jsem řekl pět... a on mě vyhodil. Já bych řekl, že není docela normální. Dokonce si svůj vynález nedal patentovat.«

»Cože, on si to nedal patentovat!« zaječel Kriegman. »No tak to už se o něj vůbec nemusíme zajímat. Patent si přihlásíme sami. Seženeme nějakého chemika s dobrou hlavou, ale holou zadnicí, dáme mu pár tisícovek, ten se nám bude až do smrti klanět, ale hlavně zpracuje chemickou analýzu toho slavného chleba. Můžeme jeho složení trošičku pozměnit, nějak ho dochutit či co a bude to. To ani nestojí za řeč.«

»Jenže o chlebu už ví i leckdo jiný. Jistě nejste sám, komu táhnou hlavou takové geniální obchodnické projekty!« popíchl ho ironicky Rodenstock.

Kriegman se zamyslel.

»Máte pravdu, musíme naše zlatonosné rýžoviště na ostrově Fér chránit,« souhlasil bankéř. »Já si ale myslím, že při našich finančních možnostech a stycích to nebude takový problém.«

»Jiní také mají peníze a styky,« nedal si pokoj Rodenstock.

»Ale co jiného chcete dělat? Tohle je nezbytné a rozhodne to o všem. Říkal jste to tak nějak, ne?«

Jiné východisko skutečně neexistovalo a Rodenstock byl nucen souhlasit. Ti

dva se přestali hádat a společně promýšleli plán dalších akcí.

ZLATONOSNÁ RÝŽOVIŠTĚ

Fritz napěchovaný v módních přiléhavých šatech, které jeho mohutné, podsadité postavě vůbec neseděly, právě přijel z města a chlubil se Ludwigovi svými nákupy. Malá světnice připomínala muzeum náhodně nahromaděných krámů. »Hele, posad' se třeba tady do toho křesla.« Ludwig si nedůvěřivě prohlédl vysoké úzké křeslo se sametovým sedadlem, zhotovené z bílého leštěného kovu, a posadil se.

Fritz vzadu za opěradlem něčím zatočil a křeslo náhle sklouzlo dolů k zemi. Ludwig se polekaně chytil opěradel a nemotorně zvedl nohy. Fritz, jeho žena i synek se rozesmáli.

»Pěkná věcička, co? Je to drahý, ale moc se mi to líbilo.«

Bylo to zubařské křeslo.

Ludwig se z něj s námahou vysoukal a pokračoval v prohlídce.

»A co máš tady? Nejsou to kulečnickový koule? Co s nima budeš dělat?«

»Kluk si to vezme na hraní místo míče. Jsou takový pěkně hladký, to se mi na nich zamlouvalo. A teď podívej na tohle, to je tuba.«

A ukázal příteli velkou měděnou troubu.

»To je něco, vid'! Leskne se to jako zlato. Mámě jsem taky leccos koupil – paraple, samet na šaty, liščí kožich...«

Ludwig si se zájmem prohlédl tubu.

»Umíš na to hrát?«

»Naučím se to.«

»Ty jsi koupil tubu, ale já mám zase klavír. Holka na to bude hrát. To je mnohem lepší než nějaká trumpetka.«

»Klavír, klavír! Já mám na přístavišti onačejší věcičku. Já vám ještě všem vytřu zrak. Jen pojď, podíváme se.«

Ludwig přikývl a vyrazili k přístavišti, ale cestou se stále snažili jeden druhého trumfnout tím, co všechno už si nakoupili.

U přístaviště už se seaběhlo plno rybářů. Rybolovu už dávno zanechali a od chvíle, kdy se jejich víska tak nečekaně stala zlatým dnem, změnili se všichni ve vychytralé šizuňky. Fritz ovšem prokázal nejvíc mazanosti. První pochopil, že když má těsto takovou cenu, je lepší žít se rybami a na prodej pěstovat všechno těsto. Poslední dobou si své dodávky pro Rodenstockovy agenty nechával málem vyvažovat zlatem a zbohatl tak, že se mu nikdo ve vsi nemohl rovnat.

»Tak ukaž, co to máš,« pobízeli ho sousedi, kteří si zvědavě a závistivě prohlíželi velkou bednu. Fritz za pomoci několika dobrovolných pomocníků bednu otevřel a vyvěkl z ní zbrusu nový motocykl s postranním vozíkem. To byla věc na ostrově skutku nevídaná. Všichni jen obdivně zahučeli. A Fritz? Ten si byl vědom, že doopravdy všem vytřel zrak. Pobíhal kolem motocyklu, nalil do něj benzin, něco promazával, pak něčím kroutil.

»Kdy ses to stačil naučit? A teďka hned někam pojeděš ?«

Motor se rozběhl. Fritz na stroj naskočil a vyrazil od přístaviště do kopce. Popojel pár kroků, ale v hlubokém písku se kola zabořila, motor párkrát otráveně zapráskal do výfuku a utichl. Diváci tenhle neúspěch komentovali potouchle ironickými poznámkami. Ať se Fritz snažil sebevíc, motor už k životu neprobudil.

»Nevadí, najmu si šoféra a ten mě bude vozit.« A pomalu odtlačil motorku domů.

Ludwig se pomalu vlekl za ním s očima jako přikovanými k blýskavému stroji. Závist mu doslova rozleptávala srdce. Fritze teď nenáviděl. Právě toho Fritze, s nímž na moři tolikrát čelil smrtelnému nebezpečí.

Už je to jasné – Ludwig nebude mít klid, dokud si také neopatrí takový motocykl. Jenže aby ho mohl mít, musí nejdřív někde sehnat slušný kousek těsta. Fritz doma ještě má. Však se tím chlubil. A Ludwig dobře ví, kde Fritz svůj poklad přechovává. Dnes večer se Fritz nejspíš zase namaže pod obraz a svalí se jako zabítý... Dneska v noci...

Ludwig se nemohl noční tmy dočkat. Jakmile v oknech zhasla poslední světla, Ludwig se vydal k Fritzovu domu. Pes se rozštěkal, ale když poznal Ludwiga, zase utichl. Ten ještě chvíli počkal a pak opatrně vymáčkl sklo. Střepy se rozezvonily jako na poplach, ale nikdo se nevzbudil. Ludwig se protáhl oknem do domu a po hmatu se kradl k novému dubovému příborníku, kde Fritz teď těsto přechovával.

Dvířka nečekaně skřípla a Ludwig strnul. V sousední místnosti se někdo neklidně převálil na posteli, až čela zavržala, něco zabručel, ale pak se znovu ozvalo hlasité chrápání. Ludwig vzal z příborníku nevelký džbánek s drahocenným obsahem a pomalu se sunul k oknu. V té tmě však nešťastně zavadil o měděnou tubu a ta s hrozným rachotem spadla na podlahu. Fritz byl okamžitě vzhůru a vyfítil se z ložnice.

»Kdo je to tu?«

Ale to už na pozadí okna ozářeného měsícem spatřil obrys Ludwigovy figury.

Zloděj! blesko Fritzovi hlavou a zmocnil se ho zběsilý hněv. Horečně se rozhlédl a do oka mu padly lesklé kulečnickové koule, které ležely na stole. Fritz jednu z nich popadl a vzteky celý bez sebe jí mrštil přímo do vetřelcovy hlavy. Ludwig klesl jako podřátý a skácel se přes zubařské křeslo. To už se probudila i Fritzova žena a polekaně přiběhla s lucernou v ruce. Fritz si zloděje prohlédl.

»To je Ludwig!« zvolal překvapeně a prohlížel si obrovskou ránu v přítelově hlavě. Koule se do ní zabořila s takovou silou, že z krvavé kaše trčela jen polovina a připomínala velikánské vypoulené oko.

Žena se rozplakala. Fritz na okamžik ztratil hlavu. Tak, a je z něj vrah! Co teď? Pak se ale rychle uklidnil.

»Neřvi,« okřikl ženu. »Nic špatného jsem neudělal. Do baráku mi vlez lupič a napad mě. Musel jsem se bránit. Takhle to každému musíš vykládat, rozumíš? A nic se mi nestane.«

Ludwigova smrt vzbudila po celé vesnici velký rozruch. Rybáři však stáli plně na Fritzově straně. Každý přece musí svůj majetek chránit. Fritze dokonce ani nikdo nezatlkl a vyšetřování bylo zastaveno. Život šel dál. Maier a jeho agenti

úspěšně skupovali těsto. Museli si však pospíšet a dokončit práci dřív, než se sem sjedou další překupníci. Několik podezřelých individuů už se po vesnici potulovalo. Maier jim nabídl velké peněžní částky a přetáhl je na svou stranu. Jen s jedním měl dosti dlouho problémy. Tenhle muž nehodlal o ničem vyjednávat a podplatit se taky nedal. Maier ho měl neustále pod dohledem. Překupníkovi už se podařilo získat asi sto gramů těsta a teď se snažil nepozorovaně zmizet i se svou kořistí. Jenže Maier ho všude následoval jako stín.

Jednou večer se setkali v dunách, kousek od starého, teď už opuštěného majáku.

»Vy mě sledujete?« zeptal se neznámý.

»Ano,« přikývl Maier, »a budu vás pronásledovat až do chvíle, kdy přistoupíte na mé nabídky. Z ostrova vás ovšem nepustím a na pevninu nepřevezete ani gram těsta.

Překupník však zřejmě měl pro strach uděláno. Opovržlivě se ušklíbl, sáhl do kapsy a utrousil:

»Chcete mi vyhrožovat? To bych vám neradil. Umím se o sebe postarat.«

Maier však už pochopil, k čemu se ten muž chystá, a vrhl se po něm. Překupník vytrhl z kapsy revolver, ale Maier ještě stihl obratně zbraň z útočnickovy ruky vykopnout. Strhla se nelítostná rvačka. Oba muži se váleli v písku a snažili se boj rozhodnout ve svůj prospěch. Maier byl o něco obratnější, překupník fyzicky zdatnější, takže šance na úspěch měli oba zhruba stejné. Maier však začal dřív podléhat únavě. Pak náhodou zahlédl kousek stranou odkopnutý revolver. Převalil se i se soupeřem tak, aby se ocitl těsně vedle zbraně. Překupník však zřejmě Maierův plán pochopil a sáhl po revolveru taky. V zoufalém zápase pod sebou oba muži vyhrabali dosti hlubokou jámu. Nakonec se Maierovi podařilo levičkou vypáčit protivníkovu hlavu dozadu a pravička konečně sevřela rukojeť revolveru. Soupeř ho však v poslední chvíli chytil za ozbrojenou paži. Maierovi nezbylo než se pokusit o nemožné – zkroutit ruku v zápěstním kloubu tak, že hlaveň mířila na překupníkovu hlavu, a stiskl spoušť. Dutě práskl výstřel tlumený dunami, příbojem a kvílením větru. Boj byl u konce a na ostrově byla znovu prolita lidská krev. Maier se rychle rozhlédl. Kolem bylo pusto a prázdno. Ani živáčka. Polekaně křičeli jen rackové, prolétávající nízko nad jedním živým a jedním mrtvým. Maier si mrtvolu naložil na záda, odnesl ji do věže majáku, vyvlekl překupníka až do horní místnosti a hodil ho do kouta, kde Hans kdysi ukrýval svůj poklad – věčný chléb.

Nejnebezpečnější sok už nebyl nebezpečný, ale mohli přijet jiní. Maier zatelefonoval Rodenstockovi, že je nezbytné podniknout nějaké další kroky, aby se výkup chleba urychlil.

Když to Rodenstock tlumočil Kriegmanovi, ten hned opáčil:

»Už jsem na to přišel. A jestli tenhle nový prostředek nevytřepe z těch lakotu rybářů poslední drobeček věčného chleba, můžete mi spílat do starých motovidel. Všechno nám rádi vydají sami a ještě si na tom namastíme kapsu.«

A ve vesnici jako mávnutím kouzelného proutku zavládl docela nový, marnivý život. Jedna za druhou připlouly do přístavu lodě naložené stavebním dřívím a

obrovskými bednami. Kolem vesnice vyrostly jako houby po dešti narychlo stlučené baráky, na nichž se zanedlouho objevily pestrobarevné nápisy: Bar, Biograf, Taneční sál, zase Bar a zase Bar a na největší budově se skvěla obrovská písmena – Kasino. Život rybářů se proměnil v jeden velký svátek. Ženy vysedávaly v kině a opájely se filmy líčícími snad všechny pozemské slasti – ty vybíral Kriegman osobně – kdežto muži dnem i nocí trčeli po barech a v herně. Jed hráčské vášně spolehlivě zachvátil bezprostřední povahy prostých rybářů a ti ve hře ztráceli i poslední zbytky soudnosti.

Mnozí už přišli o veškerý majetek, získaný spekulací s těstem, ale nezdolná touha hrát dál a získat prohrané peníze zpátky je nutila vyložit na stůl poslední trumfy, těsto, které se tu bralo na váhu jako zlato. Už nebyl daleko den, kdy bezuzdné hráčské opojení vymámí z rybářů poslední špetku požehnaného těsta, které až doposud každý chránil jako oko v hlavě.

Avšak Maierovy plány se měly už zanedlouho naprosto nečekaně zhroutit.

Jednoho tmavého jarního večera ke starému opuštěnému majáku přišli tři mladí rybáři. Několik let pracovali v essenských továrnách, ale nezaměstnanost je donutila vrátit se do vesnice a znovu se věnovat rybaření.

»Pojďme třeba sem,« řekl nejstarší z nich jménem Johann a ukázal do dveří vyvrácených větrem.

Všichni se nahrnuli do majáku a vystoupili za Johannem do nejvyššího patra.

»Tady to smrdí nějakou zdechlinou, skrčil štitivě nos Oskar a rozhlédl se.

»Asi tu chćípla nějaká toulavá kočka,« usoudil Robert.

»Hned vám tu kočku ukážu,« slíbil Johanu a škrtl sirkou.

Ve slabém chvějivém světle malého plamínku Johannovi přátelé spatřili rozkládající se mrtvolu člověka v městském oblečení, pohozenou na hromadě smetí.

Muži bezděky vykřikli.

»To je mrtvola jednoho z těch překupníků, kterého zabil Maier,« řekl Johann. »Viděl jsem tu vraždu na vlastní oči. Ale o mrtvolu nejde. Když je o jednoho pacholka mñ – žádná škoda. Chtěl jsem si s vámi promluvit o důležitějších věcech. Jdeme k moři, tady je k nevydržení.« Vyšli tedy na pobřeží, posadili se do písku a Johann pokračoval. »Mrtvolu jste viděli. Už vás asi napadlo, že to není první ani poslední mrtvej tady ve vsi. Kamarádi, uvažujte trochu, co se tu děje. Lidi dočista ztratili rozum. Všude vraždy, krádeže, chlast, hazard... Páni Maieri naše dědky dočista zničili a udělali z nich špinavý spekulanty a karbaníky.«

»Máš pravdu, tohle už musí jednou skončit,« souhlasil Oskar.

»Samozřejmě,« ujal se slova znovu Johann. »Ale jsou tu důležitější věci než tyhle zmatky. Těsto, který celej tenhle chaos vyvolalo. Proč sem přijeli páni Maieri a jejich pacholci? Proč naše rybáře ničeť, opíjej a obehřává j v ruletě ?«

»Aby z nich vyrazili věčnej chleba a nadělali na něm milióny,« zahučel Robert.

»Přesně tak. Aby nadělali milióny na účet hladoveťh pracujících, bych dodal já. A přitom kdyby chléb dostali do rukou pracujících, byla by to ohromná zbraň v boji proti kapitalistům.«

»Dobrý, rozumíme ti!« ujistil ho Oskar a vstal.

»Musíme se těsta nějak zmocnit, sehnat ho co nejvíc, ale jak to udělat?«

»To je to,« přikývl Johann. »Jsme moc chudý na to, abysme mohli Maierovi konkurovat.«

»A co kdybysme naše zkusili přemluvit, přesvědčit?«

»To nedokážeš. Je pozdě. Prachy a hazard udělaly svoje. Chlapi se z ty kocoviny hned tak nevzpamatujou.«

»A co kdybysme zkusili jim ho vyfouknout,« navrhl Robert.

Johann pokrčil rameny.

»Pro dobrou věc by se dalo podniknout i tohle, ale kolik si myslíš, že toho najdem? Dědci se o ty své poklady zrovna třesou. Kvůli těstu by bratr dokázal zabít bratra. Něco už mě ale napadlo a možná že se to podaří. « Johann se otočil a zadíval se na cestu vedoucí do vesnice. Byla prázdná. »Za chvíli by sem měl přijít Maier. Dal jsem si tu s ním schůzku. Slíbil jsem mu, že dám dohromady bandu, která by rybáře obrala o poslední těsto. Že mu pomůžeme s jeho úkolem skoncovat jednou ranou, místo aby těsto ždímal u rulety. Vypadá to, že mi Maier moc nevěří, ale ten plán se mu zamlouvá.«

»Takže ty bys chtěl sehnat od Maiera zbraně, s naší pomocí těsto dědkům ukrást a poslat ho nezaměstnaným, aby měl Maier vztek?«

»Přesně takhle to zrovna není,« odpovéděl Johann a znovu se podíval směrem k cestě. »Aha, už se blíží. Schovejte se v majáku a poslouchajte, o čem s ním budu mluvit. Možná mi budete muset pomoci.«

Oskar s Robertem zmizeli v majáku.

Johann si zapálil dýmku a rozvázně vypouštěje obláčky dýmu čekal, až k němu Maier dojde.

Za jeho zády už zaskřípaly kroky, ale mladý rybář se dál díval na moře s výrazem člověka zahloubaného do vlastních myšlenek.

»Buďte zdrav, Johanne! O čem to tu přemýšlíte?« oslovil ho Maier.

Johann se pomalu zvedl.

»Á, pan spekulant! Brejden!«

Maier překvapeně trhl hlavou a zachmuřil se. Takovéhle uvítání se mu nezamlouvalo.

Jak hrubí jsou to lidé! pomyslel si a přívětivě se otázel:

»Tak jak vypadají naše záležitosti?«

»Skvěle,« odpovéděl Johann. »Mrtvola spekulanta, co jste ho tu oddělal, už je pěkně proleželá.«

»Mrtvola? Spekulanta? Kterého jsem... oddělal?! O čem to mluvíte, mládenče?«

»No o tom chlápku v majáku,« ukázal Johann za sebe. »O mrtvole, co tam hnije. Nezatloukejte, Maiere. Byl jsem svědkem té vraždy. Vy jste mě neviděl, ale já vás viděl dobře. Náhodou jsem tehdy chodil dunama.«

»To má být past?« zeptal se Maier a cítil, jak mu stydne krev. »Vydírání? A kolik byste si tak představoval, aby se vám lépe mlčelo?«

»Sláva, konečně vám to došlo. Ale budu toho chtít hodně, pane vrah. Za první mi budete muset odevzdat všechno těsto, který jste tu nhrabal, do posledního

kousičku. A aby vám nic nezůstalo za nehtama, osobně si vás ve vašem bytě prohledám.«

»To je... to je drzost...«

»Za druhý,« pokračoval Johann, aniž Maierovi věnoval sebemenší pozornost, »okamžitě pozavíráte všechny ty svoje bohubilý podniky. Za třetí vrátíte rybářům všechny peníze, o který jste je připravil. A za čtvrtý odsud okamžitě potáhnete ke všem čertům i s celou tou svou pakází. Na rozmyšlenou vám dávám tři vteřiny.«

Maier byl jako bývalý voják muž činu. K tomu, aby se na Johanna vrhl a srazil ho do písku, ani ty tři vteřiny nepotřeboval. Jakmile byl Johann na zemi, Maier se pokusil rychle zmizet. Johann se však rychle vzpamatoval a vleže ještě stačil nastavit unikajícímu nohu. Maier upadl a Johann po něm hbitě skočil. Maier se zoufale snažil vyprostit z rybářova sevření, jenže tomu už na pomoc spěchali Oskar s Robertem.

Jakmile je Maier spatřil, zaskřípěl v beznadějném vzteku zuby.

»Vzdávám se,« dostal ze sebe chraptivě. »A vy mě pusťte, nebo mi zlámete ruku, aby vás čert vzal.«

»Oskare, prohledej ho!«

Oskar vytáhl z Malérových kapes dva revolvery.

»Ale, ale, celý dělostřelectvo! Jinak nemá v kapsách nic, Oskare? Tak, a teď můžeme pána konečně pustit. Všechno má svůj čas. Přijímáte naše podmínky, nebo se radši uložíte vedle svého váženého konkurenta nahoře v majáku?« zeptal se Johann.

»Při...jímám,« vydechl zajíkově Maier.

»Tak jdeme k vám.«

Maier se v doprovodu tří mladých rybářů vlekł po cestě k vesnici. Bydlel sám v malém domku hned na kraji. Johann a jeho pomocníci všechno pečlivě prohledali a vzali si vše, na čem se s Maierem dohodli – tedy těsto a peníze.

Když konečně odešli (předtím ovšem Maierovi slíbili, že ho doprovodí na parník), bylo už hodně dlouho po půlnoci.

Maier se vysíleně zhroutil na stůl a proseděl tak několik minut. Pak najednou prudce zvedl hlavu, praštil pěstí do stolu a zařval:

»Takhle se nechat napálit!«

Jakmile se trochu uklidnil a vzchopil, začal sestavovat telegram pro Rodenstocka. Nic se mu nedařilo. Náhle někdo zaklepal na dveře.

Že by znovu ti lupiči? pomyslel si.

»Kdo je?«

»Máte tu spěšný telegram.«

Maier se přesvědčil, jestli je za dveřmi opravdu listonoš, pak teprve otevřel, převzal telegram a roztrhl ho. Byl od Rodenstocka.

»Hernu a ostatní zábavní podniky likvidovat stop vše ukončit stop odcestujte okamžitě stop.«

Maier si marně lámal hlavu, co je důvodem tak zvláštních pokynů, ale tenhle telegram mu přišel velmi vhod. Teď může splnit Johannovy požadavky a přitom nebude poškozovat zájmy svých chleboďarců.

Brzy ráno se Maier pustil do práce.

Veselé osvětlení v barech zhaslo, kino a tančírna zavřely, prázdná budova herny ponuře mlčela. Rybáři, kteří najednou přišli o všechny radovánky, si to nechtěli nechat líbit a div Maiera nezmlátili. Pokoušeli se dokonce budovu kasina obsadit, ale když se dostali dovnitř, ukázalo se, že srdce herny, velká ruleta, už v noci zmizela a teď byla uložena hluboko v podpalubí parníku. Náladu jim poněkud zvedlo jen to, že jim Johann vrátil peníze, které v herně prohráli. Všichni po vsi bloumali jako po těžkém flámu, tiší a zachmuření. Výtržnosti, rvačky, pitky a krádeže poznenáhlu ustaly. Lidé bez cíle bloudili po vesnici, upírali jeden na druhého tupý, nepřítomný pohled a nikdo z nich nevěděl, co dělat a o čem mluvit. Občas někdo ožil a pokusil se vzpomínat na veselé pološílené noci. Takové rozhovory však rychle vázly, oči znovu hasly a čelisti se otevíraly k těžkému křečovitému zívnutí. Na práci nikdo nemyslel. Všichni očekávali, že znovu vypukne zlatá horečka, spekulace, hráčské opojení a prostopášnictví. Plynul však den za dnem a vše zůstávalo při starém. Nad vesnicí se proháněl veselý jarní větřík a provětrával zakalené rybářské hlavy.

Po příjezdu do Berlína Maier okamžitě zjistil velkou novinu. Chemik, kterého najal Kriegman, dokázal určit složení věčného chleba a uměle těsto připravit.

»Teď už nepotřebujeme ani Broiera, ani rybáře,« konstatoval spokojeně Rodenstock. »Budeme věčný chléb vyrábět sami.«

»A konkurence se taky bát nemusíme,« dodal Kriegman. »Jen ať si ho po gramech nakupuje a pěstuje. My ho budeme vyrábět na tuny a konkurenci vyřídíme.«

Akciová společnost pro prodej a export věčného chleba zahájila první operace.

BOJ POKRAČUJE

Největší němečtí kapitalisté spojili své síly a peníze, aby celou akci dotáhli do konce. Celá zeměkoule byla polepena plakáty nové společnosti:

Kupujte
VĚČNÝ CHLÉB
Je chutný a výživný!
Jeden kilogram stačí člověku
k obživě na celý život!

V reklamním textu chybělo jen jedno – upozornění na cenu nového výrobku. Rodenstock s Kriegmanem se o cenu chleba dlouho dohadovali. Kriegman trval na tom, aby se zpočátku těsto prodávalo hodně drahο a mohli si ho dovolit jen bohatí.

»Sebereme smetanu, a pak teprve věčný chléb pustíme na trh pro masovou spotřebu a za nižší ceny.«

Rodenstockovi se to nezamlouvalo.

„Nezapomínejte na to, že po čase se každý kilogram chleba promění ve dva.

Chlebem se začne spekulovat. Přece kupující nemůžeme nutit, aby se zavázali, že ho nebudou dál prodávat. Musíme celou operaci provést co nejrychleji, aby se nám náklady vrátily s pořádnými zisky dřív, než spekulanti využijí už prodaného těsta k tlaku na snížení ceny.«

Cenu bylo opravdu třeba už brzy značně snížit, ovšem z jiného důvodu, než továrník předpokládal: boháči se k věčnému chlebu chovali dost skepticky. Nechtěli se vzdát pikantních lahůdek vybrané aristokratické kuchyně a místo toho se posadit k »hrnci huspeniny«, která v nich vyvolávala štítivý odpor.

Zato chudáci se po poklesu cen na těsto lačně vrhli.

Agenti společnosti šmejdili i po nezapadlejších koutech světa. Tisíce brožur, reklamních filmů a profesionálních agitátorů seznamovaly obyvatelstvo s výhodností a nenahraditelnými kvalitami nového pokrmu. Obchody šly skvěle. Již zanedlouho po začátku celé kampaně se však kolem chleba rozhořel velký boj.

Tentokrát ho zahájil profesor Broier. Když zjistil, že akciová společnost jeho vynález ve velkém prodává, rozeslal redakcím velkých světových listů dopis, ve kterém proti takovému zneužití jeho objevu rozhořčeně protestoval. Trval na tom, aby německá vláda činnost společnosti zakázala.

»Neobětoval jsem čtyřicet let života na to, aby na mém vynálezu nestydatě zbohatla hrstka spekulantů,« napsal profesor. »Proti něčemu takovému se musím rozhodně postavit. Ale ještě rozhodněji se musím postavit proti tomu, aby se můj objev dostal do obchodní sítě dřív, než dokončím všechny své pokusy. To, čeho jsme v současné době svědky, je nejen opovržením hodným porušením autorských nároků a práv, ale také vážnou hrozbou pro celou naši společnost, protože vlastnosti věčného chleba jakožto nového potravinářského výrobku ještě nejsou definitivně prozkoumány.«

»Chce naše zákaznicky strašit,« mávl rukou Kriegman, když si otevřený dopis přečetl. »Zbytečně se snaží. Máme tu několik kvalifikovaných lékařských dobrozdání o naprosté neškodnosti těsta i povolení lékařské rady. Všichni, kdož jedí náš věčný chléb, se těší báječnému zdraví, blahorečí nám a jsou pro nás tou nejlepší reklamou. Kdepak, pane profesore, přišel jste pozdě a teď už nám náš obchodní úspěch nepřekážíte!«

Na veřejnost však profesorův dopis udělal velký dojem. Strhly se vášnivé diskuse a polemiky. Vláda pochopila, že jednala unáhleně, když akciové společnosti tak rychle poskytla možnost obchodovat věčným chlebem. Jakmile společnost vrhla těsto na trh, okamžitě se začaly pronikavě měnit všechny ceny. Celý obchodní a průmyslový svět se zmítal jako v horečce. Věčný chléb byl pro hospodářství země, ale vlastně celého světa, příliš velkým soustem. Takový artikl nesměl zůstat v soukromých rukou.

Vládní listy všemožně dokazovaly nutnost vyhlášení státního monopolu na výrobu věčného chleba.

Dělnické noviny s takovým řešením nesouhlasily. Odvolávaly se na práni objevitele a trvaly na tom, aby se těsto stalo veřejným majetkem, který se bude rozdělovat zdarma.

Zatímco na novinových stránkách zuřily podobné spory, život v rybářské

vesnici běžel dál.

Jednoho časného jarního rána rybáře zaskočila zvláštní podívaná. Ulicí běžel prostovlasý profesor Broier, který mířil k novému Hansovu domku. Děda Hans právě vstal a ve společnosti své hospodyně vychutnával aroma voňavé kávy se smetanou. Sotva zahlédl profesora, ze starého zvyku uctivě povstal, ukázal na pohodlné křeslo vedle sebe a vybídl hosta:

»Račte se posadit, pane profesore. Nedal byste si taky kafičko?«

Profesor vyčerpaně klesl do křesla. Byl tak unavený rychlým během, že ze sebe nedokázal vypravit ani slovo, a tak jen zakroutil hlavou. Teprve když se trochu vydýchal, řekl Hansovi:

»Poslyšte, Hansi, máte ještě nějaké těsto – myslím z toho, co jsem vám věnoval.«

Hans zpozorněl.

»Ne, pane profesore. Jsem velkej hříšník. Slabej člověk. Všichni kolem prodávali, tak jsem taky prodával.

A zbytek jsem prohrál v ruletě.«

Profesor starci přísně pohlédl do očí. Ten nevydržel a uhnul pohledem stranou:

»Mluvíte pravdu, Hansi?«

»Svatou pravdu!«

Profesor vstal.

»Nevěřím vám, Hansi. Jednou už jste mě oklamal a slovo jste porušil.«

»Jsem dědek hříšná, pane profesore.«

Broier dopáleně mávl rukou.

»Tohle pokání si můžete strčit za klobouk. Jestlipak víte, Hansi, co jste udělal! Svou neodpovědnosti jste napáchal hodně zla a ještě víc ho napácháte. Pozorně mě poslouchajte. Při jednom z posledních pokusů jsem se přesvědčil, že trvale se těsto jíst nedá. Pes, který ho začal jíst týden před vámi, najednou ve strašných bolestech posel. Pokud mi těsto okamžitě do posledního drobečku nevrátíte, stihne vás stejně strašná smrt. Zčernáte, zkroutí vás křeče a od úst vám bude stříkat pěna jako šílenci. A zemřete.«

Hans zbledl a posunul se na samý krajíček křesla. Smrt! Už dávno na ni nemyslel a opájel se sytou a klidnou existencí. Umřít, a teď?! Nepít kávu se smetanou, opustit tato měkká křesla a prachové peřiny? Ne, to by bylo příliš hrůzné.

Pohlédl na profesora a v očích mu náhle zaplály potutelné ohníčky.

»A co vy, pane profesore? Vy jste říkal, že jste to těsto taky jed... Takže vy taky umřete?«

Broier se zarazil, ale okamžitě se vzpamatoval.

»Ano, i to se může stát. Já už jsem si ovšem vzal protijed.«

»No tak to ho mně jistě taky neodmítnete.«

»Odmítnu,« usadil ho rozzlobeně profesor. »Bude to sice zločin, ale vám protijed nedám. Za své viny jste se potrestal sám. Pokud chcete žít, okamžitě mi všechno těsto vraťte.«

Hans se uklidnil.

»Když je to tak, nedá se nic dělat. Kdo by chtěl zbytečně natáhnout bačkory. Hned jsem zpátky, pane profesore.«

Hans odešel do vedlejší místnosti, zavřel za sebou dveře, dlouho se nevracel, ale nakonec přece jen přišel i s nádobou. S těžkým povzdechem podal těsto profesorovi.

Broier pohlédl na malou kovovou nádobku.

»To je všechno?«

»Snad si nemyslíte, že bych vás zase chtěl napálit, pane...«

»No dobře. Jestli jste mě zase oklamal, tím hůř pro vás.«

»A co protijed, pane profesore?«

»Ten vám přinesu, nedělejte si starosti.« Když Broier domek opustil, Hans spokojeně zaržal veselým stařeckým smíchem, otočil se ke své hospodyni a řekl jí:

»Já jsem si malej kousíček zase nechal. Úplně malilinkej. Ale řek bych, že profesor taky chytračí. V tom nebude otrava, potřebuje těsto kvůli něčemu jinýmu.«

Před Hansovým domkem se už seběhli rybáři, aby ze starcových úst vyslechli nejnovější zprávy. Jenže nejnovější zprávy jim oznámil osobně profesor. Řekl jim všem totéž co před chvílí dědovi Hansovi. Ujišťoval je, že pokud nedostanou protijed, do týdne všichni zemřou. Protijed jim ovšem vydá jen výměnou za těsto. Rybáři poslouchali – jedni s údivem, druzí zděšeně. Všichni však svorně tvrdili, že těsta už nemají, ani co by se za nehet vešlo. Všechno to propekulovali a prohráli.

Profesor na ně křičel, zastrašoval je, dupal, ale nic nepomáhalo. Těsto nemají, ale protijed by chtěli a on jim ho dát musí. Jen tři lidé slíbili, že těsto vrátí. Ostatní se však tvářili nepřátelsky.

»Slíbils, že nás podělíš všechny, a teď bys nám urval od huby poslední!« »Když jsi nás otrávil, tak nás koukej vyléčit!« ozývalo se výhrůžně.

»Pochopte, vy nešťastníci, že je mi vás líto a mám o vás strach...«

»To vidíme, jak je ti nás líto...«

»Vždyť vy si neumíte představit, jaké neštěstí a jaká hrůza vás čeká.«

Když profesor vyčerpal veškeré zásoby argumentů, zničeně se posadil na schůdky před Hansovými dveřmi a zabořil hlavu do dlaní.

»Taková hrůza, taková hrůza!« opakoval si tiše sám pro sebe a pokyvoval hlavou. Některým rybářům se ho zželelo. »Tak mu každej kousek dáme, aby se tak netrápil.«

Broier to zaslechl. Zvedl hlavu a prohlásil: »Všechno, nebo nic! Kousky to nespraví.«

»Tomuhle právě nerozumím,« vystoupil do popředí starý rybář. »Proč by to mělo být tak, že když ti dáme všechno, tak neumřeme, a když si něco necháme, tak jo.«

»Když mi nevrátíte všechno, nedám vám protijed.« Nálada v davu se znovu pronikavě změnila. »Když nám ho nedáš, tak se na onen svět vypravíš dřív než my. Hned ho sem dej!«

Dav se kolem Broiera sevřel, uchopil ho v podpaždí a jako zajatce vlekl k jeho domu. Profesor bezmocně visel v silných rybářských pažích a jako smyslů zbavený

opakoval:

»Taková hrůza...! Takové neštěstí...!« Když se dostal domů, vratkým krokem odvrávoral do laboratoře a přinesl odtud velkou láhev s čirou tekutinou.

»Tady máte, každý vypije jeden doušek. A odnese to taky Hansovi. A každému, kdo těsto jedl.«

Rybáři odešli a po cestě si lámali hlavu nad podivným profesorovým chováním.

»Ten chlap se asi zbláznil.«

»To je jednoduchý. Vždycky byl tak trochu praštěnej.«

Profesor už mezitím seděl v pracovně a třesoucí se rukou napsal telegram, který hodlal odeslat na adresu známého poslance:

»Oznamte vládě aby okamžité zajistila a zničila veškeré zásoby věčného chleba stop oznamte to i do zahraničí stop v případě nesplnění masové otravy stop Broier stop.«

Protože monopolu na výrobu věčného chleba se mezitím skutečně ujal stát, musela se na posouzení Broierova telegramu sejít mimořádná schůze vlády. Aby nedošlo k panice, byl text telegramu prohlášen za přísně tajný. Ministr financí vkládal do těsta velké naděje, protože chtěl s jeho pomocí vylepšit finanční bilanci státu a upevnit kurs marky, proto ostatní členy kabinetu usilovně přemlouval, aby na nějaký telegram nebrali ohled.

»To bude buď mazaný úskok toho vynálezce, nespokojeného s tím, že se nedočkal pověsti dobrodince lidstva, anebo ještě spíš blouznění šilencovo. Naši nejlepší odborníci podrobili věčný chléb detailní analýze a neshledali na něm nic, co by člověku mohlo škodit.«

Zasedání vlády bylo velmi bouřlivé. Všichni souhlasili jen v jednom: že by nebylo dobré spěchat s rozkazem zničit těsto, dokud celá záležitost nebude řádně prozkoumána a zhodnocena. Ministru zdravotnictví vláda uložila, aby věčný chléb dal podrobit ještě jedné odborné expertize, která by se zároveň dotkla i jeho konzumentů. Dále vláda rozhodla, že vyšle k profesorovi Broierovi dva vědce – jednoho psychiatra a jednoho profesora chemie, kteří jsou profesorovými osobními přáteli a kteří budou mít za úkol pod pláštíkem přátelské návštěvy zjistit, jak je na tom Broier se zdravím, a zároveň se z něho pokusí vymámit informace, jaké nebezpečí může hrozit lidem, kteří se živí jeho těstem.

O několik dní později lékaři, které vláda požádala o opakované odborné dobrozdání, předložili závěrečnou zprávu: Říkalo se v ní, že i druhá kontrola věčného chleba přinesla totožné výsledky jako první. Chléb je výživný, bohatý na vitamíny a navíc je tak lehce stravitelný, že je vhodný i jako základní potravina pro pacienty s nemocemi žaludku a zažívacího traktu, a použitelný dokonce jako doplňková strava k mateřskému mléku pro nejmenší kojence, protože je naprosto neškodný. Všichni, kdo těsto jedl, se cítí báječně. Lidé trpící chudokrevností či podvýživou se velice rychle vzchopili a dnes jsou v pořádku. Také stav tuberkulózních pacientů se po přechodu na tento typ stravy pronikavě zlepšil.

Sotva tuto zprávu vyslechl ministr obchodu, ulehčeně si oddechl.

»Abych pravdu řekl, také jsem ze zvědavosti a z titulu svých služebních povinností kousíček toho zatroleného těsta snědl. Když jsem si telegram přečetl,

měl jsem po celou dobu pocit, že se mi v žaludku z těch žabích jiker líhnou žáby.«
Zanedlouho se vrátili i oba profesori vyslaní na ostrov Fér.

Ti oznámili, že Broiera našli ve velmi politováníhodném duševním stavu.

»O nějaké psychóze bych zatím mluvit nechtěl,« soudil psychiatr, »ale stav nervové soustavy našeho váženého kolegy je velmi neutěšený. Nápadné jsou zejména překotné změny nálad, typické pro silnou neurastenii. Naprostá skleslost se náhle promění málem v euforii. Rozhodně se nedá říci, že by nás uvítal právě přátelsky. Sdělit nám něco konkrétnějšího o svých obavách jednoduše odmítl, jen řekl: Sami jste si to navařili, tak si to taky sami vylizujte. Já jsem svou povinnost splnil a na nebezpečí upozornil. Teď už se můžete zachovat, jak se vám zlíbí, ale odpovědnost za následky poneseáte sami.«

Hlášení obou vědců ministry přece jen zarazilo. Kdyby tu alespoň nebyl ten státní monopol! Ale může na sebe vláda brát odpovědnost za nějaké neznámé nebezpečí...? Nakonec však zvítězily pragmatické zájmy. Vláda rozhodla, že Broierův telegram nebude brát na vědomí.

Kriegman, kterému se podařilo vyčenichat obsah telegramu, Rodenstockovi řekl:

»Vláda nám bere chléb. Ale nevadí, kapitál se nám vrátil, i když zisky nebyly takové, jaké jsme očekávali. A i kdyby kolem těsta vznikly nějaké nepříjemnosti, nás už to bolet nebude.«

NEPOTŘEBNÉ BOHATSTVÍ

Jaro Hansovi přineslo nepříjemné překvapení – jeho hospodyně ho opustila a provdala se za rybáře ze sousední vesnice. Pro starce bylo těžké znovu si zvykat na staromládenecký život – zase musel sám uklízet, vařit i prát. Chodil po vesnici a lákal k sobě do služby vdovy a osiřelé dívky, ale nikomu se nechtělo. Ženy stejně jako muži práci odvykly. Přes spoušť, jakou ve všech domácnostech způsobily bary a herna, na tom ještě nikdo nebyl tak špatně, aby musel jít pracovat na jiného. A tak se děda Hans musel se svým trudným údělem smířit. Aby si nemusel vařit, začal se znovu živit těstem, které až do té doby pěstoval jen na prodej.

Jednoho teplého jarního rána otevřel kredenc, aby se z hrnku najedl. K jeho velkému údivu těsto vyskočilo víc než obvykle – už se přelévalo přes okraj nádoby, přestože normálně se až nahoru nikdy nedostalo. Hans se rozběhl do sklepa, kde měl uložené zásoby určené na prodej. Ty se ovšem chovaly normálně a téměř nepřibývaly.

Dědu to překvapilo, ale měl z toho radost. Vypadá to, že to v teple rychleji kyne, řekl si, půlku obsahu si přesypal na talíř a s chutí se najedl. Poseděl na sluníčku, vykouřil jednu dýmku a v poledne si šel na chvíli lehnout. Když se po dvou hodinách probudil, znovu nahlédl do kredence. Hrnek byl plný po okraj. Tomu říká rychlost! Teď kdyby tak přijeli překupníci, to by se obchody hejbaly! táhlo mu hlavou, jak tak trpce uvažoval o prudkém ochabnutí obchodu s těstem. Večer zašel do rodiny rybáře, který měl velkou rodinu. Poklábosil s pánem domu o

všem možném, a jen tak mezi řečí se zeptal: »Nepotřeboval bys nějaký těsto?« Rybář neurčitě pokrčil rameny: »My si skoro vystačíme s tím, co máme. Ale tak kilo bych možná vzal.« »A kolik dáš?« »Pár marek bych obětoval.«

Hans se div neurazil. Prohodil ještě pár slov o tom, že letos to jaro přišlo hodně brzy, rozloučil se a odešel.

»Pár marek!« prskal si cestou domů pod nos. »Lidi platili tisícovky – a on řekne pár marek. Kdoví, kam všichni ti z města odtáhli. Člověk se v městskéjch nevyzná. Jednou by mu div ruce neutrhali, a pak se zase neukážou celý měsíce...«

Nezdar dědu roztrpčil natolik, že si šel brzy lehnout.

Když ráno vstal a otevřel dvířka kredence, bezděky uskočil překvapením. Těsta tentokrát přeteklo z hrnku tolik, že zaplnilo celou polici.

»To se to hrne!« zvolal stařec. »Asi mi opravdu nezbude než to nechávat po dvou markách.«

Obešel celou vesnici a nabízel těsto, komu se dalo. Ale odpověď ho čekala všude stejná:

»Máme dost.«

Za několik dní už měli těsta všichni plné zuby. Pár nečekaně studených dnů sice bujení zásob trochu přibrzdilo, ale každá rodina měla přinejmenším tolik, aby nemusela jíst vůbec nic jiného.

Hans se znovu nápadně spravil. Kdyby neměl tolik starostí, byl by zřejmě ještě tlustší. Trápilo ho vědomí, že takové bohatství nemůže nijak uplatnit. Myšlenku, že by snad přebytky mohl vyhodit, si prostě nepřipouštěl, a tak ho polykal sám, s chorobnou stařeckou žravostí, která se v něm náhle probudila. Nakonec si uvědomil, že takové množství pořád jíst nemůže. Nohy napuchlé jako klády už za sebou sotva vlácel. Trápila ho dýchavičnost. S největšími obtížemi se doplahočil k sousedovu domu. Otec se dvěma dětmi seděli před brankou, matka vyhlížela z otevřeného okna.

»Dobřej den,« pozdravil co nejuctivěji Hans. »Nějak se doma sám nudím. Nechtěli byste ke mně zajít na návštěvu a dát si trochu těsta?«

Rybář pohledem změřil vzdálenost mezi domy. Mohlo to být nanejvýš třicet kroků.

»Je to hrozná dálka,« utrousil apaticky.

»Ale jakýpak daleko! Já to taky došel, a to jsem starší než ty!«

»Opravdu ne, děkujeme, a taky už jsme najedený. Já dneska seděl u stolu už aspoň pětkrát.«

»Škoda.«

A Hans se ztěžka posadil na lavičku vedle rybáře a upřímně se přiznal:

»Já vás vlastně nezu na návštěvu, spíš bych potřeboval pomoc. Těsto mí roste hrozně rychle, už mám tři poličky v kredenci úplně plný. Cpu se, cpu, a stejně je to málo. Nemohli byste mi trošičku vypomocť?« Rybářově ženě jako by se starého Hanse zželelo.

»Měli bysme pro toho chudáka něco udělat,« křikla na muže, »takový neštěstí může postihnout každýho. Nás je v domě hodně, zatím si s tím poradíme, ale on je sám, a starej.«

»No tak si běž,« vybídl ji lhostejně rybář, »mně se nechce, jsem hrozně líný.«

A rybářova žena se s Hansem vydala do jeho domku. Stařec jí nepřestával blahořečit.

»Nechte být, dluhy se mají vracet. Když jsme kdysi svoje neměli, tak jste se nad naší bídou slitoval a nechal jste nám se slušnou slevou.«

»Ale no to se rozumí,« přikývl horlivě Hans, »lidi si přece můj pomáhat. Jen si dejte, ať slouží.«

Žena si nabrala jednu lžici a s velkým přemáháním ji do sebe nasoukala.

»Moc vám děkuju, že starýho dědka nenecháte na holičkách. Zkuste to, ještě kousek.«

Žena donesla k ústům druhou lžici, ale najednou ji rychle odložila a tiše, snad až trochu polekaně řekla:

»Nejde to, žaludek se mi obrací, jen se na to podívám

»Aspoň jedno malinký soustíčko, přece nebudete taková necita, když vás starej dědek nad hrobem tolik prosí.«

Hans žadonil, jako by umíral hladu a žebrol o almužnu.

»Přece vám říkám, že už to nemůžu ani vidět, tak mě nechte na pokoji!« odbyla ho tentokrát hrubě rybářka. »Skutečně to nejde.«

A odešla.

Hans se na prahu ještě dlouho ukláněl a mumlal:

»No ovšem, nutit nikoho nemůžu. Ale stejně vám děkuju.«

V noci nemohl spát. V duchu si pořád počítal, kolik by vydělal peněz, kdyby mohl prodávat kilo po tisícovce. Usnul až k ránu, ale brzy ho vzbudil praskot v sousední místnosti. Hans vyskočil z postele a rozhlédl se po bytě. V kalném předjitřním šeru zjistil, že se těsto v kredenci rozrostlo, vyvrátilo dvířka a vyteklo na podlahu.

Zmocnila se ho hrůza. Dnes poprvé se přinutil přemýšlet o nebezpečí, jaké se v těstu skrývá.

Co se mnou bude? pomyslel si zděšeně. To těsto mě nakonec vyžene z baráku!

Už neusnul. Neustále ho pronásledovala představa, že těsto se jako šedý had plazí k posteli a škrtí ho... Brzy ráno se vypravil k cestě vedoucí napříč ostrovem, po které tu a tam přicházeli nezaměstnaní, tuláci a žebráci.

Povedlo se mu chytit tu tři statné, řádně vyhladovělé mladíky, kterým slíbil, že je pořádně nakrmí.

Mládenci zřejmě těsto ještě nikdy nejedli, takže se na nabídnutý pokrm tvářili trochu nedůvěřivě. Když si však Hans nabral první, zkusili to také, těsto jim zachutnalo a oni se na ně družně vrhli. Zrovna jim tálo v ústech a sníst se ho dalo hodně, aniž nějak tížilo v žaludku. Žaludky měli velké a chuť k jídlu ještě větší. Během nějakých dvaceti minut hosté vyprázdnili dvě políčky.

Hansovi se ulevilo.

»Tak co? Bylo to dobré?«

»Šlo to!« odpověděli pocestní a sytě mastné oči malátně mžouraly.

»To bych prosil. Já jsem starej dobrák, sám jsem taky bejval hladovej, tak vím, co to je. Bližnímu se má pomáhat. Žiju tu sám a mám dost, tak proč bych

nenakrmil hladovýho.«

»Děkujem.«

»Není zač. A přijďte zas. Když budete chtít, můžete ke mně chodit každý den. A klidně si přiveďte kamarády. Jsem starej dobrák, nakrmím každýho.«

»Děkujeme, rádi se stavíme.«

Mládenci odešli a Hans byl rázem ještě veselejší.

»No vida, tohle už je lepší.«

Těsto už mu nepřipomínalo strašlivého hada, který se souká z kredence a chce ho spolknout.

»Takovíhle chasníci sami spolknou každýho hada na světě!«

Příští ráno je netrpělivě vyhlížel, ale ti tři nepřišli. Den byl příjemně teplý. Těsto znovu zaplnilo všechny tři police a vyteklo na podlahu. V noci starce opět pronásledovaly zlé vidiny. Zdálo se mu, že se na něj těsto valí, zvedá se výš a výš a vztahuje k němu šedé ruce... Budil se zbrocený potem. Konečně usnul tvrdě a asi spal hodně dlouho. Vzbudilo ho čísi volání: »Hej, hospodáři!«

Hans otevřel oči a uvědomil si, že slunce už asi bude hodně vysoko. Šel k oknu a otevřel ho. U okna stála trojice mužů. Dva z nich znal – byli to nezaměstnaní, které předevčírem krmil těstem. Třetí byl žebrák v záplatovaných hadrech.

Hans se upřímně zaradoval, když je spatřil, a honem chvátil ke dveřím.

»Jen pojdte dál! Asi máte hlad, co? Čekal jsem vás včera celej den, nachystal jsem výborný těstíčko.«

Ale hosté se tentokrát do domu nehrnuli. Jeden z nezaměstnaných se věcně zeptal:

»Potřebujete zlikvidovat nějaký těsto?«

Hanse tahle otázka trochu zarazila, ale on se stále stejnou pohostinností opakoval:

»Pojďte dál.«

»No a na jaký se domluvíme ceně?« zeptal se týmž věcným tónem mládenec. Hans užasle vyvalil oči.

»O čem to mluvíš? Krmím vás přece zadarmo!«

»To by tak ještě scházelo, abys po nás chtěl peníze! Já se ptám, kolik zaplatíš, když to těsto sníme.«

»Já – a vám? Za to, že vám dám najíst? Kdo to kdy viděl?«

»Viděl neviděl, zadarmo nežereme. Když nechcete platit, nemusíte. Najdeme si práci jinde.«

»Copak to je nějaká práce...? Ale počkejte, kam byste chodili!« polekal se Hans. »Nějakej ten krejcar bych vám snad dát mohl.«

»Kolik?«

»Dvacet feniků.«

»To je málo. U nás ve vesnici se platěj dvě marky od kila. A jdeme na dračku. Člověk se nají, co srdce ráčí.«

Hansovi se zatmělo před očima. Tak on má platit za to, že někdo jí jeho těsto. Přesně to těsto, které prodával ještě nedávno po tisícovce za kilo, někdy i draž. Buď se mi ti lidé vysmívají, nebo se zbláznil... »Tak to ne, já platit nebudu. Když

nechcete vy, najdou se jiný.«

»Nenajdou, každej už ví, jak to s těstem je.«

»Tak ho sním sám,« zatvrdil se Hans.

»To je tvoje věc. Když nepraskneš, budeš nám zejtra sám strkat po čtyřech markách. Hoši, jdeme dál.«

A odešli. Odešli a jeho tu s těstem nechali samotného. To leželo v silné šedé vrstvě po podlaze, už obklíčilo i kredenc. Přes noc určitě zaplaví celou podlahu.

Hanse se zmocnil děs. Vrhł se k oknu a zoufale za odcházejícími jedlíky zakřičel:

»Počkejte, vraťte se!«

Vrátili se, od oka odhadli váhu těsta a pustili se do práce. Neštíteli se ani toho z podlahy, zlikvidovali všechno, co se dostalo z polic ven, a navíc ještě obsah dvou polic. Víc už nemohli.

Hans třesoucíma se rukama »pracanty« vyplatil a jako v mrákotách klesl do křesla.

Jedlíci přicházeli každý den. Jenže byli den ode dne tlustší, jedli méně a méně, ovšem za podstatně vyšší cenu. Hansovy peníze doslova tály před očima. Nakonec už to jednou nevydržel. Když jedlíci odešli, pokusil se sám jíst až do naprostého vyčerpání. Nacpal se tak, že ráno nedokázal vstát z postele. Srdce se v odulém těle nepřijemně tetelilo, hrud' se svírala.

Když jedlíci příští ráno přišli, slabým hlasem je požádal:

»Vyhoďte to svinstvo někam ven, co nejdál od baráku.«

»Tos měl udělat dávno,« přikývli spokojeně jedlíci. Sami ho měli až po krk.

»Jiný lidi ve vesnici to vyházeli už bůh ví kdy.«

Dlouho nečekali a dali se do úklidu. Zanedlouho v domě nezbyla ani kapička zlořečeného věčného chleba. Hans se chtěl posadit a zaplatit jim, ale najednou se zvrátil zpátky do polštářů, celý zmodral a zachroptěl.

»No vidíš, a máš to taky za sebou!« utrousil žebrák a přistoupil k posteli.

»Prasknul z toho sádra! Včera tu umřeli dva jiný. No nic, něco si vezmem, ať máme na dědka nějakou památku, a hurá k přístavišti. Už toho přecpávání bylo tak akorát. Kdepak to měl peníze?«

»Neblázni, Karle,« zrazoval ho jeden z nezaměstnaných, »ještě nás seberou.«

»A kdo by tě tady sebral? V týhle vesnici se dneska nikdo nedokáže pohnout z místa.«

Žebrák našel pod postelí truhličku s penězi, nacpal si kapsy, stydnoucí mrtvolu ponechal svému osudu a společně s kumpány klidně odešel.

CHLEBOVÁ POTOPA

Vesnici zachvátila hrůza. V každém rybářském domě zbylo alespoň smítko těsta z lepších dob. Když přišly první teplé dny a chléb najednou rychle získával na objemu, všech se zmocnila nezřízená, leč jen krátká radost nad nebývalou »úrodou«. Po pár dnech se však vesničané přesvědčili, že těsto roste přímo

vražedným tempem a z drahocenného zdroje potravy se tak mění ve smrtelně nebezpečného nepřítele, že se z něj stává nezvládnutelná chlebová potopa, která by mohla znamenat zkázu pro všechny.

Společné neštěstí otevřelo lidem oči. Bylo třeba něco podniknout, aby lidé unikli příšerné smrti.

Rybáři se zpočátku stejně jako Hans pokoušeli těsto zničit tím, že všechno snědí. Cpali se zoufale, až nepřičetně, přejídali se tak, až se kroutili v žaludečních křečích, až ztráceli vědomí. V mnoha z nich se probudil jakýsi atavistický zvířecí egoismus. Silnější ve snaze zachránit si život nutili do jídla slabší a bezbrannější. Nic však nepomáhalo. Brzy už bylo všem jasné, že takhle se těsta nezbastí. To už zaplavovalo celé místnosti, vyvracelo okna a dveře, roztékalo se do ulice a šedé potoky se plazily dál a dál. Rozbujelá hmota měla takovou sílu, že z krbu prorostla komínem až na střechu a tam se rozlézala v silné vrstvě jako sněhové návěje. Početnější rodiny si s těstem poradily snáz, zejména pokud všechno včas vynesly mimo dům. Někteří rybáři po nocích tajně těsto házeli k sousedům. Když byl někdo přistižen při činu, ostatní ho surově zbili. Jednoho takového nešťastníka přistihl u svého domu Fritz. Rozzuřil se tak, že vetřelce srazil pěstí a bezvládné tělo hodil do těstové závěje. Ráno už po mrtvole nebylo ani památky. Takhle se tedy Fritz dopustil už druhé vraždy. Ani se svým činem nijak netajil a znovu sousedům vysvětloval, že šlo o vynucenou obranu. Městský soud by ji možná považoval za nepřiměřenou, ale ve vesnici zase všichni odhodlaně stáli při Fritzovi, přesvědčeně tvrdili, že se zachoval správně a že to alespoň bude výstraha pro ostatní.

Ti, koho těsto už z domů vypudilo, se bezradně, pološíleni strachem shromažďovali na pobřeží a dohadovali se, co dál. Během nekonečných debat vyšly najevo strašné věci. Těsto zahubilo například celou tesařovu rodinu – v noci zavalilo dveře i okna, takže nikdo nemohl uniknout, a pak všechny v domě udusilo. Stejně strašně umírali i kojenci a těžce nemocní, když zůstali v domech sami, bez pomoci.

Jedna matka, která podobným způsobem přišla o dítě, ostatním vyprávěla:

»Běžela jsem k sousedům, aby mi pomohli vynosit z domu nějaké věci. Těsto zatím do půlky naplnilo jen jednu světnici. Děťátko jsem měla v druhé a doufala jsem, že se brzo vrátím. Jenže jsem musela oběhnout celou vesnici, nikdo mi nechtěl pomoci. Každý měl svých starostí dost. Těžko říct, jak dlouho jsem byla pryč. Když jsem se vrátila, najednou koukám, že toho těsta už je skoro až ke stropu, že se do komůrky k dítěti nedostanu. Utíkala jsem ven k oknu, ale bylo zavřený zevnitř. Tak jsem se rozhodla, že musím projít přímo těstem. Je to jako bahno v močále. Stačilo pár kroků, a už jsem nemohla. To jsem ještě měla hlavu nad těstem, jenže už mi sahalo až ke krku, pak k bradě... Stačilo pár minut, a zůstala jsem tam i já... Topila jsem se jako v bažině. Začala jsem křičet o pomoc. Ještě štěstí, že kolem zrovna běžel Fritz, ten mě vytáhl hákem ven. Ale děťátko už jsme nezachránili.«

»Jo, přesně takhle to bylo,« potvrdil Fritz. »Párkrát jsem si pořádně lóknul, než jsem Martu dostal ven.«

A tenhle obětavý Fritzův zásah a pomoc sousedce, po které už sahala nelítostná

smrt, připadal posluchačům stejně samozřejmý a přirozený jako vražda »podstrkávače« – tohle slovo do vesnice přišlo s novým druhem zločinu a byl to stejně ostudný cejch jako slovo zloděj.

Rybáři poslouchali příšerné historky a ponuře mlčeli.

»Snad tu nakonec všichni nepochcípeme?« zvolala jedna mladá žena.

»Nejspíš budeme muset všechno opustit a zmizet z ostrova co nejdál,« usoudil žádumčivě starý rybář.

Fritz se nepřítomně zahleděl na moře.

»A co kdybysme zkusili vyházet všechno do moře,« navrhl najednou. »Máme ho tu hned u nosu a místa je v něm dost. Třeba ve vodě půjde ke dnu. A když ne, rozfouká ho vítr a odnesou vlny – a bude pokoj.«

Tenhle nápad se všem zalíbil. Ať už to dopadne jakkoli, je to přinejmenším východisko z bezradné nečinnosti. A rybáři se o překot dali do práce. Celý den a celou noc vláčeli těsto na pobřeží a házeli do moře.

Těsto se téměř celé nořilo do vody, ale netonulo, zůstávalo při hladině jako špinavý led koncem zimy, ztmavlý v předjarním sluníčku. Planá byla také naděje, že odplave na širé moře. Drželo se při břehu a příboj ho zčásti vyhazoval zpátky na břeh. Zato náramně zachutnalo rybám. Ty v obrovských hejnech přitáhly až ke břehu a živily se chutnou neznámou lahůdkou.

Rybáři pookřáli.

»Jen se na to podívejte, ty mršky to nakonec sežerou. Je jich tu požehnaně.«

»Tomu říkám návnada! Ted' by se to lovilo!«

»Akorát že by to žádná síť nevydržela, zvlášť ty naše, jsou celý zteřelý.«

Ale vážně o rybolovu stejně nikdo neuvažoval. Všichni jen dál vláčeli k moři těsto a házeli je do vody.

Třetí den si někdo všiml:

»Krucí, co má tohle znamenat? Už jsme sem toho tolik vyházeli, ryby toho sežraly nepočítané, a já bych rek, že je ho ještě víc než na začátku!«

»To znamená, že roste i ve vodě!«

Za dalších pár dní už bylo zřejmé, že těsto nejen roste i ve vodě, ale že v té vodě roste mnohem rychleji, protože patrně čerpá živiny i z ní. Už se bouřilo vysoko nad hladinu a rozlezlo se po ní, kam až oko dohlédlo. K dovršení všeho potáhlo celé pobřežní pásmo, udusilo normální příboj a začalo se zvolna rozrůstat zpátky na souš. Jako by se moře již nasytilo, víc těsta už nemohlo strávit, a tak přebytek přenechávalo pevnině. K původnímu břehu už se dojít nedalo.

Poslední naděje rybářů ztroskotala. Plni zoufalství stáli nad šedavou plání a neměli sebemenší představu, co si počít, jak se zachránit. Tohle bylo nějaké jiné moře – šedá rosolovitá břečka, po které se s největší pravděpodobností ani nedalo plout na člunu... Za nimi se tyčily prázdné, zpustlé chalupy...

Jeden z rybářů se přece jen pokusil sestrčit do těsta loďku. Okamžitě v něm uvízla jako v bažině, vesly nikdo nedokázal ani hnout.

»Moře je taky dočista zničený,« odplivl si starý rybář. »Ted' se odtud nehnem... Z ostrova se už nikdo nedostane... A kdo za to může?«

Ano, kdo za tohle může?! Téhle myšlenky se vděčně chopili všichni. Zoufalí

lidé, kteří ztratili poslední naději na záchranu, hledali viníka, aby si na něm vylili vztek za všechny ty trampoty.

»Kdo jinej než profesor Broier?!«

Rybáři už zapomněli, nebo si snad nechtěli vzpomínat, jak k těstu přišli a jak je profesor zapřísahal, aby mu všechny své zásoby věčného chleba vrátili.

»To on nás zničil! Připravil nás o střechy nad hlavou a přivolal smrt na naše děti. On za to může, že se na nás přihnalo takový neštěstí. Smrt profesorovi Broierovi! Smrt tomu ničemníkovi!«

A rozvášněný dav se rozběhl na návrší, kde stála profesorova usedlost.

Marné byly pokusy Johanna a jeho přátel přesvědčit lidi, aby se vyvarovali dalších nepředložeností. Hněv je slepý a neuvažuje.

OBLEHÁNÍ

Profesor Broier prožíval krušné dny. Dobře věděl, co se ve vesnici děje. Udělal vše pro to, aby neštěstí zabránil, ale i přesto se cítil nepřímým viníkem všeho, co se na ostrově dělo.

»Taková hrůza! Taková hrůza!« opakoval si polohlasně, přecházející po své pracovně z kouta do kouta. »Proč já se musel dočkat tak hrozného osudu! Věnovat čtyřicet let práce na to, abych učinil lidi šťastnými, a nakonec jim způsobit tolik neštěstí...«

Mezi těmito chvilkovými záchvaty zoufalství však profesor horečně pracoval – snažil se připravit prostředek, který by byl s to těsto rychle zničit nebo alespoň zpomalit jeho růst. Proseděl ve své laboratoři celé noci a nevstával od přístrojů ani na okamžik. Než však dosáhne nějakých praktických výsledků, čeká ho obrovské množství pokusů. A na ty potřebuje čas. Přitom byl profesor nucen své experimenty konat pod neustálým psychickým tlakem hrůz, které se odehrávaly kolem něho. Cítil, že už nemá daleko k nervovému zhroucení. Broier očekával, že rozběsněný dav dříve nebo později zaútočí na jeho dům, a řádně se na takovou možnost připravil. Na vlastním životě příliš nelpěl, ale měl neblahou předtuchu, že jedině on může lidstvo zachránit před katastrofálně bujícím těstem. Rozhodl se proto, že musí zatím stůj co stůj zůstat naživu.

Když vylekaný sluha vběhl do jeho pracovny a sotva srozumitelně vychrlil, že k domu se žene velký zástup rybářů, profesor se jen smutně, spíš pro sebe zeptal:

»Už?«

Minutu proseděl v hlubokém zadumání jako odsouzenec na smrt, kterému právě oznámili: »Připravte se. Půjďte na popravu.« Zanedlouho se však znovu vzchopil, narovnal se a klidně vydal dávno připravené pokyny:

»Zamkněte dveře, Karle. Dole v přízemí nasadte do oken dubové okenice.«

Sám se ke sluhovi okamžitě přidal. Masivní venkovní dveře byly udělány ze silných dubových fošen, stažených mohutným kováním. Takové dveře jistě dokážou náporu davu snášet dlouho. Úzká přízemní okna se dala uzavřít dubovými okenicemi s ocelovými háky. Profesor pamatoval na každou maličkost. Karl

dokonce stačil zavřít na závoru vrata, i když ta nebyla zdaleka tak spolehlivá jako domovní dveře.

»Alespoň na chvíli je zadrží,« usoudil sluha.

Profesorův dům se chystal k dlouhému obléhání. Za zdí kolem zahrady už se ozývaly první výkřiky.

»Smrt padouchovi!« řval rozvášněný dav a na vrata se snesla prská úderů těžkých rybářských háků na vytahování sítí. Psi puštění ze řetězu se zuřivě rozštěkali. Houf rybářů se zmateně vlnil, vrata jen praštěla, až nakonec povolila. Rybáři vyzbrojení háky a harpunami vtrhli do zahrady, pobili psy a oblehli dům ze všech stran.

»Otevři dům!« volali na profesora. »Stejně se odsud živ nedostaneš!«

Profesor opatrně vyhlédl úzkým okénkem v prvním patře. Přes nespornou tragiku téhle situace se nemohl zdržet bezděčného úsměvu při pohledu na rozvášněný dav: ani jedna armáda na světě asi neměla ve svých řadách tolik tlustých a nemotorných lidí. Starosti a dřina několika posledních dnů už sice byly znát, ale i přesto byli ještě všichni tak neuvěřitelně tlustí, jako by se tu sešla nějaká soutěž tlustých. Těžko se jim dýchalo a zřejmě se rychle unavovali. Díky tomu nebyli tolik nebezpeční.

»Dobře, vyjdu z domu, ale nejdřív mě vyslechněte,« zvolal profesor, který se chtěl pokusit o příměří. »Přece jsem vás varoval...,« zahájil svůj projev, ale ti dole ho nenechali ani dokončit větu.

»Ty vrahu! Ničemo! Smrt! Smrt!«

»Poradím vám, jak těsto zničit!« snažil se překřičet dav.

Ti, co stáli nejbliž a zaslechli profesorova slova, skutečně umlkli, ale z větších vzdáleností se pokřik ozýval dál.

»Dokud nenajdu prostředek, který vás těsta zbaví nadobro, roztírejte ho mezi kameny, drťte v hmoždířích, palte ho v ohni. Ale hlavně mě nerušte při práci. Už jednou jste mě neposlechli...«

Broierova slova však zanikla v divokém řevu. Rybáři se shlukli u vchodu a útočili háky na dveře jako beranem. Dveře i okenice však zatím náporům odolávaly.

Obléhání pokračovalo. Unavené dobyvatele profesorova domu střídali odpočatí a dál soustředěně bušili do dveří. K večeru masivní fošny poznamenaly těžké rány. Na několika místech ostré háky proděravěly dřevo naskrz. Ale armáda tlouštíků už taky byla dost vyčerpaná. Obléhatelé se posadili do trávy a probírali další plán postupu. Leckomu se plahočení s háky zdálo příliš zdoluhavé a úmorné. Bylo třeba vymyslet rychlejší metodu dobytí obležené pevnosti.

Zmatené výkřiky dole před domem postupně utichly. Neorganizované sročení se patrně měnilo v řádnou bojovou jednotku se štábem a důstojníky.

Začíná jít do tuhého, napadlo profesora.

»Vidíte toho, co mává rukama, pane profesore?« ukázal Karl na jednoho z rybářů. »Toho znám, jmenuje se Fritz.«

Fritz ostatním rybářům něco vysvětloval. Napjatě ho poslouchali, pak zase všichni družně zahlasili, téměř všichni vyběhli z vrat a kolem domu nechali jen

pár stráží.

Že by je přesvědčil, aby nedělali hlouposti? přemítal Broier. Ale proč by tu v takovém případě nechávali stráže?

Uplynula asi hodina. Broier náhle spatřil první navrátilce a okamžitě pochopil, co mají za lubem. Každý nesl na zádech otep chrastí a klacků.

»Co to má znamenat,« zděsil se Karl. »Snad nás tu nechťejí upéct zaživa?«

»Vynasnažíme se přežít i tohle,« povzdechl si profesor a bedlivě sledoval, jak rybáři ukládají ke dveřím a kolem stěn otepi dřeva.

»Nezbývá než zapojit do bitvy i naše dělostřelectvo,« pokýval hlavou Broier.

Sluha přinesl v náručí velký svazek raket. Než rybáři stačili rozdělat ohně, Broier se sluhou mezi ně vypustili asi deset raket. Byly to zvláštní rakety. Hrozivě syčely, prskaly, vyplivovaly snopy jisker, skákaly z místa na místo a šířily kolem sebe nesnesitelný puch, ale přes veškerý tento hrůzyplný dojem byly jinak naprosto neškodné.

V řadách rybářů opravdu vyvolaly nezvládnutelnou paniku. Rybáři se vrhli na útěk, kýchali a obličje si křečovitě zakrývali dlaněmi, protože byli přesvědčeni, že je profesor otrávil nějakým jedovatým plynem.

Minula půlnoc. Ubývající měsíc prosvítal roztrhanými mračky, rychle unášenými větrem. Rybáři se mezitím přesvědčili, že jsou živi a zdraví, a k domu se vrátili právě v okamžiku, kdy se profesor chystal využít jejich dočasného ústupu a uprchnout.

V nezřetelném měsíčním světle profesor viděl, že útočníci se tentokrát k domu blíží se šátky uvázanými přes ústa a nos. V rukou třímali rozsvícené lucerny. Přes chorobnou tloušťku a neohrabanost si tentokrát počínali rychle a rozhodně. Organizace o sobě dávala vědět. Než Broier stačil vypálit další raketovou salvu, rybáři zapálili ohně, rychle se stáhli do bezpečné vzdálenosti a posadili se.

»Tohle vypadá ošklivě,« usoudil Broier při pohledu na hbité jazyčky plamenů olizujících suché smolnaté větve. Promnul si čelo a zamyslel se.

»Nezbývá než zahájit plynový protiútok, jiné východisko nemáme... Plyn je neškodný a nikoho nezabije. Ale všichni ti lidé budou přinejmenším tři hodiny spát.«

Broier zašel do laboratoře a vrátil se odtud se dvěma plynovými bombami. Otevřel ventil a z bomby začal dolů unikat téměř bezbarvý plyn. Když se bomba vyprázdnila, profesor i jeho sluha si navlékli masky a vypustili ještě další tři bomby. Účinek plynu byl rychlý a dokonalý. Jakmile se plynová vlna dovalila k rybářům, začali jeden po druhém padat jako mouchy.

»Můžeme jít,« řekl Broier.

Vyšli z domu, zamkli za sebou, rychle roztahali hořící hranice a oheň uhasili. Mezitím se zvedl vítr a zbytky plynu rozehnal.

»Tím líp,« pochvaloval si profesor, »za hodinku za dvě už budou na nohou. A my už mezitím dojedeme hodně daleko.«

Broier otevřel garáž, vyjel ven s malým kabrioletem, k volantů se posadil Karl a oba muži zabouchli dvířka. Za vraty vůz zamířil k silnici vedoucí do nejbližšího města.

ZLOČINEC

Ráno se rybáři jeden po druhém probudili a nechápavě se po sobě dívali. Co se to s nimi stalo? Kolem domu se povalovaly ohořelé větve a klacky. Uvnitř však bylo naprosté ticho.

Vyrazili dveře a vstoupili dovnitř. Všude prázdno.

»Utek! Je pryč! Zase nás přelstil!«

Zklamaně se vrátili do vesnice a teprve teď si někteří z nich vzpomněli na profesorovu radu, jak ničit těsto. Přitáhli odněkud velký kotel, rozdělali pod ním oheň a začali do něj těsto házet. Z kotle stoupal odporný puch, ale těsto opravdu rychle tálo a nechávalo po sobe na dně jen hromádku usazeniny. Kdo neměl kotel, roztíral těsto mezi kameny nebo ho roztloukal ve stoupě či hmoždíři. Práce šla docela dobře, ale těsta již bylo příliš mnoho, rybáři museli pracovat celý den, aby se zbavili alespoň nových přírůstků.

Zatímco rybáři se věnovali této sisyfovské práci, profesor s Karlem ujížděli k městu. Když projížděli jednou vískou, potkali na silnici starého rybáře, který profesora od vidění znal.

»Tady jede, vlkodlak!« zvolal rybář a ukázal několika rolníkům profesora v projíždějícím voze. Z hloučku se ozvaly hlasy nevole a Karl přidal plyn.

Jeden z mužů však stačil mrštit za vzdalujícím se autem vidlemi, které vůz zasáhly tak nešťastně, že prorazily pneumatiku. Uprchlíci se na prázdné gumě dostali alespoň za vesnici, tam zastavili a snažili se kolo rychle vyměnit. Vesničané je však zahlédli a rozběhli se k nim. Broierovi a Karlovi nezbylo než auto rychle opustit a ukrýt se v blízkém lese. Báli se vyjít na silnici, takže museli ve svém úkrytu prosedět celý den, a teprve, v noci se vydali na další cestu.

Jsem vyvrhel, pomyslel si trpce profesor. Kdejaký kolemjdoucí mě může klidně zabít jako zločince, který se ocitl mimo zákon...

Když se naši pronásledovaní cestovatelé konečně dostali do města, Broier se vypravil rovnou k městskému prokurátorovi, představil se a požádal:

»Prosím, abyste mě zatkl a poslal do vězení, jinak mě dav roztrhá na kousky.«

»Přišel jste právě včas,« odpověděl prokurátor. »Před několika minutami jsem na vás vystavil zatýkač.«

»Abyste mě ochránil před rozvášněnými bandami?«

»To taky,« zabručel vyhýbavě prokurátor. »Ale nejen proto. Zřejmě proti vám bude vznesena obžaloba.«

Profesora to zarazilo, ale neřekl nic. Jen pokrčil rameny a s nezúčastněnou tváří se nechal odvést do vězení. Brzy nato byl převezen do Berlína.

»Jsou vám známa neštěstí a škody, které jste způsobil svým vynálezem?« zeptal se ho při prvním výslechu vyšetřovatel.

»Ano, jsou. Ale vinen se rozhodně necítím. Upozorňoval jsem...«

»Otázkou vaší případné viny či neviny se budeme zabývat později. Zřejmě víte, co se odehrálo v té vaší rybářské vesnici, ale nemáte tušení, co se děje po celém světě.«

»S největší pravděpodobností totéž, jen ve větším měřítku.«

»Ve větším měřítku!« vybuchl rozhořčeně vyšetřovatel. »Jak o tom můžete mluvit s takovým klidem? To vaše příšerné těsto zatopilo celé vesnice, dokonce města. Statisíce, milióny lidí zůstaly bez přístřeší. Říční i námořní plavba prakticky ustala, protože místo vody je všude jen rosolovitá bažina. Způsobil jste horší katastrofu než vulkán nebo zemětřesení. A vy si klidně vykládáte něco o větším měřítku!«

»No a co, to snad mám před vámi padnout na kolena a prosit o smilování?« zeptal se už hodně nabroušený profesor. »To jsem přece nebyl já, kdo roznesl těsto po celém světě a kdo si vzal do hlavy, že si z něj udělá výnosný kšeft. Tak mi laskavě rače říct, z čeho konkrétně mě viníte!«

»Z toho, že aniž jste všechny pokusy dokončil a prostudoval veškeré vlastnosti vašeho vynálezu, dopustil jste se trestuhodné neopatrnosti a poskytl jste jednu dávku těsta starému rybáři Hansovi. Tím to všechno začalo.«

»Podnikl jsem veškerá myslitelná bezpečnostní opatření. Děda Hans mě oklamal.«

»Svěřil jste do rukou pologramotného starce strašlivou ničivou sílu. Tomu chcete říkat bezpečnostní opatření? Ted' prosím buďte tak laskav a sdělte mi veškeré podrobnosti.« A vyšetřovatel usedl ke stolu, aby zahájil vleklý formální výslech.

Zejména ho zajímalo, proč Broier ve svém telegramu konkrétně neupřesnil, jakému nebezpečí je svět vystaven, ale mluvil jen všeobecně o katastrofálních následcích pro lidské zdraví, čímž vyšetřování usměrnil po falešné stopě.

»Kdybyste býval rovnou řekl pravdu, dalo se neštěstí zabránit. Třeba jsme mohli vyrobit nějaké pevné hermetické nádoby nebo chladičí zařízení.«

»Měl jsem za to, že nebezpečí otravy je ten nejúčinnější způsob, jak lidi donutit, aby se chleba zřekli a zničili ho. Kdybych rovnou řekl pravdu, stejně by mi nikdo nevěřil. A ty vaše nádoby a ledničky by nepomohly. Jejich vývoj a výroba by si vyžádaly poměrně dost dlouhou dobu, kdežto těsto roste rychlostí, jakou se množí bakterie: během dvanácti hodin po sobě jediná buňka zanechává šestnáct miliónů potomků.«

Po výslechu se profesor směl setkat se svým advokátem a ten mu sdělil další podrobnosti.

»Je to tak, drahý pane profesore, způsobil jste pěknou melu. Lidé na celém světě nedělají nic jiného, než že roztloukají vaše těsto jak se dá. Bohatí si můžou najmout nádeníky, ale všichni ostatní jsou odsouzeni k vyčerpávající, nekonečné práci. Některé státy se dokonce pokoušely ve velkém pašovat své těsto za hranice. Vyvolalo to řadu pohraničních konfliktů. Ještě štěstí, že těsto válečnickou dychtivost rychle zchladilo. Ono se to těžko válcí, když na bojišti pro těsto není k hnutí. Tak si to rozdala jen Stadia a tím boje skončily. Ale co bude dál, to mi řekněte? V novinách už se píše, že vaše těsto se postupně rozleze po celé zemi, potáhne planetu neprodyšnou slupkou a bude po všem. Slunce tenhle koblížek pěkně usmaží, aby byl chutný a výživný, jenže už ho nebude mít kdo sníst, protože všechno živé zemře. Prozíravější boháči už skupují vysokohorské parcely.

Všechny švýcarské ledovce si uzurpovala hrstka zbohatlíků, kteří se tam hodlají přestěhovat a doufají, že tak vysoko se těsto nedostane, tím spíš, že v chladnu roste pomalu.«

»Jedno mi řekněte, pane doktore,« přerušil obhájce profesor, »proč všichni obviňují mě? Věčný chléb přece prodávali Rodenstock s Kriegmanem.«

Advokát se ušklíbl:

»Hlavně proto, že monopol na prodej chleba má teď v rukou vláda, a ta přece nebude obviňovat sama sebe! No a protože vláda si nepřeje, aby odpovědnost padla na ni, musí odlákat pozornost mas a svalit vinu na někoho jiného.«

»Teď už chápu,« pokýval hlavou profesor. »Za takových okolností bude těžké se hájit.«

»To ano. A existuje jediný způsob, jak byste mohl svou vinu vykoupit – vynalézt protijed, nějakou látku, která by chléb rychle zničila.«

»Ale to bych musel pracovat!« zvolal žlučovitě profesor.

»Budete mít možnost,« slíbil mu advokát. »Ještě dnes přejdete do laboratoře, která byla vybudována přímo tady ve vězení. K dispozici dostanete všechno, co budete považovat za nezbytné. Věřte mi, že to pro vás bude ten nejlepší způsob obhajoby.«

ZACHRÁNĚNÝ SVĚT

»Dovolte mi, abych se představil. Soukromý docent Schmidt. Mám vám dělat asistenta. Předtím už jsem pracoval v biochemické laboratoři Rodenstocka a Kriegmana. Podařilo se mi zjistit složení vašeho chleba a zajistit výrobu ve velkém.«

»Ach tak,« pousmál se Broier, »takže vy jste můj „spolupachatel“. Nevděčím za svého asistenta ve vězeňské laboratoři právě této zajímavé okolnosti?“

»Představte si, že ne. Nikdo si mě ani nevšiml. Zřejmě se usnesli, že jeden obětní beránek postačí.«

»A Rodenstock s Kriegmanem jsou také na svobodě?«

»Přirozeně, a jejich podniky prosperují jako dřív. Vyrábějí se tam mechanické drtiče těsta, na tom se dnes dají vydělat obrovské peníze. Každý trochu zámožný člověk si takovou věc už dávno opatřil. Na ničení chleba dnes pracují desetitisíce lidí. Pracovní den bylo nutno na celém světě prodloužit na dvanáct hodin. Jinak to nešlo. Téměř všude platí stanné právo. Na pracující se vztahují stejné požadavky jako na vojáky. Jakékoli stávky jsou okamžitě tvrdě potlačeny.«

Broier sklesle schýlil hlavu.

Chudák Broier Takhle si šíření svého vynálezu jistě nepředstavoval, pomyslel si Schmidt. Bylo mu starého vědce líto.

»Podívejte se po laboratoři, pane profesore, myslím, že to není špatné.«

Broier se probral z chmurných úvah a okem znalce laboratoř obhlédl. Vcelku byl spokojen. Jakmile spatřil mikroskop a vedle něj pár křivulí a retort, napětí a útrapy posledních dnů jako by z něj spadly. Volala ho práce.

»Ano, jistě, je to pěkná laboratoř. Něco tu sice ještě chybí, ale bylo mi řečeno, že vše nezbytné dostaneme. Teď je třeba pracovat, pracovat!«

»No výborně. Věřím, že si s těstem brzy poradíme. Ostatně, když už jsme u toho, čím si vysvětlujete to náhlé zrychlení růstu, pane profesore? Je to skutečně jen zvýšením teplot na počátku léta?«

»To přirozeně ne. Kromě zvýšení teplot musíme počítat i s větším počtem bakterií v letním vzduchu. Mé jednoduché organismy se tak dostávají do styku s výživnějším prostředím a tempo jejich růstu se prudce zrychluje.«

Přesně to jsem předpokládal, přikývl spokojeně Schmidt. »Takže radikální ničení věčného chleba by se mohlo ubírat hned dvěma cestami. Buď musíme objevit kmen takových bakterií, které by těsto požíraly větší rychlostí, než jakou se dokáže samo množit, nebo musíme sterilizovat vzduch, který těsto obklopuje, a zbavit tak organismy, z nichž se skládá, základního zdroje potravy.

»Osobně jsem pomýšlel hlavně na ten první způsob,« přiznal se Broier, »ale váš nápad se sterilizací vzduchu mi také připadá zajímavý.«

»Pracujme tedy na obou postupech.«

V Schmidtovi profesor Broier oblevil zkušeného a talentovaného spolupracovníka, ale také spolehlivého přítele. Oba vědci pracovali téměř bez přestávek a jejich výzkumy by zřejmě probíhaly ještě rychleji a úspěšněji, kdyby profesora svými výsledky neustále nevyváděl z míry vyšetřovatel. Po takových »návštěvách« profesor upadal do těžké letargie nebo byl naopak přehnaně citlivý a podrážděný. Schmidt se snažil ho uklidnit, seč mu síly stačily:

»Nevšímejte si té čmuchalské krysy. Váš vynález je geniální, ať si říká kdo chce co chce. Každá vědecká aktivita s sebou nese jistá rizika. Teď pracujeme na tom, abychom váš vynález zničili, ale tím to přece nemůže a nesmí skončit. Najdeme pro těsto vhodnou uzdu, učiníme z něj poslušný nástroj v rukou člověka a zbavíme svět hladu.«

Svět mezitím napjatě sledoval, co se v malé vězeňské laboratoři odehrává. Většinu lidí však už pomalu docházela trpělivost. V novinách se stále častěji ozývaly hlasy, že je nejvyšší čas profesora Broiera soudit, protože zažehnat pohromu, kterou způsobil, se mu nejspíš stejně nepodaří. Schmidt, který se občas stihl do novin podívat, tyto zprávy před Broierem pečlivě tajil, aby ho zbytečně neznepokojoval.

Jednou si však noviny přečetl i sám profesor. Dlouho nad nimi zamyšleně seděl a večer Schmidta, který už několik nocí nespál, přemluvil, aby si tentokrát šel večer lehnout.

Schmidt uposlechl, ale nemohl usnout. Profesor byl toho večera obzvlášť nepokojný, proto asistent spánek jen předstíral a štěrbínou mezi víčky ho neustále sledoval. Broier dlouho bez cíle přecházel po laboratoři, ale nakonec se přece jen posadil k práci. Schmidta to uklidnilo a už pomalu usínal, když ho najednou z polospánku vytrhl profesorův rozjásaný křik: »Heuréka!«

Schmidt by se nejraději vymrštil z lůžka a šel Broierovi poblahopřát k úspěchu, ale něco ho ještě na chvíli udrželo pod příkrývkou. Broier rychle přešel k psacímu stolu, spálil nad lihovým kahanem nějaké papíry, pak na jiný papír chvatně

načmáral pár řádek a vyjmul ze zásuvky injekční stříkačku.

Chce si vzít život! blesko asistentovi hlavou, už nečekal ani vteřinu a vrhl se k profesorovi.

»Tak tohle ne, pane profesore, to by nešlo! Něco takového vám nesmím dovolit!«

»Nechte mě na pokoji,« odsekl profesor. »Pokud jsem se na lidstvu nějak provinil, už jsem svou vinu vykoupil – objevil jsem prostředek, který těsto snadno zlikviduje. Jenže už jsem příliš unaven... Je toho na mě trochu moc.«

»Pokud jste jen unavený, tak si prostě odpočiňte. Takový mozek jako váš nesmí zemřít předčasně.« Schmidt vytrhl stříkačku z profesorových rukou a pokračoval: »Dovolte, abych vám od srdce pogratuloval! A představte si, že vy mně můžete blahopřát taky. Dnes večer jsem svůj úkol úspěšně dokončil i já.«

»A proč jste mi nic neřekl?«

»Potřeboval jsem si ještě pár věcí ověřit,« odpověděl skromně Schmidt. Ve skutečnosti však sám čekal, protože věděl, že profesorova práce se blíží ke konci, a přál si, aby palma prvenství připadla jemu.. »Takže teď, drahý profesore, musíme žít. Žít a pracovat. Zdokonalíme věčný chléb – váš věčný chléb – aby ho všichni mohli v klidu jíst a velebit jeho geniálního pekaře.«

Profesor se usmál a podal mladšímu kolegovi ruku. Zanedlouho už noviny a rozhlasové stanice celého světa mohly oznámit, že radikální prostředek na hubení chleba je objeven. Plíseň profesora Broiera působila naprosto spolehlivě. Stačilo vhodit do těsta několik gramů plísně a po chvíli už obrovité rosolovité hory zkysly, smršťovaly se a za pár hodin po nich zůstal jen jemný, jakoby sametový potah, připomínající dřevokaznou houbu. Potah rychle vysychal a měnil se v prach. Bezvadně fungovaly i Schmidtovy sterilizátory vzduchu, ale Broierova metoda byla jednodušší a lacinější, proto dostala zelenou právě ona.

Svět se konečně těsta zbavil. Lidstvo bylo zachráněno.

ČERSTVÝ VÍTR

Nad rybářskou vesnicí se proháněl čerstvý vítr, typický pro časný podzim. Vůně moře se hned zdála pronikavější. Nad hladinou rychle ubíhala bílá oblaka. Mezi mořem a nebem poletovali ptáci a rozechvívali vzduch ostrým hrdelním křikem. Písačkou pláž oplachoval pěnivý příboj.

Všechno obyvatelstvo obce se shluklo na břehu. Sítě už byly vyspravené, čluny čerstvě natřené a prosmolené. Rybáři vyjíždějí na lov. Jejich tváře jsou soustředěné, svalnaté paže, napínající plachty, pracují rychle a jistě.

»Tak čerstvej vítr do plachet,« popřál všem Fritz a postavil se ke kormidlu.

»Hlavně aby byl dobrej lov,« ozval se starý rybář, který se po kolena ve vodě ve vysokých rybářských botách brodil k lodi.

Velký rybářský barkas budil dojem, jako by na vlnách netrpělivě přešlapoval, podoben odpočatému koni. Poslední přípravy před vyplutím končily.

Všech se zmocnila slavnostně povznesená nálada. Vítr okamžitě napjal plachtu,

barkas se pohotově otočil přídí na otevřené moře a rychle se rozběhl po vlnách.

Fritz se opřel do kormidla. Jeho prostovlasou hlavu laskal čiperný větřík. Rybáři se zdálo, jako by mu ten neodbytný, prosolený mořský vítr znovu vracel někdejší radost ze života a sílu. Jako mlžný, polozapomenutý sen se mu před očima zamíhaly výjevy z posledních několika měsíců: bohatství, které se rozplynulo stejně nečekaně, jako se předtím zrodilo, krádeže, vraždy, bezesné noci v herně, zběsilá hráčská vášně, apokalyptické scény chlebové potopy...

Copak tohle vše se jemu, rybáři Fritzovi, skutečně přihodilo? Aby si ověřil, zda je ta přízračná minulost pravda nebo jen sen, zadíval se do drsné tváře starého muže, který s takovou jistotou obsluhuje plachty. V té tváři jako vytesané sekerou z dubového dřeva, s pevně sevřenými rty a pronikavýma očima starého mořského vlka se nepohne ani sval. Copak tuhle tvář mohl vidět také tam v herně, nad zeleným sukнем hracího stolu...? Ochablá pootevřená ústa, třesoucí se ruce – a nad tím vším hrůzné, šílené oči, planoucí hamižným žárem...

»Ne, byl to jen škaredej sen.«

Fritz se natolik pohroužil do svých úvah, že zapomněl včas otočit kormidlem. Přes palubu se převalila boční vlna a pořádně rybáře pokropila.

»Nespi, chlapče!« okřikl ho přísně starý rybář.

Věcný tón zaplašil všechny Fritzovy vidiny. Už mu bylo hej. Rozhodně se opřel do kormidla a zamířil s barkasem rovnou do širého moře, vstříc čerstvému větru.

NAD PROPASTÍ

1 Tajemná vila

Při svých procházkách v okolí Simeizu jsem si všiml osamělé vily stojící na příkrém horském svahu. Nevedla k ní ani cesta. Byla kolem dokola obehnaná vysokým plotem, v němž byla jediná vrátka, neustále uzamčená. Nad plotem nevyčníval jediný zelený keř, jediný strom. Kolem vily holé výběžky nažloutlých skal; mezi nimi tu a tam rostly povadlé jalovce a nízké pokroucené horské borovice.

„To byl nápad usadit se na takové divoké, holé skále! A bydlí tam vůbec někdo?“ uvažoval jsem obcházeje vilu.

Ještě jsem nikdy, neviděl, že by z ní někdo vycházel. Byl jsem tak zvědav, že jsem se vyškrábal na okolní výše položené skály, abych nahlédl do dvora. Vila však byla umístěna tak, že ať jsem vylezl na skálu z kterékoli strany, podařilo se mi spatřit jen malý koutek dvora. Byl stejně prázdný a ladem ležící jako všechno kolem.

Po několika dnech pozorování se mi však podařilo zpozorovat, že přes dvůr přešla jakási starší, černě oblečená žena.

To ještě více probudilo mou zvědavost.

„Bydlí-li tam lidé, musí přece udržovat nějaký styk se světem, přinejmenším chodit na nákupy!“

Začal jsem se vyptávat svých známých a konečně jsem svou zvědavost ukojil. Nikdo sice o obyvatelích vily nevěděl nic hodnověrného, ale jeden známý mi sdělil, že se říká, že tam bydlí profesor Wagner. Profesor Wagner!

To stačilo, aby se moje pozornost pevně připoutala k vile. Chtěl jsem za každou cenu spatřit neobyčejného muže, který svými vynálezy vzbudil tolik rozruchu. Ale jak? Začal jsem kolem vily vysloveně slídit. Cítil jsem, že je to nepěkné, ale přesto jsem ve svém pozorování pokračoval a dlouhé hodiny, v různou denní i noční dobu, jsem proseděl poblíž vily za jalovcovým keřem.

Říká se, že sleduje-li člověk neodbytně jeden cíl, pak ho dříve či později dosáhne.

Jednou brzy ráno, krátce po rozednění, jsem najednou zaslechl, jak konečně skřípla vrátka ve vysoké ohradě. Celý jsem zpozorněl, přikrčil se a se zatajeným dechem jsem sledovala, co se bude dít.

Dvířka se otevřela. Vyšel vysoký muž s ruměnou tváří, rezatou bradkou a povislými kníry, a pozorně se rozhlédl. Ovšem, je to on, profesor Wagner!

Přesvědčil se, že v okolí nikdo není, a začal pomalu stoupat vzhůru, dostoupil

na malou horskou plošinku a začal provádět jakési mně zcela nepochopitelné cviky. Na plošině byly poházeny kameny různé velikosti. Wagner k nim přistupoval, pokoušel se je pozdvihnout, pak s opatrným našlapováním přecházel na jiné místo a znovu bral do ruky kameny. Všechny však byly tak velké a těžké, že by jimi asi ani profesionální vzpěrač nepohnul.

„To je divná zábava!“ pomyslel jsem si. A najednou jsem byl tak ohromen, že jsem neudržel překvapený výkřik. Stalo se něco neuvěřitelného: profesor Wagner přistoupil k obrovskému úlomku skály, vyššímu než dospělý člověk, uchopil jej za ostrý výčnělek a zvedl celou skálu s takovou lehkostí, jako by držel kousek papíru. Napřáhl ruku a opisoval se skálou kruhy.

Nevěděl jsem, co si mám myslet. Buď má Wagner nadlidskou sílu... ale proč tedy neuzdvihl poměrně mnohem menší kameny? Nebo ... Ani jsem svou myšlenku nedovedl do konce, když mě nový Wagnerův kousek ohromil ještě víc.

Wagner vyhodil skálu do výše jako drobný kamínek a skála stoupala snad dvacet metrů vysoko. Vzrušeně jsem očekával, s jakým rachotem dopadne asi zpátky na zem. Ale úlomek se snášel poměrně pomalu. Napočítal jsem do deseti, než skála klesla k zemi. A když byla ve výši člověka, nastavil Wagner ruku, chytil do ní skálu a přitom se mu ruka ani nezachvěla.

„Chochocho!“ zazněl jeho veselý bas a Wagner odhodil skálu daleko od sebe. Letěla chvíli rovnoběžně se zemí, pak prudce změnila směr kolmo dolů, v okamžiku dopadla a se strašným rachotem se roztránila.

„Chochocho!“ zasmál se Wagner znovu a podivně vyskočil. Vznesl se asi čtyři metry vysoko a přeletěl plošinku směrem ke mně. Zřejmě si svůj skok špatně vypočítal, protože se mu stalo totéž, co potkalo skálu: znenadání začal prudce padat dolů. A nebýt na místě dopadu svah, jistě by se byl zabil. Dopadl nedaleko ode mne, na druhé straně jalovcového keře, zasténal, zaklel a chytil se za koleno. Pohládl si pochroumané místo, pokusil se vstát a znovu zasténal.

Po chvíli váhání jsem se rozhodl prozradit svou přítomnost a poskytnout mu pomoc.

„Hodně jste se pohmoždil? Mohu vám pomoci?“ otázal jsem se vylézaje z křoví.

Moje objevení zřejmě profesora nepřekvapilo. Alespoň to nedával nijak znát.

„Ne, děkuji vám,“ odpověděl klidně. „Dojdu sám.“ A znovu se pokusil vstát. Oblíčeť se mu srahl bolestí. Dokonce se zvrátil na záda. Noha mu v kolenně rychle natékala. Bylo zřejmé, že se bez cizí pomoci neobejde.

Odvážil jsem se rozhodného činu.

„Pojďte, dokud ještě vůbec můžete chodit,“ řekl jsem a pozvedl ho. Podřídil se. Při každému pohybu mu zraněná noha způsobovala bolest. Pomalu jsme stoupali po příkrém svahu. Téměř jsem Wagnera nesl a sám jsem div nepadal pod tíhou jeho hmotného těla. Ale přitom jsem byl nanejvýš spokojen, že jsem tak dostal možnost nejen spatřit, ale také se seznámit s profesorem Wagnerem a proniknout do jeho bydliště. Ostatně, možná že dojdeme k vrátkům, on mi poděkuje a nepustí dovnitř. Tato myšlenka mě trápila, když jsme se blížili k vysoké ohradě jeho vily. Ale neřekl nic a překročili jsme vytouženou hranici – vlastně on těžko mohl vůbec

něco říci. Bylo mu moc špatně. Bolestí a otřesem takřka pozbyl vědomí. Já jsem také únavou sotva táhl nohy. A přesto, než jsme vstoupili do domu, stačil jsem vrhnout zkoumavý pohled přes rameno na dvůr.

Byl dost rozlehlý. Uprostřed stál jakýsi přístroj podobný Morenovu aparátu. V hloubi dvora bylo vidět v zemi jakýsi kulatý otvor krytý silným Sklem. Kolem tohoto otvoru, od něho k domu a ještě několika jinými směry ze země vystupovaly jakési kovové oblouky, vzdálené od sebe asi půl metru.

Ničeho víc jsem si všimnout nestačil. Z domu nám vyšla naproti polekaná starší žena v černému obleku – jeho hospodyně, jak jsem se dověděl později.

Uložili jsem profesora Wagnera do postele.

2 Začarovaný kruh

Wagnerovi bylo hodně zle. Těžce oddychoval, oči zavřené, a blouznil.

„Cožpak může od otřesu zahynout ten geniální stroj – mozek profesora Wagnera?“ uvažoval jsem znepokojeně.

Profesor blouznil v matematických vzorcích a čas od času sténal. Rozpačitá hospodyně bezmocně stála na místě a neustále opakovala:

„Co bude dál? Božíčku, co bude dál?“

Musel jsem nemocnému poskytnout první pomoc a starat se o něho.

Teprve druhý den ráno přišel Wagner k sobě. Otevřel oči a díval sena mne zcela rozumně.

„Děkuji vám,“ zašeptal.

Dal jsem mu napít a on mě pokývnutím hlavy požádal, abych ho nechal o samotě. Unaven napětím předchozího dne a bezesnou nocí jsem mu nakonec vyhověl a vyšel jsem na dvůr nadýchat se čerstvého ranního vzduchu. Neznámý přístroj, stojící uprostřed dvora, znovu upoutal mou pozornost. Přistoupil jsem k němu a vztáhl ruku.

„Nechod'te tam! Stůjte!“ uslyšel jsem za sebou tlumený, vyděšený hlas hospodyně. A v tom okamžiku jsem pocítil, že mi ruka neobyčejně ztěžkla, jako by k ní někdo pověsil těžké závaží, které mě stáhlo k zemi tak prudce, že jsem upadl. Neviditelné závaží mi dolehlo na zápěstí. S nejvyšším vypětím sil jsem ruku stáhl zpět. Bolela a byla zrudlá.

Vedle mne stála hospodyně a rozmrzele pokyvovala hlavou.

„Jak to, že... Copak to se smí? Radši se neprocházejte po dvoře, nebo vás to docela zplacatí!“

Nic jsem nechápal. Vrátil jsem se do domu a ovázel si ruku.

Když se profesor znovu probudil, vypadal už docela čile. Zřejmě měl neobyčejně zdravý organismus.

„Co to máte?“ zeptal se a ukázal na mou ruku. Vysvětlil jsem mu, co se stalo.

„Lezl jste do velkého nebezpečí,“ řekl mi na to.

Toužil jsem po tom slyšet od Wagnera co nejdříve vysvětlení všeho neobvyklého, co jsem v poslední době zažil, ale zdržel jsem se otázek, abych

nemocného nerozrušoval.

Téhož dne večer mě Wagner požádal, abych mu přesunul postel k oknu, a sám začal mluvit o tom, co mě tolik znepokojovalo.

„Věda studuje přírodní jevy,“ začal bez úvodu, „formuluje vědecké zákony, ale velmi málo zná podstatu těchto sil. Říkáme ‚elektřina‘, ‚přitažlivá síla‘. Studujeme jejich vlastnosti, využíváme jich pro své cíle. Ale nejhlubší tajnosti své podstaty nám tyto síly odhalují velmi nerady. Proto jich můžeme využívat velmi neúplně. Elektřina se v tomto směru ukázala poddajnější. Podrobili jsme si tuto sílu, ovládli jsme ji a donutili, aby za nás pracovala. Honíme ji z místa na místo; vyrábíme ji do zásoby a podle potřeby ji používáme. Ale přitažlivá síla – to je síla ve skutečnosti nejméně poddajná. Té se musíme spíš přizpůsobovat, než abychom přizpůsobovali ji pro své potřeby. Kdybychom mohli měnit přitažlivou sílu, řídit ji podle vlastního přání, akumulovat jako elektřinu, jak mohutnou zbraň bychom měli v ruce! Ovládnout tuto nepokornou sílu bylo odedávna mou touhou!“

„A také jste ji ovládl!“ vykřikl jsem a pomalu jsem začínal chápat všechny události.

„Ano, ovládl jsem ji. Našel jsem prostředek, jak regulovat přitažlivou sílu podle vlastního přání. Viděl jste můj první úspěch... Och, úspěchy bývají někdy draze vykoupeny,“ povzdychl si a promnul si zraněné koleno. „Z pokusných důvodů jsem snížil přitažlivou sílu na malé ploše okolo domu. Viděl jste, Jak lehce jsem zvedl skálu. Toho jsem dosáhl zvýšením přitažlivé síly na nevelkém místě ve dvoře... Málem jste za svou zvědavost zaplatil životem, když jste se přiblížil k mému ‚začarovanému kruhu‘.“

„Prosím, podívejte se,“ pokračoval a ukázal rukou z okna. „Směřem k vile letí hejno ptáků. Třeba některý z nich proletí nad pásmem zesílené přitažlivosti...“

Odmklel se a já s napětím sledoval přibližující se ptáky. Už letí přímo nad dvorem ...

A tu jeden z ptáků jako kámen prudce spadl na zem a dokonce se ani neroztříštil, ale rovnou se změnil ve skvrnu, která pokryla zem vrstvou zřejmě ne silnější než je list papíru.

„Viděl jste?“

Trhl jsem sebou při pomýšlení, že i mne mohl potkat podobný osud.

„Ano,“ uhodl moji myšlenku, „byl byste rozdrčen tíží vlastní hlavy a stal by se z vás lívanec.“ Znovu se usmál a pokračoval: „Fima, moje hospodyně, říká, že jsem vynalezl skvělý prostředek, jak uchránit potraviny před toulavými kočkami. Neděláte jim nic, ale jak se jim jednou přilepí pracka, víckrát se tu neobjeví. Ano,“ pokračoval po chvíli mlčení, „existují ještě škodlivější kočky, ještě nebezpečnější – dvounohé, neozbrojené drápy a zuby, ale kanóny a kulomety.“

„Představte si,“ pokračoval profesor Wagner, „jakým přehradným prostředkem bude ovládnutá přitažlivá síla! Mohu zřítit přehradnou clonu na hranicích státu a nepřekročí je ani jeden nepřítel. Letouny se zřítí na zem jako tenhle pták. Nejen to, ani náboje nebudou moci překonat toto přehradné pásmo. Mohu to udělat i naopak – zbavit útočícího nepřítele přitažlivé síly a vojáci budou při sebemenším pohybu vysoko vyskakovat a bezmocně se kymáčet ve vzduchu... Ale to všechno jsou

malichernosti ve srovnání s tím, čeho jsem dosáhl. Našel jsem prostředek, jak snížit přitažlivou sílu na celém povrchu zeměkoule, s výjimkou pólů...”

„A jak toho dosáhnete?“

„Donutím zeměkouli k rychlejší rotaci – a to je všechno,“ odpověděl profesor Wagner s výrazem, jako by se mluvilo o dětském vlku.

„Zvýšit rychlost zemské rotace?!“ vykřikl Jsem překvapeně.

„Ano, zvýším rychlost její rotace, odstředivá síla poroste a všechna tělesa na zemi budou stále lehčí. Nemáte-li nic proti tomu zůstat u mne na návštěvě ještě pár dní...”

„S radostí!“

„Zahájím pokus, jakmile vstanu, uvidíte mnoho zajímavého.“

3 „Točí se!“

Za několik dní se profesor Wagner definitivně zotavil, i když ještě trochu pokulhával. Dlouhé chvíle trávil sám ve své podzemní laboratoři v koutě dvora a mně dával k dispozici svou domácí knihovnu. Do laboratoře mě však nikdy nepozval.

Když jsem jednou seděl v knihovně, vstoupil Wagner, neobyčejně rozradostněný, a hned na prahu vykřikl:

„Točí se! Uvedl jsem své zařízení v činnost a teď uvidíme, co se bude dít!“

Čekal jsem, že se stane něco neobyčejného. Ale plynuly hodiny, uplynul celý den a nic se neměnilo.

„Jen počkejte,“ usmíval se profesor do svých povislých knírů, „odstředivá síla vzrůstá úměrně se čtvercem rychlosti. A Země je pořádný vlk, ten se hned tak nerozhoupá!“

Když jsem druhý den ráno vstával, pocítil jsem jakousi lehkost. Abych si to ověřil, zvedl jsem židli. Připadala mi mnohem lehčí než obvykle. Odstředivá síla začala zřejmě působit. Vyšel jsem na verandu a usedl s knihou v ruce. Na stránky dopadal stín sloupu. Mimoděk jsem si všiml, že se stín pohybuje poměrně rychle. Co to má znamenat? Jako by slunce rychleji utíkalo po nebi.

„Aha, už jste si všiml?“ zaslechl jsem hlas profesora Wagnera, který mě sledoval. „Země se otáčí rychleji, dny i noci se střídají v kratších intervalech.“

„A co bude dál?“ zeptal jsem se nechápavě.

„Dočkejte času,“ odpověděl profesor.

Slunce zapadlo toho dne o dvě hodiny dříve než obvykle.

„To si dovedu představit, jaký zmatek vyvolal tenhle jev na celém světě!“ řekl jsem profesorovi. „Bylo by zajímavé vědět...“

„Můžete se to dovědět v mé pracovně, tam je rádio,“ odpověděl Wagner.

Chvátal jsem do pracovny a přesvědčil jsem se, že obyvatelstvo celého světa je neobyčejně vystrašeno.

Ale to byl teprve začátek. Rotace Země se stále zrychlovala. Den a noc se vystřídal za pouhé čtyři hodiny.

„Ted' všechna tělesa na rovníku ztratila jednu čtyřicetinu své váhy,“ řekl Wagner.

„Proč pouze na rovníku?“

„Tam je zemská přitažlivost menší, kdežto poloměr rotace delší, takže i odstředivá síla tam působí víc.“

Vědci už pochopili hrozící nebezpečí. Začalo obrovské stěhování národů z rovníkové oblasti k vyšším zeměpisným šířkám, kde byla odstředivá síla menší. Zatím však snižování váhy přinášelo určité výhody: vlaky mohly nakládat obrovské náklady, motocyklový motor slabší kubatury snadno utáhl osobní aeroplán, rychlost pohybu se zvýšila. Lidé byli rázem lehčí a silnější. Já sám jsem zakoušel tuto zvyšující se lehkost. Obrovsky příjemný pocit!

Rádio zanedlouho začalo přinášet i smutnější zprávy. Vlaky se stále častěji řítily s náspů v klopených zatáčkách trati, ovšem bez zvláštních katastrofálních následků – vagóny spadlé s náspů zůstávaly nepoškozeny. Vítr zvedal mračna prachu, který už na zem nedosedal, a měnil se v uragán. Odevšad přicházely zprávy o strašných zátopách.

Když se rychlost rotace zvýšila sedmnáctkrát, předměty a lidé na rovníku ztratili zcela svou váhu.

Jednou večer jsem z rozhlasu slyšel senzační novinku: v rovníkových oblastech Afriky a Ameriky bylo zaznamenáno několik případů, kdy lidé zbaveni tíže vlivem neustále rostoucí odstředivé síly padali vzhůru. Brzy došla nová zdrcující zpráva: na rovníku se lidé začali dusit.

„Odstředivá síla strhuje vzdušný obal Země, který k ní byl jakoby ‚přilepen‘ silou zemské přitažlivosti,“ vysvětlil mi profesor klidně.

„Ale... to se udusíme i my,“ zeptal jsem se Wagnera znepokojeně.

Pokrčil rameny.

„Jsme dobře připraveni na všechny změny.“

„Tak proč jste to udělal? To je přece celosvětová katastrofa, zánik civilizace!“ vykřikl jsem pobouřeně.

Wagner zůstal klidný.

„Proč jsem to udělal, to se dozvíte potom.“

„Snad ne jenom kvůli vědeckému pokusu?“

„Nechápu, čemu se tolik divíte,“ odpověděl. „I kdyby jenom kvůli pokusu... Zvláštní! Když se strhne uragán nebo dojde k výbuchu sopky a zahynou tisíce lidí, nikoho nenapadne obviňovat sopku. Chápejte tohle jako živelní pohromu...“

Tato odpověď mě neuspokojila. Začal jsem mít na profesora Wagnera zlost.

„K tomu je třeba být zvrhlý a nemít srdce, aby se někdo odhodlal kvůli vědeckému pokusu odsoudit k smrti milióny lidí,“ říkal jsem si.

Můj odpor k Wagnerovi rostl stejně rychle, jako klesaly mé vlastní pocity. Však bylo proč. Tyto strašlivé zprávy o hynoucím světě, to neustále se zrychlující střídání dne a noci by vyvedly z míry každého. Skoro jsem nespál a byl jsem neobyčejně nervózní. Musel jsem se pohybovat nadmíru opatrně. Stačil drobný pohyb svalů – a letěl jsem do výše, narážel hlavou do stropu, i když ne příliš bolestivě. Věci ztrácely svou váhu a bylo stále těžší s nimi zacházet. Náhodou se

dotknout stolu nebo křesla – a těžký nábytek odletuje stranou.

Voda z kohoutku tekla nesmírně pomalu a pramínek se dokonce uchyloval stranou. Naše pohyby byly trhané. Okončtiny, téměř zbavené tíhy, sebou cukaly jako u kartónového panáka na provázku. „Motory“ našeho těla – svaly – byly najednou příliš silné pro odlehčené tělo. Nijak jsme si nemohli zvyknout na tento nový stav, protože váhy neustále ubývalo.

Fima, Wagnerova hospodyně, se zlobila zrovna tak jako já. Když připravovala jídlo, podobala se žonglérovi. Kastrůlky a pánvičky jí vyskakovaly vzhůru a do stran; snažila se je chytat, dělala všelijaké pohyby, tancovala, poskakovala.

Jedině Wagner měl výbornou náladu a dokonce se nám smál.

Ven jsem se odvažoval jediné s kapsami plnými kamení, abych „neupadl do nebe“. Pozoroval jsem, jak se obnažovaly břehy moře – voda se hnala na západ, kde se zřejmě vylévala na břeh... K dovršení všeho jsem začal pociťovat, že se mi točí hlava a že se dusím. Vzduch byl stále řidší. Prudký uragán vanoucí neustále od východu jako by začal slábnout... Zato teplota prudce klesala.

Vzduch řidne... brzy bude konec. Měl jsem tak mizernou náladu, že jsem začal uvažovat, jakou smrt si mám vybrat: upadnout do nebe nebo se udusit. Je to nejhorší smrt, jaká může být, ale zato uvidím až do konce, co se stane se Zemí...

„Ba ne, přece jen bude lepší skoncovat to najednou,“ rozhodl jsem se a začal vyhazovat kameny z kapes.

Čísí ruka mě zarazila.

„Počkejte!“ slyšel jsem Wagnerův hlas. V řídkém vzduchu zněl velmi slabě.

„Je čas, abychom sestoupili do podzemí!“

Vzal mě v podpaží, pokývl hospodyni, která stála udýchána na verandě, a zamířili jsme do kouta dvora k velkému kulatému „oknu“ v zemi. Pozbyl jsem vůle a kráčel jsem jako ve snu. Wagner otevřel těžké dveře vedoucí do podzemní laboratoře a vstřčil mě dovnitř. Ztrácejí vědomí jsem se skácel na kamennou podlahu.

4 Dnem vzhůru

Nevím, jak dlouho trvalo moje bezvědomí. Prvním mým pocitem bylo, že opět dýchám čerstvý vzduch. Otevřel jsem oči a velmi mě překvapilo, že vidím elektrickou žárovku upevněnou uprostřed podlahy, nedaleko od místa, kde jsem ležel.

„Nedivte se,“ zaslechl jsem hlas profesora Wagnera. „Podlaha se za chvíli stane stropem. Jak se cítíte?“

„Děkuji, už je to lepší.“

„Nu, tak vstaňte, toho ležení už bylo dost!“ A vzal mě za ruku. Vyletěl jsem vzhůru ke skleněnému stropu a velmi pomalu jsem se snášel dolů.

„Pojďte, ukáži vám svůj podzemní byt,“ vyzval mě Wagner.

Celá stavba se skládala ze tří místností: dvou temných, osvětlovaných pouze elektrickými žárovkami, třetí byla rozlehlá, měla skleněný strop nebo podlahu, to

nedovedu přesně určit. Jde totiž o to, že jsme zřejmě prožívali okamžik, kdy zemská přitažlivost a odstředivá síla zbavily naše těla naprosto váhy.

Neobyčejně to znesnadňovalo přecházení z jedné místnosti do druhé. Dělalí jsme nečekané piruety, chytali jsme se nábytku, odráželi jsme se, skákali, naráželi do stolů, kolikrát jsme bezmocně zůstávali trčet ve vzduchu a vztahovali po sobě ruce. Dětilo nás pouhých několik centimetrů, ale nemohli jsme tu vzdálenost překonat, dokud nějaký vtipný trik nás nevysvobodil z této nepevné rovnováhy. Předměty, které jsme porazili, poletovaly společně s námi. Stůl se vznášel uprostřed místnosti, poháry s vodou ležely zvráceny na bok, ale voda téměř nevytékala – jen pomalu oblévala vnější sklo...

Všiml jsem si dveří do čtvrté místnosti. Něco tam hučelo, ale dovnitř mě Wagner nepustil. Tam byl zřejmě ukryt mechanismus způsobující zrychlení zemské rotace.

Naše „meziplanetární cestování“ však brzy skončilo a klesli jsme na... skleněný strop, který měl od nynějška být naší podlahou. Předměty jsme přemísťovat nemuseli, přemístily se samy, a elektrická lampa, upevněná na podlaze, se ocitla zcela na svém místě, nad našimi hlavami, aby za krátkých nocí ozařovala místnost.

Wagner opravdu počítal se vším. Naše místnost byla dobře zásobována vzduchem, uchovávaným ve zvláštních nádržích. Měli jsme zásoby konzerv i vody. „Tak proto hospodyně nechodila na nákupy,“ pomyslel jsem si. Šlapali jsme po stropě stejně bezstarostně jako po podlaze, i když podle obvyklých měřitek jsme chodili hlavou dolů. Ale člověk si zvykne na všecko. Cítil jsem se poměrně dobře. Když jsem si hleděl pod nohy, vyhlížel tlustým sklem ven a viděl pod sebou nebe, zdálo se mi, že stojím na kulatém zrcadle, v němž se to nebe odráží.

Ovšem zrcadlo odráželo kolikrát neobvyklé, dokonce hrozné věci.

Hospodyně prohlásila, že musí skočit do domu, protože zapomněla olej.

„Jak tam půjdete?“ zeptal jsem se jí. „Vždyť spadnete dolů, totiž – nahoru, fuj, všecko je to naruby!“

„Budu se přidržovat skob v zemi, profesor už mě to naučil. Ještě než jsme se obrátili hlavou dolů, měli jsme tam v domě skoby ve stropu – učila jsem se chodit po rukou, chytala jsem se jich a chodila po stropě.“

Profesor Wagner myslel na všecko!

Neočekával jsem od ženy takové hrdinství. Riskovat život, chodit po rukou nad propastí kvůli pitomému oleji!

„Ale stejně je to nebezpečné,“ upozornil jsem ji.

„Ne tolik, jak si myslíte,“ namítl profesor Wagner. „Váha našeho těla je ještě bezvýznamná – teprve se začíná zvyšovat od nuly nahoru. K udržení stačí ještě nepatrná síla svalů. Kromě toho – půjdu s ní; musím si přinést zápisník, zapomněl jsem si ho vzít.“

„Ale venku teď není vzduch!“

„Máme přílby se stlačeným vzduchem, které si nasadíme na hlavu.“

Tito podivní lidé si navlékli skafandry, jako by chtěli sestoupit na dno oceánu, a vydali se na cestu. Dvojitě dveře zaklaply. Zaslechl jsem přibouchnutí venkovních

dveří.

Ležel jsem na své skleněné podlaze s obličejem přitisknutým k silnému sklu a vzrušeně jsem je sledoval. Dva lidé v kulatých přílbách stáli vzhůru nohama, zachytávali se za skoby zatlučené do země a rychle „šli“ po rukou k domu. Nevím, zda bych si dovedl představit něco podivnějšího!

„Opravdu, není to tak hrozné,“ musel jsem v duchu souhlasit. „Ale stejně je to neobyčejná žena. Co když se jí zatočí hlava?“

Wagner a jeho hospodyně vystoupili ve stejné pozici po schůdcích na verandu a zmizeli z dohledu.

Brzy se objevili na cestě zpátky.

Měli už polovinu cesty za sebou, když pojednou došlo k události, při níž mi běhal mráz po zádech. Hospodyně upustila plechovku s olejem a aby ji zachytila, pustila se a začala se řídit do propasti

Wagner se pokusil ji zachránit. Znenadání rozmotal provaz, který měl omotan kolem pasu, uvázal jej ke skobě a skočil za hospodyní. Nešťastná žena padala poměrně pomalu. A protože Wagner silným odrazem dodal svému tělu rychlejší pohyb, podařilo se mu ji dohnat. Už k ní natáhl ruku, ale nedosáhl – odstředivá síla odchytila její let poněkud stranou. Brzy se od něho vzdálila... Wagner zůstal chvíli viset na rozmotaném provaze a pak začal pomalu z propasti nebe stoupat k zemi...

Viděl jsem, jak nešťastná žena zamávala rukama, její tělo se rychle zmenšovalo ... Nastalá noc zakryla tento strašný obraz tmavým závěsem ...

Zachvěl jsem se, když jsem si uvědomil její pravděpodobné poslední pocity. Co s ní bude? Její mrtvola, která ve vesmírném chladu nebude podléhat rozkladu, bude věčně kroužit, dokud se nedostane do blízkosti některého nebeského tělesa, které ji přitáhne.

Byl jsem svými myšlenkami natolik pohlcen, že jsem neslyšel, jak se vrátil Wagner a zastavil se vedle mne.

„Nádherná smrt,“ řekl klidně.

Zaťal jsem zuby a neřekl nic. Nenávist k Wagnerovi ve mně opět začala vřít.

S hrůzou jsem se díval do propasti, rozkládající se mi pod nohama, a poprvé jsem zcela jasně pochopil, že nebe není modrý prostor nad námi, ale propast... Že žijeme „v nebi“, přilepeni k maličkému zrnku – Zemi, ale že by bylo správnější nazývat nás místo „pozemšťany“ spíš „nebešťany“, obyvateli nebe! Nicotní nebešťané! Zemská přitažlivost nepůsobila zřejmě jen na naše tělo, ale i na vědomí a připoutávala je k zemi. Nyní je toto sepětí porušeno. Cítil jsem křehkost naší pozemské existence... Naše vědomí se zrodilo společně se Zemí, v nebeských propastech, a v týchž nebeských propastech taky dohasne...

Uvažoval jsem a před očima se mi odehrávalo něco neslýchaného... Od země se odtrhovaly kameny a padaly vzhůru... Zanedlouho se začaly odtrhovat celé skalní masívy... Den a noc se střídaly stále rychleji... Slunce uhánělo přes nebeskou propast, nastala noc, hvězdy se hnaly stejnou šílenou rychlostí – a již zase slunce, a zase noc... A ve sluneční záři vidím, jak se utrhl a uletěl plot, otevřel se pohled do dále. Vidím vyschlé mořské dno, zpusťšenou zem... Vidím, že brzy nastane konec...

Ale na Zemi jsou ještě lidé. Slyším, jak mluví malý reproduktor našeho rozhlasu...

Země je zpusťována téměř až k pólům. Všechno hyne... Hovoří poslední rádiová stanice, která je v provozu, z Wrangelova ostrova. Vysílá signály, čeká, ale odpovědi se jí nedostává... Rádiové vlny letí do mrtvého prázdna... Mlčí Země, mlčí i nebe.

Dny a noci se střídají tak rychle, že se všechno mění v mlhu. Slunce ve svém letu po nebi rýsuje na temném pozadí ohnivý pruh – společně s posledními zbytky atmosféry ztratila Země svůj modrý baldachýn, barvu nebeského azuru... Měsíc se zmenšil; Země už nedokáže svého soupevníka udržet a Měsíc se vzdaluje...

Cítím, jak se tlustá skla naší skleněné podlahy napjala, vyboulila, chvějí se ... Za okamžik to nevydrží a já se propadnu do propasti.

Kdo to vedle mne mluví? Aha, profesor Wagner!

S vypětím všech sil se zvedám. Šílená rychlost Země mě naplnila ocelovou tíží. Těžko se mi dýchá ...

„Vy!“ křičím zlostně na profesora Wagnera. „Proč jste to udělal? Zahubil jste lidstvo, zničil jste život na Zemi... Odpovídejte! Okamžité zpomalte rotaci Země, nebo...“

Ale profesor mlčky vrtí hlavou.

„Odpovězte!“ (křičím a zatínám pěsti.

„Už nemůžu nic udělat... Zřejmě jsem ve výpočtech udělal nějakou chybu...“

„Tak za tu chybu zaplatíte!“ vykřikl jsem, rozum se mi zakalil, vrhl jsem se na Wagnera a začal ho škrtit. V tom okamžiku jsem pocítil, jak praská naše podlaha, třísť se sklo a já s prsty zarytými do Wagnerovi a krku letím společně s ním do propasti...

5 „Nový způsob vyučování“

Vidím před sebou usměvavou tvář profesora Wagnera. Udiveně se dívám na něho, pak kolem sebe.

Časné ráno. Modrý baldachýn nebe. V dálce se modrá moře. U verandy klidně poletují dva bělasci. Kolem mne jde hospodyně s kouskem másla na talířku...

„Co je to? Co to všechno znamená?“ ptám se profesora.

Usmívá se do svých dlouhých knířů. „Prosím o prominutí,“ říká, „že jsem bez vašeho dovolení a dokonce aniž jsem vás znal, vás využil k jednomu pokusu. Znáte-li mne, víte jistě, že už delší dobu pracuji na řešení otázky, jak by mohl jeden člověk obsáhnout obrovské množství dnešních vědeckých poznatků. Já osobně jsem například dosáhl toho, že každá polovina mého mozku pracuje samostatně. Zničil jsem sen a únavu...“

„O tom jsem četl,“ odpověděl jsem. Wagner přikývl.

„Tím líp. Ale toho nedosáhne každý. Rozhodl jsem se tedy využít pro pedagogické účely hypnózy. Nakonec i v obyčejné pedagogice je značná dávka hypnózy ... Když jsem šel dnes ráno na procházku, zpozoroval jsem vás. Vy už asi

hlídáte za tím jalovcovým keřem několik dní, vidíte?“ zeptal se s veselou jiskřičkou v očích. Zrozpačitěl jsem.

„Tak jsem se rozhodl vás za vaši zvědavost potrestat a vystavit hypnóze...“

„Tak tedy všechno tohle bylo...“

„Ano, pouze hypnóza, a to od chvíle, kdy jste mne spatřil. Ale vy jste všechno prožíval jako skutečnost, že? Ovšem do smrti nezapomenete na to, co jste prožil. Tak se vám tedy poštěstilo dostat lekci názorného vyučování o zákonech tíže a odstředivé síly... Ale byl jste velice nervózním žákem a ke konci lekce jste se choval dost vzrušeně!“

„Jak dlouho ta lekce trvala?“

Wagner se podíval na hodinky.

„Asi dvě minuty, víc ne. Že je to produktivní způsob osvojování si znalostí, vidíte?“

„No dovolte,“ vykřikl jsem, „a co to skleněné okno, ty skoby v zemi!“ Natáhl jsem ruku a náhle jsem umlkl. Dvůr byl naprosto rovný; nebyly tu skoby ani kulaté skleněné „okno“ ...

„Tak to... byla taky hypnóza?“

„No ovšem... Přiznejte se, že jste se při mé hodině fyziky příliš nenudil! Fimo,“ zvolal. „Je káva hotová? Pojd'te se nasnídat.“

(Táto poviedka sa v pôvodnom vydaní nenachádza.)

(pete4)

ALEXANDR BĚLJAJEV

Laboratoř W

Z ruských originálů Vozdušnyj korabl,
Sobranije sočiněnij v 8 t., t. 5,
Molodaja gvardija 1964, Laboratorija Dublve,
Sobranije sočiněnij v 8 t., t. 6,
Molodaja gvardija 1964, a Večnyj chleb,
Sobranije sočiněnij v 8 t., t. 4,
Molodaja gvardija 1963, přeložil Libor Dvořák.
Kresba na obálce Viktoria Ban-Jiráňková.
Typografie Milan Jaroš.
Vydání první. Praha 1987.
Vydalo Nakladatelství Svoboda
jako svou 5700. publikaci.
Odpovědná redaktorka dr. Soňa Dermerová.
Výtvarná redaktorka Jaroslava Lorenzová.
Technická redaktorka Mahulena Jarkovská.
Vytisklo Rudé právo, tiskařské závody, Praha.
Náklad 28 300 výtisků. AA 13,26, VA 13,84.
Tematická skupina 13/34.
Cena kart. výt. 17 Kčs.
73/604-22-8.2

25-011-87

Kčs 17,-